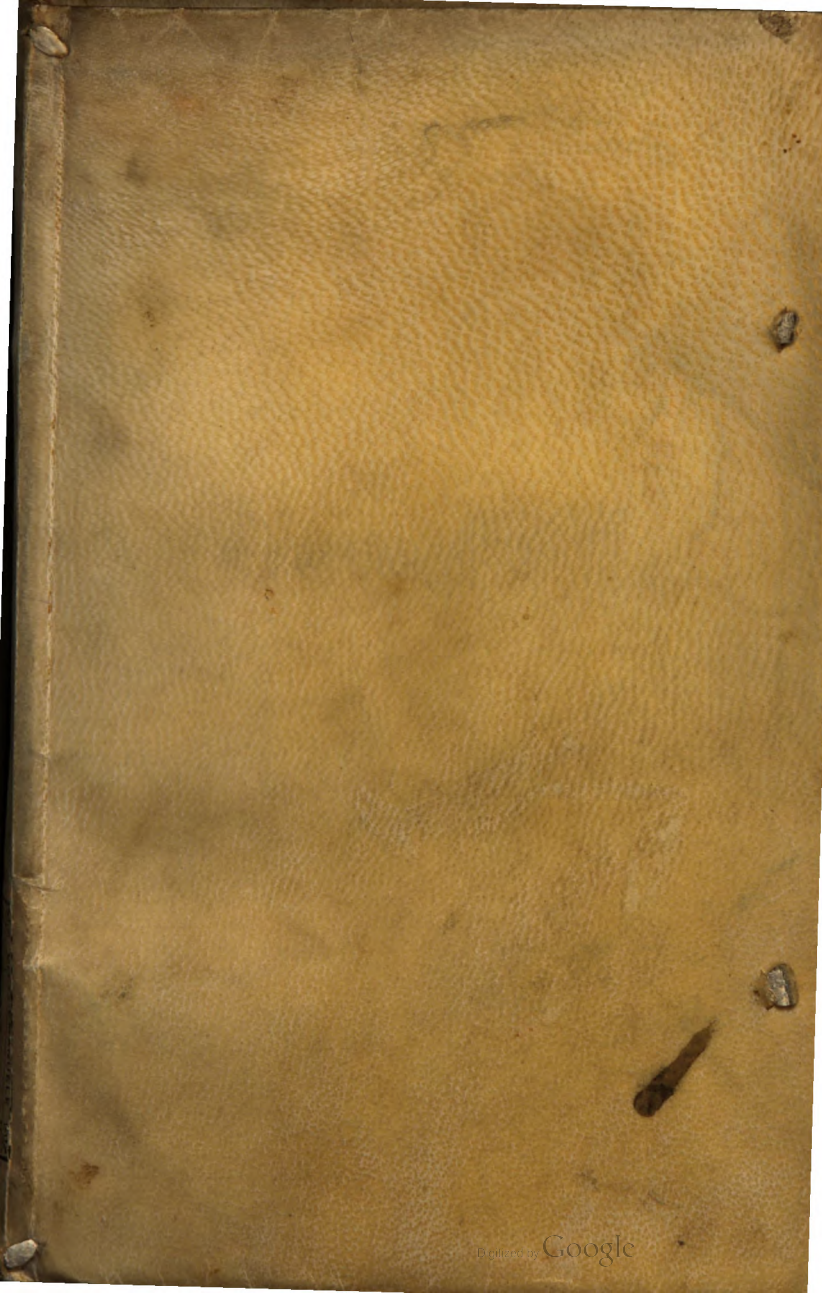
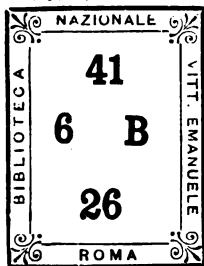

A N N V Æ
L I T T E R Æ
S O C I E T A T I S
I E S V

A N N I . M . D . L X X V .

*AD PATRES, ET FRATRES
eiusdem Societatis.*

R O M Æ,
In Collegio eiusdem Societatis.
M . D . L X X V I I .
Cum facultate Superiorum.

THE NEW YORK

LIBRARY

OF THE

ALBANY

ACADEMY

OF THE

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

3

ANNVAE LITTERAE SOCIETATIS IESV

ANNI. M. D. LXXXV.

PATRIBVS, FRATRIBVSQ.

Societatis Iesu, gratia, & pax
Christi Domini, &c.

NGREDIMVR P. F. Q. C.
*buius sæculi annum quintum & o-
ctogesimum, ingentem lætitiæ sege-
tem ac mæroris. Lætitiæ attulit
nouum ac præclarum ad summum
Christianæ religionis Antistitem le-
gationis genus, cum Rex Bungi Franciscus, & Rex
Arimensis Protasius, Omuraq. Princeps Barpto-
lemaeus, nostro hoc sæculo ad Euangelij lucem voca-
ti, Mantium & Michaelem spectatissima virtutis
adolescentes, et sibi sanguine coniunctissimos ad ex-
hibendam suo nomine obedientiam Gregorio XIII.
Pont. Max. publicis cū litteris huc miserunt. Quid
enim Societati lætius, celeberrima in Vrbe conspi-
ci primos quosdam Iaponicæ Ecclesiæ fatus, quos
Christo IESV suis ipsa laboribus procreasset? eosq.
ingentibus vniuersorum studijs, infinito multitudi-
nis plausu, incredibili tum Antistitem omnium, tū*

A 2 Summi

Summi Sacerdotis gratulatione susceptos, omni of-
 feriorum genere, omni honore iudicioque decorari?
 Latebant antea in ultimis terrarum angulis præcla-
 re à Societate res gestæ, & modicis circūscriptæ fi-
 nibus, tot marium immensitates transmittere, tot
 terrarum spatia superare vix poterant. itaque per-
 paucorum aures in Iaponia quid gereretur accepe-
 rant, pauci disiunctissima illius Ecclesiæ incremen-
 ta cognorant: tantum ex ijs locis famæ ac rumoris
 afflarat, quantum vel rari nuntij, vel mutæ nostro-
 rum litteræ pertulissent. At postquam nobilissimo-
 rum Regum legati ac propinqui è suis profecti sedi-
 bus obire terrarum orbem cæperunt, & quacunq;
 iter facerent, vniuersa sui nominis fama complere;
 tū demum excitata sunt hominum studia, vt quæ
 vel nunquam nouerant, vel minus explorete noue-
 rant, curiosius de Iaponia requirerent. Quid porro
 ad hominum famam ac voluntatem maius, quam
 primorum nostrorum Patrum curas, tot annorum
 spatijs pro Iaponia ipsa susceptas, hoc vno tempore
 representari vniuersas; agnosciq. eius Ecclesiæ
 quasi parentem Societatem nostram, qua Deus in il-
 lis locis ad discutiendas ethnica vanitatis tenebras
 vsus sit administrat? Sed in tam vberi latitiæ volup-
 tate, quæ est inconstantia rerum humanarum, ecce
 tibi turbatis repente rebus, ne letioribus forte eue-
 ntibus efferremur, mæror ingens, et par luctus exo-
 ritur. Cecidit enim is, qui spes nostras alebat Gre-
 gorius præstati bonitate Pōtifex à quo siue externa,
 quæ detulit cōmoda, siue immunitates et iura, qui-
 bus

bus nos auxit, siue perhonorifica iudicia, quæ de
 hoc ordine sæper fecit, animo repetamus; plura for
 sita ab eo ad nos profecta reperiemus, quam si ex
 hac ipsa familia Pontifex prodisset. Atque ut à mi
 noribus ordiamur, Vaticano Penitentiariorū Colle
 gio cū pertenuē vectigal esset, amplificauit. Noui
 tiorū domui præter alias liberalitates, annuos dedit
 redditus in perpetuū, diuturnasq; pensiones. Professo
 rum Patrum domum, quam aliena misericordia su
 stentat, statis anni temporibus ita lenabat, ut ratio
 ne inita dati æris, reperta sit summa aureorum mini
 mum sex millium. Quid de Romano Collegio dicam?
 quoties ei in egestate subuenit, cum vectigal esset
 nullum, vnde tanta familiæ numerus ali posset? la
 tebat in squallore ac sordibus summa miseria. res
 erat angustissima domi, spes foris asperior, ingens
 æs alienum, quotidiana & sempiterna cura quaren
 di victus ac cultus itaque cum ad extrema iam ven
 tum esset, nihil aliud reliquum erat, nisi ut consiliū
 de minuendo cum Collegij, tum Scholarum nume
 ro caperetur. Quod ipsum nihil erat aliud, nisi vni
 uersæ Societatis Seminarium, & celeberrimæ Aca
 demie florē extinguere. Sed desperatis prope rebus
 & in angustum adductis, præsto fuit pietas tam li
 beralis Patris, et Collegium hoc ex vltima pauper
 tate ad honestum quendam & mediocrem fortuna
 rum statum erexit. suppeditare cæpit per intervalla
 sumptus, sarcire præterita mendicitatis incommo
 da, spe fouere melioris fortune, dum ad extremū
 vectigal annuū aureorum quinque millium in sem
 piter-

piternum tempus assignauit. Erat ei in animo cum amplificatione vectigalium, ipsam quoque augere familiam: eamque ob causam à fundamentis noua tecta construere, inspexerat suis ipse oculis veteris habitationis angustias, viderat impendentes ruinas: et patria quadam miseratione ductus, egregium opus multis coemptis & solo æquatis adibus inchoauit. Quod vt ad exitum perducì posset, annuas pensiones dedit ad annum vsque vigesimum aureorum septem millium. Nec in hoc eius liberalitas confedisset, si vel vita suppeditasset, vel ne materia daretur inuidia, interrompendum paulisper liberalitatis cursum existimasset. Longum sit iter ad omnia, si quæ Hispaniæ, Galliæ, Germaniæ, varijsq. Societatis locis beneficia contulit, singillatim enumerare velim. Penetravit eius benignitas in Iaponiam, & quatuor aureorum millia cum in Nouitiorum domum, tum in varia Seminaria Iaponicæ iuuentutis attribuit. Sed cum multa & magna sunt, quæ in tanta eius erga nos beneficentia ad vitam & corpus pertinet, tum vero plurima & maxima, quæ ad animarum fructum, et ad tuendam dignitatem valent. Nam vt multa, quæ decori esse poterant, cum ceteris ordinibus nobis voluit esse communia; sic quæ oneri fore videbantur, ea vel demenda curauit, si iam essent imposita, vel ne aliquando imponerentur, suis diplomatiscauit. Quot ille immunitates, quot exceptiones dedit? quam multa, quæ Superiores sunt elargiti Pontifices, vel auxit, vel confirmauit? Quot in rem nostram præclare sanxit, decreuit, interpretatus est?

Sex-

Sexdecim extant Apostolicarum litterarum publi-
 ca testimonia, quibus vel ab ijs nos onerib. eximit,
 quæ institutis nostris ac legibus refragantur, vel ijs
 nos commodis auget, quæ cū ad familia nostra de-
 cus, tum ad res gerend. s. peropportuna sunt. Non
 faciam ut singula diplomata plena his immunitati-
 bus exceptionibusq. percurram: patent omnibus
 & sunt in promptu. Illud vnum sit instar omnium,
 quo disciplina nostræ rationem institutumq. sic ap-
 probat, ut aduersarijs, à quibus id quoquomodo po-
 terat oppugnari, sempiternum silentium indixerit.
 quæ res quam salutaris nostris fuerit, & iam satis
 intellectum est, et quotidie magis intelligetur. Age
 vero quæ fuit Gregorij de familia nostra semper opi-
 nos? qui sermones, quæ iudicia? quoties nos ab inui-
 dorum sermone defendit? quoties nostræ fama di-
 gnitatiq. consuluit? ut non minus ipse de existi-
 matione nostrâ, quam nos ipsi, videretur esse solici-
 tus. Quid loquar facillimos ad eum aditus, quæ beno-
 volentia semper nostros admitteret & audiret? quâ
 paterne nostris vel angeretur incommodis, vel exul-
 taret in rebus latis? Quando vnquâ se se obtulit oc-
 casio adhibendi nostros ad publicas causas, quam
 ille dimiserit? Extruebat noua in Vrbe Collegia, &
 eorum procuratori, quos præter nostros, vel sæpe
 reluctantes præficeret, non quarebat. mittendi erāt
 in peregrinas & longinquas nationes, qui res Eccle-
 siæ componerent, nec aliunde nisi è nostro numero
 petendos existimabat. Is ad Iacobitas, ad Cophitos,
 ad Maronitas, ad Græcos, ad Anglos è nostris misit

Is Sacerdotem item nostrum Apostolica Sedis nō-
 mine legavit ad Suecos, ad Sarmatas, ad Moscovitā.
 Is plurima ex adolescentibus contubernia ad Eccle-
 siæ Catholicæ propugnaculum excitata, vel admi-
 nistranda nostris tradidit, vel nostrorum censuit
 legibus temperanda. non enim modo, quæ in Urbe
 cernimus, sed alia quoque multa, quæ proximis
 litteris enumeravimus Seminaria, nostrorum fidei
 turaq. commisit. Quibus tot tantisq. à Gregorio
 in Societate positis beneficijs, simul ac nuntiata
 mors eius est, quæ præter omnium opinionem ac-
 cidit, existimari potest, quam ingens mæror, om-
 nium animos occupavit. ingenuimus ut decuit
 eius occasu, & subita recordatione tam benefi-
 ti patris acerbas lacrimas fudit. Parentati-
 mus ut parenti: & in eius morte publico luctu
 celebranda, habita est à nostris ad Apostolorum
 Petri & Pauli in omnium Cardinalium corona
 fimebris laudatio: ut qui tot ab eo essent in om-
 nium oculis ornati instructiq. muneribus, ab ipso
 etiam mortui laudes in luce conspectaque omnium
 celebrarentur. Verum, quamquam maior vide-
 batur is dolor, qui ex eius interitu caput est,
 quam ut temporis medicina leniri posset; tamen
 ea nos consolatio sustentat, quod & si propensa il-
 la Gregorij in nos voluntas, una cum morte pari-
 ter occidit; Deus tamen, in quo pridem spes no-
 stras fiximus, nunquam moritur: quem speramus
 amentem illam protégenda; tuendæq. Societatis,
 quam Gregorio dederat, eius quoque successoribus

9

*bus donaturum. Nec inanes spes nostra erunt, ut
 Sixti pollicentur initia. Qui non modo verbis
 amantissimis, cum P. N. Generalem priuatim
 alloqueretur, sed etiam re ac subsidio, quanta sit
 illi cura Societatis, ostendit. Is cum in tanta inuido-
 rum multitudine, quanta noui Pontificatus occasio-
 ne subito in nos erupit, nobis ipsis mirifice fauit, quo-
 ties opus fuit; tum Iaponicorum Regum Legatis, So-
 cietatis sœtibus & Alumnis, omne genus honoris
 habendum putauit: abeuntesq. non modo omni mu-
 nerum varietate prosecutus est, sed in eorum quoq;
 gratiam ad annuos Gregorij redditus aureorū quat-
 tuor millium, addidit duo millia, perpetuosq. ex tem-
 porarijs fecit. His initijs, proximi qui consequuntur
 anni, consentient, ut annuq. propediem litteræ decla-
 rabunt: nec dissimiles futuri sunt reliqui, Deo propi-
 tio, modo eius bonitati serio atque ex animo seruiat-
 tur. Sed his missis exordijs, quæ fuerint huius anni
 fruges, quiq. huius status ordinis videamus. Ini-
 tus est nostrorum numerus ex his litteris, quas ac-
 cepimus, exceptis ijs, qui animorum causa domo
 absunt, quorum haberi certa ratio non potest, sex
 millia ac nonaginta tres. Desiderata sunt autem In-
 dica & Peruana Prouinciæ, sat suis vtraque refer-
 ta Socijs. non enim licuit per locorum interualla, cū
 diu multumque otiosis à nobis expectatum sit, ab
 vnaquaq. suum quasi pensum exigere. itaque ad-
 mirationi mora nostra non erit, qui dum pleni abso-
 lutiq. esse volumus, nec partem vllam Societatis
 reliquam facere, quæ non his litteris comprehenda-
 tur,*

tur, coacti sumus, & hac edere nondum opere per-
 soluto, & carissimorum nihilominus fratrum expe-
 ctationem diu suspensam tenere. Dormie-
 runt in Societate centum undetrigin-
 ta. Aggregati sunt quadrin-
 genti & octoginta.

PRO-

11

P R O V I N C I A R O M A N A .

*VNT in Romana Prouincia Pa-
tres, fratresq. omnino quingenti, &
quingenta quinque. In Professo-
rum Domo fere centum . In Col-
legio Romano centum circiter &
septuaginta. Tusculi decem. In Pro-
bationis Domo, vnus, & sexaginta. In pœnitentia-
riorum Collegio, vnus et viginti. In Anglicano sex.
In Germanico tredecim. In Romano Seminario duo
& viginti. quibus vrbani Collegijs accessit proxi-
me Maronitarum, vbi par tantum versatur è no-
stris. Tybure duodecim degunt . Duo de viginti Se-
nis. Totidem Macerata. Tres & viginti Florentia.
Perusii sexdecim. Quatuordecim Recineti. In Laure-
tano Collegio, quinque circiter & quadraginta.
Quatuor tantum in Illyrico. Functi sunt vita quin-
decim. In Societatem recepti duo & quingenta.*

P R O F E S S O R V M R O M A N A Domus.

Honestarunt hanc domum XI. Kal. April. Ia-
ponicorum Regum legati Mantius, & Mi-
chael

chael, eorumq. Iaponij Comites nobilissimi, Martinus, ac Iulianus, eximia probitatis Adolescentes. exceptiq. sunt, tum ingenti gratulatione nostrorum, tum publica, ut paulo ante significauimus, Ciuitatis latitia. Quorum honestissimum ac celeberrimum in Urbem introitum, totumq. apud Pontificem Max. in Amplissimo Cardinalium Consequu & magna Principum, Antistitumq. frequentia, legationis obita munus; pluribus verbis comemorare, si res vna omnium post hominum memoriam celeberrima, & tot iam scriptis, litterisq. testata, a nobis quoque memoria commendationem exposceret. Editus est nuper ea de re libellus, tam accurate persequens omnia, ut amplius quod desideres nihil sit. Is nobis laborem hunc minuet, & quæ de horum Legatorum vel in Urbem aduentu, vel perhonorifico per Indiam, Hispaniam, Italiamq. transitu scribenda forent, ea ipse perferet vniuersa.

Ceterum notæ sunt huius domus pro animarum tuenda salute cura atque vigilia: sed cum innumera pene sint, quæ pro animis quotidie geruntur, paucissima tamen sunt, quæ litterarum desiderent diligentiam. Est hic Societas aucta nonnullis: Compluresque tam viri, quam feminae, ut nudum Christum iudi expeditiq. sequantur, contemptis opibus humanisque curis, varijs se se includere Cænobijs. Ac de minor diuinorum præceptorum, quam consiliorum habita ratio videatur, excitati sunt ad æquitatis studium iustitiæq. non pauci, ut quæ ex alienis bonis, vel per ignorantiam detinebant, vel ad se consulto tran-

transfulerant, ea suis quæque Dominis restituerent. Inuentiq. sunt, qui ne aliena punctum temporis detinerent, fortunas suas venderent vniuersas, malentq. inopem vitam degere, quam contra officium vitam ipsam ex alieno tueri. Prohibitus præterea est multorum aditus ab inimicorum sanguine atque cade. Cumque exsules quidam Pontificum per interregnum Urbem essent ingressi, in cædemq. familia in primis nobilis conspirassent, cauerunt nostri, & ne quid in præsentia, ea familia cæperet detrimenti, & vt in posterum tuta à periculo redderetur. Res externa, Dei primum, deinde etiam liberalium hominum beneficio satis commode se tuetur. Ciuis nobilis Genuensis, in primis diues, pensile nouæ basilicæ candelabrum purissimo ex argento in usus luminum consecrauit: regium plane munus, aureorum circiter duum millium, & sine amulo candelabrū. cuius amplitudo omnis palmorū octo, duodecimq; per ambitum: in quo multa latera, multæque facies cernuntur vndique, incredibili ornamentorum varietate, multipliciq. puerorum effigie, Iuuenum, Cherubim, Lychnorum, festarumque frondium, tantæ artis, vt claritatem possint dare vel singula: Lychnuchi. elaborato opere nouem ab alatis duodecim pueris sustinentur, ea collocatione ac venustate, vt candelabrum omne, præsertim cum sua quisque luce fulserint, spectabile admodum reddant.

COLLEGIVM ROMANVM.

IN acerbissimo luctu Pontificia mortis, quo cum omnia in Societate redundabant, tum maxime ob accepta tot beneficia Collegium Romanū, res seu domestica, seu diuina, non male, Deo fauente gesta est. Iulius Grimanus Venetus cum generis splendore clarus, tum integritate ac fide, cum sex septemue annis ante, filium quem habebat vnicum, familia nostræ percupidum, æquissimo nobis animo concessisset (Is erat Marcus Grimanus, suauissimis moribus adolescens, quem matura iam virtus, vt anno octogesimo scripsimus, ex hominibus ad Deum transtulit) memor tam cari pignoris, ipse quoque moriens luculentam Collegio bibliothecam, & domus suæ non tam copiosam, quam lautam atque elegantem supellectilem dono dedit: Ac ne longius abesset à filio, sepeliri eodem apud nos sepulchro voluit, vt cuius animo coniunctum iri se sperabat in cælo, eius quoque corpori cōiungeretur in terris. Summa eorum, quæ Collegio legauit, aureorum minimum duo millia. Cuius beneficentiam paucis post mensibus optima femina imitata est, quæ cum Societatem vix nossset (in quo vim magis diuinæ prouidentia perspicias) abiens è vita, aureos Collegio nummos mille quingentos, & ædes quasdam legauit. Quæ in tanto ære alieno, quāto premitur hoc Collegium, non leuia fuere subsidia. Sed hæc ab externis in externam rem. Alia in interiora à domesticis deriuarunt: nec enim minus horum

horum obitus disciplina virtutum, quam illorum mors nostris commodis fortunisque consuluit. Disciplina exemploque fuerunt cum omnes, quos in cælum vocauit Deus, (ut in Societate solent ij, qui extremum vitæ diem morte conficiunt). tum Bellisarius Balduinus in primis, & Gulielmus Brusbeus Anglus. Erat Balduino pari probitate frater, & ut ambo eodem tempore, eademque concordia ad diuinum se famulatum contulerunt; ita eodem ferme anno, eodemque leti genere occubuerunt. par nobile fratrum ex agro Liciensi, quos coniuncta cum virtute nobilitas commendabat. Misit eos parens in Urbem, ut in Societatis sinu inter Seminarii conuiectores, & moribus educarentur & litteris. Hic illi breui euaserunt ad summum, & pueritiam vix egressi, Deo Societatiq., primum suæ adolescentiæ florem consecrarunt. Sed noluit liberalitate Dominus vinci, & qui ei se sine cunctatione tradiderant, sine mora admisit ad præmium. Bellisario autem ut natu grandiori, quo plus forsitan palma concederet, plus etiam reliquit agonis. Ex sanguinis vomitione pul. nonnunq. vitio in phthisim incidit, quæ annum & eo amplius ita illum occupatum impeditumque tenuit, ut tanquam domestico inclusus carcere, toto illo intervallo lucem non viderit. Periucundum spectaculum Deo; admirabilis adolescentis æquitas, qui nondum gustata suauitate vitæ, in tanta desperatione salutis, tam longa ac diuturna tæbe, tanto virium languore, lectulique radio, patientiam teneret. Quid cum ultimum languorem venit? cum moueri lo-

co non poterat, neque suis membra viribus, sed alienis erant versanda lacertis? quæ tum illi crux? quæ dolor? quæ nostrum omnium commiseratio? Apparebant corporis partes quedam longa exese desidia, & tamquã anteuertent vrnæ tempus, putri iã tabo fluebant. Angebãt crebra tussēs, continens anhelatio, & inuiti pituitæ cursus: nihil ut ei solatio esset præter id, quod vel Deus aliquando, vel fratrum salutationes afferrent. Ille uero semper equus, lentissimum hoc mortis genus numerabat in lucris, non ignarus tanto sibi faciliorem cursum in calum fore, quanto plus colligendis in hac vita meritis esset loci.

Iam Gulielmĩ in pari probitate dispar obitus fuit. qui cum vigere maxime videbatur, tũm repentino morbo, nobis rapitur inuitissimis. Cuius de virtute plurima dici possent, si omnia committenda litteris viderentur, sed quæ cõmitti recte possunt, ea breuiter perstringẽtur. Is claris ortus natalib. domi suæ, cum annũ ageret decimum quartum, studiorũ causa Duacũ mittitur, vbi tum primum Societate nquit. cuius fortasse opinione nonnulla mentem etiã de eacõplectenda suscepit. quæ cogitatio, quoniam nondũ suas radices egerat, post eius in Angliam reditum, obliuione potius, quam voluntate sensim excidit; præsertim in tanta hereticorum colluione, vbi omnia non modo teneros inficiunt animos, sed etiam robustos ac confirmatos à virtute detorquent; ut prope miraculum videatur adolescentem opibus affluẽtem in tanta opinionum vanitate, ac morum corruptela,

ptela, tantisq. peccandi occasionibus, non modo integram tueri fidem, verum etiā colere pietatis studia potuisse. Degebat plerunq. Londini in adibus aui sui, Quæstoris reginae priuati, qui vna cū coniuge eandē ac regina sequebatur heresim. apud hunc sacerdotes adducebat occultos, quorum opera auiam suā ab impia secta ad verā traduxit Ecclesiam. Publicas custodias, in quibus sacerdotes, alijque catholici afferuabantur, obibat: eosque quoad fieri poterat, et oratione leuabat, & re, quod tum multo fecit uberius, cum permagnam ex matris, & cuiusdam propinqui obitu hereditatem creuit. Aderat quotidie sacris si liceret, nullo periculo territus, & ea modestia ac significatione pietatis, vt suo exemplo cum ceteris, tum Thomæ Hemofordio, de cuius martyrij palma proxime scripsimus, mire profuerit. Is enim despecta rerum humanarum imagine, vna cum Gulielmo Romam venit, & absolutis in Anglicano Collegio studijs, cum vitam inter nos agere non liceret, ad martyrij gloriam recurrit in patriā; vt merito nobilis illa palma Gulielmo accepta referenda quodammodo videatur. Agebat Gulielmus ipse alterum & vigesimum ætatis annum, cum eius virginitati, quam perpetuo coluisse dicitur, insidiari visus est Dæmon. arcta ei erat cum claro ac catholico viro coniunctio, & suadere cœpit, vt solet, amor necessitudinem arctiorem, nouamq. per nuptias propinquitatem. Spondet ille Gulielmo sororem suam, si eam in matrimonium uelit ducere, & ut uelit, hortatur & urget. Contra amicitiam fieri

E uide-

uidebatur, sponsam talom repudiare. nec abhor-
 rere se à nuptijs significauerat adolescens, cuius ne
 uoluntas quidem aliena tum fuit. amabatur à Virgi-
 ne, & ipse Virginem adamabat, & familiaritate ià
 contracta multæ una consumeabantur horæ. ex qua
 tamen familiaritate nihil, Deo protegente, in animũ
 adolescentis irrepsit, quod eius officeret castitati.
 Sed ne quis in terris hunc sibi florem ante præripe-
 ret, imbecilla Deus misertus adolescentia, ueteres
 illi cogitationes ad memoriam redigit, & pristina il-
 la Societatis studia, quæ consopita uidebantur, ac-
 cendit. Itaque tanta fuit ardoris uis, ut abiectò nup-
 tiarum consilio, spretisq. non modo, quas posside-
 bat opibus ac fortunis, sed etiam spe certa paterna
 hereditatis, adornarit repente fugam. Id puella ma-
 ter, fratresq. odorati, molestissime ferentes se de spe
 deiici, Gulielmum aggrediuntur, & subiti reprehen-
 sione consilij, uiolataq. fidei, deducere de mente co-
 nantur: circumfident mulieres lachrimis ac preci-
 bus, fratres minis atque terroribus, ut pro se quisq.
 constantiam labefactent adolescentis. Vbi hæc non
 procedunt, religionem obijciunt data fidei, nec iam
 licere contendunt semel initum matrimonium &
 verbis, & crebris argumentis amoris (clandestinum
 enim matrimonium firmum et ratum apud Anglos
 est) saluo officio ac religione dissolvere. Adduceba-
 tur in medium puella, quæ hæc ita se habere constan-
 tissime confirmabat. pugnabat ex altera parte Gu-
 lielmus, nec fidem datam testabatur esse, nec verbũ
 ullum factum, unde id argui posset. adhibetur huius
 contro-

sōtronersia disceptator et arbiter Thomas Pondus, vir nobilitate, prudētia, et religione prastans, qui tū pro catholica fide inclusus tenebatur in carcere. hoc igitur arbitro cū res ageretur, nec minus pro Gulielmo causa staret, quam Gulielmus ipse pro se; Gulielmo quoque adiudicata lis est. uerum ita rem omnem composuit atque constituit prudentissimus disceptator, ut quo aequiores dimitteret aduersarios, dotis loco puella summa quadam pecunia à Gulielmo daretur. sed quoniam pluris erat apud homines nobiles ipsemet adolescens, quam splendor auri; conditionibus stare non poterant, & denuo arbitrum aggreduuntur. disceptatur iterum ad multas horas, & acriter utrinq. pugnatur. sed quoniam deserise à causa uirginis fratres, parentesq. senserant, puellam abditam in cubiculum carceri proximum, ante monent, ut cum se causa cadere audiret, aperto repente ostio profiliat, & quem iure, ac uerborum contentione non posset, blanditijs precibusq. deliniat. prodit igitur ex constituto puella, non minus ab arte compta, quam à natura; & cum rationis suauitate, tum querelarum dulcedine, animum pertentat adolescentis. orat omnibus precibus, ne se respuat, negat quicquam esse vel in suis natalibus, vel in naturæ fortunæq. muneribus, quod despiciat; porro fraternæ det hoc amicitia, det suo quoque amor, ut tam expetitam, & iam pene initam matrimonij societatem sanciat, habeatq. rationem cum personarum dignitatis suæ, cui sempiternam dedecoris notam, si ab eo repudietur, inurat. ita supplicatio que-

B 2 relis,

relis, & verba lacrimis miscebantur, ut quod ab invito ius non posset, supplicationis humilitas extorqueret. Sed ille surdis ad hæc auribus, de castitatis magis bono, quàm de parta amicitia sollicitus, tacitus nulliq. dicta salute ex ijs ædibus auolat, mox in Galliam se traiecit, nec ita multo post, cum Romam, quo Deus duceret, peruenisset; nondum exacto tirocinij biennio, ipso virtutis studio ac contentione currendi, longæ ætatis cursum æquauit, & è carceribus vix emissus subito euolauit ad metam. Is cum esset in Anglia, & in hortis quibusdam inambulans, de nouo vitæ genere semotus à ceteris cogitaret, visus dicitur sibi videre speciem quandam Saluatoris, quæ oculos in se defigeret, taciteq. videretur hortari, ut se ab humanis caducisque rebus auelleret: ipse vero conuersa in eam speciem facie, admirabilem hausisse animo voluptatem, & quandam vidisse lucem, quæ valde excitaretur ad humana linquenda. Hoc ipsemet amicissimo patri, & cui maxime se credebat, aperuit: cuius etiam postea mores fuerunt eiusmodi, ut fidem visi faceret vel tacendo.

COLLEGIVM POENITENTIA- riorum, & Probationis domus.

Innumerabilia pene sunt, quæ in his locis, ubi expiandis animis opera datur, propter varia hominum genera, digna admiratione contingunt: sed quoniam plerunque, quæ sunt eiusmodi, silentio potius inuoluenda, quam cum alienæ famæ periculo videntur edenda, amputabimus more nostro complura,

ra, paucis modo contenti, quæ vel nostrorum sint factus industria, vel salua hominum existimatione commemorantur. omnis autem animorum salus è confessionibus peccatorum. quæ cum innumerabiles ferme fuerunt, ut in tali loco necesse est; tum à primis annis maximam partem instituta. Repressa est huius sacramenti beneficio intolerabilis multorum Venus, Mulieresq. amplius viginti cum se se fadis voluptatibus addixissent, nunc caste pudiceq. se gerunt. Et quæ matrimonio iuncta suorum corporum usuram conceperant alienis, intra præscriptum se se cohibet legitimi tori. Nec minus operæ in iuuandis illis, qui Ecclesiæ, quam qui coniugibus fidem fregerant, adhibutum est. Septem & viginti ex ijs, qui partim à veritate catholica ad hæresim declinarant, partim in his ipsis tenebris alti educatiq. erant, ab errore deducti sunt. nec pauci, qui à cænobij disciplina flagitiose descuerant, aut ad eadem sunt remissi cæcobia, aut quod per Summi Pontificis potestatem licuit, ad laxiora. Sed cum multi ex hominum genere Deo, Ecclesiæq. catholica, tum ipsis quoq. hominibus ex inimicis amici redditi sunt. Iras sexdecim posuerunt. & quos ad expetendas fraterni sanguinis pœnas vis doloris impulerat, persuasum ijs est, ut iniuriam obliti, naturæ uinculum & coniunctionem agnoscerent.

DOMVS PROBATIONIS.

Omnis Nouitiorum cura, & vigilandi labor in domandis, ut solet, animis, extolendisq.

B 3 con-

consumitur. Sunt omnes sitientes, integræ solidæq. virtutis; & alter alterum quotidianis lacepsit exemplis: ut Deo potius agenda gratia, quam eorum prædicanda sit laus. Conuocauit Dominus in hanc Domum duos, & quinquaginta, in ijsq. nonnullos, non minus genere, ac dignitate claros, quam virtutis indole, donisq. naturæ. Accessit quidam legibus pereruditus & prudens, qui dum in Vrbe perhonorifico prepositus muneris, suam nauat operam Curia, sensit melius collocatos fore labores suos, si eos ad Christi famulatum, Societatemq. conuerteret. Alius quoq. ad nos se contulit adolescens, multis præfidijs ingenij, fortunaque munitus, Marchionis filius, & Mantuano Duci propinquus, ex vetustissima Gonzagorum familia. Qui cum in Aula Philippi Régis, vna cum minore natu fratre, inter honorarios pueros versaretur; ibi ad virtutem vehementius exarsit, vbi parta sæpe virtus difficilius tenetur. Iniecerat ei Deus tenuem quamdam Religiosæ vitæ mentem, quam ille inter illecebras Aula, assiduo pietatis vsu, sic aluit, ut quotidie magis confirmaretur, & cresceret: auocabat enim se quoad fieri poterat à rebus humanis, & furtim placando Deo, & precationi se dabat; nec de eo vitæ curriculum, quod ei ab initio propositum fuit, minimum unquam decessit. Sed cum potestate Patria contineretur, suumq. Sacerdoti nostro consilium, qui ei erat à Confessionibus, indicasset; de eius sententia, id quoq. cum Parente, Societati nostræ multa familiaritate coniuncto, communicauit, simul & veniam petit.

petit . Parens , primo graviter visus est commoveri, & ad perspicendum filij animum, varijs usus est tentamentis: filius tamen in sententia mansit; & ut Patri admirabilis sua constantia, sic ceteris, prudentia atque pietatis specimen dedit; praesertim Religiosis quibusdam viris, qui eius mentem explorandam, paterno insu susceperant. Postea cum in Italiam rediret Parens, auehendum ex Hispania filium existimavit . ubi multas filius ipse pugnas & bella sustinuit, cum ab omni hominum genere, tum à Principibus viris, qui eo maxime incumbabant, ut Adolescenti, si fieri posset, persuaderent, ne ab hominum consuetudine, se sciungeret: Vel si certum et fixum esset, vitam cum religione degere, Canobiorum asperitate postposita, sequeretur id vita genus, quod nulli disciplina addictum, in Ecclesiae tamen munere versaretur: ad eamque rem honores in Ecclesia pollicebantur amplissimos . Quod si tandem ad certam aliquam disciplinam induceret animum, ad eam potius inclinaret, ubi cum religione splendor obtineretur, quam ubi obstructus esset aditus ad honores . Adolescens, qui longe alium petebat cursum, quam, quem patrij suadebant amici, cum ad omnia cumulate respondit, tum ad hoc postremum cumulatissime: negavitq. ullum sibi videri Ordinem, suis rationibus aptiorem, quam qui minime esset dispositus ad honores . Nam cum id spectaret in privis, ut à communi vita consuetudine se abduceret, omnisque hominum vita, diuitiarum splendore, & specie honorum maxime teneatur, in Societate I E-

SV, absoluta Paupertatis ope, omnis amplitudo diuitiarum: præcipui vero sponse Voti, omnis honoris gradus excluditur. Captum est à domesticis dein agi, ut patria bona minori natu fratri concederet; quibus is alacriter morem gessit, unam dolens in exsequendo consilio suo moram ac tarditatem. Nam cum paternorum bonorum cessio ex Imperatoris nutu penderet, quod fœudi nomine contineretur; dum uoluntas, ut solet, expectatur Imperatoria, annus propè integer abiit. Ac ne tum quidem filio licuit sibi ipsi morem gerere, cum gessisset alijs. Parens enim, non tam patrio ductus amore, quam infirma Adolescentis ætate, rem maioris putabat esse consilij, & patrias desiderari partes, si nec ætatis infirmitati consuleret, nec multo ante prospiceret, ne quid filius animo maius complecteretur, quam ualetudinis imbecillitas ferre posset. Itaque nondum præteritis contentus experimentis, iterum eius, Mediolani constantiam per uarios homines tentat: & quanquam moras omnes decreuerat interponere, & Romam filium ad inchoata Philosophiæ studia persequenda prius mittere, quam ut ei faceret deligendi huius uitæ generis potestatem; tamen cum & precibus apud ipsum, & crebris litteris apud P. Nostrum Generalem, & quod caput est, multis apud Deum lacrimis, filius continenter urgeret; tandem se flexit, & diuino plane nutu, ad meliorem mentem voluntatemque conuersus, potestatem ei fecit, tam salutaris capiendi Consilij. Ergo multo & honestissimo comitatu addito, una cum lit-
teris

teris ad P. Nostrum Generalem, filium in Urbem mittit, tanta ipsius filij latitia ac uoluptate, quanta ex diuturni desiderij magnitudine existimari potest. Qui Romam ut attigit, maxima admirationi fuit tum Summo ipsi Pontifici, à quo prius benedictionem ac ueniam paterno iussu postulauit; tum Cardinalibus, Aulicisq. compluribus, quod id ætatis Adolescens, atque ea conditione fortuna, tanto studio diuitias honoresq. defereret, quanto uix ceteri, ea sitiunt & consecretantur. Interim moritur Pater, in quo Dei Immortalis prouidentia licuit oculis cernere; tum enim mortuus est, cum prisci illius Abrahami more, filium Deo sibi carissimum, natuq. maximum, iam obtulerat: ut cui tam gratam victimam, sua voluntate mactasset, eius iucundo sinu compleretur. Filius uero ab ijs curis periculisq. relictus est liber, quæ cum domestica priuateq. familia, tum publicæ ditionis administrationi comitari solent.

COLLEGIVM GERMANICVM & Anglicanum.

Germanorum, Anglorumq. Collegia, quam recto cursu, & ad patriæ præsidium, & ad omnem pietatis laudem contendant, superuacaneum est, hoc quoque anno commemorare. Viget quam cum maxime eorum & in litteris, & in uirtute consentio. quæ si antea domesticis umbris occultata latebat, nunc diuino consilio patefacta per eos, quos Visitatorum nomine Summus Pontifex ad

ad hac inspicienda Collegia misit, foris etiam elucet. Nam cum Societas, lecto in Vrbe nouo Christi Vicario, & hac ipsa qua administrat Collegia multorum, qui priuatas spes agitabant, nec inuidiā, nec sermones effugere possent; subito extiterunt, qui nostrorum criminantes administrationem, Pontificis aures multis mendacijs onerarent. quibus ut obstrueret ora prudentissimus Pontifex (placet enim iisdem uti verbis, quibus cum Patre nostro Generali colloquens usus est ipse) consilium cepit, ut hac ipsa Collegia per idoneos viros inspiceret, qui & in alumnorum, & rectorum mores diligenter inquirerent, & rationes sumptuarias annuosq. prouentus accurate cognoscerent. Dedit igitur negotium duobus Episcopis, optimis & grauissimis viris. qui cum omnes in exordio sui muneris, tum singulos, tum vniuersos blande & comiter essent affati, ceteraq. qua vel ad mores rectorum, atque alumnorum, vel ad rem tam diuinā, quam familiarem pertinent, summa cura ac fide perspicere voluisset; non obscure postea nobis ipsi significarunt, quam vehementer omnia probassent. Delectauit quippe homines religione praestantes templi nitor, & sacrarum rerum exquisita munditia, delectauit singularis modestia iuuentutis, & in peregrinis corruptisq. nationibus mirus amor & cura pietatis. ordo etiam disciplina eos mirifice cepit, concordia voluntatum, pax; & quod multi ad criminandum inuidiose sumpserant, ipsa consificendi tabulas ratio, tuendaq. pecunia. Nec vero aliter cum ceteris hominibus,

nibus, aut cum ipso Pontifice ea de re sunt loquuti: eos enim ubiq. sparserunt tum de his Collegijs, tum de Societate sermones, ut emenda potius nobis fuisse videatur alienorum hominum criminatio, quam fugienda. Nec satis habuerunt amplissimis se verbis esse testatos, quam integra apud nos, et quam apta reperissent omnia; sed ut aequitatis in primis amantes, commentarium etiam in libellos quosdam nuper editos, traditosq. Summo Pontifici, conscripserunt, ubi ea, quae aduersus Anglorum Collegium in ijs esset paginis malitiose conficta, singillatim prudenterq. refellunt. Tum demum intellectum est, quam aduersus eos nullae sint vires, quae latent in tutela diuinæ virtutis: custodit enim Dominus innocentiam, nec ijs deesse potest, qui spes suas omnes in eius praesidijs collocatas habent. sed infinitum quiddam est, quod diuinæ bonitatis magnitudini debeamus, ut qui paternæ eius providentiæ curam, manibus pene contingimus.

E Collegij Germanici disciplina addixit se Societati Sacerdos. Alius vero nobilis adolescens, cuius consilium mors antevertit, in ipsa morte pro nostro est habitus, & in eundem gregem numerumq. conscriptus. Remissi sunt in patriam confecto Philosophiæ Theologiæq. curriculo, Sacerdotes undecim, quorum virtus consimiles eorum pollicetur euentus, qui proximis remissi sunt annis. sunt enim illi (ut accepimus) subsiste prope occidenti Germaniæ, non adiuuentis modo doctrinæ, quæ sunt instructissimis sed integritate morum, & sanctimoniam. Expeditur a principibus

pibus viris eorum opera, & ad regendas Ecclesias ab Episcopis adhibetur: nonnulliq. ad Episcopatus honorem probitate atque industria comite pervenerunt. Duo etiam suorum Episcoporum ac Principum nomine legationem ad Pontificem Maximum obierunt, ingenti cum ipsius Pontificis, tum Cardinalium, honestissimorumque virorum, quibus cum agendum fuit, approbatione. Ex hac eadem disciplina Curienfis Decanus prodijt, Gualtherus Belius, qui parem virtutem cum doctrina, ac nobilitate coniunxerat. egerat hic Romæ inter alumnos huius Collegij ante sexennium, Rodulpho olim Aquenina, qui ex hoc ipso Collegio proxime in Indiam abiit, admodum carus. cuius præceptis imbutus, mirum non est, si is euasit, quem & vita insequens, & consequuta mors docuit. Is igitur in vrbe Curia, tum, cum ciuitatem omnem miserandum in modum pestilentia contagio labefecerat, sui ipsius oblitus, ut pro ouibus sibi creditis vitam poneret, in media pericula se se intulit: nec modo suis se bonis ac facultatibus spoliauit, ut multorum egestati inopiaq. succurreret; sed contempta morte, partim animis oratione firmandis, partim sacramentorum pabulo recreandis, nullam partem boni probatq. pastoris omisit, dum ad extremum è medijs ereptum labribus ad otia Paradisi, & sui magistri complexum divina benignitas euocauit.

Ex Anglicano Collegio nouem in Angliam Sacerdotes magno animarum commodo reuerterunt, quorum unum comprehensum ab hæreticis, in carceremq.

remq. coniectum, accepimus graues acerbosq. cruciatus fortiter subiisse. Alius etiam in custodia traditus, quod de fidei constantia dimoueri non possit, ultimum discrimen adit. Quidam quoniam & à natura, & à doctrina praeclare instructus est ad dicendum, magnum haeticorum numerum ad suas partes adiunxit. Alij præterea huius alumni Collegij Sacerdotes quinque; post diuturnas tenebras & ærumnas, ad extremum in expeditum compulsi nauigium, exilij nomine auehuntur in Galliam, terrore mortis iniecto, ne quis in Angliam remearet. ex quibus tamen continere se quidam non potuit, quin reditum attentaret, incertum adhuc, quonam euentu. comitem ei se se Deus adiungat, & feliciter veniat omnia. Ad hæc pietatis argumenta accedunt vota studiaq. religiosa vitæ, quibus pleriq. tenentur: ac præter eos, qui vitam nostram adamant, quinque se varijs canobijs atque ordinibus addixerunt. Reliqui pro se quisque contendunt, vt probitate morum, exemploq. vitæ declarent, nequaquam se à Deo frustra in hanc virtutis palestram ac disciplinam vocatos. colunt omnem pietatem, & officiosi maxime in hospites sunt. tenetur enim vel in summis rei familiaris angustijs antiquum recipiendorum hospitem institutum; exceptusq. nuper est Anglus nobilis, qui tuæ religionis causa, fortunas reliquit amplissimas, ex quibus quotannis aureorum viginti millia capiebat: satis se diuitem ratus ac locupletem, si integram Christi fidem ad extremum vsque spiritum tueatur.

SEMINARIUM ROMANUM.

IN tanta cæli clementia, tantaq. corporum salubritate, quantam hic annus attulit; longis tamen, etsi minime periculosis morbis, huius inuentus contubernium tentatum est. contagionis vis quædam fuit, incertum unde concepta, quæ subito in nonnullos irrepens, sensim peruagata est vniuersos: vix enim quemquam exemit. vno eodemq. tempore octoginta nonnumquam cubabant aegri; satis ampla charitatis ac patientiæ materia. nam nec ijs, quos in lectum morbus abiecerat, tolerantia; nec ijs, quos nondum strauerat, charitatis exercitatio defuit. nullum obsequij genus absuit, nulla studiij muneriisque vicissitudo. Nam quamquam has partes subleuandi curandiq. ægros, nostri sibi susceperant; voluit tamen egregia discipulorum pietas, hanc sibi curam nobiscum esse communem. itaque cursare ultro citroq. qui valentes erant, lectos ægrorum sternere, præparatos asferre cibos, ac frequenti scalarum ascensu atque descensu pro viribus leuare iacentes; præsto deniq. vnicuiq. esse, vt cuiusq. necessitas exigebat. Ex altera parte, qui lecto tenebantur, ne ita meritis, vt officijs inferiores essent, præclara ipsi quoque suæ virtutis documenta præbuerunt. patientiam testabatur hilaritas: pietatem colloquutio, agitatioq. diuinis de rebus: obedientiam alacritas obsequendi. Obiunt sacramenta de more, nec languorem animis languor corporum afferebat. Duarum circiter horarū intervallo, Sacerdos cum

Eu-

Eucharistiae sacramento cubacula circuibat, nihil ut negotij minus haberet, imbecilla ac iacente, quam in columi stanteq. familia. Unus hoc anno desideratus est modo, cuius ut acrior vis morbi fuit, sic maiora documenta virtutis. is leues saepe noxas expiabat in die, et quod tenera aetatis miraculum est, nunquam ex quo correptus est morbo, meminit propinquorum usque eo rerum humanarum memoriam recordatio vita caelestis abstulerat. Sed ex ipsa ferendi morbi ratione facilis coniectura fuit, quales tandem se plerique praebeant, cum recte valent: in multis enim ea significatio probitatis elucet, ut non multum ijs, qui ad perfectam officij rationem excurrunt, de uirtutis laude concedant. ex his octo, à nostris moderatoribus impetrarunt, ut eiusdem sibi disciplina liceret esse comites ac consortes. Quorum duo multa eius rei causa à domesticis pertulerunt, sed tamen ita fortiter ac constanter, ut fidem fecerint, mentem illam non humanitus, sed diuinitus inditam esse. nam cum subito Romam parentes, ac propinqui ad labefactandum adolescentum propositum aduolassent, studeretq. alterius pater, modo minis, modo blanditijs, ab ea filium cogitatione reuocare; filius è patrio se conspectu subduxit, in easque tenebras abdedit, quo nullis unquam vestigijs perueniret paterna suspicio. Qui dum filium aut in Societatem se clam inclusisse, aut in Collegium aliquod ex his, quae disciplina nostra sunt credita, suspicatur, una cum alterius adolescentis patruo ad summum Pontificem querelas defert, filios sibi à Societate

tate per vim eripi, recipi parentibus inconsultis, occultari per summam iniuriam, neque quicquam prius imbui, quàm ut parentum obedientiam abijciant. His mendacijs cum Pontificem onerassent, Pontifex negotium dat Episcopis (quibus eisdem inspiciendi curam, & hoc, & ea, quæ dixi, Collegia mandauerat) ut rem omnem accurate cognoscant, uideantque, ut adolescentum propinquis ac parentibus fiat satis. Adolescens interim, qui latebat, ubi hæc agi perspexit, una cum patruele Episcopos conuenit, obligat suam uterque fidem, se parenti, patruoq. suo morem esse gesturum, ubi tamen saluo officio, ac religione mos geri posset. Sed quoniam Episcopi, parentum miseratione commoti, ut in patriam se reduci paterentur, vrgebant; quo fiebat, ut in longum tempus eorum consilia differrentur; ad Cardinalem quendam, cuius pietatem par prudentia commēdat, pari consensione confugiunt, ab eoq. suorum iniurias, & artes questi, quibus à diuino se famulatu reuocare conabantur, summe contendunt, ut causam suam apud Pontificem Max. ipse suscipiat. Cardinalis, ut est cum in omne hominum genus, tum in bonos præcipue viros officiosus, adolescentes miro amore complexus, eorum se causam per diligen-
ter acturum recepit : simul & ad constantiam inflammauit. Fecit quod promiserat. & apud Pontificem adolescentum causam sic egit, ut suam. Negauit Pontifex sui umquam fuisse consilij, ut tam præclara fors iuuenum, quos ad se Deus ex hominibus seuocaret; coacta in patriam reditu, uocaretur in dubium

biūm; videri sibi tamen æquissimum, ut parentibus ac propinquis, quo ad eius fieri posset, mos gereretur. Gestū est, ut eius ferebat voluntas, & ut id fieret accuratius, ad eam rem Cardinalis se quoque humanitas interposuit; quos ubi æquos placatosq. dimisit, tum demum potestatem fecit adolescentibus abeundi quod vellent, & sacrosanctis Eucharistia munus praesidijs ad id pugna genus instruxit, quod quo ceteris periculosius est, eo plus requirit armorum. Atque hac est Romani Seminarii hoc anno fecunditas, quam perpetuam quotannis uelit Deus. Sed inito iam à nostris huius cura deponenda consilio, ferenda erit iactura potius aliqua frugis annuariae, quam minoris commodi gratia, maiora commoda amittenda. fecit enim permolesta, & aliena nostro ordini procuratio, ut animum P. N. Generalis induceret, eo se onere liberare. Cumq. id semel, iterum, ac tertio à Summis Pontificibus contendisset, tandem multis perspicuisq. rationibus à Sixto extorsit, ut nos hoc ipso onere curaq. leuaret. Sed per occasionem migrationis angustiores in ades (conductæ enim, non propriae ac stabiles adhibentur) visum est potius sensim numerum imminuere, quam omnem subito procurationem abijcere. Itaque compluribus ex hoc contubernio dimissis adolescentibus, vix tantum è Conuictoribus quadraginta supersunt. Graniter id tulere perueni, praesertim qui in hanc disciplinam suos liberos propinquosq. tradiderant: nec desuere magnæ auctoritatis viri, qui se se interponerent, ne qua fieret diminutio. Ad

nos autem id commodi redijt, quod quo magis hac contubernij disciplina contrahitur, in angustumq. deducitur, eo pauciores ad eam regendam requirenda sunt opera. nam cum antea quinque & triginta de nostris exigeret, non minimo eorum tum ualetudinis, tum studiorum incommodis, propter varias molestasq. curas; nunc sublatis ex eo numero tredecim, duo tantum remanent & viginti.

COLLEGIVM MARONITARVM.

AD reliqua Urbis Seminaris, quae Societati sunt credita, accessit hoc anno Maronitarum cuius instituti ratio postulat, ut tota res à capite quam breuissime repetatur. Nostros autem ante quinquennium à Gregorio XIII. ad Maronitas eo consilio missos, ut ab erroribus, quibus implicati erant, ad integritatem christianae religionis abducerent; ex eius anni litteris satis arbitror esse perspectum. quo tempore dum in omnem eius Ecclesia subleuanda occasionem excubant, venit in mentem, ad sanandam affectam illam christianae reipublicae partem, continendosq. Maronitas in fide & potestate Romani Pontificis, nihil aptius fore, quam si ex ea quoque natione conflaretur in Urbe Collegium, ubi salutaria Ecclesiae illi praesidia gignerentur. quae res à Cardinali Carafa Maroniticae gentis patrono, diu multumq. agitata, digna denique visa est, quae ad Pontificem Maximū deferretur. nec difficile fuit rem

rem tam salutarem eximia pietate Pontifici persua-
dere. Suadebant enim orientis partes illæ, quæ mul-
tis iam seculis doctrinarum luce priuata, cum vnde
peterent ea, quæ ad cognitionem fidei pertinent, non
haberent; non facile sese in sua religione integras ca-
stasq. seruabant. suadebat hominum ipsa conditio, cū
ad repudiandos errores minime pertinax, tum ad
recipiendam retinendamq. veritatem facilis; vt ge-
nus quoddam impietatis videri posset, si qui com-
munis nationum omnium parens haberetur & ef-
fet, is homines non sua voluntate, sed mala discipli-
na corruptos sine medicina defereret. Accedebat
quod cum in ijs, quæ dixi locis, præcipueq. Syria,
Palestina, totaq. Aegypto populi illi ferme sint vel
hæresibus deprauati, vel ab Ecclesiæ communionē
seiuñcti, habebantq. res omnes sacras Arabico, Chal-
daee sermone conscriptas; è Romana re videba-
tur, sedisq. Apostolicæ dignitate, vt quæ catholico-
rum omnium parens est ac magistra, ea pari fide at-
que obsequio præditos homines prope haberet, qui
Philosophiæ ac Theologiæ studia cum Chaldaeis lit-
teris Arabicisq. coniungerent; vt essent qui tra-
dendis castissimæ religionis institutis, resellen-
disq. prauis hæreticorum erroribus, populos il-
los ad veritatis catholicæ cognitionem, & obedi-
entiæ cancellos reuocarent. Quæ cum Pontifici Ma-
ximo Cardinalis exposuisset, facile impulit pium
Patrem sua sponte intentum, vt idoneis ex
ea natione adolescentibus euocatis, excitaret no-
uum in Vrbe Collegium. Excitatum est igitur

anno superiore, attributaq. à liberali parente non
 modo annua, se superſtite, pecuniarum ſubſidia, ſed
 etiam area ſpatium ad ædificium. Cooptati ſunt le-
 tiſſimi adoleſcentes, varijs temporibus Romam à
 noſtris miſſi, qui inter Maronitas agebant: cuius di-
 ſciplinæ regenda cauſa cum de Societate aliquos
 Cardinalis à Pontifice Maximo poſtulaſſet, Ponti-
 fexq. noſtræ non ignarus paucitatis abnuſſet; Socie-
 tas ne amicifſimo & optime de ſe merito Præſuli,
 tali præſertim in re deeſſet; etſi non omnem ſibi
 Prouinciam ſuſcipiendam, non tamen omnem Mara-
 nitarum curam abiiciendam exiſtimauit. Delectis
 igitur ad eam regendam iuuentutem probatis homi-
 nibus ex externis, vniuerſa adminiſtrationi ſupre-
 mum quendam quaſi moderatorẽ è noſtris præeſſa
 voluit, cuius conſilio Rectores ipſi ſe regerent. Sed
 cū optimi adoleſcentes alios nullos præter noſtros,
 iam tum in patria experti eſſent, grauante aliorum
 parebant imperio, ergo vna omnium conſenſione
 à Cardinali Patrono contendunt, vt procuratori
 ſux patres de Societate præſticiat, qui nec domo
 abſint, & ſibi proxime præeſſe velint. Id cum
 Cardinalis vrgeret, non potuit à noſtris, ac ne decuit
 quidem, tanto Præſuli repugnari. conſeſſus eſt illi
 Rector vna cum fratre: atque hoc demum anno eius
 Collegij procuratio à Societate ſuſcepta. Inſtituuntur
 in eo adoleſcentes omnino ſeptemdecim, cum iſſe-
 que ſacerdos, qui chaldaico apud eos ſacrificat idio-
 mate, facilis horum eſt educatio, nulloque negotio ad
 pietatem incendiuntur, elucet in iſs modeſtia morum

&

& singularis animi moderatio. ingenio sunt ad disciplinam apto; ut qui biennij non amplius spatio, & Italicam perdidicere linguam, et rudimenta Latina; cum tamen de Chaldaea studio nihil opera detrahebant. Quare & Episcopi illi, quos diximus, cum hoc quoque Collegium inspicerent, & huius iuuentutis ingenia periclitari vellent, prolatis Apostolorum actis Grace conscriptis, adolescentem ex his quendam excitarunt, & quibuscunque nosset linguis, ea iusserunt efferre, quae à beato Luca Grace sunt scripta. paruit adolescens, & quinque linguis, tot enim nouerat, Gracum scriptorem interpretatus est: idque tā scite, ut alter admiratus Episcopus, cū publice postea cohortationem haberet; agnoscendum dixerit Dei munus, à quo tot linguarum ornamentis, unde tot regionum salus utilitasque penderet, locupletati essent, simul & illud addidit, inter ceteras Gregorij XIII. laudes hanc vnam fuisse de praestantibus, quod tanto Ecclesiae beneficio, Maronitarum in Vrbe Collegium constituisset. Sed quam eos benignus parēs foueret viuis, & quanta in hos adolescēses eius fuerit indulgentia, quotidiana benignitas indicauit: nam & librorum copiam, & ad sacrorum vsus domesticamq. suppellectilem multa est elargitus, & anno vix elapso à constituto Collegio, septem circiter aureorum millibus novas ades extruxit. Quare quam luctuosa eius postea mors fuerit, cuius vita & huius nascentis Collegij, & rei Maroniticae summa nitebatur; non est difficile existimare. Meram quaque inter hac primordia rebe-

menter eius inopinata mors terruit; solatio tamen fuit prepropera noui Pastoris creatio, qui se iam non minus Gregorio ipso propitium ac beneuolum praeberet. Is sui Pontificatus initio, ne tanta pietatis opus inchoatum institutumque desereret, Abbatiam ei quandam, unde aurei fere mille quotannis capiuntur, Cardinale postulante concessit, ac praeter eas pecunias, quas in quotidianum alumnorum victum cultumque numerari iussit; mandauit etiam, ut contraetum aes alienum, cuius summa ad aureos plus mille peruenerat, solueretur. Quare si his principiis reliqua consentiant, id quod tam benigno Pontifice polliceri nobis possumus & debemus; nihil est causae, cur quisquam dubitet, quin ex huius institutione Collegij, plurimum in omnem Ecclesiae partem utilitatis ac commodi deriuetur.

S E N E N S E E T R E L I Q V A Hetruriae Collegia.

S E N I S, ut summam officiorum omnium verbo concludam, nullo loco partes nostrae desideratae sunt. Impigre sua quisque munera obijt. Nomen in Societatem dedit vnus.

E FLORENTINO vero Collegio quanta vis utilitatis extiterit, plurima animorum commutatio declarauit. Femina amplius viginti sola spectantes aeternae, varia cenobiorum instituta sequuta sunt. erant in his quaedam, quae pudicitiam suam una cum fama perdididerant, aliaeque nonnullae, quarum pudor in-
-apertissimum periculum vocabatur. Sed has Nostri

in

in suam fidem curamq. susceptas, omni studio ac contentione publica hominum misericordiae commendarunt, tantumq. eis repertum est argenti, ut facile postea inter Deo consecratas mulieres locum inuenerint. Sed cum sedulo semper animorum causa defensa est, tum in hominum morte præcipue; curatumq. ut suis animi soluti corporibus quam tutissimum iter arriperent: quo in officij genere, haud scio an plus exeuntibus adiumenti, quam in statione manentibus sit allatum. Aderat viro nobili ac prædiuiti suprema dies, cum sacerdotis nostri in confirmando sedulitatem vxor obseruans, erga pietatem sic est animata, ut quæ nostro nunquam comparebat in templo, ab eo nunc dinelli non possit. Senserunt hæc ipsa nostrorum officia ij quoque, quos legum æquitas mittebat ad mortem; quorum quidam cum diuinorum rerum mentionem pertinaciter respuerent, mallentq. cum Sathana sempiternis exuri supplicijs, quam perpetuis cum Christo voluptatibus perfrui; tandem pia nostrorum contentione fracti, tanquam placidissima ones duci se ad eam victimam passi sunt. Nec vero ciuibz modo, sed etiã exteris aduenisq. consultum est. quorum aliqui cum multos iam annos nefarias hæreses, tres autem impia Mahometi dogmata coluissent; hi ad cognitionem veri Dei, illi ad rectæ religionis cultum traducti sunt.

PERVSII cum ad omne commodum animorũ, tum maxime ad auertenda mutua hominũ odia nostrorum laborauit industria. Hero inuisus agricola, sceloporem de medio tollere cogitabat, sed glande cõtorta, pro hero famulum, istu aberrante, per fodiit.

Quam ille ignominia notam cum luendam nisi sanguine non putaret, in ademq. nostram aliquando sacrificij tempore se contulisset; quidam è nostris, qui iam pacis auctor esse cæperat, preclaram nactus occasionem, supplex hominem orat, ut per salutarem illam hostiam, quam adorandam populo sacerdos ostenderet (tunc enim forte de more tollebatur) & per eum Deum, qui tam multa eius scelera pateretur inulta; ut ipse quoque conservi iniuriam domino tam acerba pro se perpeſso concederet. Tantum valuit cohortationis tempeſtina curatio, ut abortis repente lacrimis ſponſonderit herus, ſe in gratiam cum agricola rediturum. nec vana fuere promiſſa: non enim modo redijt, ſed triduo poſt, cum intelligeret ad æquiſſimam compoſitionem pacis exigi ab agricola, ut vulnerati famuli, quem ſclopo traiecerat, medicina ſumptus & damna præſtaret; iſ quod ſatis eſſet argenti, clam attulit Patri, addiditq. nihil non Dei cauſa ſibi eſſe ſuſcipiendum, cum diuina erga ſe clementia veniebat in mentem. Familie item duæ, & quidem de præcipuis, cum ſexdecim annos integriſſimis arderent odijs, noſtrorum hortatu ſe inter ſe placarunt, eorumq. arbitrio, ut odiorum cauſas exciderent, ſua omnia permiſerunt. Nec minus contra cupiditatum æſtum, quam contra irarum incendia pugnatum eſt. mulieres perſiti pudoris quatuor ad pudicitie ac ſanctimonia decus emerſerunt, quarum duæ cum pulchritudine ac forma præſtarent, Diaboliq. miniſtra ac ſatellites eſſent ad capiendas perdendaſq. animas; earum alta-
 re

na non modo funditus fœdas illas voluptates abiecit, quamquam ex ijs plurima capiebat emolumenta; verum etiam ut animi pulchritudinem tot flagitiorum tenebris obscuratam elueret, & per pœnitentiam in antiquum splendorem nitoremq. reduceret; intra cœnobij claustra se abdidit. Societatis meditationes, eæ quoque ad immutandos mores maximi fuere momenti. prodierunt ex earum exercitatione non pauci, sui omnino dissimiles; ut qui toti ansea in corpore atque in his infimis terra bonis hærebant, nunc eo erecti præsidio, omnia infima atque humana premant, & supera dumtaxat ac cælestia meditentur. Ex ijs aliqui se se includere cœnobijs: alij commutato vitæ genere ad communem animorum salutem sua studia contulerunt. Quanquam ad id præcipuas vires habet vtraque sodalitas Dei Matris: ex quibus nouem circiter adoloscētes ad cœnobium fecere gradum, in ijsque ad Societatem par-

LAVRETANVM ET RELIQA Collegia.

SI qua Societatis nostra sunt propria atque interiora, ea tantum mandari litteris debeant, ut certe debent; hoc vniuersæ de Lauretani Collegij patribus dici potest, non modo sua, quemque sanctitati, studio omni cura, q. vacare, sed in sanandis etiam animis externorum, artus omnes nervosq. contendere. Ac præter id quod audiendis dimittendisq. peccatis tribuitur otij, data est etiam opera, edinis ad eam rem

rem spectaculis, Catechesi. Fuit id cum decori atque ornamento Gymnasio, tum ignavis diuinæ legis hominibus salutare. Eadem Catechismi cura adhibita est in obeundis de more pagis: ubi & frugifera animorum expiationes instituta sunt, & acres ira contentionesq. sedata. Habet autem hoc Collegium & ex ILLYRICO adiumenta nonnulla. nam cum ex nostris, Canonicisque sit nemo, qui norit Illyrice; ne huic vni nationi, quæ hanc quoque frequentat adem, Sacerdotum opera desint; Sacerdos ex his aliquis aduocatur, qui pœnitentibus præsto sit. Atque hic ipse matura iam ætate vir ad audiendos suæ nationis egros in vicina loca dimittitur: quo in munere ita versatur, ut non minus suæ ipse virtuti, quam alienæ salutis commodisq. prospiciat.

RECINETI satis magnus è duabus Dei matris sodalitatibus fructus capitur. Constat ea, quæ natu minoribus continetur, sodalibus quadraginta: quæ grandioribus, septuaginta, aut non multo secus. Sunt in hac de præcipuis viris multi, eorumq. pietate atque exemplo effectum est, ut iam ad sacras epulas conuiuæ frequentiores appareant. horum officij ratio est, ut non tam sanctitati domestica, quam proximorum commodis seruiant, stipem erogent in egenos; nulla habita dignitatis personæq. ratione; idque vel ad templorum valuas, vel medijs in foris, vel etiam ostiatim: quicquid autem pecuniarum escarumue collegerint, id vel ad egros deferant, vel ad eos, qui precario viuere salua existimatione

tiene non possunt. Quibus pietatis officijs non modo ad cœnobij disciplinam, sed ad omnem virtutis laudem planum sibi iter aperiunt. Neophytus ex his quidam pugnis ab inimico calcibusq. male multatus, cum perfacile ulcisci posset iniuriam (erat enim forte cum telo) ex æquans tiro ueterani uirtutem, ad eum qui de nostris sodalitati præest, accurrit; stratusq. ad pedes, Fuit, inquit, Pater uehemens animus ulciscendi, sed ut iracundiam continerem, una Dei. Matris caritas fecit: huic ego iniuriam dono: prolatoq. telo, Exuo, inquit, apud te ferrum: hoc tibi sit conciliatę gratiæ signum, hoc contemptus ultionis indicium. Quid expectandum exit à ueterano, si sui similis neophytus semper sit?

In finitimis locis aliquid etiam otij operaq. consumptum est. Tres in uaria loca missi sunt sacerdotes, præcipueq. propinquum in oppidum, cui à Monte sancto nomen est. hic autem præter quotidianas in quadragesima conciones, Christiana fidei præceptis imbuta plebs est, promotaq. res futuri Collegij, & primus iactus de more lapis, non sine ciuium humanitate præcipua: qui cibum sibi quodam modo ex ore subducunt, ut habeant quod in Collegij opus impendant. nam quod primarijs oppidi magistratibus in epulum præbebatur, id placuit ad firmandum Collegij statum fabricamq. transferre. Ad Samnites quoque, & Abbatiam quandam sancti Euthimij non procul ab Urbe Nursia profecti sunt alij: quo in loco, quoniam sacramentorum, ac concionum causa magnus est

est pagorum concursus, praeclare posita est opera collectiq. cum ex omni hominum genere, tum ex sodalizio quodam in honorem sanctissimi Christi corporis instituto, fructus vberes ac iucundi: ducentis enim cum constet sodalibus, nemo non ex eis uita maculas vniuersa sacramento confessionis absterfit.

M A C E R A T A E conciliati placatiq. sunt non pauci, quos ad inimicorum ultionem irarum acerbitas stimulabat; sed cum saepe homines in hominum gratiam restituti sunt, tum Deo reconciliati persape. quo in genere, ut cetera sibeantur, nobilis celebrisq. grassator, quatuor & viginti natus annos, cum a prima adolescentia extorris profugisset e patria, latronumque ritu vitam ducere instituisset; frequenti maleficio toto iam Piceno nobilitatus, Sabana cognomen inuenit. Is postea comprehensus & coniectus in carcerem, adiudicatus est neci. Missus ad eum est de more sacerdos, cuius congressu colloquioq. sensim ex recordatione prateriti temporis sic ange capit, nullum ut hac Ciuitas illustrius exemplum viderit penitentiae. Antequam ad supplicium raperetur, patefactis confessione peccatis, tum quotidianae vitae saepe, dum semel vniuersa, mentem in diuinam misericordiam, qua tantam sibi spem salutis offerret, ita defixerat, ut alio duci cogitatione non posset. Erat tormentis pene confectus ac debilitatus, laxatiq. erant ductario fuit lacerti, ut mos est in quaestione; & tamen numquam adduci potuit, ut vel de genu, quod semel incubuerat in precatione, consurgeret; vel quod facere sine luxatorum officio crucis-

cruciatu non poterat, alterius inter surgendum admi-
 niculo niteretur : testatus velle se , quem tot annos
 tot sceleribus violasset, eum saltem breui illa , qua
 concedebatur vsura lucis , si id modo consequi pos-
 set, placatum sibi propitiumq. reddere . Cives qui
 eius confirmandi gratia venerant , magnitudinem
 animi & penitentia vim admirati , Quanto iam
 aptius in hunc (inquiunt) Angeli cognomen conue-
 nit, quàm antea sathanae? Ad mortem cum tradere-
 tur , intentis in Christi signum oculis continenter,
 nullum faciebat finem sua ipsius accusandi peccata.
 Vbi vero propius ad carnificinam accessit , sensitq.
 patrem sua causa sollicitum esse, ne repentino furca
 conspectu perterresciet ; Caue, inquit, pater existi-
 mes, eum, qui carnificinas omnes commertit, hac
 vna furca exanimari . osculoq. restem, qua suspen-
 dendus erat, excepit; quod diceret, se non dubitare,
 quin ea sibi aditum aperiret in calum, quem pecca-
 torum feditas praeclusisset . Scandit igitur gradus
 illos mortis , nullo perturbati animi motu prodito,
 nulla formidine exanimatus : factaque potestate
 cum populo colloquendi, dixit se non recusare , quo
 minus a quo libentiq. animo moreretur ; vnum ta-
 men se moleste ferre , quod non plures vitas habe-
 ret, quas vt equitas postulabat, pro magnitudine ac
 multitudine peccatorum effunderet vniuersas. Qua
 cum dixisset, Iesu nomen ingeminans, supplicium le-
 gibus soluit.

MISSIO RAGVSANA.

Ragusam quatuor annis ante profecti sunt nostri eius profectiois auctor Ragusanus Archiepiscopus fuit, qui id à Pontifice Maximo, interposita Cardinalis Comensis auctoritate impetravit. Quatuor hic fuere de nostris, sex etiam interdum, singulari studio Ciuitatis excepti. Aedes ac templum quædam B. Rochi Sodalitas commodauit, quæ & aureos septingentos, vt instructas aedes haberemus, impendit. visitarunt nostri hominum misericordia ac liberalitate, quæ quoniam ingens est, non modo nihil eis vnquam ad tuendam vitam defuit, sed sæpe etiam superauit. gratus quippe eorum aduentus tam priuatis ciuibus, quàm magistratibus accidit. concurrerunt undique munera ad fores nostras, vt vno eodemq. die, decem, pluresue aliquando pueri cum muneribus comparerent. Nostri autem si quando stipis gratia priuatorum aedes obirent, quod non tam egestatis, quam vel exempli, vel instituti tenendi causa faciebant; semper pleni ac referti redibant. sed hunc ipsum quærendi laborem minuebat charitas Ciuium, non modo mittendis, vt diximus, crebro subsidijs, sed orando vetandoq. ne quid in eo nostri curæ molestiæq. susciperent. Cuius benignitatis tulere primas Principes Ciuitatis, qui non modo Concionatorum nostrorum aduentum, mansionemq. sed quantum in ipsis fuit, ipsum quoque instruerunt ornaruntq. discessum: ac præter viaticum maritimaq. subsidia, quæ larga & copiosa fuerunt, pecu-

pecuniâ quoque satis multâ miserunt, quæ non modo concionum, sed et eleemosynæ quidem nomine accepta est. Reliquis vero religiosorum familijs, Benedictina præsertim valde grata Societas fuit: id quod hæc suis declaravit officijs, quæ quidē ab vrbe passus circiter mille cū absit, semel atque iterum nostros per æstatem (nam per calores, qui hic sunt molestissimi, in Vrbe viuere minus licet) diuturno ac liberali accepit hospitio. De Archiepiscopi uero benignitate nihil attinet dicere, cui non modo cura fuit, ut nostris omnia ad usum & cultum copiose supplerent, sed etiam de constituendo Societatis Collegio cum summo Pontifice uehementer egit: quò quidem uehementer incumbere mens Pontificis visa est: nec defuisset consilio ac voluntati si uita suppeditasset. Iam laborum fructus, animorum fuit crebra conuersio. explanata sunt conscientie questiones, partim ad clerum in ade maxima, partim apud minores natu clericos domi nostra. Nec uero Catechismi prætermissa consuetudo est, qui quotidie vel nostris in aedibus, uel proximo in templo puerili tradebatur ætati. Ac præter conciones diebus dominicis, ducebatur puerorum agmen ad templum, fidei rudimenta canentium, ibiq. plurima eius rei adhibebatur exercitatio. nec aberat præmiorum inuicementa & diligentia par bonos, quæ res, ut Ciuitatis oculis noua, ita exemplo fuit ac voluptati. Sed cum omni hominum generi, tum ijs maxime, qui à mortis periculo non procul aberant, subuentum pro uivibus esset. Ex nobilibus cum quis decederet,

ret, curabant domestici, ut è patria consuetudine sermo funebris haberetur: quod à nostris non sine populi utilitate frequenter est factum. Reus etiam quidam cum inter manus imperiti carnificis astuaret, tædij ac doloris impatiens, propius factum est nihil, quam ut carnificem ipsum dentibus apprehensum, ipso cubitorum nisu de gradibus deturbaret: quæ audacia cum iram satollitum irritasset, obuersis iam sclopis misere eum, nisi sacerdos se noster interponeret, confecissent. Sed pater impetrata supplicij mora, dum ad ferendam placide mortem induceret reum, facile ab eo impetravit, ut renouata peccatorum confessione, quod publica æquisarum iustitiaq. deberet, non grauate perfolueret: id quod ille spe sua salutis non exigua pacatissime fecit.

Ceteri per idem tempus habitæ sunt una atque altera quadragesima conciones: est enim Cinciatæ Episcopus Societatis in primis amans, nec donegari eius postulationi potuit. Vidui autem abest hæc Urbs, Ragusæ & Vcnatorum ditioni subijciuntur. his ibi, milites in præsidijs habent ad quadringetos, quorum plerique ante nostrorum aduentum, multos iam annos penitentie sacramento caruerant. quo circa cum illis pater sacerdotum se contulit, publicis priuarisq. colloquijs tantam vterque perfecit, ut ad feram confessionem, ducto sæpe à primis annis initio milites fere omnes induxerit, tanto cum ipsorum bono, ut & plurima inuenerat æq. inter eos ira decesserint, & proiecit æ multorum libidini frenam, exultis repente mulierulis, sit iniectum.

PRO

PROVINCIA NEAPOLITANA.

REVERTUNT Neapolitana Provincia de nostris ducenti circiter & octoginta septem. In Professorum Domo sex & sexaginta. In Neapolitano Collegio centum & sexdecim. In Nolano duo de quadraginta. In Catacensi viginti. Par numerus in Aletino. In Barensi unus et viginti. Sex adhuc in Civinolano. Elati sunt quinque. aggregati quatuor & viginti.

DOMVS PROFESSA ET COL- legium Neapolitanum.

IN Professorum Neapolitana Domo, ut minora sileamus, institutus est piorum hominum catus, quibus festo quoque die secundum breuem cohortationem à nostris habitam, quadam proponuntur ad meditandum capita, ubi ad horæ ferme quadrantem, clauso ceteris curis aditu, commētantur. Sed ut ad domesticos fidei, nostrorum vigiliæ potissimum referuntur, ita etiam cum eiusmodi tempus incidit, peregrinis & alienis à religione consulitur. Turca
D natus

natus annos vndeuginti, cum adhuc inter suos Christianus esse percuperet, vehereturq. cum piratis ceteris myoparone; clam in christianorum terram descendit: à quibus captus cum suum de christiana religione cōsiliū exposuisset, deductus ad nostros est, & institutus ad fontem, in adeq. nostra mox baptizatus. Plus lucri è quatuor Anglicanis navibus factum est: quæ cum ad portum Neapolitanum appulissent, plurimosq. aducherent hæresi vellores infectos; ex ijs octoginta, præcepta veritatis edocti, fidem catholicam coram Archiepiscopo sunt professi. Atque hæc ex animis lucra præcipua. Ceterum Templi opus proximo anno inchoatum urgetur strenue, auctumq. templum ipsum est, cum ceteris ornamentis, tum tabernaculo Eucharistiæ adseruanda pereleganti, aureorum pretio bis mille. Continentes etiam ades, quoniam ad cogitationes nostras plurimum faciebant, scutatorum quinque millibus emptæ. Quæ iccircolibenter commemoramus, ut Societas intelligat vniuersa, quantum huic ciuitati Domus hæc debeat, cuius in tot sumptus liberalitate experta est. Ac si quis summam tantius benignitatis curiosius ineat, duodecim aureorum millia, annuo non plus spatio tributa reperiat. Optandum à Deo est, ut quos vitæ commodis auget, eorū quoq. in animorum procuratione vigilias acuat: ut à nobis & ipsi bonorum omnium auctori, & reliquis beneficis gratia si non par, certe aliqua referatur.

IN NEAPOLITANO Collegio ad Superiores duos philosophiæ magistros accessit hoc anno
tertius

tertius, ut iam quotannis ab eius disciplina primor-
dij inchoari curriculum possit. Gymnasium por-
ro vniuersum bono auditorum numero celebratur.
& quāquam de litterarum studijs nihil otij cura-
detrahatur, seruitur tamen quoad eius fieri potest,
presenti animarum saluti. Adolescens quo maio-
rem suarum cupiditatum licentiam obtineret, a pa-
rentibus patriaq. profugit. post autem aliquanto,
cum artificio nullo sustentare vitam posset, pude-
retq. in suorum redire conspectum, ad summam mi-
seriam famemq. redigitur. Desperato iam & incer-
to quid ageret, perpulcher visus est iuuenis, qui se
eius custodem Angelum à Deo missum diceret, ut
ex tot egressus arumnis libere euolaret in caelum.
iussit hominem expiatis proxima in Vrbe peccatis,
ad maris litus accedere, et in aquas se precipitem
agere: sic fore, ut eius animus illico exceptus ab
Angelis transferretur in caelum; vetuitq. id vlli ho-
minum indicare, ne ei quidem, quem ad expiandum
animum adhibere solitus esset: quae etiam de re vo-
luit fusa sanguine proprie sibi ac diligenter caueri.
Adolescens cum paruisset, Neapolim venit, & Sa-
cerdotem, cui confiteretur requirens, est deductus
ad nostros. Inter-confitendum cum perturbati animi
signa daret, ratus id quod erat Sacerdos, latere ali-
quid in pectore, quod erubesceret confiteri; agre tã-
dē ab eo totius rei confessionē expressit: persuadere
tamen non poterat, Damonē fuisse non Angelū, quē
conspexisset: tamen, cum de sententia patris se con-
tulisset ad preces, illuxit de caelo veritas, fraudemq.
D 2 sensit,

sensit, ac deploratis iterum confessione peccatis visita omnis antecedentis, gratias egit diuina clementia, quod eodem tempore geminum effugisset interitum, animi simul & corporis. Iam sodalitates florent nunc cum maxime. Quindecim è maiore sodalitate, libertatis contempta dulcedine, variis se canonicorum custodijs incluserunt. Cateri vero sodales, nequaquam sua modo salute cõtenti, ad alienam quoque procurandam querendamq. se instituunt. Tollunt publica de Ciuitate flagitia: principia Christiana legis multitudini tradunt: succurrunt miserorum inopia, virginum solitudini, victorum & captiuorum angustijs. Ac victorum quidem causa Montem, quem vocant, Pietatis; ad collocandas autem filias vectigal-annuum instituerunt: quæ quidem officia ita sedulo curant, vt suo exemplo cum in alijs oppidis, tũ in hac ipsa Vrbe complura alia excitauerint sodalitia. Christiana doctrina institutum retinetur egregiè, duodecimq. de nostris, festis diebus in ea occupatione versantur. creuit eo vsque auditorum frequentia, vt conuentus causa ex ædium angustijs, quo convenire multitudo solita est, in templum fuerit emigrandum. frequentia vero numerum, ipse prope fructus ex æquat. pascuntur octauo quoque die caelesti pane Sexcenti. multi ad Societatem, multi item ad ceteras familias transeunt. animos porro domant, sibi que imperant in iniurijs, nec aliter interdum suum dolorem puniunt, nisi iniurijs ipsis beneficio remunerandis. Atque vt quam plurimos sue pietatis imitatores habeant, complures ad catholicismum

chisum alliciunt; alea lusus, & scelerum alimenta remouent. Quidam, quotquot erant in sua viciniæ ex hoc genere lusus omnes ad vnum sustulit. alius sic item vicinitatis mercatores omnes in eadem nostram ad sacramenta perduxit. Alij cum id per se ipsi non audent, nostros adhibent, eaque ratione multis medentur incommodis. Illudebatur quidam anum iam septimum illecebris flagitiose femina, Dæmonisq. præstigijs: bis quotannis iuebatur ab ea ad certum locum proficisci spe inueniendi thesauri: ibi se Dæmon specie elegantis iuuenis ostendebat, indicatoq. quem foderet loco, protinus auolabat: Quod ille sumptu ac labore plurimo, fructu nullo, multos annos fecit. Is postea à nostris, Dæmonis artes edoctus & ad meliora traductus, pænitentia consilium cepit, & consumptos in sceleribus annos, confessione defleuit. nunc alios mores induit, aliam vitam viuit, & in eo recte ac laudabiliter perseuerat. Nostrorum autem in Catechesi tradenda fructus cum longe lateque percrebuiſſet, oppidorum eos vicinitas inuitauit, vt similes apud se sodalitates erigerent. Sed silenda præcipua utilitas in Vrbe non est, è Catechismo profecta. Neapoli frequens visitur Angiportus, in quibus familiæ habitant infima ferè tenuiq. fortuna: Feminae ex his pleræq. certis de causis publico carent, ita vt ne ad eadem quidem cum oportet, è suis domibus prodeant. hæc ut Christianæ fidei vitæq. simul præceptis erudirentur, Archiepiscopus variis hominum generibus commissis, summa olim contentione curarat. Sed cum la-

borem frustra susciperet, Sacerdotem è nostris à Patre Generali, cui id oneris committeret, impetrauit, qua in re noster ille Deum habuit ita propitium, ut cum semel quotidie ad ea loca cum salutarì vexillo & puerorum agmine processisset, breui effecrit, ut iam Vrbe tota Christianæ legis initia puerilis multitudinis vocibus decantentur. Abeamus à Catechismo, & quibus alijs rebus nostrorum se Caritas occupauerit, indicemus. Neapoli septimo Idus Maij cum annonæ causa, grauissima orta esset in Ciuitate seditio, totaq. Vrbe cum ferro insana plebs volitaret, ingens omnibus iniectus est metus, ne totius Ciuitatis interitus consequeretur. quibus turbis cum se nemo auderet opponere, venerunt ad nos viri nobiles supplicantes, ut nostrorum corporum oppositu furorem illam à Ciuium ceruicibus depelleremus; reuerituros homines nostram præsentiam, & destitutos à cæptis. placuit publicæ causse sine cunctatione succurrere. Itaque egressi Rector aliq. de nostris, inter fulgentes gladios cum Crucifixi signo, plebem à maleficio continent, verbis mitigant, blandeq. monent, publicæ incolumitatis rationem ducat. Quibus vocibus sensim multitudo dilapsa est, plurimiq. in pœnitentiam versi, ne maius suscitaretur incendium. Sed ut huius Collegij finis sit, & quod primo loco debuit, postremo commemoretur, cohonestauit hæc ades Alphonsi Salmeronis obitus, qui fuit vnus ex decem illis, quos Deus vna cum B. P. Ignatio Societatis fundamenta constituit. is primus Neapolitanam hanc Prouinciã admi-

administravit: in eaq. multos annos cū laude versa-
tus ita sibi o nniū animos viuis obstrinxit, vt mor-
tuus præ multitudinis studio aliquid ex eius reliquijs
habere conantis, pene discerperetur, capilliq. et bar-
ba vnguesq. omnes ad vnū euulsi sint. Obijt Idibus
Februarij iam septuagenarius, Toleti in Hispania na-
tus: cuius egregia virtus per amplam suppeditat vel
indiserto materiam: Sed quoniā quæ dicenda essent,
separatum potius volumen exigunt, quam vt his lit-
teris illigentur, idque aliquos iam conari nuper acce-
pimus; concedemus hanc illis gloriā, vt quæ eorū po-
tius facultate sūt digna, ea ipsis integra reseruemus.

COLLEGIVM NOLANVM.

NOLÆ nouitiorum numerus augetur, nec
ex his desunt, qui Societatis potiendæ causā
domesticorū prælia sustineant. Adolescens in primis
nobilis cum Societatem haberet in votis, totū se di-
uinarum rerum studio tradiderat. quod odorati parē-
tes, minaci eum denūtiatione prohibent ab omni adi-
tu et congressione nostrorum. Sed iusto reconditoq.
Dei iudicio, paucis diebus moritur adolescēs, acerbis-
simo parentum vulnere. quorū ille consilium in ex-
tremo spiritu facete risit, quod se ab hac terrestri Ie-
su Societate dum conantur abducere, in caelestem il-
lam transmitterent imprudentes. Matri autem, quā-
quam ex interitu carissimi filij vehemens est iniecta
plaga, tamen nostrorum suasu atque oratione, ad tem-
plum postridie venit, & confessionis communionisq.
operata mysterijs, ita dolori moderata est suo,

ut admirati plerique dicerent, tantum ei roboris ac constantia ad doloris vim superandam, nisi filij precibus accedere non potuisse. Aliorum pugnis atque victorias, qui denique Societatis compotes facti sunt, nihil attinet recensere.

Institutus est diuinorum studiorum causa è Sacerdotibus cætus quidā, quo Canonici voluere plerique atque adeo Vicarius ipse Ciuitatis adscribi. Quæ res quanquam præsentem animorum utilitatem ostendit; spem tamen inijcit non minorem, fore ut quemadmodum clericorum numero, ita etiā pietatis incrementis amplificetur. Hunc cætū una cū Gymnasio recenti Episcopus cum inuississet, & oratione, & carmine esset exceptus; mirificam ex utraq. voluptatem uisus est percepisse. Altera item ad instituendos opifices paganosq. est cæpta sodalitas, in qua nouitij versantur ad quinquaginta: habent enim & hi sua inter se tentamenta, quibus eorum, qui ad suum cætum se aggregarint, constantiam ac voluntatem explorent. crescit autem numerus una cum die: miraq. sodalium est in colligendis adiungendisq. nouis fratribus nauitas & industria. Res ex animi sententia plane succedit: nam præterquam quod ad suum quisque officij munus instruitur, ab ijs etiam sceleribus auocatur, quæ per dies festos cessationis suadet inertia. Quibus rebus non mediocriter aucta est pœnitentium in ade nostræ frequentia, nullusq. ferè de nobilitate iam est, quin erga Societatem optime sit animatus, apud eamq. se se rite, & perlibenter expiet. quo etiā ex genere
in sode-

in Sodalitatem adscripti complures, ut generis splendore, sic virtutum exemplo praecluent. Ac dum consistentibus aures dantur, audita est mulier, quae non tam sua sponte, quam Dei matris admonitu ad nos se contulit. haec cum diuturna quadam & occulta aegritudine, cuius ne ipsa quidem causam norat, pene iam contabuisset, ad extremum visa est ei Maria Virgo peramanter monere, ut sacerdoti nostro confiteretur: sic fore, ut aestitiae nubes penitus evanesceret. cum mulier paruisset, totamque rem sacerdoti narraisset, quae fuit pater, an scelus aliquod aliquando in obeundo poenitentiae sacramento praeteriisset. cum illa sacrilegium suum ad memoriam redegerisset, causa mæroris intellecta, confessionem orsa est denuo ab ultimis annis usque ad nouissimum: atque haec fuit medicina mæroris, & initium tranquilla hilaraeque vita.

Nouitij porro quamquam sibi met cura sunt, satisque in suis ipsi colendis animis occupantur; tamen eorum pietas non se domesticis tantum tectis ac parietibus continet, sed foras etiam prodit, & permanat ad externos. Propinquo in Agro partim Christianae fidei articulis præceptisque tradendis, partim opportunitate diuini verbi, virilis ac muliebris sexus perpulere complures, ut confessionis gratia ad nos contenderent: in eisque non inutilis consumptus est labor: patefacta sunt immania scelera, quae diuturno compressa silentio nunquam eruperant: & viri feminaeque omni scelere notatissimi, vita cursum renouarunt, moresque perditos conformarunt. In Vr
be

be vero per Bacchanaliorū dies, quos peruersa hominum consuetudo omni impunitati licentiaq. dicit, Quidam concionabundus ē nostris, cum in medium ludicrum, quod tum dabatur à personatis, se iniecisset, totam repente multitudinem à spectaculo auertit; vt ipsi quoque ludiones, personis positis, ceteram turbam sequi in templum non dubitarint. hic partim concione, partim alijs diuinarum rerum occupationibus totus ille traductus est dies. Nec minus feliciter de nostris alter in pago proximo, cum personati in foro plurimi consertis inter se manibus choreas ducerent, ceteraq. paganorum turba ludicro esset intenta, Christi cum effigie in crucem acti se se immisit in medium; & tum orationis vi, tum specie ipsa Redemptoris ita perculit vniuersos, vt illico ad genua ingenti cum detestatione facti procciderint. iussit eos Pater, pœnarum loco, symbolum Apostolicum clara voce pronunciare: inde ad eadem nostram, quæ mille passum aberat, vniuersa multitudo comitatus ascendit. ibi plurima animorum expiatio facta est.

CATACENSE ET ALETINVM.

CATAZORII Turca ex ijs vnus qui in seruitute sunt, dudum iam à nostris, Christianis institutis excultus, die baptismo dicta, ex Collegio nostro ad eadē maximam duos inter Sacerdotes candidatus, prosequente sodalitorum omnium supplici pompa, processit. ibi in summa populi frequentia

tia publicaq. letitia, solemnè ab Episcopo ritu ac
 ceremonia baptizatus est. Est & in hac Vrbe
 suum quoque ex opificibus sodalitium. Elucet
 in sodalibus pietas, & studium alienæ salutis.
 Quinquaginta circiter ij sunt, & suas plerique
 uxores ceteramq. familiam ad eluendas rite no-
 xas adducunt. Præter hunc cætum, qui hoc an-
 no primum sumpsit initium, est aliud quoddam de
 viris nobilebus sodalitium: cuius sodales cum Dei
 Matris tutelæ fideiq. commissi sint, præsens eius nu-
 men & vim experiuntur. Vir honestus & clarus
 acerbo incitatus odio in vnum ex Sodalibus, loci
 solitudinem nactus, dum ferrum in eum distringit,
 iuvenes repente duo visi sunt tendere ad ipsum
 recta: quibus ille velut indicibus, veritus ne suum
 scelus patesceret, multa ijs male precatus, re in-
 fecta discessit: iuvenes autem illi statim ex ocu-
 lis dicuntur elapsi: vt missi videantur ab ipsa
 Dei Matre, qui suam homini opem tum implo-
 ranti succurrerent. Aegrotus quidam cum multo
 manè sacerdotem nostrum magnopere euocasset,
 nouo quodam pænitentia studio incensus, multis
 audientibus enarravit, se quod inter constendum
 pudorè deterritus peccatum præterisset, & tamen
 Christi corpus ore animoq. sacrilego suscepisset; ex-
 cruciatum se priore nocte acerbis à Daemonibus
 flammis, cupereq. se per confessionem nisi mole-
 stum esset, annorum peccata quatuor & viginti re-
 petere. Pater aures illi præbuit; magno diuinitæ
 aduersus eum pietatis argumento; nam secun-
 dum

dum confessionem intra duas horas animam eger efflauit. paucis autem post eius mortem diebus, cum ad eundem Patrem alius quidam confessionis gratia se contulisset, narrauit eum, qui pridem decesserat, noctu ignito cum baculo sibi visum: quarentiq. saluus ne esset, respondisse, velle Deum, ut omnes homines salui sint; sed tamen etiam tum misse, andum in modum purgante igne torqueri.

IN Aletino Collegio, ut Superiorum annorum memoriæ satis indicat; quatuor sunt sodalitates. quantum studia, & præclaros impetus ad virtutem qui norit, maxime recreetur, sunt sibi ipsi sodales alter alteri exemplo: & quantum homines in obsequendo suis cupiditatibus, tantum illi in repugnando, cura atque opere ponunt. Vir Illustris ex hoc numero cum animi se se efferentis fastidium cor primere insigni aliquo facinore decreuisset, mendici pedes, qui medio in foro primus occurrit, populo inspectante, deosculatus est. Alius vero colapho percussus, cum vlisci iniuriam persacile posset, nec deessent, qui linguae flabello iræ flammæ accēderent; tamen omnia Dei causa condonauit, cum diceret, alienum esse à viro christiano, inimicorum iniurias persequi: ac ne quæ in animo odij macula resideret, se se illico pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramento purgavit. Par alterius sodalis in ferenda iniuria constantia, qui verborum asperitate ac contumelijs ab altero prouocatus, nihil nisi summisse leniterq. respondit. quæ animi æquitate insolentior is factus, in hominem furenter irruit, & contumeliose percussit. ad
banc

hanc autem ignominia notam delendam cum multa hominem incitarent, fratremq. præterea, aliosque propinquos, viros acres, et manu promptos haberet; nihil tamen aggredi, nisi consulto patre, quem habebat à confessionibus, voluit. cuius oratione placat: non modo lubens remisit iniuriam; sed operam etiã dedit, nihil ut ea de re ad fratris aures propinquorumve perveniret, ne videlicet militaris insolentia homines ad iniuriam suo nomine ulciscendam inflammarentur. Ac ne in unius tantum eiusdemque virtutis studio commentari sodales versariq. putentur; feria quinta sacrosanctæ hebdomadæ cum mendicos tredecim illuvie pedoreq. oblitos conquississent, atque in sacellum adduxissent; tum ij. pedes suis ipsi manibus abluerunt, tum panem pecuniamq. donarunt. Quibus tantis virtutibus, ut alijs etiam pietatis officijs, eam sibi gratiam & estimationem ubique compararunt; ut ad reconciliandas hominum inter se voluntates, dirimendasq. lites, antea res ferè adiutoresq. adhibeantur.

BARENSE COLLEGIVM.

BARRII ad sodalitates duas, quæ cum ipso pene Collegio atæ sunt, tertia & quarta hoc anno plebiorum hominum accessere. In altera robustiores iam atate viri, in altera versantur adolescentes. Hi sodaliam quidem numero nondum habentur, nostrorum tamen concessu atque permissu, coeunt precationis causâ in oratorium, quod nostris in adibus

bus exornarūt. Vtriq. tantos habent in virtute progressus, vt ceteris cum sodalibus si minus antiquitate & dignitate; pietate quidem certe, ac religione conferantur. Anno proximo alius ē rusticis celebrari captus est cætus, qui in alteram classem festo quoq. die diuinarum rerum causa coguntur. Horum tanta est morum integritas, & in proximis iuandis nauitas, vt ipsorum exēplo alia eodem instituto, in eade maxima sit sodalitas inchoata; quæ cum ob loci celebritatem (habet enim is & propter sanctorum cetorum reliquias, & maxime ob Episcopi Sabini corpus tutelaris diui, apud omnes reuerentiam) tum vero, quia Archiepiscopus canoniciq. alii quot ei præsunt; frequentia multo maiore quam nostra, fructu tamen eodem celebratur.

E nobiliū autem sodalitate negotiator, vir integer obijt, qui meliorum cupiditate mercium, mercaturam fratri reliquerat, & initiari sacris, vt Societati se dederet, cæperat. Hunc alius postea subsequutus est negotiator ditissimus, adolescens, & multis naturæ bonis instructus: qui ipse paucis diebus ē vita sublatu, materiam sermonibus dedit, quod vulgo dicerent, delicatum adolescentem, nimia vita asperitate a Societate peremptum. Sed considerunt hec ipsa per se, vbi planum factum est, & quæ is æquitate animi de vita migrasset, & quæ moderatione parentes filij carissimi mortem tulissent, tantum enim abest, vt eorum a nobis voluntates filij mors abalienarit, vt nunc nobiscum quam cum maxime sint coniuncti. Sed sodalitia dimittamus, quorum utilitati

litati, ea quæ ex ceteris muneribus capitur opportunitas, non concedit. Vocati sunt ad spem nonnulli, qui in ultimam suarum rerum desperationem venerant, & laqueum iam capefferant. Vidua multiplici onerata prole in summa annonæ caritate, qua in plerisque huius regni partibus, ut in reliqua ferme Italia laboratum est, tres ipsos dies panem cum cetera familia non gustaverat. stimulante fame ex domesticiæ suppellectili redegit nescio quid pecuniolæ, quod ipsum filius natu maximus in aleam lusumque profudit. Mater hoc etiam spoliata presidio, animi desperatione victa, ut finem ærumnis faceret, recurrit ad vestem. interea subit animum recordatio eorum, quæ quondam apud nos acceperat, monitorum, statimque ad Collegium venit auxilij, consilijque causa: ubi conquesta à nostris perdiligenter stipe, cum in præsens tempus sustentata est, tum in reliquum ad patientiam instructa ac confirmata. Altera item vidua cum famem diutius ferre non posset, deicere sese in profluentem una cum liberis constituerat: sed cum similiter confugisset ad nostros, inuenit, & qui suæ vitæ corporique consuleret, & qui male institutum animum conformaret. In vicinis oppidis animarum causa proprie enixæ suscepta est. Altamura, quod oppidum Bario diei iter abest, à sacerdote nostro concionum presidio multa è re diuina sunt gesta. mos in ea urbe fuit, ut cum quis efferretur, mulieres affinitate coniunctæ, funus ad templum prosequuntæ, lugubri lamentatione atque ciulatu cuncta complerent, crines uellerent,

vellerēt, genas vnguibus laniarent, domumq. vener-
sa tres quatuorue annos cineribus insiderent, vt ne
ad rem quidem sac ā templum peterent. qui mos
cum antea nullis antiſtitum denuntiationibus atque
interdictis tolli minuiq. posset, tandem nostri sacer-
dotis concionibus, Deo adiuuante, perfectum est, ut
in propinquorum carorumq. funeribus, vel domi se
mulieres teneant, uel si ad adem prodeundum sit, do-
lorem luctumq. minuant.

MISSIO BENEVENTANA.

BENEVENTUM superiori anno quatuor ē Societa-
te profecti rogatu inuitatuq. ciuium, qui tem-
plum et vextigal extruendis Collegij sedibus offere-
bant; dum munera societatis obeunt, lis est ab ijs,
qui se antiqua pelli possessione tem pli querebantur,
inietta. quare ne qua Societati macula aspergi pos-
set, si litibus iudicijsq. tum primū nota in ea urbe
fieret; faciundum P.N. Generali uisum est, ut inde
nostri tantisper abessent, dum ea controuersia disce-
ptaretur ā ciuibz inter se se. Quadragesima tamen
aduentu, uiris principibus postulanti-
bus, premissus
est concionator, expletaq. concionum curriculo re-
lictus Sacerdos missionis nomine, cum comite fra-
tre. Interim causa ad Cardinales Romam reiecta,
cum iudicatum esset templi possessione ueteres do-
minos non mouendos; Societati uero, si in ea urbe
esse uellet, alio in loco adem extruendam; omnia de
Collegio insituendo consilia cecidere. Quamuis
enim

enim egregia sit Beneuentanorum voluntas atque animus erga nos, opes tamen ad noui templi adificationem omnino non suppetunt. Quare spe amissa Collegij, reuocati sunt iterum nostri: sed eorum discessus multo magis Beneuentanorum nobis animos patefecit: tam multa enim nostris abeuntibus excitatæ sunt lacrimæ, ut ne salute quidem plerisq. dicta, discedendū de nocte fuerit. Dubia uero adhuc caussa, nobiles matronę complures, ut nos retinerent, pane & frigida ieiunarunt: puellæ septem perpetuam Deo virginitatem consecrarunt: aliæ templa nudis pedibus obiere: nonnullæ sacra facienda curarunt: quedam certas horas precationibus destinarunt: aliæq. alia longe plura ac maiora fecissent, nisi earum ardori moderandum sibi Sacerdos noster putasset. Multa instituto nostro Pater hic gessit. defendit ab impurorum hominum petulantia honestarum mulierum pudicitiam: multos qui alieno animo inter se erant, in mutuam gratiam amicitiamq. restituit: alios à maleficijs atque improbitate ad alterius vitæ vocauit exordium; quæ singillatim percurrere non est necesse. Illud tamē, quod in curandis rite animis accidit admirabile, non silebitur. Mulier cū grauius egrotaret, & mutantibus subinde medicis genera curationum, alere diu animum saluari pane non posset, statuit tandem corporis medicamentis abiectis, vnā animi salutem querere. mira res. Eucharistia rite suscepta, subito vis morbi remisit, breuiq. animi medicina sustulit, quod leuare corporis curatio non potuit.

II PRO.

PROVINCIA SICILIA.

*VNT in Sicilia Prouincia de no-
stris tredecim circiter ac trecenti.
In Professorum Domo Panormita-
na quatuor & quadraginta. Vno
plus in Collegio. Duo de octoginta
Messanae. Drepani, Binonaeq. vtro-
biq. septemdecim. Vnus & viginti Catanae. Duo-
de viginti Syracusis. Calataieronae viginti. Rhegi
quindecim. Tredecim In Collegio Montis regalis. In
Probationis Domo septem circiter & viginti. Ex-
cesserunt è vita quinque. Aggregati sunt quindecim.*

DOMVS PROFESSA Panormitana.

*E**A est in Professorum aede Panormitana fre-
quentatio sacramentorum, vt si superiores an-
nos cū proximis conferamus, maiores quotidie gra-
tia habendae sint Deo, qui nostros labores tam
frugiferos reddit. Sumunt Domini corpus diebus do-
minicis octingenti: ceteris, qui praecipuam quandam
religionem continent, tria millia. Vno Iubilaei die
sumpserunt circiter quinque millia: & quamquam
eo die*

eo die prima luce patefactum est templum, intermissaq. propter communicantium multitudinem concio; tamen ad duas post meridiem horas dispensatio Christi corporis tenuit. Quorum mysteriorum utilitas in animorum commutatione perspicitur. de pulsa sunt enim furta & latrocinia, & odia, multaq. pericula animorum. nam & qui signatum tondabant argentum, forfices cum argento quod sibi corraferant, reddiderunt: Et insignis latro, qui exfulum dux erat, quiq. præter alias maculas in vita susceptas, plurima se cade polluerat (centum enim cadibus interfuerat) superioris detestatione vitæ, visitataq. peccatorum expiatione resipuit. & nobiles viri feminaeq., qui mutuis irritati odijs in mutuam conspirauerant cadem atque perniciem, missas iras fecerunt. Multi etiam delectas ad libidinem feminas, ex quibus liberos iam sustulerant, expulerunt. Nonnulli à nefarijs se coniugijs, quæ ut castis parcamus auribus, verecundo silentio libet inuoluere, quam libera in oratione ponere, distinxerunt. Nec satis fuit vitijs tantum & male factis homines deterrere, nisi etiam ad virtutem & benefacta vocarentur: complures enim ex ijs, qui suam nobis salutem animasq. committunt, tam uiri, quam feminae, ex maxima libertate & commodorum affluentia, in cœnobiorum custodiam, sua sponte se incluserunt. in quibus sorores hoc anno duæ, priusquam in cœnobium uirginum se conijcerent, nostræ memores disciplinae, ueste in usus templi plurimi pretij, multaq. pecuniam in adificationem domesticam contulerunt.

E 2 sed

Sed horum ciuium liberalitas maior est , quam ut singula colligenda sint argumenta . Tria Scutatorum millia summa benignitatis attingit; ut iam neque ad rem sacram, neque ad domesticam quicquam desideretur . Atque hac praecepta in Panormitana domo sunt acta: nam quae apud finitimos populos perfecta sunt , ea fere nihil discrepant ab urbanis. Sed unum quod proximis litteris prae teritum est, non ab re fuerit hisce litteris indicare. Venetus Pro uincialis quibusdam nautis cranium quoddam è Sanctis Innocentibus cum alijs pijs quibusdam rebus ad nos dederat. Illi quantum thesaurum secum adueberent, sentientes, partiuntur quae credita erant, inter se se , craniumq. gubernatori sors obtulit . qui cum Siciliam incolumis tenuisset, expositisq. mercibus aliam esset navigationem ingressus, subito morbo corripitur. verum cum dies aliquot nauigasset, nec portum ullum tenere posset, denique vi tempestatis abreptus, Milacium Siciliae portum venit. hic excensione è naui facta, adhuc agrotus cænobitam quendam confessionis causa conuenit, tactusq. religione surrepti Cranijs , cranium ipsum quod ad nos mitteret, ei dat. ita perditam valetudinem renouat; ut intelligeret, non prius potuisse corpus morbo, quam religione animum liberari. Cænobita vero cū vel obliuione, vel incuria fortasse quapiam, depositum non redderet , ipse quoque tentari cæptus est morbo: & quamdiu sacras illas reliquias apud se habuit , habuit autem annum circiter & dimidium, tamdiu sine suo vultu sine colore fuit , dum ad extremum

tremum exemplo gubernatoris admonitus detulit, quæ tenebat.

IN Collegio Panormitano meliore loco sunt litterarum auctum est gymnasium tum auditorum numero, tum magistro, qui doceat ea quæ ad officium & conscientiam pertinent. Discipuli præsertim, qui Dei Matris sodalitatibus continentur, non minus in pietate quam doctrina proficiunt. Ex his tres suam in Societate adolescentiam Deo Optimo Maximo consecrarunt, plurimisque mens eadem est. Nostri dum in litterarum studio versantur, & si non possunt illi quidem ut vellent, servare commodis animorum, tamen si quando eius rei se dedit occasio, eam perlibenter arripiunt. Iuris doctor ad excutendum diuinis commentationibus animum more Societatis inductus, partim beneficio tam salutis exercitationis, partim pijs nostrorum collocutionibus ita profecit, ut non prius à nostris abire vellet, quam ad Novitiorum disciplinam dimitteretur. Nonnulli etiam, qui vlciscendi cupiditate flagrabant, nostris suavoribus, arma cum odijs deposuerunt. Exposita sunt etiam in urbanis Paracijs, pueris ac multitudini elementa Christianæ legis, non minore utilitate discentium, quam magistrorum labore.

MESSANENSE COLLEGIVM.

PLACVIT diuinæ sapientiæ, fortuito incendio, partim nostrorum in hac vrbe explorare

virtutem, partim prateritam remunerari pietatem: ut qui proximo anno externum extinxissent incendium, domesticum hoc anno ac proprium externorum ope auxilioq. restingerent. Sed ut à principio tota res repetatur, decimo Kal. Aprilis quarta circiter noctis hora, nescio quo casu excitatum est in ade vetere, vnde in nouā biennio ante migrauimus, peracerbum incendium. erat in eo templo tanta lignorum strues, quanta ne in reliquo quidem Collegio vniuerso. quare ut natus ignis erupit, collectis subito viribus adeo lōge lateq. vagari cœpit, ut alia prater domestica requireret auxilia. Nostri igitur incendiij viribus impares, dum accersunt externa, sensit hoc Arx ciuitatis: quæ cum in editissimo sita sit loco, flamarum magnitudine territa, quas extolli ad cælum vsque prospexerat, noto ciuibus Căpanæ signo, ad ferendam Collegio opem vniuersos exsuscitat. Ut Collegium ardere cognitum est, is subito concursus hominum fuit è summis, medijs, infimis, ut testari suam in nos beneuolentiam illustriore significatione non possent. laborabat pro se quisq. oblitus quodammodo sui; ut singula in momenta crescens malum aliqua ratione comprimeret. alij aquarum plena vasa conuehere, alij scalas parietibus admouere, alij obuia quæque aduocare subsidia. Feminas quoque sua pietas ad ferendam opem è suis domibus expulit. Quin ipse quoque regni Præses quamuis valetudinarius & imbecillus ad Collegiū vsque contendit, populum inflammans ad opem. Sed in auxilio ferēdo primas tulit Generalis Præfectus

Sicule

Siculæ classis, vir omni humanitate refertus. qui cū alijs equitibus, & mancipiorum multitudine, quam ex classe deduxerat, perspicuis periculis se obiecit. Nec vero obscura suæ charitatis argumenta dederunt Dominicanæ, Augustinianæq. familiæ Patres, qui subito experrecti ad propulsandum periculum conuolarunt. Ac Dominicani quidē tanti casus commiseratione cōmoti, ne nostri eo die præparata alimenta requirerēt; opiparū suis ipsi in ædibus conuiuiū appararunt. Quod etsi nostri plus rei domesticæ damno, quā cibi cura solliciti recusarūt, intellexerūt tamen, id quod sæpe iam erāt experti, quanta sit eorum Patrum in Societatem charitas & humanitas. Tenuit incendiū septem circiter horas, tanta igniū licentia, vt conflagrare videretur vrbs tota: atque ea quidem forsitan conflagrasset, nisi iactis agnis è cera consecrata, uis venti, quæ initio vehementior extiterat, subito conquiesset. Ac nobiscum quidem nisi in tempore Dei bonitas occurisset, actum esset multo deterius; quibus ignis præter ædem veterem, ubi instrumentum omne Sodalitatis absumpsit, totum cœnaculum inflammavit. Illustre diuinæ providentiæ documentum existimatum est, multos, cum in medias flammæ & in aperta pericula cecidissent, intactos tamen ab igne atque incolumes euasisse. Postridie quanquam incendiij casus vniuersa turbabat, nostriq. in restituenda partim sacra, partim domestica supellectili, quam flammarum voragini in præsentia subtraxerant, toti erant; tamen nec sacramentorum administratio

E A id

id quod admirata magnopere ciuitas est, nec matutina pomeridianaue concio prætermissa est. Ergo tanto ardentius studuit ciuitas leuare incommoda recentis incendiij, & alij alia ad Collegium mittere, toralia, mantilia, cibaria, quæq. ad reliquam supellectilem aut victum pertinent vniuersa: vt cum multorum studia in restinguendis ignibus perspexisses, paria officia in resarciendis acceptis incommodis nõ requireres. Iam diuina sapientia, quæ ex ipsis malis aliquid boni semper excerpit, ex tanto incommodo hoc cepit in animi s commodi. Cives primarij duo cum mutuas iras inter se gererent, neque virorum grauium auctoritate ac contentione reuenire in gratiam possent (compositionem enim gratiæ ad hoc tempus reseruauerat Deus) vbi è nostris testis vastus atque horribilis ignis illuxit, inimicitias obliti priuatas, ad depellendum non tam nostrum, quam commune periculum tanto studio concordiaq. conspirarunt, ac si nullæ vñquam inter eos ira interuenissent. ab his igitur inijs conglutinata denuo est amicitia; & euulsa ex omni memoria odiorum acerbitas. Alius cum tertium iam annum ad inimici ultionem acerbis odijs incumberet, inusitata flammarum magnitudine aspectuq. contreritus, reputare secum ipse cæpit, & quæ tandem ea forent incendia, quæ apud inferos vorent animas impiorum. Quæ in cogitatione defixum subito peccatorum pœnitere cæpit, abiectoq. vlciscendi consilio, confessionem omnium, quæ in vita perpetrarat, instituit. deditq. ad suos etiam litteras, erat enim aduena, vt inimicum

micum studiose perquirerent, ab eoq. veniam suo nomine postularent. Abierant dies non ita multi, cum præbuit Deus facultatem aliqua ex parte remunerandi accepti à ciuibus beneficij: nā cum aliud in vrbe natum esset incendium, nostrorum partes esse putauit Prouincialis Pater, ut eo quam primum duodecim de nostris mitteret. qui tradita sibi, ut solet à magistratibus ea cura, omni ope aggressi sunt cohibere vagantes ignes: vicitq. constans caritas flammæ iras. Ceteræ autem viæ, quibus ad officium Deus homines reuocauit, tritæ atque vsitatae fuerunt. ingens enim hominum multitudo sacramentorum præsijs ad bonam frugem euasit: quicquid enim vel de coercendis libidinibus, vel de mitigandis iris, recipiendisq. inimicis in gratiam, vel de suo cuique restituendo dici solet; id vniuersum, ne res tenues atque usitatissimas confectemur, de hoc Collegio confirmare possumus. Virgo nobilis cum è graui morbo amisisset aspectum, cæcitatem suam maxime deplorabat, quod sibi erepta esset facultas prodeundi ad adem nostram. Cumq. Medicorum artes nihil procederent, caelestem sibi Medicum implorandum putauit. Dat se se continenter in preces, & ut sibi propitium Deum reddat, multos Dei famulos obtestatur. Tulit suæ fiducia fructum: reddidit ei Deus tantum lucis, quantum satis esset ad petendum templum; ut & bonæ mentis optata persiceret, & tamen non omnem patientiæ facultatem adimeret. Sed ut huic, corporis, ita alteri femine mētis oculos Deus reddidit. Mahometanam

*tanam seruam cum traducere ad Christum domini
vellent, in eoq. diu multumq. frustra sudassent; pla-
cuit Deo per Sacerdotem nostrum muliebres aures
vt veritatem acciperent, aperire. Itaque ab eo est
& Christianis imbuta praeceptis, & aqua salutis
excepta.*

*Curat hoc Collegium sodalitates tres: & ex vna
quaque fert fructus. Prima sexaginta ferme Sodali-
bus continetur, quorum de laudibus ac virtutibus,
ad ea quae scripta sunt aliàs, nihil his litteris adiun-
gemus. Altera quinquaginta natu minoribus con-
stat, ex eaq. Societati dedere se quatuor. Postre-
ma biennio ante instituta, tenuioris fortunæ homines
& conditionis amplectitur, quorum est numerus
ad ducentos; maior quoque futurus, si per ædium li-
ceret angustias. Nullis hic cætus legibus aut institu-
tis astringitur: est tantum inter sodales qui curet,
ea ab vnoquoque fieri, quae præscripserit Pater. Stu-
dent proximorum saluti quam qui maxime complu-
res, qui multis iam annis pœnitentiæ bono caruerāt,
ad confessionem eliciunt. egentibus suo & alieno ar-
gêto, quod ipsi collegerint, opitulantur. tutantur mu-
lierum pudiciâ, & à periculis vindicant. quæ vero
egressæ verecundiæ fines se se omnibus peruulga-
runt, eas passim ære collecto, aut intra Cænobij clau-
stra, aut intra sancti coniugij limites cohibent. Par-
in eos caritas qui morantur in carcere, præsertim
aduenas, qui ab omnibus plerunque deserti, exiguo
ære alieno in vinculis ætatem agunt. Ex his illi per-
soluta creditoribus debito multos eximunt. Nuper
autem*

autem cum graues ac perniciosos morbos æstatis feruor in eas tenebras inuexisset, contenderunt Sodales à Præsìde, vt liceret sibi egros ad Nosocomium publicum ex ijs angustijs ac pedore transferre. quod quia impetrare non potuerunt, instituerunt, ad carcerem & Medicos ducere, & pharmaca ministrare: in primisq. dant operam, vt ante corporum curationem, curentur animi sacramentis. Festis dominicisq. diebus in mendicorum cibos, & eorum quos carcer tenet, stipem corrogant: & vt eorum famem quotidianis cibis, ita sitim, aquarum copia æstiuos per ardores, tum cum maxime arent omnia, depellunt. tanto est enim publicis in custodijs aquarum penuria, vt quadringentorum hominum siti succurrendum interdum sit. Denique his pietatis muneribus consequuti sodales sunt, vt veri patroni ac defensores pauperum numerentur; suoq. exemplo ad hæc ipsa pietatis studia, cætam alium è viris nobilibus excitarint, qui ob eam causam ad extruendum nouum quoddam valetudinarium animum adiecerunt.

SYRACVSANVM ET ALIA.

S*YRACVSIS* tres qui deserto Christo ad nefaria se Mahometi sacra conuerterant, nostrorum opera cum Christo ipso redierunt in gratiam: quorum duos in eius mox religione commodum mors excepit. quo exemplo Mahometanus alius, et Turca permoti, ipsi quoque Christi legem amplexi sunt.

Miseris

Miseris præterea curata stips est, & eorum corporibus inuenta subsidia, quorum seruandis animis studebatur. Nec sine magna Ciuitatis commendatione hic quoq. ignis, qui proximas ades inuaserat, est restinctus. Sed retulit nobis gratiam Deus, & misericordiam misericordia compensauit. multa enim in ædificium, multa in templum data sunt magni pretij, vt iam planissimum sit, vinci Deum liberalitate non posse.

C A T A N A E vt de multis pauca tangamus, graues odiorum sublata sunt causa; & cum offensiones plurima voluntaria obliuione deletæ, tū apertissima repressæ sūt cades. Matrona nobilis cum filium haberet vnicum, isque sibi ferro fuisset ereptus, nullam poterat non modo ad animum, sed ne ad aures quidem mentionem pacis admittere. Verum cum adhibiti nostri essent, Deo duce, se fregit, omnemq. ex animo deleuit iniuriam. et quamquam postea ad eam persequendam instigaretur à suis, propterea quod suis ipsi conditionibus inimici non steterant; tamen nostrorum iam antea monitis confirmata parere noluit, quod diceret impediri se religione promissi, quo se Patribus obligasset. Hanc in suorum virorum nece imitata sunt alia, quarum vna ad dandam veniam nullis precibus flecti poterat. Mulieres autem quæ ex libidinibus lustrisq. viuiebant, concionum præsidio se formarunt ad verecundiam, prouisumq. à nostris est, ne aliarum virginum decus in discrimen veniret. Quædã à nostris edocta maluit sibi velli capillum, lacerari vestem,

&

& alia multa acerba subire, quam ut à procaci adole-
 lescente, qui se in conclaue concluderat, pudici-
 tiam suam sineret expugnari. Iam audiendis pœni-
 tentibus, quoniam nullæ in hac Ciuitate sunt curia,
 dies et noctes opera datur. Per vicos et pagos diuini
 verbi semen perutiliter spargitur. Sed præcipue
 diuersa in oppida missi sunt duo, quorum in altero
 præter quotidianas conciones, adiecta est tum Chri-
 stianæ legis, tum earum questionum, quæ de officiis
 sunt, explicatio; Et grauis quædam fracta dissensio.
 quamquam huius generis compositiones plures ubi-
 que sunt, quam ut semper commemoranda videan-
 tur. Altero vero in oppido cum ea esset multo-
 rum egestas & verecundia, ut eos suis in tectis
 fames vltima iam perimeret, summa consensione
 Pater instituit, ut dominico quoq. die stipem certi
 homines, quam postea egentissimo cuiq. tribuerent,
 per oppidum corrogarent. Hæc autem procuratio
 penes duos est viros, qui relatis in scriptum tenuis-
 simi cuiusque nominibus, norint quibus & quate-
 nus opitulandum cuique sit. Confessionis autem Eu-
 charistiæq. vsus nullus erat nisi anniuersarius: sed
 priusquam annua lex sacramentorum recurreret,
 placuit Patri ad ea rite suscipienda pro concione po-
 pulum cohortari, qui cum frequentissimus subito cõ-
 currisset, nec præberi aures tam multis pœniten-
 tibus possent; legendum fuit ad communicationem
 Christi corporis biduum, maxima omnium admira-
 tione atque exemplo.

B I P O N A E cautum est, ne probrum castis
 feminis

feminis inferretur, reductiq. complures ad frugem, qui se impudicarum congressibus inquinarent : sed non ferunt castæ aures, ut singulorum flagitia commemorentur.

In Collegio MONTIS REGALIS illud admiratione dignū accidit. Quidā cum vigesimo ab hinc anno ad Lauretanam adem votiūā peregrinationē suscepisset, ex eoq. tēplo ignarus anathematis Pontificij, partem lateris abstulisset; ex eo die cœpit quotannis, cum illud ipsum sacrilegij tempus recurreret, ægrotare; & mēstruo bimestriue spatio ita languere, ut nec genus morbi nosset nec curandi rationem. In hoc anniuersario languore accersit nuper vnum de nostris, & ut sit, in sermone cum mentio surrepti lateris incidisset, ei. magna obiecta esset à Patre religio, sensit subito causam morbi; maculasq. animi tota vita contractas accurata confessione deleuit. dein reddidit, quod abstulerat; & valetudo subsequuta mox est: ut renocare in dubium non posset, ab ea morbum immissum esse, quæ sacrilegij pœnas repeteret, ne maiores aliquando persolueret.

CALATAIERONÆ cum intestinis certaret odijs nobilitas vniuersa, & tam recenti quā vetere offensionū memoria, eo progressa res esset, ut desperata iam cōcordia diræ stragis spectaculū præbitura videretur; dedit Deus eam vim concionatoris nostri sermonibus, ut paucorum mensium intervallo tempestate sedata, publicum Ciuitati otium tranquillitasq. redierit. Tranquillis Dei benignitate rebus,
complu-

complures è nobilitate in Sodalitium Dei matri-
dicatum aggregare se voluerunt : nec sine constan-
tiæ laude vitam in eo cum virtute degunt . Mul-
ti etiam quò facilius omnes sibi peccandi occasio-
nes amputent, in cænobiorum custodias sua volun-
tate se abdunt . Virgines vero triginta, ne quis sibi
virginitatis florem aliquando præriperet , Deo Op-
timo Maximo publico ritu se deuouerunt . Atque
hæc nostrorum officia quam Ciuitas amet, eius in-
dicat liberalitas: quæ, vt instituta Collegij edifica-
tio ad exitum perducatur , in sexennium certos
quotannis redditus assignauit , vnde septem millium
sexcentorum, & quinquaginta aureorum summa
conficitur.

COLLEGIVM DREPANITANVM.

DREPANI cum in Arce publicus esset a-
leæ ludus , concurrebat eò propter ludendi
licentiam magna vis ciuium: quanta cum iniuria di-
uini nominis , atque animarum iactura , facile est
existimare . Nostri cum diuini honoris studio, tum
humane salutis incensi , ab Arcis Præfecto con-
tendunt , vt clausa aleætoribus domo prauam il-
lam consuetudinem tolleret : quod cum ei esset
nostrorum contentionibus persuasum , non modo
aleam funditus sustulit , sed etiam iussit pecunia
summam quandam nefarijs lusionibus partam
pauperibus erogari. quod & ciues & milites admi-
rati, Societatis nomen magnopere commendarunt.

Cæno-

Cænobium etiam mulierū satis amplum plurimaq. nobilitate refertum, cum nimium licenter ac dissolute uiueret, disciplina omni iam lapsa; nostrorum opera arctioribus se legibus & institutis astrinxit, pro ut et cænobij ratio postulabat, et Tridentini decreta Concilij. Per quadragesimam exijt concionis causa longinquam in urbem Sacerdos vnus cum comite, ibique suis vterq. muneribus magno fuit animis adiumento. dum ille concionibus, hic priuatis sermonibus, homines ad salutem uocabant, nec minus uita quam oratione docebant. Tradebat comes clericis commentandi rationem pijs de rebus, orandi. diuini numinis non tam agitatione linguae, quam mentis. quotidieq. uespertinis ferme temporibus propositis quibusdam ad commentandum locis, una cum ipsis orabat. . Erat in hoc oppido paterfamilias, cuius in edibus uariae dicebantur aliquot iam menses ex occulto uoces existere. familiaris is erat Daemon, qui uarijs modis hominibus conabatur illudcre. Iaciebat saxa prae grandia, nullius tamen capitis detrimento: uasa quoque domestica alte iaculās non frangebat. cumque in his tectis fidibus caneret adolescens, Daemon cunctis audientibus, lasciuiscanticis prosequabatur testudinis sonum, aperteq. Diemonem se esse iactabat. cumque adium dominus una cum coninge quoddam in oppidum ad sua negotia discederet, comitem se se Daemon adiunxit: cum autem ille madefactus aqua pluuiā rediret, nequam spiritus anteuerit, sublatiq. de uia clamoribus, prae monere domesticos cepit, ignem ut exstruerent, herum

berum iam esse in ianuis totum imbris madefactum . Verum cum ita se illudi adium dominus intelligeret, minitatus est Damoni, adducturum se Patrem de Societate, qui è suis cum sedibus exturbaret: ille vero ne id faceret, clamitare, minitariq. inimicitias & odium, & quamdiu in iisdem Pater adibus versaretur, fore, ut se se abderet & occuleret . Venit tamen herus ad Patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam inuitat, & ut ijs se molestijs liberet, obtestatur . Pater ne imperita multitudo elata cupiditate videndi, id quod fore videbatur, accurreret; ad eum sibi proficiscendum esse non censuit: tantum monuit, ut & ipse & eius familia ablutis generali confessione peccatis caelesti pane se confirmarent: cauereq. ne quis aut ex domesticis, aut ex externis sermones cum hoste misceret; neque ex eo, ut antea fecerant, occulta perquirerent; riderent potius quæ ab eo dicerentur, & ut orta ex mendacij Patre plane contemnerent. illi cum se facturos recepißent omnia, dedit eis Pater ex consecrata cera simulacrum Agni caelestis, quod filia ceruicibus, ut quæ omnium maxime à Damone vexabatur, insererët. Hic terrere Demon cæpit clamoribus filiam, minitariq. ni ceram illam abijceret, fore ut ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi Patris monita & consilia sequuti, cum loquenti responsa non redderent, se seq. contra minacem hostem Sacramentorum telis armarent, facile se ab eius insidijs molestijsq. tutati sunt.

Ad ades NOVITIORVM quindecim hoc
F anno

anno tironibus aditus patuit, qui vna cum ceteris
 per virtutis viam domando animo belle procedunt.
 Ac dum valetudinaria de more frequentat, non mi-
 nus suae pietati, quam aegrotorum animis satisfaciunt.
 Sexdecim confossus vulneribus erat aeger, quem cum
 multi partim solatij causa circumstarent, partim ut
 ad aequitatem animi veniamq. percussoribus danda
 adhortaretur; ubi nullum eius iracundiae remedium
 inueniunt, Societatis Nouitium, qui tum forte in va-
 letudinario versabatur, accersunt. huic tantum ro-
 boris, tantumq. in dicendo virium attulit Dominus,
 ut saucius ille confectusq. vulneribus exclamarit;
 Do libens veniam, obliuiscor iniuriam. simulq. id
 renunciari percussoribus iussit: nec ita multo
 post in ea loca discessit, ut sperare par est,
 quae ijs maxime patent, qui inimi-
 corum caritatem suis iniu-
 rijs antiquiorem ha-
 bent.

PROVINCIA VENETA.

NOSTRORVM in Veneta Provincia numerus fuit ad trecentos. Venetijs quatuor & quadraginta. Novellariae 30. Patavij quatuor & quinquaginta. Brixiae quadraginta. Quinque & viginti Bononiae. Ferrariae 20. Mutinae 10. Placentiae, Mantuaeque. utrobique. duodeni. In Foro iulij. 13. Parmae duo de viginti. Duo vero & viginti Verona. Societatem auxere septemdecim. Obiere quinque.

VENETA PROFESSORVM Domus.

INTER eos fructus, quos è reliquis suis muneribus hic Societas cepit, non exigui videri debent ij, quos è spiritualium exercitationum usu collegit. Obierunt eas viri gravissimi, praecipueque Episcopi cuiusdam familia: quae his erecta praesidijs tota se finxit ad probitatem. Sed Theologum quendam canobitam meditationes illae sic immutarunt, ut nec expiare rite animum posset, nec preces ad Deum fundere, nec imperatum Psalmodia munus exsequi, sine

F 2 magna

magna vi lacrimarum. Episcopus vero ipse quæque à ceteris muneribus requiescens, circumciso familiarium colloquio, otium sibi sumpsit multorum dierum ex Sacerdotis nostri præscripto, ad contemplanda & tractanda cœlestia. quamdiu autem latuit abditus in cubiculo (latuit autem diebus fere septemdecim) non modo ipse nusquam extulit pedem, nisi forte sacrificij causa proximum in sacellum, sed ne puerum quidem, qui sibi ministraret, admisit: satius esse ducens, tantisper carere ministris, quam interpellatoribus aditu patefacto, vagandi causas inclusæ & collectæ iam menti præbere.

P A T A V I I datur opera, ut quas Dæmon animis plagas imponit, eæ Deo opitulante sanentur. Puella cum diu multumq. sollicitaretur ad stuprum, tandemq. clam parentibus esset abducta, parens furore percitus ferrum arripit, ut duas alias natu minores filias, ne sibi aliquando dedecori essent, occideret. Sed ne in suum ipse sanguinem arma sumeret, Dei bonitas uetuit. Occurrit in itinere Crucifixi Redemptoris imago, cuius ille commotus aspectu pedem retulit, & consilij causa nostros adiit. Nostri non modo ut ei filia restitueretur, sed etiam tantum dotis perquireretur, curarunt, ut eam honesto collocare posset. Ita eadem opera & iusto patris dolori, & filie famæ consultum est. Quidam cum pudicitiam suam contra insidias muliebres diu acriter defendisset, ad extremum tot certaminibus prælijsq. defessus, cogitabat turpissimam deditionem. sed supposuit manum suam Deus, ne qui cecidit, laderetur.
homi-

hominem continuo ad luctum repocat, luendamq. penitentiæ lacrimis conceptam iam intus maculam. dum in his lacrimis luctuq. iacet, ingens repente fit fragor, ruinarum fragori persimilis, & inter fragores vox exauditur eiusmodi; Quorsum tanta pudicitie cura? quorsum castitas tam exacta? at ille fraudes sentiens hostiles, cum se contulisset ad nostros, expiandis rite noxis, capiendoque Christi corpore, contra omnes se muniuit insidias. Quidam etiam de Societate Nouitius, dum ex hoc Collegio Veronam pergit, non leues hominibus peccandi occasiones ademit. cum enim ad cauponem diuertisset, & inter canandum muliebri ex oratione, totoq. gestu corporis scortum adesse sensisset; arrepta ex eo qui celebrabatur die (is erat Beatæ semper Virginis natalis dies) occasione dicendi, sua oratione perfecit, ut quotquot aderant, in preces genuaq. proci-derint: recitatisq. litanijis, facili negotio mulierem, ut impuris eius noctis voluptatibus temperaret, in proprium cubiculum separarit atque concluderit.

BRIXIÆ Oratorium paulo ante institutum mirabiles habet Deo fauente progressus. semper enim Sodales Sodalibus aggregantur, & alius alium deinceps trahit ad audiendum diuinum verbum, tanto multitudinis incremento, ut conuentus causa prodeundum saepe sit in atrium per amplum, cum laxior in reliquis ædibus non sit locus. Respondent autem intimis hisce studiis externa pietatis officia, dum alij erudiendis Christiana lege pueris, alij subleuandis sua benignitate mendicis, omni cura

studioq. se dedunt. quod quidem cerni licuit aliquando in publico hominum cœtu, cum ad elicendam in egenos misericordiam Sacerdos noster verba fecisset. reperti sunt enim, qui detractos sibi annulos magni pretij in pauperum vrnulas arculasq. congererent. Ii etiam, quos tortor rapiebat ad necem, vt aequo animo pœnas soluerent, nostri fecerunt: quorum vnus cum contra quam sibi promissum erat, inter circumfusæ multitudinis turbam inimicum suum, forensis satellitij Præfectum forte conspiceret, conqueri ac vociferari cœpit, se proditum esse: qui tamen ad equitatem Patris cohortatione delapsus, non solum facile passus est, vt is suo in se munere fungeretur, sed publice prouolutus ad genua, etiam pedibus osculum dedit. Expiationes conuersionesq. animorum frequentes illæ quidem fuerunt, sed earum non valde dissimiles, quæ alijs litteris mandata sunt. Nobilis aleator ingenti pecunia deperdita, furorē actus templum ingreditur. hic aræ sacrum lapidem nefaria manu contrectat, & iacere in Deum maledicta sacrilego ore non horret. vix ad aras manus admoberat, cum digiti protinus exarescunt. reformidare ille subito numen cœpit, quod tam præsens in repetendis pœnis erat expertus: & confestim uenit ad nostros, vt astrictum tanto scelere animum confessione laxaret.

VERO-

VERONENSE COLLEGIVM
& reliqua.

SUNT & Verona complures, qui in Dei gratiam se se apud nostros confessione restituant. Confessiones autem totius vitæ centum Sacerdos vnus excepit: vt ex hoc ipso facilis sit coniectura, pœnitentium quanta sit turba. Fructuum autem vbertas, confessionum laboribus prope par. Sed quamquam egregie pro animis laboratur, nihil tamen affertur insigne, quod litteris commendemus.

E B O N O N I E N S I Collegio admisit Deus ad immortalitatis præmia, vt eius acta vita spem affert, P. Franciscum Palmium excellentis industriæ virum & probitatis eximie, optimeq. meritum non de Bononiensi Collegio modo, quod incredibili quadam virtute laborisq. constantia, quinque & triginta ipsos annos, quibus ei præfuit, ex summis rerum angustiis ad hanc mediocritatem bonorum ac fortunarum erexit; sed etiam de Ciuitate, atque adeo de Bononiensi diocesi vniuersa, quam sæpe Cardinalis iussu lustrauit. Eius obitum quam grauiter non modo nostri, qui eum numero parentis habebant, sed etiam tota ciuitas tulerit, mæror funeris indicauit. cohonestarunt eius exequias cum Canonici, nobilesq. complures, tum Sacerdotum templi maximi Sodalitium, à quo solemni lugubriq. cantu, impetrata à Prouinciali nostro, qui tum forte aderat

F 4 pote-

potestate, iusta ei funebria pie ac magnifice facta sunt. Obtinet tamen Ciuitas, quamquam tam industriosum orbatum Patre, suam de Societate benemerendi consuetudinem. sed recensere singula nihil attinet. Hoc tantum dicam, præter multam ac pretiosam vestem sacra adi datam, excedere beneficentia summam, tria amplius aureorum milia: ut sæpius de referenda gratia nobis sit cogitandum, quam ut in quærendis animorum commodis factum putemus satis.

IN PLACENTINO Collegio, constitutis utcumque domesticis rebus, hoc anno primum Ciuitate rogante apertus est ludus; in eoque adolescentes octoginta fere nobiles, humanitate & primis litteris imbuuntur.

NE MV TINÆ quidem rei bene gerendæ occasio prætermittitur. Profectus est Ravennam Archiepiscopi rogatu Sacerdos, qui non modo magnum ex suis concionibus fructum tulit, sed quādiu in ea vrbe substitit, substitit autem menses circiter quinque, rem Catechismi valde prouexit: et multas ac præclaras consuetudines, quæ diuturnitate temporis interciderant, reuocauit, magno cum pietatis, tum Rauennatis Ecclesiæ bono.

MANTVÆ satis secunda fluunt omnia. ad ea autem, quæ de huius Collegij ortu proxime scripta sunt, accessit varia ciuium benignitas aureorum bis mille, ad iacienda fundamenta templi, quo carebamus. Interim more institutoque nostro, ne quod tempus prætermittatur animis consulendi, constitutus

stitutus ex ijs adolescentibus cætus est, qui Dei Matre in suis præsijs habere volunt. & quamdiu nullum nobis est templum, in alienis templis tenere ætati, agrestive plebi Christiana lex traditur.

P A R M A E quoque multi sunt ad bene merendum de Societate propensi, ut ne eorum quidem sine ingrati animi nota sileri liberalitas possit. Accepta sunt eleemosinæ nomine aureorū tria millia, multaq. quotidie in templi supellectilem conferuntur: ut vel hinc specimen capi liceat, qua pietate sit Ciuitas, & quam ad omnem officij laudem sua sponte propensa.

PROBATIONIS Domus cum male materia nec satis commoda Nouitiorum vsibus esset; fecerunt hoc anno Camillus Comes Fundator, & frater eius Alphonsus, ut eam nobis à fundamentis quodammodo renouarent. quare eodem tempore ponuntur apud Nouitios & terrestris edificij principia, & perfectæ fundamenta virtutis. Ceterum Nouellariæ instituto nostro multa geruntur. non paucis enim, quos ad inimicorum ultionem irarum acerbitas stimulabat, persuasum est, ut iniurias suas clementer & moderate ferrent. Ex his quidam non modo se flexit ad pacem, sed etiam ad cœnobium sponte se contulit: ut ascensus ei quidā fuisse videatur ad fastigiū cœnobitiæ sanctitatis, iræ victoria. Alij post reditū cum inimicis in gratiam, ut nostros labores in ea compositione susceptos munerarentur, potestatem nobis fecerunt (erant enim de principibus) ut tantum ex ipsorum oppido cæduæ materiæ

teria liceret aduehi, quantum ad ædium nostrarum
contignationes & tabulata sat esset.

F E R R A R I Æ hæretici tres, totidemq.
Hebræi ad Christi fidem adducti sunt. atque horum
alter statim à Baptismo profectus ad coniu-
gem, quæ alio morabatur in oppido, ip-
sam quoque in eandem senten-
tiam religionemq.
perduxit.

PROVINCIA

MEDIOLANENSIS.

QVINDECIM, & ducentos è nostris Mediolanensis Prouincia complectitur. Mediolani in professorum domo duos, & triginta. In Collegio Brerano duos, & septuaginta. In Genuensi quinque & triginta. In Taurinensi duos, & triginta. Quindecim in Comensi. In Aronensis probationis domo quatuor circiter et viginti. Sex vero Vercellis. Adscripti sũt in Societatem vñdecim. Extinctus vnus & alter.

DOMVS PROFESSA.

MEDIOLANI Strenue, vt solet, Christiana res geritur, cuius rei quamquam plurima, eaq. non leuia edita sunt argumenta; more tamen nostro, ne tædeat eadem toties audire, è media officiorum frequentia, dicenda erunt potissima quæque. Ad cetera animarum præsidia, quæ horum patrum ardor excogitat, accessit cuiusdam institutio sodalitatis è sodalibus fere cætum; cuius temperatio penes ipsum Prepositum domus est, quidam spe alitur futuri progressus, hoc quoque onus ad domesticas curas ac labores adiunxit.

Actum

Actum est cum fontibus et maleficis, priusquam securi colla subijcerent, ut commutato mœrore, non tam fragilis iactura vitæ, quàm susceptis peccatorum maculis angeretur. Quidam multarum cædium & facinorum reus, adnitente Sacerdote nostro, capitalem sententiam tam constanti erectoq. animo tulit, ut acceptæ curationis vim repentina sanitas præferret. tota in Christo defixa mens erat, & suavis in ore sermocinatio, qua Dominum compellabat. profluebant ex oculis lacrimæ, veræ indices pœnitentiæ, tam sine modo, ut ad tergendas genas promerentur sæpe sudaria. ad mortem cum duceretur, à porta ad Carnificinam nudis reptare genibus semper voluit, ea significatione pietatis, ut omnium oculos in se conuerteret. Ad locum ubi ventum est, verba de patibulo fecit ad multitudinem circumfusam, & precationum subsidia flagitavit. tum datis fortiter constanterq. cervicibus, perennè sibi vitam breui mortis genere patefecit. Alius Grassator insignis Mediolanum cum profugisset, auditò concionatore nostro, morderi acriter scelerum consciëntia cœpit, & rationē instruendæ confessionis inire; qua peracta, & quidem ab ultimis iā inde annis, perpetuo Cænobiij carcere luendas sibi peccatorum pœnas existimavit. Hunc postea ex eodem grege latro conuenit improbitate superior, non quidem visēdi studio, sed ut ad cogitatas cædes educeret; quē ille non modo constanter à se se repulit, sed conantē se de mente deducere, sensim in suam sententiam ipse pertraxit. assidua enim Christiane viuendi doctrina,

Strina, & tractatione pietatis, similem ei cœnobij mentem iniecit, & ut vitæ vniuersæ maculas confitendo elueret, persuasit. uerum offecit huic voluntati vinculum matrimonij, quo si liber ac solutus fuisset, ad pœnitentia castra iam peruolasset: sed ne se ipse omnino patiatur inultum, ad Aedem vsque Lauretanam peregrinationem parat, ritu atque habitu mendicantis, nullis neque nummis, neque iumentis. Non est necesse singula percernere, ubi quotidiano vsu contrita & sui similia sunt omnia. Sed in animorum tutela, ne salus quidem corporum est deserta: nam ut multorum mendicitas fileatur, cui piorum ære subuentum est; nostrorum etiam suasi vir Princeps seposita pecunia summa, montem quēdam, ut appellant, Pietatis, seu nummorum aceruos primus extruxit, vnde certum quotannis argentum, dotis nomine, in eas adolescentulas erogetur, quæ cum inter sacras Deo Virgines cooptari velint, per tenuitatem, fortunaq. non possunt. sunt enim huius generis puella permulta, & decretis cautum ubiq. est, ne femina ingressura cœnobium recipiantur indotata. Diuisæ sunt & in externa loca vigilie studiaq. nostrorum; & ut minora linquantur, perseveratum in tuendis sanandisq. Grisonibus: nec prædarum hoc anno minus est factum, quam superiore. Quindecim Zuïnglianam detestati sunt heresim, & qui nutare uidebantur in ratione catholica veritatis, ad constantiæ grauitatem firmitatemq. traducti. Ceperunt ipsi quoque hæretici suos liberos ritu catholico baptizare, multiq. iam etate profecti

uetti sua Sacerdoti peccata, id quod antea nunquam fecerant, confiteri. Allicitur hominum pietas publico ceremoniarum cultu, usurpandisq. ex apparatu anniuersarijs Ecclesiæ ritibus: his enim maxime, inculta agrestisq. gens capitur, quæ nondum oculos ad elegantiam Catholicæ pietatis assuefecit. Excitatum est ferias ante paschales, quo tempore indignissimam sui sponsi necem atrata luget Ecclesia, Sepulchrum Christi quam apparatissime. cuius spectaculi fama ac celebritate ingens vndique multitudo confluxit. nihil visum vel ad aspectum iucundius, vel ad ciendos interiores animi motus, efficacius. Hoc cursu res Rhetica cum procederet, iussu accituumq. moderatorum redeundum nostris fuit: quorum discessum ingens Grisonum subsequutus est mæror. Resp. vero grati animi causa publico diplomate testatam voluit esse nostrorum, ut dicebat, integritatem, frugiferumq. conuietum: & ad eos ipsos litteras postea dedit officij plenas, quibus & suæ Ecclesiæ solitudinem, cultorum destitutæ præsidio, querebatur, & celerem nostris redditum suadebat, ne loca illa tam aspera & inculta desererent, quæ colere tanto labore & contentione cæpissent.

BRERANVM ET GENVENSE Collegia.

IN BRERANO Collegio, ut à litteris ordiamur, florentissima iuuentute refertæ sunt scho-

scholæ . nam quamquam nobilissimi contubernij numerus , quod aliquot ab hinc annis Borromeus Cardinalis instituit, à nostra repente disciplina se se ad domesticam priuatamq. conuerterat ; improbis scilicet inuidorū sermonibus , qui in Archiepiscopi aures insusurrabant, adolescentes discendi cupidos apud nos non ita multum laude procedere ; tamen ubi planissimum factum est, quam inania essent illa, quæ disciplinæ nostræ obijciebantur , duobus vix mensibus interpositis, letum vnde abierat, cum suo commodo , tum Gymnasii dignitate reuertit. Non minus eidem Academia existimationis accessit ex aduentu noui Antistitis in hanc Urbem : quem ut auditum est ad ædes nostras iter habere, certatum ingenijs est vario multipliciq. carminum apparatu , ut pro dignitate tantus Præsul exciperetur : nec absuit , quantum coniungi potuit, plausus approbatioq. doctorem, qui ut ad spectaculum auidi conuolarunt , ita omnia studiose auideq. lustrarunt . Iam quamquam sapientiæ studia Collegij sedem sibi potissimum vendicant ; non tamen ea sic vigent, ut animorum procuratio iaceat . his enim suum quoque tempus operaq. tribuitur. Persuasum est desperatæ mentis hominibus, ut mores suos componerent , & superioris vitæ dedecus insequentis laude corrigerent. Apertæ sunt Dæmonis fraudes, quibus fucum animis faciebat . Deletæ euulsaq. iniuriæ ex inimicorum pectoribus . et ad meliorem erecti spem atque fiduciam , quos à ratione, desperationis dolor auerterat. Quibus rebus idcirco extēpla

pla non addimus, ne in rebus non grauissimis multi simus.

GENVAE, id quod alijs litteris scriptum est, plurimos ex ijs, quas instituimus, Sodalitatibus, fructus capimus. Sodales cum mutuo sibi sunt ad omne decus incitamento, tum alios sibi eiusdem vitae socios & consortes adiungunt. Fuit, qui decem in hunc cœtū traduxit adoleſcētes: aliq. ita sibi ipsi uiuunt, vt quotidie ad maiora nitantur. Plurimi ad Cœnobiorum disciplinam sibi parant ascensum; ijsq. iam inclusi sunt decem, si par enumeretur: adoleſcens, qui nostrum sibi ordinem delegerunt. Sed, quod in maxima laude ponendum est, discunt sodales inimicorum iniurias uoluntaria obliuione conterere. Quidam cum duas ab inimico plagas, cui sex annis ante pepercerat, accepisset, et quidem alterā in ore, insigni deformiq. nota; comprehenso à magistratibus percussore, cum iure iam posset agere, tantum abest, vt ad iustam ultionem nouis irritatus iniurijs exarserit, ut ne tum quidem oblata occasione sit vsus: ne tandem molliter iræ succumberet, cui aliquando fortiter restitisset. Non minoris fortitudinis documentum in ira cohibenda ab alio sodali datum est, qui cuiusdam prædij frugibus iniuria priuatus, et conuitijs, contumeliosq. colapho laceſſitus, tametsi prima illa animi concitatione ferebatur ad cædem, & iniustam ignominia notam cruoris effusione delendam; nequaquam tamen, regente & protegente Deo, iræ fræna permisit; sed ingressus continuo templum, stratusq. ad Crucifixi redem-

redemptoris effigiem, una eius vulnerum probro-
saq. mortis recordatione, medicinam fecit recenti
tumori, omnem subito ex animo deleuit iniuriam, et
in amorem vertit iras: tanta ad sanandos animos in
IESU Christi cruce vis est. Deterriti sunt à ma-
lesficijs vi potius opeq. diuina, quam humano consi-
lio, homines non obscuri. Inambulabat non procul
ab ade vir nobilis cogitabundus & tristis pauoreq.
inuitato perculsus; cui cum Sacerdos noster præ-
ter suam consuetudinem templo egressus, quid ani-
mum curarum angeret, requisisset; suamq. si opus
esset, operam atque auxilium humaniter spondidisset,
nec tamen ille quidquam de concepto metu re-
mitteret; suspicatus est Pater grauius aliquid forte
subesse, quod tam inuitate vultus hominis atque
ora mutaret, irget denuo, & alacriore studio suam
illi operam pollicetur. qua ille tanta humanitate
captus atque allectus res occultissimas aperit, quas
diu inclusas habere sine conscientie angore non pote-
rat; clādestina de nobilissimi viri cadē agitari consi-
lia. Pater ne cogitatū scelus perficeretur, sūma cau-
tione omniq. animi prouisione curauit; & quoniā,
meditato secleri subest adhuc presentissimum peri-
culum partium, id nunc à nostris agitur, vt factio-
nibus permulcendis tollantur armorum cause. quod
ita fore, eodem adiutore Deo, quo edita sunt prodi-
tionis indicia, sine dubitatione confidimus. Sunt &
ad Iustitie Studium, qui in rem suam aliena conuer-
terant, excitati, & à multis multa sunt reddita: sed
ab vno eodemq. Cive aureorum circiter quatuor
G millia

millia. *Atque hæc ex Collegio Genuensi præcipua*

ARONENSIS PROBATIONIS

Domus & Vercellense Collegium.

QVI in Aronensi Domo Societati se probant, ij se ad omnem officij ac disciplinæ laudem continenter exercent: nec quicquam prius imbuuntur, quam præ Christo patriam, parentes, genus, & se ipsos vilia habere. Ex his quidam cum in eo itinere, quod Mediolani tritum est, suos offendisset parentes, qui eius reuifendi causa domo disceserant; nihil inopinato eorum commotus aspectu, propius accessit, & quo erat pauperis peregrinantis ornatu, stipem rogauit. ea re perculsi parentes miserari primo filij conditionem, deinde inuitare domum, quæ non procul aberat, & pro patria maternaq. necessitudine etiam cogere; sed frustra: non enim modo ad cœnam, sed ne ad sedandam quidem sitim de via fessum perducere potuerunt, veteres carnis deridentem blanditias, qui suauitates spiritus gustare iam cœperat. Secundum domesticos consultum externis est, partim spiritualibus exercitijs, partim compositione gratiarum. ciuitate enim perniciosis distracta factionibus, ingens perturbatio rerum, & miserabiles discordiarum exitus sequebantur, nisi extinctis dissensionum feminibus, amissum repente otium & publicam incolumitatem Societas retulisset. Sed huius industria fructus ad alia quoque oppida pagosq. peruenit. Sex septemue pluri-

plurimo semper animorum quæstu, percurſa ſunt loca, in iſſq. acta more inſtitutoq. per multa. excepti ſunt noſtri peramanter ubique: et ad oppidum quoddam cum perueniſſent, ingens factus eſt incolarum concurſus; ita ut etiam de grabatis egroti ſurgerent, & innixi baculis obuiam irent: quos autem vires omnino deficerent, geſtari ſe iuberent in templum, tum videndi, audiendiq. patris cupiditate, tū rite animos expiandi.

VERCELLIS nihil eſt ſingulare: valuit hic quoque noſtrorum vox ad reſarciendas veteres gratias. Cuius nobilis & cum fratre, & cum alijs civibus graues gerebat iras: nec reconciliare ſibi Deum poterat, qui ſic à ſuis fratribus diſſidebat: tertium enim iam annum pœnitentiæ ſacramento caruerat: nec prius animi ſalutem recuperare potuit, quam corporis ſalutem amiſit. iacentem Sacerdos noſter inuiſit, & ad curandum rite animum cohortationis ſedulitate permouit. ubi cum Deo in gratiam redijt, tum demum ira deferbuit, & fratrem & inimicos recepit in gratiam: ita his quaſi cauſis egrotationis addeptis, morbus quoque ipſe remiſit, nec ita multo poſt funditus abiit. Aliæ huius generis iræ publici otij bono cohibita Vercellis ſunt, quæ longiore narratione non egent.

TAVRINENSE COLLEGIVM.

DISCVSSAE ſunt Taurinij nefariæ tetraque. cades: ſed præſtat gratiarū raconciliationes

catholica cum Ecclesia, quam has quotidianas, & priuatas iras attingere. Reconciliati sunt de Schola Caluini hæretici duo, feminaq. quatuor, quarum vna Christi amore subito incensa, nunquam quieuit donec suū quoque Ecclesię parentē, qui disinctionis suę fuerat auctor, incredibili cura ac diligentia restituit. Sed hæreticorum errores non tam oratio, quam res ipse refellunt. Erat in vicinis ædibus multum straminis, cui cum intempesta nocte tenuis principio ignis hæssisset, nactus opportunitatem pabuli, quo se aleret, crescere in momenta cæpit, & longe lateq. diffundi. præsentissimo remedio fuit sacer Agnus è cera, quem cum coniici sacerdos noster iussisset in ignem, continuo constitit ignis ipse: vt eius pertinuisset videretur effigiem, cuius nutui atque imperio mare quondam ventiq. paruerant. Auxit rei miraculū effigies ipsa celestis agni in medijs conspecta flāmis, quæ diu suspensa et immobilis permanebat, vt & nostrarum religionum testis esset, & eorum ora, qui hæc derident, tacito rubore perfunderet. E sodalitijs nostriq. gymnasii disciplina probè omnino existunt adolescentes: ut vnde virtutis & probitatis instrumenta petunt, eis vicissim decori atque ornamēto sint. eminet in quibusdam inusitatus ardor pietatis, flagransq. studium cum suæ, tum alienæ salutis. Fuerunt enim qui publica scorta è medijs erepta lustris ad frugem officiumq. conuerterent. Alij celestium rerum amore humanas deserunt curas, & in Deo vno cogitatione defixa, cænobij otia sectantur, quo in genere probæ indolis adolescēs, nouitio-

nouitiorum consuetudine in suscipiendis mendicorū
 ritu peregrinationibus cognita, idoneam captans op-
 portunitatē, comitem in itinere se duobus de nostris
 adiunxit; quorum pia religiosaq. consuetudine (nec
 enim alij erant nisi de pietate sermones) tantum
 concepit ignis, vt ad humana despicienda omnia, se-
 quendumq. serio Christum induxerit animum. au-
 xit eam mentē admirabile per quietem visum: dor-
 mienti enim auus iam vita functus occurrit, qui an-
 te oculos rerum humanarum vanitate proposita, au-
 ctor ei esse videbatur, vt cuncta despiceret, & pue-
 rum Iesum, quem presentem exhibebat, sedulo se-
 queretur: ita apud eum nepote relicto senex eua-
 nuit. varie hic aspectus infantis Iesu animum ado-
 lescentis affectit: sensit enim tum primum quā nī-
 hil esset, & se se totum tētauit atque perspexit. qua
 ex cogitatione ingentē ob admissas in Deum noxas
 dolorem hausit, & ex dolore inusitatam quamdam
 diuini amoris suauitatem: ita vt vi amoris à corpo-
 re mens auulsa, Christi caros inter amplexus con-
 quiescere sibi dulciter videretur. sed non fuit hu-
 ius mora dulcedinis diuturna. obiecit se se mox
 Christus ea ipsa specie, qua quondam in cruce fue-
 rat, & ab illa suauitate, ad tristitiam suā necis cru-
 cisq. traduxit. cuius recordatione sic animus fige-
 batur, vt doloris vim consequi oratione non posset.
 Iniecta est subito ardens quādam cupiditas extre-
 ma quæque patiendi pro Christo, sed dam varias si-
 bi ipse mortes & cruciatus fingit, blande sibi visus
 est à Christo moneri de cruce pendente, non magnum

aliquid facturum, si corpus tantum doloribus ac morti traderet; gratissimam autem crucem ipsi fore, si se interioribus cruciatibus ac morti dederet, quæ cum ceteris cupiditatibus, tum liberæ voluntati necem atque interitum afferret. hanc aiebat crucem tollendam in humeros: hanc alacriter in omni vita gestandam. inter hæc visa somno soluitur adolescens curarum plenus, & in earum rerum, quas viderat, cogitatione defixus. nisi utilitas fuit sæculi fuga & sanctioris vitæ consilium. itaque in eo nunc est, ut Societatem ineat, & quibus comitem in eo itinere se adiunxit, cum ijs se perpetuo in huius vitæ peregrinatione coniungat. Alij non defuerunt adolescentes, quibus ut vitam nostram genusque capefferent, pugnandum cum domesticis fuit, nec prius eorum postulationibus studiisque factum est satis, quam perfuncti prælio palmam gloriose tulerunt.

Ducis, coniugisque in Societatem benevolentia eadem est, quæ semper fuit, cuius si liceret officia ita litteris ut sermonibus celebrare, sexcenta huius generis scribi possent. Is proxime in templum nostrum aureos mille nummos attribuit, nec unquam in optimo benemerendi de Societate cursu eius voluntas retardatur.

MISSIO IN VALLEM PETROSAM.

DIUISÆ sunt huius Collegij curæ exteris quoque locis, & multiplex in eam rem suscepta profectio. Obita est in primis Petrosa Vallis, quam

quam, & Perosam incolarum vulgus appellat, quæ ut in summa earum rerum, quæ ad usus uitæ pertinent, sterilitate uersatur, ita ab animi præsidys maxime est imparata: magna est enim Catholicorum paucitas, ut significatum est aliàs, quam infinita promemodum hæreticorum uis obruit. Coluit hanc syluam Sacerdos noster opera ac labore semestri: & ut superiore anno summa cum utilitate factum est, ita hoc antiquissimæ curæ fuit, cerimonias ritusq. catholicos, qui hæreticorum improbitate funditus interierant, reuocare. Decreta sunt supplicationes ad ades sacras, coactiq. uicini pagi, ex quibus pöpæ celebritas conflaretur. quo ab spectaculo dolebant hæreticorum oculi, cum Catholicorum hilariores essent. Sed in hoc pomparum apparatu, quando ijs, quæ proxime scripsimus, affinia sunt, nihil est caussæ, cur his litteris nimij esse uelimus. Institutus est per hanc occasionem inter Catholicos cætus quidam, ex ijs qui rudibus amicti siccis se ipsi diuerberant. hos non ferunt hæretici, hos sibi deligunt, ut irrideant, eosque obrutos quosdam dæmones dicunt; minas intentant, stomachum q. in eos omnem erumpunt. sed quò magis furunt, eò plus animi Catholicis afferunt. tolluntur in cælum: cruces in ipsorum oculis, & supplicantium agmina duplicantur. terantur limina sacrarum ædium, præsertim quas hæreticorum occupabat impietas: & dum illi sua uenena diffundunt, hi modulatis uocibus pro ualuis psallunt, Deoq. & templorum Tutelaribus, laudes dicunt. quibus illi aliquando cantibus exci-

G 4 tati,

tati currere confestim ad valuas, & curiose quid rei esset, inspicere. At Catholicorum intrepida cohors sacros aditus, suorum vndique obiectu corporum obsidere, et Tutelaris iterans nomen, complere vocibus vniuersa. quarum supplicationum usu, & Catholicorum incitata pietas est, & haeticorum superbia paulisper repressa. qui ne his occurrant agminibus longe prouident. & si forte occurrerint, aut conuersis repente vestigijs se se abdunt, aut auersis oculis totum agmen cito prateruolant. Non minus eis doloris inussit aliud ad ædem B. Thomæ Cantuariensis prodeuntium agmen. sita est hac ædes in edito monte, quem propter loci religionem, & Beati illius qui templo præsidet, patrocinium, frequenter olim incolæ celebrabant. sed omnis ille religionis cultus, haeticorum hodie moribus obsoleuit; Catholicique, vt eam consuetudinem reuocarent, supplicantium facta manu, illuc ascendere ad colendas sacrarum cinerum quæ supersunt reliquias, constituerunt: ibique excitata ara rem diuinam quam maximo apparatu peragi voluerunt. has partes Sacerdos noster egit. & inter sacrificandum ad inflammandam pietatem multitudinis verba fecit. nec absuit pompa, scloporum festina displosio, quibus dum salutaris monstrabatur hostia ritu institutoque catholico, vallis vniuersa percrepuit. ea re terror est iniectus haeticis, ne locum natura munitum præsidij causa sibi nostri deligerent. Dimissis in sua tecta Catholicis, vt qui animos iam curassent, corpora quoque vitasque curarent, nihil fuit antiquius, quam vt in
eam

eam ad eam celeriter se referrent, ubi vespertinarum precum cantu, reliquus exactus est dies. Hoc Sacerdotis nostri conatus Ducis quoque auctoritas adinuabat. is ad eas valles, quæ omnium maxime corruptissimæ erant, litteras dedit, quarum beneficio facilis nobis ad hereticos aditus patuit. passi sunt interposito Ducis nutu sua nos in templa penetrare, pulpita sedesq. capere, & vnde sua ipsi venena simplicium animis instillabant, inde Catholica veritatis semen spargere, ingenti ministrorum rabie, à quibus omnis hac alitur pestilentia. his concionum studijs ac laboribus consecuta Societas est, non modo ut Catholici in suscepta Ecclesiæ fide permanserint, sed etiam, qui hæresibus tenebantur impliciti, nutare in suis ipsi dogmatibus ac titubare iam cœperint. Quod si nō desint sana doctrina magistri, quibus ut instituerunt, continenter operam dent; perleui momento videantur impelli posse ad comprehendendam tenendamq. veritatem.

MISSIO IN VALLEM LV CER- nensem.

HANC nostri Vallem iam inde à Pio IV. Summo Pont. prius, quam Taurinij Collegij constitutæ res essent, non minus vitæ integritate, quam adiumento doctrinæ colendam susceperunt. ij se perpetuo Valdensem hæreticorum conatibus opposuerunt, & ne eorum venena atque perniciës latius serperent, prospexerunt. Est in hac Valle op-
pidum

pidum satis amplum Bricherarchij nomine, cum ad redintegrandam hæreticorum fidem, tum ad Catholicorum mores informandos, peropportunum: propterea quod magni undique conuentus fiunt. Sæpe ed Sacerdotes de Societate sunt missi, & proxima Quadragesima concionator, qui multa publice priuatimq. correxit. Laniena quæ superioribus annis per eosdem ieiunij dies assidue patebat, eo auctore clausa est: Cantumq. publico edicto, ne carnes in posterum vulgo veneant, neque hæreticis viatoribus apponantur. Aleatoria pagellæ, quibus augustiorum quoque dierum sanctitas sædabatur, voce præconis exterminatæ, sublatæq. Choreæ ac saltationes, unde graves inimicitia ac cædes, & alia eiusmodi oriebantur incommoda. Pulsus est etiam ex oppido pestilens scortum, quod ad idem, quo ruebat exitium, multos secum è nobilitate trahebat, & ad extirpandam radicibus hæresim, prouisum ne nutritibus hæreticis, id quod passim fiebat, Catholicorum traderentur infantes. odijs quoque sæuisq. iris, non tam priuatis colloquijs, quam concionibus obuiatum. Homini in extrema ætate versanti vnicus intereptus est filius, cuius opere manuq. vitam suam sustentabat. is cū præter animam aliud nihil haberet (nam quod paululum pecuniæ forte superfuit, id totū in persequenda filij nece consumpserat) septimum iam annū inimici sanguinem sitiens, cælestis mensæ dapibus abstinebat: sed cum concioni sacerdotis nostri, quā de condonandis habebat iniurijs, interfuisset, in pœnitentiam versus, lacrimas fudit, & ex ani-

mo deleatis odijs, nihil habuit prius, quam per confessionis communionisq. mysteria cum Deo quoque rediret in gratiam. Iam horum mysteriorum nec infrequens, nec inutilis usus fuit, quæ ut utilius etiã ab hominibus obeantur, prodigijs nonnunquã & miraculis admonentur. Quidã cum peccatum vomere, quod conceperat, præ pudore non posset, eo in Confessione præterito, contaminatissimo ore & spiritu sumere cælestes dapes nõ dubitavit: sed dum leuissimã hostiã illapsam in stomachũ putat, sensit ponderosum veluti plumbũ per fauces pectusq. delapsum, quod intolerabili onere cor opprimens enetabat: quem do-
lorem mox etiã ardens febris excepit, et tormenta crescebant in corpore, dum animus resipisceret. resipuit tandem, & à nostris excitatus ad spẽ, peccata sua accurata confessione detexit: quibus animo liberato pöderibus, suo quoq. pödere leuatũ est corpus.

Piaschij, quod Pedemontanum oppidum est, & hæreticorũ labe respersum, non pauci ad verã sincerãq. fidei cultũ vocati sunt; et in his Caluiniãni duodecim: confirmatiq. fere quinquaginta, in quibus germanæ religionis stabilitas vacillabat. Princeps vir assiduo ministrorũ scelere ad deserendam fidem incitatus, cũ maxime se frangere, & ad eos inclinare videbaratur, tũ fortissime nostrorũ cõcionibus animatus in sententia perstare cæpit; ut etiam cũ Caluiniãtis certamen et subitos cõgressus optarit, ut eorũ mendacia et fictas fabulas redargueret. Is nunc nostris hominib. valde fauet, et illorũ se nonnunquã custodem profitetur: con. iteq. in itinere se adiungere, et domũ vsque

usque pro se qui eos voluit. quæ tanta humanitas cū recusaretur à nostris; Sinite, inquit, vobiscum veniam. plus vobis proderit hæc societas, quā putatis. Quippe semel atque iterum, vt idem mox indicauit, in nostrorum cadem hæretici conspirarant. Et quoniam eos inter agitur, qui omnem funditus ceremoniam tollunt, constituta ex eo hominum genere sodalitas est, qui præcipuo quodam studio sacrosancta Eucharistia mysteria venerentur & colant. dederunt in eam nomina centum & quinquaginta, quorum in ea tuenda religione contentio, vt mire afficit tenetq. Catholicos, ita fodicat & cruentat hæreticos. Hic iucundum spectaculum fuit, Catholicorum qui pauci numerantur, alacritas, in locupletandis augendisq. rebus sacris. Conferebat quisque aliquid in Sacerdotis amictum, & supellectilem sacram. hic vestem linream, ille pecuniam dabat, & alij alia pro cuiusque opibus vel pietate; vt ad insaniam prope Calvinistas adigerent: tantum illis ex ea re dolorem inurebant. Sed vt commodi inducti sunt mores, sic improbi vitiosi q. sublati. Quinta hebdomada maximæ feria, quæ præcipua vniuersæ Ecclesiæ religione consecrata est, in piorum hominum sodalitiū opipara apparabatur sub vesperam cana, & quidē in æde sacra, quò suos conuentus habere soliti sunt, studio, vt aiebant, imitandi Christi, et Apostolici cætus: quem morem, vt meliore potius imitatione Sacerdos noster, quam contentione corrigeret, eò prima fere nocte se contulit, habitaq. pro diei celebritate cohortatione, duodecim viris, quos antea con-

confessione lustrarat, stratus humi, omni animi demissione pedes abluit. Quo imitationis genere delectati, displicere primum sibi ipsi sodales, qui onerando dapibus ventre se Christum crederent imitari; deinde errorem detestari suum, & meliora in posterum polliceri. Mitigata est quoque irarum acerbitas, & fraternis odijs finis impositus. Tres fratres alius alio ferocior, cum se se diuturnis dissensionibus, dissidijsq. conficerent, & rem, famam, vitamq. laderent, adiretq. senex Pater suum quoque discrimen, quod uni filiorum fauere magis, quam ceteris videretur; fecerunt nostri, ut tam diuturnæ dissensiones non mutua fratrum, id quod maxime formidabatur, internecione; sed concordia, id quod minime sperabatur, reconciliatione diiudicate sint. Nec vero huic tantum oppido consulendum sibi Pater existimauit, sed asperos saepe montes, quo eadem hæresum contagio peruasit, spe prædæ maioris ascendit: nec è duris illis asperisq. saxetis reuertit inanis. nam non ita multo post, duo inde descenderunt hæretici, ut cum Archiepiscopo Taurinensi agerent de reconciliatione gratiæ suæ & Ecclesiæ. Quibus tum Deus oculos ad aspectum veritatis aperuit, cum Patris concionibus darent operam. narrabantq. in ijs locis alios esse complures, qui eundem ad Ecclesiā reditum exoptarent: ut videatur sparsum diuini Verbi semen, etiam si subito aut nihil aut minimum reddat, plurimum tamen suo tempore redditurum. Alio quodam in oppido, ubi sine legibus, sine Sacerdote, sine cerimonia, ac denique ferarum

ferarum instar vivebatur (sunt enim incolarum plerique à Catholica pietate remoti) ab eodem Patre increduli Catholicorum tum voluptate, tum bono facta sunt verba: predicabant deserti illi homines & oves sine pastore mirificam Dei erga se providentiam, qui Patrem illum misisset è nostris, à quo divinum verbum sitientes acciperent: aiebantq. ad multos menses sibi satis fore, è Patris ore quod sumerent. Curatum est apud Magistratum, quamquam is quoque aberrat à fide, ut idoneum Catholico Sacerdoti stipendium, à quo Christi grex curetur, assignet: cumq. à quibusdam hæreticis recens natos pueros non lustrari baptismo cognovisset, propterea quod omnem salutis rationem in vna parentum fide positam crederent, fecit ut publice de ipsius baptismi vi ac necessitate differeret, non sine concionis et nolumento: statim enim accessit hæreticus, patrem enixe rogans, filiolum ut ablueret, cui morem Patris subito gessit, tum quod parentis fidei constanter diffideret, tum quod eas rite partes qui ageret, nullus esset.

Raconisrum Pedemontanum oppidum est, cui Princeps quidam præest Sabaudie Ducis propinquus, cum opibus, tum natalibus clarus, is propenso erga nos animo studioq. cum sit, et vna cum coniuge pietati quam qui maxime deditus, Sacerdotem huc accivit è nostris, qui suæ ditionis oppida pagosq. cursaret: qua usus opportunitate, cum in assidua divinarum rerum ac Mysteriorum tractatione versatus est, tum alia præbuit populis documenta virtutum.

Pa-

Pater postea Raconisio aliud migravit in oppidum,
 ut nobiles in haresim lapsos viros ad sanam fidem
 mentemq. reduceret, id quod ei contigit ex senten-
 tia. Vnius autem conuersio matrone præcipua om-
 nes iucunditate compleuit: adeo ut concione dimissa
 matrone reliquæ, quotquot aderant, in eius ruen-
 tes amplexum, occultare conceptū gaudium volu-
 ptatemq. non possent. Quid multa? his aliisque rebus
 ita se Pater Dynastæ illi probauit, ut is tanto
 magis suum de Societate iudicium, & vero
 etiam beneuolentiam studiumq. confir-
 mans decreuerit, id quod non se-
 mel antea secum ipse tracta-
 rat, Collegium Raconisii locare.

PROVINCIA LUSITANIAE.

DE GUNT In Lusitania de nostris
quadringenti amplius & nonagin-
ta quinq. In Olyssipponensi Professo-
rum Domo septem & sexaginta.
Quinquaginta circiter in Collegio.
Conimbrica centum et octoginta duo. Ebora sex et
nonaginta. In Portuensi Collegio tredecim. In Bra-
charensi triginta. In Brigantino tres & viginti. Tre-
decim in Funchalensi. Quindecim in Angrensi. An-
gola denique sex. Mortui sunt nouem. Sex & vi-
ginti recepti.

DOMVS OLYSSIPONENSIS.

EMagna officiorum frequentia, quibus animos
tuetur hæc Domus, hæc cum carissimis fratri-
bus communicanda publice videbantur. Excepti
sunt hoc anno salutaris fonte viginti, ea pompa appa-
ratuq. quo decuit. quotidieq. tum recentibus in æde
nostra Christianis, tum ijs, qui preparantur ad fon-
tem Catechismus exponitur. E sacramentorū vsu,
quotidianoq. nostrorum congressu multiplex domi
forisq. ad animos opportunitas redijt. nam & qui
inimi-

inimicorum sanguinem sitiebant, vicerunt animum, ne quid contra Christianam pietatem in inimicos tentarent. & qui minus se caste pudiceq. gerebant, se se ad pudorem, & verecundiam retulerunt. Argentum etiam, quod saluo officio retineri non poterat, suum cuique redditum est. quatuor aureorum millia vnus idemq. reddidit: contra vero de suo multi multa, & ad collocandas filias nobiles indotatas, & ad eximendos è tenebris victos, elargiti sunt. Puella collocatae sunt decem: victi totidem è custodijs exempti: feminaeq. multae, quas domi inclusas continebat inopia, vt nec prodire in publicum auderent, nec diuinis interesse mysterijs; necessariae sunt veste donatae, vt iam ora hominum non erubescant. Atque vt perpetuum speremus hunc fructum, imo vt speremus uberiores, faciunt hominum studia in adis opere promouendo: sunt enim qui ternos, quaternosue conducant suis sumptibus fabros, dum fastigium impositum cernant: ita ut propediem habituri uideamur, ubi nostrorum omnis se se explicet & dilatet industria. Sed inter cetera, quae in laudem diuini nominis redundarunt, publica fuit hominum religio, sexta quaque feria anniuersariae quadragesimae se cedentium inusitata saepe res, tum propter eorum, qui ad hoc pietatis genus concurrerant, multitudinem (sex enim millia conuenire solita perhibentur) tum propter genus ipsum hominum, nobile & delicijs magis quam asperitati verberum assuetum; cum & dynastae uiriq. principes è prima Lusitania nobilitate flagra tractarint. Cogebatur

H batur

batur hominum multitudo, primis se intendentibus tenebris, in ædem nostram, incensisq. ad pœnitentiã animis cohortatione Sacerdotis nostri, ad quinquagesimi psalmi cantum res agebatur. complebatur, & exhauriebatur ædes nouo semper verberantium exitu vel conuentu, quæ quantumuis laxa, capere non poterat vniuersos. mutua hominum studia, & frequētis multitudinis ardor faciebat verberum impetus acriores, & quibus flagra deerant, facies alapis, pectora pugnis tundeant, vt omnia vel plagarum crepitu, vel complorationis gemitu resonarent. quo ex ludo atque exercitatione exhibant plerique animo sic immutati, vt plurimi à nefaria turpiq. vita, subito ad frugē & sanctitatem euaserint.

OLYSIPPONENSE COLLEGIVM.

EODEM studio in Olysiipponensi Collegio religio colitur, eodēq. ardore & hic, & Conimbricæ in recolendis Domini cruciatibus terga pulsantur. cuius verberationis utilitas cū aliorū munerū opportunitate contendit. Vir nobilis cum iam dudum inimico pestem atque interitū moliretur, rescissetq. hominem Collegium nostrum verberationis causa frequentare, noctu viarum aditus armatis hominibus obsidet, vt redeuntem domum, subito nec opinantem opprimeret. cum his commorantem pernoctantemq. curis incessit cupiditas ingrediendi templi, vt postea cum inimico simul egressus in insidias precipitaret incautum. obfuit eius amentie consilio, quæ tum habebatur à nostris. qua diuinitus im-

mutatus vlsificendi mentem abiecit, conceptamq.
iam animo maculam & confessione eluit, & ingenti
animi cruciatu. deinde ihs, qui in insidijs erant abire
iussis, acceptisq. ab eo flagris, cui peccata aperuerat,
sæuis verberibus se mulctauit. postea cū inimico re-
stitutus in gratiā, aliāq. ex eo tempore uitam orsus
numquam aut Sacramentorū usum, aut uerberandi
consuetudinem intermisit. Alius cū ad syrtes hære-
sim adhæresceret, iisdē audiendis cōcionibus, uerita-
tis lūmē aspexit: Iuuenesq. circiter quadraginta, Hi-
berni omnes, cum multis tenerentur erroribus, eadē
nostrorum opera, & errores posuerunt omnes, & sa-
nis sunt imbuti doctrinis. Mitto repressas hominum
cades, & irarum incendia tēperata. mitto susceptas
procuraciones egentium, & nostrorum nutu suum
cuique redditum. quæ quidem omnia nec mino-
ra fuere quam alibi, nec pauciora. Venio ad ea, quæ
nostris in Brasiliā nauigātibus acciderunt: nec enim
alienum est, quoniam Collegium hoc; cōmune quod-
dam est eorū, qui in transmarinas prouincias mittun-
tur hospitium; ea de re hoc loco perscribere. Octo de
Societate extremo Ianuario portu soluerunt. qui na-
ui Belgica bidui iam nauigatione prouecti, in pirati-
cos Gallorum myoparones inciderūt. hi nauim one-
rariam facili negotio expugnari posse rati, lituorū
tubarumq. sono perstreptentes crebris eam bombar-
darum scloporumq. iectibus adoriuntur. nautæ ve-
tioresq. Sacerdotis nostri suasu (quatuor autē inter
eos Sacerdotes de nostris erant) priusquam venire-
tur ad pugnam, Deum sibi confessione placandum
existimarunt. interim pugna ipsa cōmittitur: cumq.

In æstu certaminis Sacerdos noster sacra Virginis ta-
 bulam, ut pugnantium animos confirmaret, de subli-
 mi loco præferret, inopinato scopi ictu ad terram
 sternitur. quod vulnus, quamquam minime mortife-
 rum uidebatur, tamen medicamentorum, medico-
 rumq. penuria paucis diebus interiit. Cecidit cū Pa-
 tre Nauarchus, & ex propugnatoribus alij qui-
 dam; quorum occasu cum ceterorum paucitas ne-
 quaquam satis instructa telis, sibi ipsa diffideret, vi-
 deretq. longe superiorem viribus aduersarium; po-
 stulatis missionis libera condicionibus, hosti se dēdi-
 dit: eas condiciones Gallus accepit, sed Sacerdotem
 nostrum cum Lusitanis aliquot simul obsidem, dum
 onerariam nauim inuaderet, postulauit: eumq. ac-
 ceptum scelestissimus Archipirata & Catholici
 nominis inimicus, undecim dierum siti fameq. pro-
 pe necauit. ac dum pecuniam auide quaritat, om-
 nesq. patris sinus perscrutatur & excutit, aneam
 forte crucem de collo suspensam, sanctorum ornatā
 refertamq. reliquijs superbus arripit, & fœdissimis
 commaculatam sputis vna cum reliquijs ipsis in ma-
 re projicit. Nihilō clementius cum ijs, qui in
 oneraria remanserant, actum est: quæ potiti piratæ,
 cubiculo nostros includunt cum reliquis vectores
 perangusto, eosq. tum inusitata torquent inedia,
 tum necem minitantur in horas, vestes diripiunt,
 contumelijs ac conuicijs afficiunt, & ut eos egit li-
 bido, sic tractant. Numquam illi propius abesse mor-
 tē suspicati sunt, quam cum ex eo extracti carcere
 ad Archipiratam hæreticum sunt perducti. stabat
 ille

ille toruo minaciq. vultu, gemino ante se pugione, non quidem in vagina recondito, sed tamquam ad inferendam necem educto ac parato; iubetq. nostrorum diloricari tunicas, tamquam praesentes gladios in nudis corporibus defixurus. sed maior fuit aurisitis. quam cruoris ac cadis. quo curiose peruestigato, cum nihil speciosi, aut quod oculos caperet, reperiret; in inferius tabulatum nostros amandat. Cum se nostri reciperent, neque Sacerdos ille, quem vulneratum diximus, mouere se loco posset languore confectus, frater vnus supplex piratae fuit, sibi vt liceret deplorato iam agro parumper adesse. tñ ille quæ erat immanitate ac barbarie, Quid tibi, inquit, de agroto curas? cumq. eiusdem eum esse familie atque ordinis mox sensisset; in hominem irruit & pugnis plagisq. concidit; nostræq. Societatis homines maledictis conuicijsq. proscindens, & quicquid librorum & commentariorum apud eos erat, eiaculari iubens in mare. Tot eo die nostri periculis ac terroribus conflictati, etsi numquam se ex impiorum sperabant manibus euasuros; singulari tamen Dei beneficio factum est, vt decimo septimo tandem die, omnibus spoliati rebus ac pene nudi in Galleciæ litus à piratis eiectione relictique sint. inde se Olyssipponem pedibus retulerunt, vbi cum ceteris expeditionis Brasiliæ Socijs, idoneæ navigationis tempus expectant. & quidem eodem, quo antea soluerant, animo fortiter ferendi pro Christo, si quæ alia incurrant aduersa; spe certissima confirmati, quemcunque casum diuina sors ferox, sibi non defuturam aut

præclara patientiæ segetem, aut messeni vberem animarum.

CONIMBRICENSE COLLEGIVM.

CONIMBRICÆ quoque ut in ceteris locis nulla magis in re. Societas, quam in animorum procuratione versatur. Exercet discipulorum ingenia non in doctrinarum modo studiis, sed etiam virtutum itaque quod necesse erat, tunc laboris fructum; aucta fratribus duodeviginti, præter ea lucra quæ ex hac ipsa Academia ceteræ fecere familie. In adhibendis reliquis animorum præsidij par fructus utilitatis. E reconciliatis hominum voluntatibus ac depositis offensionibus, quæ ita hic, ut etiam in Portuensi, Brigantino, ceterisq. Collegijs plurimæ grauesq. fuerunt, ea fuit non omnino vulgaris quod cum quidam annum iam quintum & vigesimum perniciem strueret inimicis; tandem Sacerdotis nostri colloquio destitit de sententia. Et id ipsum à quibusdam propinquis extortum est; qui odys inter se veteribus dissidebant. Sed foris lites sunt compositæ non minores; dum enim de more nostri per oppida pagosq. cursitant, placarunt fratres inter se quinque, qui de paternis iam dudum bonis turpi iudicio confluentes, in apertas iam contentiones eruperat, multisq. acceptis utrinque vulneribus, pertinaciter hanc litem, graui rei familiaris incommodo, nec animorum minore persequabantur. Aliud vero oppidum mutuis simultatibus odiisque distra-

*distraetum ac diuisum in partes, patris concione
 perfectum est, ut euulsis ex omnium animis ira-
 rum fibris, iterum sese ad pacem ociusq. con-
 uerterit. quo in oppido suam pater operam fru-
 ctuose locauit: mirus enim ad luenda rite pec-
 cata concursus fuit, ita ut cum nocturnis ma-
 tutinisq. temporibus viros, diurnis vero mulieres
 audiret, omnium tamen studijs obsequi voluntatiq.
 non posset. Eodem in oppido cum pomeridianis
 ludis agitantis tauris appareretur, Sacerdos
 ad Catechismum pro concione populum inuitauit,
 tantaq. ad eum omisis ludis multitudo conuenit,
 ut templum non admitteret vniuersam. In La-
 necensi diœcesi templum est Dei matri dicatum,
 quod propter loci religionem ex vniuersa Hispania
 alijsq. prouincijs plurimi confluent. hic magnam
 anni partem Sacerdos noster obeundis disciplina
 nostra muneribus insigni cum utilitate versatus
 est, plurimos à sceleribus auocauit, & in his latro-
 cinijs rapinisq. nobiliorem: qui mutato prorsus ani-
 mo, non solum præterita detestatus est malefacta, sed
 ut sua cuique bona quotidianis parta rapinis ali-
 quando restituat, honestos sibi quæstus & consi-
 cienda pecunia artes instituit.*

EBORENSE COLLEGIVM.

EBORÆ plurimis grauibsq. morbis hoc anno laboratum est. extincti sunt quinque, si tamen eos mors exstinguit, quos ad premium immortalitatis admittit. morbum autem, mutuae caritatis abundantia contraxit, dum in egrotos officiosus quisque vult esse. tentata est primum Sacerdotis nouitij valetudo, dum publico valetudinario ministrat. cuius postea in ceteros, qui ei aderant, est deriuata pernicies: oblectabat tamen mirifice fratrum ardor, qui se committere non dubitabant periculo; ut egrotorum pericula non negligeret: importunisq. a Rectore precibus flagitabant, sibi ut egros curandi partes traderet; et susceptas agebant non minore quam postulauerant laude. Edidit & gymnasium sitas hoc anno fruges tempestiuas ac letas: constatq. auditoribus mille circiter quadringentis, quorum virtutis scientiaq. cupiditas vna cum aetatibus adolefcit. triginta se se Deo in varijs cœnobiorum ordinibus deuouerunt: ex quibus quidam cum ciue nobili Eborensi, ut eos, qui in maxima rerum penuria degerent, subleuaret; e mentitus, ne agnosci posset, ornatum, nocturnis horis miserorum ades solitus est concursare, eisq. quibuscunque rebus poterat, opem ferre: ut mirum videri non debeat, tam alte postea spectare potuisse; qui in adipiscenda virtute hac iam iecerat fundamenta. Aemulantur discipulorum ingenia mores commodos magistrorum, & ut voce, doctri-

doctrinis, sic exemplo, virtutibus imbuuntur. Magister, philosophiæ lustrato curriculo, ut ad misericordiam suos discipulos institueret, quos ad indagandam veritatem erudierat, prandium in publicum carcerem cum domesticis auditoribus comportavit. cuius exemplum alium item philosophiæ magistrum ad similem laudem cum suis discipulis excitavit. quæ res ut vulgo est probata vehementer, ita per eos dies, erant enim Bacchanalia, frænum quoddam intecit publicæ hominum licentiæ, ne se gererent insolentius. Reliquæ ciuitati, quæ par est diligentia consultum est. Tres sunt domi, forisq. constitutæ sodalitates, in quas complures etiam de nobilibus se dicarunt. Ad Transtaganæ regionis oppidâ sacerdotes item destinati sunt octo: ex quibus tres per Aduentus Dominici ferias, duo per quadragesimam Ducis Brigantini rogatu, Villauicosam profecti, cum multorum salute, impositas sibi à Societate partes sustinuerunt, multosq. ex aulicis ad pietatis studium inflammaverunt. Nec magna laude caruit inuendis pietatis officijs Sacerdotis exemplum. cum enim ad eos qui carcere inclusi erant, magna cibarium deferenda vis esset, aulici ipsi, Sacerdote nostro duce fratreq. laico, tamquam operarij aliqui, medio oppido panes, & conmeatum in carcerem conuehebant: nec descendere erubescabant ad vilia abiectaq. munera, qui splendorem nobilitatis & generis, posteriorem Christo ducere iam didicerant. spectaculum multitudo suspexit, & nouo pompæ genere Dux ipse vehementer est captus. Is ut est pietatis perstu-

perstudiosus & amans, publica verberationi, qua in eo oppido habebatur, vt sua praesentia ceteros inuitaret, intererat. Vsurpabatur ea religio non minore quam Conimbrica ceterisq. quos dixi, locis, celebritate. Ex ijs autem, qui hanc verberandi consuetudinem frequentarunt, adolescens genere clarus copiosa quadam vi numinis excitatus, parentibus humanisq. rebus valere iussis, seueriorem statuit viuendi rationem inire, & voluntarijs se macerare supplicijs. itaque qui nitido vsus est antea cultu & eleganti, hunc detraxit, & permutato decoris habitu, pannosus prodire cepit. quo facto pater excauit, & miscens imperio preces, deducere ab ea mente filium omni ope conatur: sed filij constantia reiectus, a minis ad supplicia descendit: nec plus hac virium habuere quam illa: semper sui similis inuentus est filius, & quam semel ingressus est vitam, in ea vel inuito patre constantissime perseuerat. In duobus alijs oppidis improbi sublati sunt mores. in altero ludi quidam per Bacchanalia dabantur, vbi personati homines Pharisaeorum, scribarumq. similitudinem referentes, oberrantesq. vicos & plateas, grauissimis contumelijs, qui a Iudaeis originem ducerent, lacerabant. In altero vero sacrosanctae hebdomadae ferijs exhibebatur populo de Christi nece dialogus, non tam ad eliciendas multitudinis lacrimas, quam ad eorum Christianorum dedecus, qui conuicijs ac probris toto dialogo petebantur. quae res quam multa suscitaret odia rixasq. non est difficile existimare. dederunt operam nostri quemadmodum

dum in superiore oppido fecerant, ut tam pernicio-
sa consuetudo, quā contra magistratus, Brigantiniq;
Ducis imperiū, vi vulgus armisq. defenderat, tollere-
tur: id quod partim salutaris verberationis exēplo;
partim concionibus publicisq. supplicationibus, qua
singulis hebdomadis habebantur, consequuti sunt.

BRACHARENSE ET BRIGANTINVM.

IN Bracharensi Collegio audiendis dimittendisq;
peccatis, optime, ut solet, animorum salutē consi-
ditur. Quidam dum conceptum iam diu virus suorum
scelerum vniuersum non semel conatur ejcere, sen-
sit sibi à Diabolo includi fauces artēq. comprimī.
tumq. eius rei causa ad Sacerdotem nostrum accessis-
set, eodemq. modo pressis à Dæmone faucibus à sala-
tari consilio deterreretur; Patris nostri monitis per-
fectum est, ut deuictō fortiter hoste, cōfessione pro-
deret, quæ celauerat. Alius eadē animi curatione im-
portunarum cogitationum incursus, quas hostis in-
uidus suggererat, euicit. sæpius hic ad sui necem sti-
mulatus est, cūq. hostiles impetus increbrescerent,
restem de trabe suspenderat, ut una cum uita ma-
lestias tā duri certaminis terminaret. sed diuina bo-
nitas eū qui sese deseruerat, nō deseruit, et vires in-
firmas præsidij celestib. roborauit. ingēs repente
exauditus est sonitus cuiusdā instar exercitus tuba-
rū lituorūq. strepitu personātis. quē mox tantus sub-
sequutus est turbo, ut fores totis cardinibus euersas
huc illucq. distulerit. quibus ille rebus exterritus, cū
postridie uenisset ad nos, cōfessione animū expiauit.
ac

ac deinceps molestijs illis importunisq[ue] cogitationibus releuatus, tranquilla omnia & pacata expertus est.

I N B R I G A N T I N O Collegio cum propter grauitatem aestiui calis varijs nostri quotannis morbis, ex quibus aggre emergerent, tentarentur; commodissimum visum est, aestiuis mensibus vrbe cedere. itaque cuiusdam loci salubritatem sequuti, multa cum incolarum salute salubres quoque aestates peragunt. nam à ciuib[us] in rusticos rsitatis trās latis officijs, melius horum & animos curant, & ad pietatem informant. De discipulorum probitate domandi[que] corporis studio, eadem quæ de alijs Collegijs, commemorari possunt. Instituta est inter eos Sodalitas Dei matris, vt quò maioribus probitatis instrumentis abundant, eò se ipsi quotidie meliores reddant.

FVNCHALENSE ET RELIQA Collegia.

I N FVNCHALENSI Collegio res Cathismi valde procedit, ea auditorum frequentia, vt præter consuetudinem tradendus fuerit & suggesto. fauent cæptis honesta matronæ, quarum nonnullæ pueros inopes quo magis allicerent, necessaria veste donarunt, & suis sumptibus alendos in literis susceperunt.

A N G R A E quamquam Societatem nostram ciues optimi, maxima semper beneuolentia complexi sunt,

sunt; nunc tamen postquam bellici quievere tumultus, ardentiore quam vnquam studio atque amore prosequuntur. itaque simul ac decem è nostris Olyssipponē profecti eum portum tenuerunt, eximia hominum beneuolentia & celebritate, vt pluribus scriptum est alias, excepti sunt. plane noster est populus, nostra nobilitas; vt præter alia, ipsa quoque hominum ad nos frequentia declarat. Collegium quod belli tempore militum fuerat domiciliū, quoniam male materiatur & ruinosum erat, refectum est denuo, & ad tutam habitationem concinnatum: renouatum etiam domesticum instrumentum, auctūq. sacrum præstanti liberalitate ciuium. Cui quidē liberalitati nostris vicissim officijs, quanta potest gratia refertur. susceptumq. saepe à nostris est pudicitie muliebris patrocinium, eiq. non modo consilio atque opera, verum etiam re stipeq. subuentum. Sexcenta scribi possint eiusmodi, nisi in tantarum similitudine hæc vel legere vel audire tadeat. Nauatur & ciuibus opera cum animorum tum fortunarum bono; nam cum bello proximo multorum diriperetur opes, impuneq. distraherentur; ij ad quos illa peruene ant, nostrorum suasu suas cuique restituit. restitutaq. sunt præter cetera, vasa aliquot argentea magni ponderis, et multa aureorum millia. Publicæ etiā tabulae, quibus regij ararij rationes continebantur, magno publicæ rei detrimento à nefarijs suppressæ, sunt proditæ, regijsq. Quæstoribus traditæ. In milites sua quoque conferuntur officia. eluuntur eorum animi Sacramentis, & è periculis eximuntur.

eximuntur. Miles cum templum peteret, ut de more sacris adesset, a conitibus auocatur ad ludum. hic cum pecunias amitteret, sibi suisque procreatoribus mala omnia precatur; nec tamen ab alea, spe recuperandi quod perdidit, auelli poterat. sed cum ea iterum male cederet, infernis sese deuouet furij, & Dæmones ut se rapiant infelicem, desperatis clamoribus inuocat. An, inquit, auditis? an temere verba iacto. & prestigij deceptus inanibus, Dæmones cum re vera non sint, esse credo? mira res. subito deiectus in terram linguae & aurium usu priuatur: cumque dies aliquot iacuisset ut mortuus, ad valetudinarium perductus, instar furiosi canis in eos, qui se viderent, irruebat. muta quoque erat lingua maledica, & imis demersa faucibus agitari suo arbitratu nutuque non poterat. adit hominem vnus ex nostris, nutibusque ut diuinam misericordiam ad memoriam redigat, cohortatur. paruit monitis ager, & diuina implorata clementia melior est factus. mox confirmatis utcumque viribus, urbis templa cum lacrimis circuire cepit, & veniam pacemque a Deo precari. nostri hominem sic instituunt, non tam oratione quam scripto, quoniam nondum vis audiendi redierat, ut ad commune omnium perfugium, caeli terraeque reginam preces frequenter adhibeat; ita fore, ut a Deo quicquid posceret, impetraret. nec inane consilium fuit. sabbato enim, quem Ecclesia diem colenda Dei matri vetere instituto dicauit, ad eius prostratus effigiem longas preces lacrimasque fundens, repentina & inusitata voluptate persusus, percipere

re

re sibi ab ea munus aliquod videbatur. inde in aliud Dei matris sacellum immigrat, & lychni pensilis oleo fauces linit. tum ad preces recurrit ardens, & in ipso precationis æstu vox redit. hic versus in Dei Deique matris laudes, beneficium acceptum prædicare, & ut se gratum memoremq. præberet, remisso militiæ nuncio, B. Virgini se dicare: cuius etiam Aedis ministerio in perpetuū se addixit: tanto futurus contra Dæmones, quibus se tradiderat, tutior, quanto est eius, quò se transtulit, tutela maior.

ANGOLÆ sex è Societate versatur. quatuor enim in Oloandam ex Lusitania profecti, cum alijs sese tribus, qui remanserant, coniunxerunt: sed paucos post dies morbo ereptus est vnus. itaque sex reliqui partim in Oloanda insula, quo se naues ex Lusitania, Brasiliaq. recipiunt, partim in mediterraneis castris cum Lusitanis milicibus, partim etiam in Congi regno, Christi ouibus curandis inuigilant. Nec minus corporum quam animorum salus curatur. nam cum in milites, qui è Lusitania retens affluerant, ingruere morbi cœpissent, nihil prætermisum à nostris est, quod vel ad leuationem morbi faceret, vel egrotorum inopiæ. Ex ijs aliquot morbo fameq. confecti, misereq. iacentes humi, traducebantur in ædes nostras, vbi opportuna mensa lectoq. excipiebantur, dum publicum valetudinarium, quò deducerentur, apertū est. Par animorum tutela: quos & Sacramentis à scelerum contagionibus expiarunt, & colloquijs salutaribus confirmarunt. Is vero Sacerdos, qui in Congi regnum se contulit, multā in eo natū

etus

Etus est messes, ac de animis benemerendi materiâ,
 sunt .n. ibi Christianorû millia cōplura, sed colonorû
 penuria, tam vasta vinea prope degeneravit in syl-
 uam: pagiq. sunt aliqui, quò raro Sacerdos apparet,
 & sunt qui Sacerdotem ne viderunt quidem. Quum
 autem propter diuturnam subsidij expectationem è
 Lusitania complures ad Angolanum regem ex
 Aethiopibus desciverunt, magno in discrimine Lusitana
 res fuit. Dux enim Paulus, cuius mentionem
 superiores litteræ faciebant, castra in mediterraneis
 locis habebat, centum et quinquaginta millia passuum
 à portu procul: in ijsq. milites non plus ducenti
 cum Aethiopum exiguo numero in armis erant; &
 quod caput est, deerat commeatus & bellicus appa-
 ratus. Verum aduentu classis vt nostris ardor, sic
 terror hostibus est iniectus, nonnullisq. excursionibus
 decem duodecimve pagorum fracti Principes, Lusitani-
 sisq. subiecti; & Regi ipsi metus incussus: nihil vt
 restet aliud, propitio Deo, nisi vt tandem penitus
 expugnetur, & pax sit rebus; quo commodius &
 Christi fidem amplectantur Aethiopes, & ex disci-
 plina Christiani nominis vitam fingant. facit enim il-
 lorum defectio, in adultis sacro fonte lustrandis nos
 tardiores, veritos ne, qua sunt ingenij mobilitate ac
 leuitate, cum ad hostem transfugerint, in pri-
 stinas tenebras recidant. modo igitur re-
 gens nati lustrantur, in ijsq. in-
 stituendis, qui proximis lu-
 strati sunt annis, non
 inanis opera col-
 locatur.

PRO-

PROVINCIA BRASILIA.

VERSANTVR in Brasilia de nostris centū circiter & quinquaginta. In Pernambucensi Collegio vndeuginti. In Bayacensi duo de septuaginta. In Collegio Fluminis Ianuarij septem & viginti. Piratininga septem. In reliquis sedibus idem qui solet numerus. In Societatem recepti sunt vndecim. mortui duo.

PERNAMBUCENSE COLLEGIVM.

IN Pernambucensi Collegio animorum pericula contra vim Dæmonis acerrime defenduntur. Tolluntur eæ, quas seuit discordias: & ingens præda de manibus quotidianis parta fraudibus extorquetur. Grauis inter duos Principes viros orta erat de Iurisdictione cōtentio, eòq. iam processerant iræ, vt commune metueretur exitiū: suos enim vterque sectatores habebat, & duas in partes ciuitas vniuersa discesserat. Senatores cum oriū causa omnē lapidem frustra mouissent, ad Rectorē Collegij rem deferunt, orantq. vt ciuitati iam labenti subueniat. Pater diuina fretus ope, cum in ades nostras discor

I des

des homines conuocasset, vicit tandem, postquam in concilianda pace diu multumq. sudauit, vt inspe-
ctante populo dextera iungerentur. Sed non satis
habet callidus animarum hostis, cas modo cuniculis
oppugnare, nisi etiam sese prodat interdum, & aper-
tum cum ijs bellum gerat. Nec puduit certamen cū
imbecillo suscipere. saepe enim se puero per visum
obtulit, & vt pro esca terram ederet, imperauit.
cum puer renueret, induebat teterrimas formas, vt
terroribus cogeret, quem non posset imperio. corpo-
re incedebat & nudo & atro: linguam exerebat
enormem: ostentabat deformes cruentosq. dentes:
manus porrigebat aduncas ferreis cum harpagoni-
bus: ac deniq. qualis est, talem se puero spectandum
præbebat. facilis fuit ex imbecillo victoria: puer
enim cum diu acriter resistisset, ad extremum mi-
narum magnitudine territus imperata fecit, terram
vorauit, mortem incurrit. veruntamen quamquam
ignauus hostis, qui cum impari pugnam iniit, mor-
tem attulit corpori, animo certe non attulit, vt con-
fidimus: ad Collegium enim à matre deductus non
prius extremum spiritum edidit, quam confirmatus
est sacramentis. Sed quantas in fraudes hoc genus
hominum versutus hostis impellat, & quanta sit in
his locis necessitas animorum, mox id ipsum vbe-
rius. nunc ex hoc Collegio quæ restant. Quoniam
igitur ea est Lusitanorum consuetudo, vt vrbibus
oppidisq. relictis, agros plerique finitimos, vbi Tra-
petum saccareorum magna vis est: (quæ sunt regio-
nis diuitiæ) celebrent ac frequentent, instituit P. Vi-
sitator,

sitator, ut quò maior animorum extet utilitas, tum
 in hoc, tum in Bayacensi Collegio, id quod alijs si-
 gnificatum est litteris; bini in singulis perpetuo ver-
 sentur, qui statis anni temporibus ad ea, quæ dixi lo-
 ca recurrant. votis respondet euentus: nam &
 multi baptisate, & multi item confessionibus ex-
 piantur. & qui cum pellicibus diu vixerant, matri-
 monij societate iunguntur. Desudant in ijs Trape-
 tibus serui tum indigeni, tum Aethiopes peregri-
 ni, quorum saluti præter nostros, non est qui con-
 sulat. Cæptum est ad eos adiri extremo fere an-
 no: & iam nunc duo de nostris menstruo spatio
 centum amplius & sexaginta baptismo lustrarunt.
 Atque ut acrius nostrorum in animos studium in-
 citetur, creditus est huius Collegij cura, quod
 vnum ex omnibus huius Prouinciæ sedibus hac
 procuratione carebat, Indorum pagus è paganis
 ferme nongentis: ex quibus iam quadringenti ab
 Episcopo, sacro delibuti sunt chrismate. Cernitur
 vehemens in ijs studium Christianam erga pieta-
 tem; in patres autem amor & obseruantia, & mi-
 ra Catechismi cupiditas. quare ex ijs festo Ar-
 changelo Michaeli die baptizati sunt amplius cen-
 tum & viginti. Ita quantum in nostris chari-
 tas animorum, tantum eius exercendæ facultas di-
 uinitus augetur. Missi sunt etiam duo vnà cum exer-
 citu in Paraibam ad Indos Gallosq. magno militum
 commodo et adiumento victoriæ præibat eorū alter
 inter armorū strepitum cum crucifixi signo, partim
 militares roborās animos, partim continēs in officio.

freno erat omnibus eorū presentia . itaque nulla inter eos iurgia, nullum iniurandū, summa erat ubiq. pax: ea vero compositio morum, vt nō versari inter milites, sed inter optimos pacatosq. ciues sibi viderentur. parta est victoria non tam humanis opibus, quā diuinis. nullū diem intermissa precatio est, non à domesticis modo, sed ne ab externis quidem: vt iam nemo miretur eos esse exitus cōsequutos, qui postea acciderunt.

BAYACENSE COLLEGIVM.

PUGNATVR & in Bayacensi Collegio pro viribus, vt salus animis afferatur. In Societatem recepti sunt vndecim . Baptizati nongenti & quinquaginta. redintegrata inter multos amicitia: et viginti. amplius, qui lecto & mensa à suis coniugibus abstinebant, conciliati . Vagæ etiam errantesq. libidines matrimonij incluse limitibus. Mulier, quā nefarijs voluptatibus irretitam multos iam annos malus demon tenebat, cū ex graui periculosoq. morbo vocem amisisset, nec aperire Sacerdotibus peccata posset; nutibus cum ea, sed inutiliter agebatur, dū desperata prope re, sacerdos noster de reditu cogitare cæpit; sed Rosario B. Virginis, collo morientis iniecto, statim moritura vox redijt. tum demum confessa mulier est, & concubino, quem habebat, sacro matrimonio se iunxit . Ex hoc eodem Collegio, vt supra demonstratum est, Sacerdotes duo ad vicina frequenter prædia ex mandatis institutisq. Visitatoris excurrunt.

currūt ab his plerūque ingens praeda reuehitur: ut facile ex æquo hi duo cum alijs omnibus in animorū causa contendant. Sexcentos ex eo quem proposui numero, baptizarunt; & superstitiones ex Indorum mentibus euellerunt. Alter enim iam annus agitur cum in Cōtinenti proxima nouū inter Indos superstitionis genus est ortum, eò pestilentius, quò magis Christianorū ritus ac religiones exprimit. nempe & ipsa legū similitudine, morumq. cōuenientia hominibus nō sapientissimis persuadere Diabolus possit, mores nostros nihil ab eorum moribus discrepare; si quid tamen discrepant, aberrare nostros à veritate. Creant summum inter se sacrorum Antistitem, ut nos Pontificem Maximum, consecrant Episcopos & Sacerdotes. peccatorum confessiones instituunt. & quod valde mirere, ut consulant inuicē tui, Gynasias gratis habēt exposita more institutoq. nostro. Missarum sacrificia peragunt: & è minutis globulis coronas neccunt ad precēs. utuntur pro cymbalis aeq. campano, cucurbitis. libros habent è cortice tabulisq. confectos, occultis notis litterisq. distinctos, quos accipere dicuntur à Demone. putantur autem tum se perfecte adipiscenda virtutis ac sanctitatis rationem tenere, cum ad insaniam rediguntur. ebibunt succum herba cuiusdam, quam Indus Petima dicit, ingentium virium immoderatiq. caloris. quo potu repente concidunt seminiui, totisq. artubus contremiscunt: ora torquent obscene, et exserta turpiter lingua, tamquam Lymphati se iactant, totoq. corpore humi se versant. labijs loquuntur

immotis intra sese, & ea signa edunt, vt non ob-
 scure conijcias, quis tantorum sit artifex motuum. vbi
 his agitationibus quies ac defatigatio successit, tum
 demum abluuntur aquis et sancti fiunt: et quod quis
 horribiliora signa prodiderit, eò plus sanctitatis pu-
 tatur adeptus. Ad hæc vel superstitionē vel amentia
 adiungitur illa non minus ridicula. Aiunt suos huc
 maiores aduehēdos esse nauigio, ab ijsq. se è miserr-
 ima seruitute in optata libertatis dulcedinem vindi-
 candos: Lusitanos vero ad eorum aduentū tum de-
 mum funditus interituros. quod si qui ex ijs sint fu-
 turi superstites, eos vel in pisces, vel in fues, aut si-
 miles in bestias iri conuersum. Quibus rebus qui si-
 dem habuerit, salus; qui secus, ferarum laniatus vo-
 luctrumq. promittitur. Alitur hic error à summo,
 illo sacrorum Antistite, quē Papam vocitant. is con-
 cionatores legat ad Indos, qui cum Lusitanis vi-
 uunt: ab ijsq. superstitio latissime propagatur.
 Quapropter omnes tum relictis Lusitanorum se-
 dibus auolabant: compluresq. combustis domibus
 Lusitanicis, vastatis agris, equatisq. solo Trape-
 tibus, & multis Lusitanis crudeliter interfectis,
 velut immanes ferae per sylvas errabant. quid
 enim parcerent Lusitanis, qui suosmet natos, ne fu-
 ge impedimento essent, vel viuos defodiebant hu-
 mi, vel barbarorum ritu necabant? Nostri sedan-
 dis his tumultibus strenuam dederunt operam, in
 eoq. etiamnum toti sunt, vt è diaboli laqueis ani-
 mos exuant, & cum à Lusitanorum cade, tum
 à meditata fuga multos auertant. Videre licuit in

ea procella ex Lusitanis alios profusis lacrimis gratias agere, alios obuiam gratulabundos exire, alios deniq. quorū res nondum erat in tuto, nostros vt sibi adessent, summis precibus obsecrare. Irrepserat ea quoque pestis in vnū ē pagis Indicis, quos curamus. aberat eo tempore eorū custos Pater, quorum solitudini serpēs insidiatus antiquus, memor quantā ex nostris praeda iacturam sepe fecisset, suo veneno fere infecerat vniuersos. Quod forsitan diuina permīssū est prouidentia, quō meliores Indi et sanctiores euaderent, erexere enim sese qui ceciderāt, & ex ipso casu valentiores effecti, omni nūc pietatis genere ceteris antecellunt. fucum his fecerat Diabolus per veneficum quendā, qui tamen ipse debitas sui sceleris pœnas dedit. nam cum ab itinere, cui se cum alijs multis in montes dederat, reuerteretur in pagum, propiusq. ad ædes suas accederet, in obscurum carcerem vinctus abripitur, inscioq. Patre ita pugnīs castibusq. contunditur: vt nisi nostrorum misericordia exceptus esset, priusquam lege ageretur, inter Indorum manus miserabiliter expirasset. sed atrocius videlicet supplicium hominis piaculum flagitabat. rapitur igitur ab Indis per summum dedecus ad Gubernatorem: & qui paulo ante sese Deum fecerat, publice per pagos trahitur, omnium irrisione ludendus. Gubernator lata sententia nefarium præstigiatorē æquissimæ Indorum iræ permittit: vt quorum animis attulisset exitium, ab eorum ipse manibus interiret. paruerunt alacres Indi, & in pagum sceleri illi reducto linguam prius

euellunt, dein laqueo iniecto suspendunt. Atque hac animaduersionis seueritate cauendum Gubernator existimauit, ne periculosa imitatio exempli reliquis in posterum proderetur.

ILHEORVM RESIDENTIA ET alix quædam.

MAXIMA in his sedibus seges est, sed mens labor incredibilis. Sane qui de nostris in Portus Securi, et S. Vincentij Præfecturis agunt, ij diei pondus & ælus sustinent. his enim frequentius traisciendi sunt fluuij: his vado natandoq. transmittendæ paludes: his hostium declinanda crudelitas, ex quibus plerûque nisi diuinitus non euadunt. Sed tam hæc aspera, magnitudine diuinæ dulcedinis obruuntur; vt tum triumphare gaudio animus videatur, cum tale aliquid Dei causa superauit.

Erat in Ilheorum Præfectura præter ceteros Ethnicus quidam veneficij insignis, cui maxima fides à reliquis habebatur. hunc nostri, quoniam non minimo impedimento erat Euangelicæ promulgationi, sæpius aggressi, conati sunt ad veritatem ab errore traducere: sed cum res ille nostras ludibrio haberet, diuino consilio, tentari cæptus est morbos in quo cum videretur à nostris, monereturq. si bene sibi consultum vellet, verum vt Deum, & quem misisset IESVM Christum agnosceret, omnem illam orationem admisit inuitus. sed tamèn admisit. cum autem resistere diutius diuinæ voci non posset, subito conuersus ad Patrem, Volo, inquit, Pater, esse
Chri-

Christianus, & sacro fonte renasci atque ut intelligas, serio me atque ex animo loqui, tuisq. verbis fidem adiungere; scito mihi à Deo valetudinem redditam. confestimq. surgens incolumis, qui agre iacebat in lecto, templū suis ipse pedibus petit, & una cum coniuge baptizatur: mox tanto ardore concionem habuit, ut Indis esset Lusitanisq. miraculo.

In Præfectura Sæcti Spiritus quotquot versantur è nostris, versantur autem non plus octo, omnes ob cæli gravitatem gravis morbus inuasit. nemo præter unum Emanuele à Payua Sacerdotem eximium desideratus est, quem matura iam mors ad præmiū suæ virtutis & sui laboris admisit. laboravit enim in hoc colendo nouali annos duodequadraginta, & quamdiu in Societate vixit, vixit autem vno plus anno, duas minimum horas singulis diebus in celestium rerū meditatione consumpsit. Erat ad Superioris obsequiū, ut cæcus ad pueri ductū: adeo se totum ad eius voluntatē nutumq. conuerterat. & in summa prudentia, mira simplicitas elucebat; ut non mirum si qui tot uirtutibus erat ornatus, ei Deus horam sui obitus declarasse uideatur. nam cum in morbo ex graui symptomate reuiuisceret, candelamq. ut solet, sibi uideret admotam, Extinguite, inquit lucē istā; & ad secundā post meridiē adestote. vaticiniū exitus comprobauit: eadem quippe hora in patriam suam animus è custodia corporis euolauit. Sunt in his locis Indorum Neophytorum pagī duo nostrorum fidei cura q. commissi, quos mirifice Visitatoris recreauit aduentus. tum primum ad caelestem Eucharistia

charistia mensam Neophyti quadraginta admissi sunt, tanta ipsorum voluptate, ut nec ipsi tenere la crimas præ dulcedine possent, & nostros externosq. Lusitanos, qui eò frequētes affluerant, in eundem fletum adducerent. redduntur quotidie diuinis epulis fortiores, ut iam fateantur aperte, Daemonis se impetus præ se contemnere, & quibus rebus facile succumbebant, eas nunc pro nihilo ducere. facilius etiam patrijs ritibus ac superstitionibus abstinere: cumq. ad ebrietatem sint natura proclives, vinū ne attingunt quidem. Adolescens summo splendore generis inter Indos, vini abstinentissimus, & virginitatis studiosus in primis (quæ duo inter hos homines si quando reperiuntur, pro miraculo habentur) cum ex continenti, ut Christianorum ritus religionesq. cognosceret, aduenisset; earum captus amore, Christi miles efficitur, is graui morbo oppressus, nullius vel familiaris sermones, ne pios quidem ac commodos, priusquam delicta cōfiteretur, admisit. quāquā autē ex quo se ad Christum adiunxit, præcipuo quodam ardore sacrosancta Eucharistia mysteria semper coluit, numquā tamen maiore, quam supremo vitæ die, cum accepto salutari viatico. Delectabat, inquit, hæc antea me vita, nunc autem postquā Christus suo corpore me famelicum pavit, cur morror in terris? aut quid causæ est, cur non his vinculis expeditus cum Christo feror in calum? atque in his verbis è custodia vinculisq. corporis missus est. Præter eos, quos dixi pagos, sunt alij sex tum ad Austrū, tum ad Aquilonem, ab hac disiuncti oppido passuum

passuum millia viginti: quos item nostri frequenter inspiciunt, plurimosq. ex Ethnicis rite abluunt, praesertim quos vel grauis morbus, vel matura iam senectus extinguit. Ac ne plures Christo dent nomina, sacerdotum facit inopia. Hac in hac Praefectura geruntur. ubi diuina fauente clementia maiora sperantur in dies: egit enim tum Ducibus & Gubernatoribus Visitator de rebus, quae vel ad confirmandos Christianos, vel ad congregandos ad Ecclesiam Ethnicos pertinent, multa. ab ijs impetrata sunt, quae è re tum Lusitanica tum Indica sunt futura.

COLLEGIVM FLVMINIS

Ianuarij, sedesq. reliquae.

IN Collegio Fluminis Ianuarij ad animarum causam nemo non ardentè accedit, nec tam huic opido, quam reliquae vicinitati consulitur. Luunt rite peccata ciuium fere sex millia. sumunt Domini corpus ad duo millia: quorum mysteriorum usu plurima in animis bona gignuntur. Excursiones quoque consuetæ multis fuisse salutis: paucis enim diebus duorum laboribus Patrum quingenti in gratiam et amicitiam Dei restituti sunt. Atque in agresti hominum genere is reperitur interdum candor, ut constet eos à Deo mirabiliter in rebus asperis recreari. Serua quadam cum tertium iam diem acerbis in parturiendo doloribus urgeretur, propter salutis desperationem, deserabatur ab heris. sed non deseruit illam, quae derelictis solet occurrere, dicitur periclitanti grauis astitisse

astitisse matrona, quæ cum parturientem comiter salutasset, iussisse fœtum edere, & ad eius nutum nullo dolore ac nisu subito peperisse: ubi autem proles apparuit, subito matrona ipsa evanuisse: ut intelligi posset, nullâ aliam parturientis imperasse doloribus, nisi quæ quondam ipsa in suo partu nihil suscepit maculæ nec doloris. Mitto & quot hic baptismi fonte nostri lustrarunt: quando certus numerus non nuntiatur: & quam multos inter discordes concordiam conglutinarunt; quando hæ gratiarum compositiones quotidiana iam sunt. quamquam illa prætereunda silentio non uidetur. Indi proxima Continentis cum propter iniurias ultro citroque illatas, à Lusitanis maxime dissiderent, et atrox belli tempestas instaret, senatores à Rectore Collegij postularunt, ut de nostris aliquem ad se mitteret. mittitur sacerdos magna apud Indos auctoritatis una cū comite, et pacem, Deo adiuvante, conciliat: deinde sexcentos ex Indorum numero in pagum, cui nostri præsent, Anà deducit. illustre æque atque arduum & perdifficile facinus, quodq. magnis ei laboribus ac periculis stetit. propius enim factum est nihil, quam in potestatem hostium uenerit, summo uitæ discrimine. ea autem in itinere incommoda pertulit, quæ consequi oratione uix queas. accidit per eos dies infinita uis pluuiæ, cum imber imbri sine intermissione succederet: ut piscium more degendum uideretur in aquis. nam et per aquas diurnum fiebat iter, et super subitusq. aquam nocturna quies capiebatur. Fuerunt & paludes præaltæ uel nando uel uado ad guttur usque

usque traicienda. & quod labores cumulauit omnes, aberratum in reditu à via est: totos enim viginti dies ignari ambo viarum, velut fera per vastas syluas fame sitiq. prope enecti peruagati sunt; dum desperatos & pene mortuos, patrem præcipue, qui diebus ipsis quadraginta magnam vim sanguinis vomuit, domum denique bonitas diuina reduxit. Sed nimirum has cruces non possunt effugere, quibus nihil iam præter animas dulce est. nec vero tam suavis esset hæc præda, nisi his sudoribus condiretur. Sentiunt, quos animarum charitas paulo vehementius incendit, quantum voluptatis in his laboribus lateat: ut ea vna fratres nostros è domestico otio in peregrinum solem prodire cogat; & tectorum quiete contempta, in omnem exigat seu terrestrem, seu maritimam oram.

In Saucti Vincentij residentia cum sedes nostras P. Visitator in aliud oppidum, vbi commodior habitatio foret, transferendas putasset; oppidani domos dederunt optimas, & ad rationes nostras accommodatas. constituitq. ut in altero Indorum pago duo è Piratiningensibus residerent, quò facilius Indorum saluti vacarent. Quattuor autem in hac Australis Prouinciæ plaga sunt oppida, quorum incolæ omnes tam Indi, quam Lusitani ad eluendos rite animos, nostros adhibent. Sed iam Brasiliam relinquamus, et ad Hispaniam conuertamur.

PROVINCIA TOLETANA.

AVNT In Toletana Prouincia de Societate quingēti et quinquaginta quatuor. In Toletana Professorum Domo tres et quinquaginta. In Probationis Domo Villaregiensi duode septuaginta. In Complutensi Collegio centū & decem. In Toletano quindecim. In Placentino duode quadraginta. In Huetensi duodetriginta. In Securitano vndecim. In Carauacensi vnus & viginti. In Belmōtensi sex & viginti. In Naualcarnenerensi septem. In Occariensi septemdecim. In alijs idem qui superiore anno numerus. Mortui sunt vndecim. Admissi septemdecim.

TOLETANA PROFESSORVM Domus, & alia quædam Collegia,

PROFESSORVM Toletana Domus antiquum suum consulendi animis studium & pietatem obtinet: cuius rei facultatem satis amplā consentientium multitudo suppeditat; quibus assidue Sacerdotes triginta dant operam. Percepta utilitatis
argu-

argumenta non colligam, nisi rerum, quæ inciderint dignitas flagitaue- rit. Susceptum est iter non in finitima tantum loca, sed etiam in remota. & in ijs, quæ solent, animis allata subsidia. Animorum autem causa, sua quoque obsequia sunt tributa corporibus, & piorum humanitate, inopum sustentata mendicitas.

COMPLUTI nostram decorauit Academia Philippi Regis aduentus, qui cum Serenissimo Principe alijsq. nobilibus viris, theologicis interesse disputationibus voluit. exceptus est carmine Latino Hispanoq. permulto, & aptissimis hieroglyphycis, quæ regia maiestatis laudes, filijq. Principis continebant. & quamquam hæc nostri tarde moniti potius effuderunt, quam elaborarunt; tamen usque eò probata sunt, vt exempla sibi multi requirerent. Regem autem ipsum, quæ comitate & facilitate in omnes est, quam delectarint, testata est in reditu eius oratio, & perhonorifici de Societate sermones. Sodalitas quæ in subsidium publici carceris superiore anno sumpsit initium, præclaros habet Deo fauente progressus. attulit incrementum Pontificia indulgentia munus, quam ijs qui Confessionis, Cõmunionisq. expiati mysterijs in eâ se conferunt, elargitur. Gratiarum reconciliationes fuere frequentes, sed graues inter viros vna præcipua: è quibus discordia principes cum in eadem maximam nostris auctoribus conuenissent, operâq. concionatori nostro dedissent, latis postea sese amplexibus, id quod vehementer admiratus est populus, exceperunt. Nostrarum meditationum præsidio copiosus præsertim ex academicæ colle

collectus est fructus. Erant inter cos, qui ceteris suo exemplo vehementer obessent, sed admodum quā diximus curatione, plane sunt immutati: ut publica iam Academia miraculo sint. Præcipua tamen admirationi fuit cuiusdam insperata mutatio, qui cum minus commodis esset moribus, & pœnam capitis incurrisset, vim publicam semper euasit. hunc aggressi nostri, & eius comprimi posse ferociam exercitiorum lenitate potius, quam supplicij formidine rati; breui eum alterum reddiderunt. nunc frequentandis Ecclesiæ mysterijs, pietatem colit in primis, exemploq. est omnibus qui offensioni ceteris erat.

MADRIDANI Collegij labores non exigunt concionibus fructus ferunt. Quatuor ferme de nostris apud frequentem populum uerba faciunt, vocanturq. eius rei causa ad Aulam, cum apud Regem, tum apud Imperatricem nonnumquam. atque hæc quidem ædē nostram suo illustravit aduentu, ingressaq. templi sacrarium non obscuras suæ in nos pietatis, ac benevolentię significationes dedit; quam & re ipsa quoque cum facultas sese obtulit præferret. Multi hic quotidie reducuntur ad frugem, multa vitia curantur; sed commemoratione, quæ sunt iam trita, non egent. Tenetur consuetudo subleuandi publici carceris ac uoletudinarij; nec deseruntur qui ducuntur ad mortem. Atque ut multa conferantur in pauca, cuiuscūque muneris spectetur utilitas, secundo cursu, quod ad rem interiorem attinet, fluunt omnia.

MVR

MURCIANVM ET PLACEN-
tinum.

MURCIAE institutū est Annunciata Vir-
ginis nomine sodalitiū. sunt in eo sodales
ducenti & quinquaginta, & quidem ex omni homi-
nū genere ac cōditione, qui vel sacerdotio sunt prae-
diti, vel doctrinae titulis, generisue nobilitate prae-
stant. nemo in id adscribitur, nisi antegressae vitae
peccata confessus: expiantq. se fere omnes octauo
quoque die: & quo tempore bacchanalia plebs agi-
tat, in tanta morū licentia ē sodalium cœtu complu-
res, deliciarum luxu contempto, publico valetudina-
rio ministrant. Nec vero in eorum institutis laude
minore dignum est, quod pauperibus quinquaginta
ex ijs, quos carcer tenet, partim suis, partim corroga-
tis pecuniarum subsidijs, quotidianum cibum prae-
bent. dantq. interdum operam, ut componendis in-
clusorum litibus, ex ijs tenebris emittantur. Sed ex
aeternis tenebris alius est, ut speramus, ereptus, flo-
rens opibus ac nobilitate: cuius vita cum esset om-
nibus offensionibus, graui eum Deus atque ancipiti mor-
bo prostrauit. nec tamen veniebat in mentem, confi-
tendo peccata ponere, & diuinum sibi iudicem tot
irritatum offensis pœnitentia placare. itaque vno
cursu mortem geminam incurrebat. Id nostri
cum accepissent, de laborante animo, & iam prae-
cipitante solliciti, voluntarijs primo verberationibus
studiosiq. precibus Deum placant: deinde persuade-
re conantur, sibi ut ager consulat, & curationē con-
fessionis

K

fessionis admittat: agi de aternitate, & in vnus hora momento positum esse aut gaudium, aut interitum sempiternum. vbi multa in hanc sententiam disputata sunt, redire visus est ager nonnihil ad sese & aliquantulum emolliri; dum ad extremum nostris vrgentibus manus dedit. dolere vicem suam grauer cepit, & in summa superioris vitæ detestatione, spem concipere diuinæ veniæ. inchoat ab ultima etate peccatorum enumerationem, & vitam percurrentes vniuersam, quicquid feci latebat, effundit. ita sub Eucharistia sacramento Filium Virginis suscipit. atque hic illi ad vitam patefactus est adiutus, quam non ita multo post non sine eorum, qui eum nouerant, spe atque admiratione, putatur adeptus. Carthagenæ Episcopus quò laudabilius in suo munere & cura uersetur, Societatis opera ualde nititur. Episcopi autem diæcesim obiere Sacerdotes duo: totidemq. cum regia classe Mediterraneū; cuius Præfectus nostri ordinis studiosus, ut militum saluti prospiceret, ex eadem sibi Societate existimauit petenda esse subsidia.

PLACENTIAE itum est obuiam publicis persæpe malis iriſq. non paucis. Orta erant inter duos primarios uiros graues inimicitie, propinquitatibus utrinque fota: ut non facile excitatum semel incendium uideretur posse restinguui. sed propitio Deo, pijs nostrorum contentionibus est effectū, ut dextera iungerentur, & quò constantior esset compositio gratiarum, ea præſente Episcopo, interposito iureiurando sanciretur. Sed ad domesticos fru-

fructus, ne singula percurramus, accesserunt exteri, qui quidem domesticis nec copia nec ubertate concedunt. Inspecta est Episcopi diæcesis, aliaque nonnulla oppida, cum utilitate mirifica. Gata autem, quæ sunt loca in montibus sita, ubi inscitia densa nox est; non modo usitatis animorum curationibus, Christiana quoque doctrina, sed stipe etiam ac pecunia, quam ad leuandam miserorum inopiam Corientis tribuebat Episcopus, consultum est. Verum ne in rebus similibus multi simus, ex quotidianis ac communibus multa mittantur.

TALABRICENSE ET RELI- qua Collegia.

IN TALABRICENSI Collegio ad pristinas Gymnasii scholas accessit earum questionum, quæ de officiis incidunt, explicatio, magno auditorum plausu atque concursu. Quod ad animarum commodum pertinet, conuertit se Mahometanus ad Christum, cuius non modo conuersionis auctores, Deo comite, nostri fuerunt, sed etiam perfecta institutionis & Catechesis: ut in ea re veterum Christianorum magister haberi queat.

ECARAVACENSI Collegio ad confirmandas migrantes è suis corporibus animas sæpe nostri vocantur. quo in munere illud accidit admirabile. Cardiacus quidam pastor sextum circiter & decimum natus annum, cum in ignem morbo urgente se coniecisset, crus utrumque combussit.

K 2 vocan-

uocantur de more adiumenta nostrorum, qui & ani-
 mi salutis consulerēt, & laboranti, solatio essent: quo-
 rum aduentu ac cohortatione acres illos dolores ual-
 de ille placide sedateq. tulit: cumq. animum purgas-
 set, & necessarium Eucharistiae viaticum percepis-
 set; hora noctis nona factus hilarior, integris sēsis
 & sana mente, Concedite his, inquit, locum (quinque
 enim adeste Angelos affirmabat) cum bis mihi ho-
 ra decima est abeundum, quæ cum affuit, candelæ lu-
 mine postulato, ingentiq. gaudio IESU nomen
 usurpans, è corpore uti dixerat, auolauit. Quidam au-
 tem appropinquante morte uir doctus, nō minus So-
 cietati nostræ beneficus quam amicus, suas nobis
 reliquit ades aureorum pretio bis mille: id quod ce-
 cidit commodissime, cum ibi nostras meditemur ex-
 struere. Et quoniam adeo in nos liberalis est Deus,
 ut tot nos commoditatibus augeat; curatur uicif-
 sim à nobis, ut quoad eius fieri potest, proximorum
 necessitatibus seruiamus. nam cum magna hoc anno
 sterilitas fuisset agrorum; nostri per piorum subsi-
 dia multis egentibus leuationi fuerūt. Aliqui enim,
 nostrorum uoce permoti, syngrapham, unde in fame-
 licos exigeretur argentum, afferebant. Alius autem
 singulis hebdomadis de suo pecore armentisq. ma-
 etabat, quæ in cibos pauperum distribueret. De cel-
 la quoque horreisq. publicis suppeditatum egenis
 est, eaq. ratione non tam corporum quam animo-
 rum saluti prospectum; dum peccatorum ac scelerū
 materia subtrahitur, quā suggerit plerumque men-
 dicitas.

E A D E M inopum procuratio in *Naualcarneriensi*, & *Conchensi Collegijs*. Eadē in Probationis Domo *Villaregiensi*. Huius autem Domus Fundator & quasi parens *Ioannes Paciecus* interijt. cuius præclarus ē vita discessus satis nobis, quanto viuus amore nos prosequeretur, ostendit. is cum iam antea huius tirocinij re fortunisq. fundandis spem promissorum longo interuallo superasset; postea moriens, ad eius sustentationem, quidquid potuit, perbenigne reliquit. ac priusquam exiret ē vita, diuino consequutus est beneficio, vt templum illud, quod suis præcipue sumptibus exstruebat, tantum non viderit absolutum. affuit morienti *Prouincialis pater*, eoq. iubente supremum illi officium ritu solemni funebriq. pompa persolutum est.

I N B E L M O N T E N S I Collegio nunc primum cæpta est tradi magna cum nostrorum, tum externorum frequentia philosophia.

I N S E C V R I T A N O autem fundamenta iacta sunt templi, quod tuenda augendaq. multorū pietati, vt initiorum ardor ostendit, futurum est adiuumento.

I N H V E T E N S I Collegio philosophia spatio feliciter absoluto, institutum pro ea est politioris doctrinæ gymnasium, lectiq. de nostris aptissimi, qui his sese litteris ad elegantiam expoliant. Ceterum nihil ex antiqua iuuandi homines contentione remittitur. Atque vt placata mittamus odia, quæ & graua & aserba fuerunt; ex auditis re-

missisq. peccatis, non tenuis manavit utilitas. Locuples matrona moriens sacerdotem de nostris (ex his enim ad confessiones adhibere solita est) euocavit. huic par erat fratrum non eadem religione ac probitate qua soror, qui cum venientem patrem vidissent, subita suspitione incensi, ne is morientis opibus inhiaret, contumelijs onerant, & ex edibus exigunt. pater animo æquissimo reddita ratione aduentus sui, persuadere conatur, quam alie num sit ab institutis nostris, quasita utilitate aliqua, animorum saluti seruire. sed cum illi sese lenire non possent, cedendum recenti tumori Pater existimās domum redijt. triduo vero antequam femina moreretur, eorum alter religione tactus, venit ad Patrem, stratusq; supplex ad pedes, veniam petijt, & ut sororem videret, priusquam vita excederet, exorauit. destituta iam voce feminam Pater offendit, sed cum præsentem Patrem aspexit, vocē præ latitia recepit: expiauit animum: nec ita multo post placidissimo iustorum somno est consopita. Abter vero frater non modo suum ipse facinus non agnouit, sed filium quoque monuisse dicitur, ut Societati quocumque loco posset, male consultum uellet. quæ impietas impunita non abiit. nam cum paucis ante diebus ualens atque integer uisus esset, & uitam simul, & hæreditatem, quam quærebat, amisit. obseruata uis est diuini supplicij, id quod illi ante prædixerant, qui sic instituentem liberos audierant. Atque ut planius intelligatur, si nondum satis intellectum est, quam hanc confirmandi migran-

migrantes animas consuetudinem Deus approbet, silentio prateriri non debet, quod de Sacerdote nostro, religionis officijq. laude præstante nuntiatum est. Is diuino consilio tum maxime in morbum incidit, cum satis belle se haberet. & quamquam medicorum sententia nihil in eo morbo putabatur inesse periculi; is tamen exploratum sibi esse dicebat, eo sibi pereundum esse. cum medici negarent, ille tamen affirmaret, & in eo perseueraret; Rector amotis arbitris hominem rogat, vnde tandem id haberet exploratum: respondit, se ad quemdam exeuntem de vita biduo ante cum accessisset, multumq. ad Ecclesiæ recipienda mysteria in eo cohortando frustra sudasset; tandem ad sacrificium discessisse: in eoq. dum filium Dei gereret inter manus, supplicasse Patri per Vnigenæ sanguinē, ne hominē sine sacramentis sineret interire; seseq. & suum caput pro eius deuouisse salute: continuoq. sibi visum esse Deum, & quod postulasset concedere, & quod obtulisset, accipere: Sacrificio autem vix peracto, illum clamare cœpisse, vt confessionis causa sibi Pater adesset. qui cum affuisset, hominemq. absoluisset, tum pie illum è vita horæ circiter intervallo migrasse. quare æquum nunc, inquit, est, vt promissum munus exsoluam, quo quidem incredibili cum voluptate perfungor. itaque ad eam horam, quam supremam sibi esse compererat, sese comparans, cessit è vita, non minore suo gaudio, quam Ciuitatis exemplo.

PROVINCIA CASTELLANA.

CONTINET Castellana Prouincia de nostris quatuor circiter & quingentos. In Vallisoletana Professorū Domo quinque & triginta. In Collegio triginta. In Abulensi, Compostellano, Burgenſiq. totidem. In Salmanticensi quinque & sexaginta. In Medinensi Probationis Domo duos et quadraginta. Duodetriginta Segobiij. Quinque & viginti Palentiae. Duos & viginti Logronij. In Collegio Montis Regalis septem, et triginta. In Omnatensi duodecim. In Legionensi septem, & viginti. Viginti Numan-tiae. Totidem Oueti. Duodequadraginta Villagarsiae. Tredecim denique Pompeiopolii. Vita funēti sunt sex.

VALLISOLETANVM, SALMAN-
ticense & Burgenſe Collegia.

EVALLISOLETANA Professorum Domo, Collegioq. nihil hoc anno præter vſitata, ſingularis aſſertur. Geruntur more noſtro per-
multa in ſalutem & commodū animarum: conati-
buſq.

busq. sua respondet utilitas. Illud ad Societatis estimationem plurimum valuit, quòd cum quasdam quotannis pecunias Vallisoletano Collegio Ciuitas daret, nostri ne stipendij loco, ea quis deferri suspicari posset, Ciuitati ipsi reijcienda putarunt.

SALMANTICAE doctrinarum studia, ea qua solent sedulitate tractantur; & ex quo desitum à nostris est, publicum frequentari Gymnasium, institutumq. domesticae scholae, quoniam & otij, & valetudinis minus fit omnino iactura; plus profici videtur in litteris. Habita tamen sunt interdum in Academiae luce disputationes magna cum laude: interdum etiam nostris in aedibus, frequentia hominum non minore. E concionibus, plurima ad animos manauit utilitas: argumento fuit multorum charitas in fouendis sua benignitate mendicis: ita ut quidam pallia nonnumquam sibi detraxerint, ut egenorum nuda corpora cooperirent. & praeter panes numosq. qui quotidie passim diuidebantur; quoniam elemosynarum magna vis fuit, multarum etiam puellarum orbitas solitudoq. sustentata est: annuoq. circiter spatio ingenuis octoginta familijs, cum à quaerendo victu nobilitas deterreret, victus ipse liberaliter impertitus. Instruxit etiam liberalis hominum pietas, hortatu auctoritateq. nostrorum, necessaria suppellestili sacras aedes. Nec in postremis curis pagi sunt habiti: plurimum enim Zamorae duo de nostris, quadraginta dierum opera tum sacris, tum forensibus concionibus profuerunt; ita ut Collegij desiderio ciuitas quicquid ad eam rem pertineret, lar-

ge prolixeq. spoponderit. Nam gratiarum reconciliations, quæ vel hominum cum Deo, vel cum ipsis hominibus inter se factæ sunt, eæ quotidiana triteq. cum sint, numerare iam tædet. Quidam inter peccatorum confessionem cecidit intermortuus. adhibentur illico medicamina, quæ hominem restituant, & ad vitæ reducant officia. cum inania & inertia essent omnia, ad extremū sacrosancti Euāgelij lectione mirabiliter reuiuiscit. rogatus postea, in ea animi defectione sibi quid accidisset; respondit, delatū se esse cuiusdam iudicis ante tribunal, ubi ab alijs accusaretur, defenderetur ab alijs: in eoq. iudicio grauem apparuisse matronam, specie decoram, & misericordia pietateq. præstantem; quæ nescio quid in aurem iudicis insusurrans, oculis sese hilarioribus intueretur, & animū spe compleret. *Dei Mater hæc erat, quæ vt est ad omnem misericordiā prona, periclitanti succurrit. itaque vt ille ad sese redijt, voces continuo misit tantæ Matris poscentes opem, quæ vel ab ijs, qui aderant, dicuntur exceptæ: nihil vt in dubium Visi veritas reuocetur.*

*IN BVRGENSI Collegio data est soluen-
dis peccatorum vinculis perutilis opera. Componen-
dis quoque sedandisq. discordijs, proximorum otio
salutiq. consultum est. Multi autem, quorum vita
moresq. offensionem ceteris erant, ad frugem ac disci-
plinam renocati. Complures etiam, quæ ex alienis
fortunis contra officiū occupauerant, sua cuique re-
stituerunt. Et in his quidam bona sua reddidit vni-
uersa, vt dissolueret aliena. Iam Burgenſe Collegiū
(quod*

(quod ad externam rem attinet) quamquam neminem adhuc Fundatorem agnouit, ei tamen hoc anno Iaensis Episcopus de nobis iam pridem optime meritus, aureos quotannis mille, nullis adiectis conditionū oneribus, assignauit: cū idem antea in rē sacrā aureos quingentos eleemosynæ nomine contulisset.

MEDINENSIS PROBATIONIS Domus & alia quædam Collegia .

EST In Medinensi Ciuitate ex eo hominum genere sodalitas quædam, qui has sibi officij partes pie ac religiose vendicant, vt publicis custodijs subsidio veniant, & pueros expositos tueantur. horum obsequijs sua nostri adiungunt officia; nec mediocri ad huius pietatis laudem incitamento sunt. Est & hic confitentium turba permagna, cui Sacerdotum vix viginti sedulitas satis est. quæ ex re ne optata quidem desideratur vtilitas, cum è penitentium numero etiā Sacerdotes & Parochi, quò peritiores postea ad animarum culturam accedant, spiritualibus sese excolant exercitijs. Docti sunt etiam qui alieno inter se animo erant, pacem concordiaque tueri: cūq. viros inter nobiles quædā intercederet controversia, in qua de vita bonisq. omnibus agebatur nostrorum interuentu ac diligentia, ingenti totius reipublicæ gaudio, dirempta lis est. Quamquam antea iuuandis ciuibus, nihil operæ curæq. detrahitur, faciunt tamē nostri, vt vicinis quoque oppidis suas vigilias curasq. dispersant. Quodā in oppido informa-

tum est ad pietatem & disciplinam mulierum Cænobium, & singularum excepta confessio. eodemq. modo pagus expiatus est alius, quamvis sat frequens & plenus. Presbyteris autem non modo aures pœnitentibus rite datæ, sed officij quoque consciëntiaq. rationes perutiliter explicatæ. Iam consuetudinem suam benefici retinent, vt suis opibus nostram leuent inopiam. aureos mille nummos stipis nomine contulerunt: in eoq. benignitatis genere primas facile fert huius loci Fundatrix; quæ quoniam semel in nos, vt alijs litteris scripsimus, liberalis esse cœpit, numquam à sua consuetudine institutoq. recedit.

SEGOBII præter reliquas sacrarum confessionum opportunitates, quibus ne Sacerdotum quidem copia par esse potest, complures se ad dies aliquot, ceteris posthabitis curis, contemplationis studio dederunt: cuius rei beneficio, vt intelligatur, quanta in obeundis meditationibus nostris lateat vtilitas, viri vñdecim perfectam vitæ rationem absolutamq. virtutem in cænobijs sibi profitendam existimarunt. Id ipsum de Abulensi Collegio dici potest: ex quo etiam cum vtilitate mirifica, pagorū est peragrata vicinitas. cohibitaq. iræ non leues, præsertim quæ nobiles inter viros extiterant: & ex animi sententia res compositæ, non sine publica voluptate.

PALENTIÆ concionū adiumentis, quæ varijs præcipuisq. habentur in templis, quotidianus pœnitentium numerus augetur: isq. non è ciuibz mo-

do, sed etiā ex aduenis et finitimis. Declarat autē ciuitas, quantū Societati tribuat, non modo cōsulendis adhibēdisq. nostris, cū eorum operam consiliūq. desiderāt; sed etiā prolixæ benignitatis notis ac documētis, cū egemus et laboramus ipsi. Accepta sūt stipis nomine aureorum amplius duo millia: deditq. insuper magistratus concordi omnium ordinum voluntate publicas vias duas, nec quisquam est inuentus, cum in consilium relata res est, quin causa nostra valde faueret.

LOCRONII Turca nobilis, quamquam patriam vanitatem mordicus tuebatur, nostrorum tamen hortatu ad verum Dei cultum religionemq. se transtulit. Obita est etiam cum Episcopo diocesis, quo in itinere non minus nostri animis, quam cum domi se continent, profuerunt. Ceterum Locronij idem rerum cursus & status est.

OMNATENSE COLLEGIVM & reliqua.

PRÆCIPVA Omnatensis Collegij vtilitas in percurrendis oppidis fuit, vbi ea omnia administrata sunt munera, quæ instituta Societatis ratio postulabat. Et vt facultatem ciuitas augeat benemerendi de plurimis, aream nobis ad exedificandum templum attribuit, et in eam rem peropportuna subsidia pollicetur.

IN MONTE Regali vni Societas data est, alijsq. spes oblata, quibus à Deo hæc donata mens est

est. Ex Academia quoque alij ad alios ordines quotidie migrant: duciturq. ex templo, quæ solet, utilitas. celebratur id à pœnitentibus sane multis; nec eorum in eluendis animis studia languere Sacerdotes in otio patiuntur. Accurate præterea plebis per catechesim instituenda munus obitur; in eoq. decem octave de nostris sæpe versantur. Ac præter res ceteras de more gestas plurimum è professione quadam accessit animis lucri, præsertim redigendis in gratiam ijs, qui trigesimum iam annum mutuum sibi struebant interitum.

E LEGIONENSI quoque Collegio in varios pagos derivatur industria: ij q. tanta cum incolarum tum opportunitate, tum gaudio obiti sunt, ut ad nostrorum aduentum, frequenti campanarum pulsu publicæ interdum ederentur signa lætitiæ. Mirum quanto studio diuinum verbum exciperent universi. sæpe fuit è templorum angustijs, ut confertissima multitudini satisfaceret, in apertos ac patètos campos prodeundum: cumq. hic illi concionem arreptis auribus audissent, ad alias in alios pagos nondum faturi concurrerant. Quodam in pago quinquaginta amplius sibi ab universæ vitæ peccatis, sacris confessionibus expiarant. Erat in oppido quodam tanta quibus cū Pastore contentio, ut ne exactis quidem pane Paschæ ferijs, quispiam esset peccata confessus. sed cum Pater advenit, tum & gregem cum Pastore coniunxit, & Deo per pœnitentiæ sacramentum reconciliavit. Alio in loco cum hoc ipsum sacramentum quidam perperam adhiberet, visus est sibi

sibi videre cæli Reginā irato quasi vultu iubere, certo in loco ad statā horam adesse, vbi Patres quosdā offenderet, apud quos animi noxas elueret. paruit ille confestim admonitioni, et Patres vt sibi prædictū erat, offendit: quibus ad confessionē adhibitis, magnū ē Dei matris beneficio letitiæ fructū cepit. Alibi cōcordia veteres inter discordes, quos nullius auctoritas reducere in gratiā poterat, confirmata est. Atq. hoc de gratiarū compositione dici etiā vberrime de Numantino ceterisq. Collegijs potest.

EST autē Numantie in adem nouā maxima omnium hominū celebritate, nobilitatisq. conuentu facta migratio. cohonestauit eum diem egregia concio Osmensis Episcopi, qui ipsum quoque templum solēni ritu ac cerimonia dedicauit, magnificeq. ab Osmensis ædis Antistite solemnna sacra sunt facta.

COMPOSTELLÆ quoq. ad obliuionē iniuriarū vox nostra valuit. pepercit vir uxori, quā tradiderat ad supplicium: et iam securi subiectæ erāt ceruices muliebres, cū uir subito ad clementiā versus, mittit, qui ē carnificis manibus fontē eximat. hāc nostri vt mortem animi, eadem, qua corporis, felicitate vitaret, collecta precario stipe, in Cænobio mulierū collocarunt. Sed vt domestica sileatur utilitas, ingens ea fuit, quæ paganorum animis est allata. Sacerdos vnus paucis mensibus multa consentiū millia cum alijs Parochis audiuit: atque vt ardentius paganorum studia ad cultum pietatis præstans Archiepiscopus inflammaret, plurimum per nostros argenti cum maximo Coronarum ac Rosariorum numero dispergendum vulgo curauit. Ad externa vero cōmoda accessit,

accessit à ciuitate fons aquae, magno Collegij bono: extructumq. insuper est Illustrissimo Archiepiscopo Francisco Blanco Fundatori Sepulchrum, quod totam illustrat & honestat adem.

VILLAGARSIAE Domus quamquam id potissimum spectat, vt nouitios, & recentissimum quemque ad omnem virtutem expoliat, id quod agitur accurate; tamen eodē quoque tuendi inuandiq. proximos studio, ac cetera Collegia & domicilia, tenetur. qua quidem in re diligentem animorū procurationem vtilitatis saepe fructus adaequat. qui vt vberior perpetuò sit, retinet suam in nos liberalitatem lectissima femina Magdalena, & huius Domus, & Ouetensis Collegij fundatrix: dum non ad habitandum modo nobis luculentum Cænobium, sed ad res curandas diuinas templū elegans exstruit. huic Deus Optimus Maximus, quando tenuitas nostra non potest, mercedem ipse pietatis exsoluat.

POMPEIOPOLI quoque augēdis animorū commodis praebetur occasio, partim quotidiano hominum ad sacramenta concursu, ex quibus viri nobiles è regio concilio saepe conueniunt; partim Proregis Episcopi q. & aliorum in nos magistratū vulgo iam perspecta beneuolentia. Ac Proregis quidem benignitate, bona pars adium absoluta iam est. Episcopus autem annuis ipse quoque subsidijs tenuitati nostrae succurrit. Exitur & ad animarum quæstum in ceterum agrum, eadem munerum opportunitate, qua ceteris locis: quod ipsum cum Villagarsia ceterisq. Collegijs solemne est, tum Ouetensi
præci-

*præcipuum . Mittit enim Ouetense Collegium in agrum proximum , & multas operas & idoneas, quibus Deus utitur continenter ad sananda in populis vitia: eorumq. studijs ac laboribus tantum sibi nomen Societas comparauit, vix vt quisquam morbo tentetur, quin subito expiandi animi causa nostros euocet. fuerunt autem expiationes adeo frequentes, vt earum summa, quæ ab vltimis modò annis inchoata sunt, octingentas excedat . Hinc nimirum opportunitates natæ reliquæ: seu reconciliatæ veteres gratias spectes, seu vitiorum sublata dedecora. Foueat Deus hanc nostrorum in tutandis animis mentem: vt quò plures conseruauerint tutatiq. fuerint, eò maiora ac solidiora gaudia, & sibi, & caelestibus pari-
ant.*

LIBER PRIMUS
DE
PRO-

P R O V I N C I A A R A G O N I A.

I *VERVNT in Aragonia Sardiniaq. fratres trecenti circiter ac viginti. Valentia in Professorū Domo duodetriginta. In Collegio vnus & quadraginta. Cesaraugusta quinquaginta. In Barcinonensi Collegio sex & triginta. In Gandiensi vigintiduo. In Balearico totidem. In Gerundensi quindecim. In Bilbilitano decem. In Domo Probationis Taracoenensi sex. In Sardinia, vt mox dicemus, vndenonaginta. Diem obiere sex. In Societatem adscripti sunt quindecim.*

D O M V S P R O F E S S A V A L E N - tina & Valentinum Collegium.

V *A L E N T I A E quantum commiti animo nostri possunt, tantum student animis conseruandis. et, vt minora mittatur, precipuo quodam studio ad Carnificinam fontibus adfuerunt, ne cum corporibus simul animi plecterentur. Mahometanus ad Christū nuper additus, cum ob crimen raperetur ad necem, Christianumq. se emori simularet;*

laret; carnificis ad aspectum palinodiam cecinit. cuius inconstantiam ac leuitatem merito, qui illi aderant, aspernati, continuo hominem, ne operam in eo luderent, derelinquunt. desertusq. fere ab omnibus est, preterquam à nostris; à quibus tam ardens habita est cohortatio, ut reum penitus immutarint. Crucem suis ipse manibus sustulit, eamq. pie admodum veneratus, tum demum induxit animum, pulsus diuinitus tenebris, christiane mori. Ergo peccata cum dolore confessus, & ad Christianorum patibulum, uti postulauerat, ductus, frequenti IESU nominis usurpatione, mortem illam non dubijs suae salutis significationibus editis, alacriter & constanter excepit. Mulier orbata viro, cum, & aetatis flore, & praeclaris animi corporisq. bonis ad libidinem abuteretur, non paucis ciuibus erat exitio: & quod magis deplorandum erat, suas tenebras adamabat. princeps igitur ruebat in vitia; & prae terita facinora uis semper sceleribus superabat: dum ad extremum in homicidij societatem venit, & penam criminis, quae grauissima erat, incurrit; dextra, auribus, capiteq. damnanda. quod illa supplicium cum redimere nec graui auri pondere, nec precum magnitudine posset; agnita aequitate diuinae iustitiae, praesertim quod à tenero filio, annos nato. vix quinque, prodita esse se ipsa respexit. Tum demum pristina mutare consilia, & nostros, à quibus abhorrebat, accersere. his scelera confitetur, & in amorem versis odijs, ea sibi ad salutem praesidia parat, quae in suis tenebris deridebat. Affuit dies, cum danda carnifici ceruices

L 2 erant,

erant; quo quidem tempore nullo tortoris aspectu, nullo mortis aduentu perterrita, adeo sedatam tranquillamq. se praeiuit, ut cum aures illi ex Iudicum sententia praeiderentur; ad Deum oculis precibusq. conuersis, cruciatus illos in lucro atque in beneficij parte reponeret. In itinere cum in effigiem Beatae Mariae semper virginis incidisset, auro gemmisq. decoram, studio quodam pietatis incensa, magni pretij anulum detraxit ex digito, in eiusq. Virginis manus inseruit. nec caruit sua mercede tam liberalis manus; qua cum ex Iudicum sententia, simul esset cum auribus amputanda, Carnifex nescio quo deceptus errore, clara testatus est voce, eam sententiae partem à Iudice fuisse mutatam: cum tamen nihil tale Iudici, ut postea compertum est, venisset in mentem. Ac ne longum faciam, mortis acerbitate contempta, patibulum sponte conscendit; & quò propius à morte aberat, eò se vehementius mulieris pietas intendebat. Referre Magdalenam alteram diceres: tanta ac tam repentina fuit animi, morumq. conuersio. nec poterat à IESU Christo diuelli, quae ista eius semel erat amore. huius illa identidem & nomen appellabat, & osculabatur imaginem. ac demum eo vitam sine conclusit, ut magnam suae spem salutis vulgo reliquerit.

Sodalitium superiore anno inchoatum, multum & sodalium numero augetur, & pietatis ardore. atque, ut laudes reliquas sileamus, ita se sodales instituunt, ut non modo custodias, & Nosocomia frequenter inuisant; sed etiam alieno oppressis

oppressis ære subueniant. Quadraginta ex ijs, quos alienum æs morabatur in carcere, debito omni persoluto, educendos mittendosq. curarunt: vt futura iam hæc sodalitas videatur quasi quoddam piorum hominum Seminarium, vnde multorum egestas ac calamitas subleuetur.

I N VALENTINO Collegio multi sunt qui ab omni se negotio remoueant, & in cubiculum abditi, ad meditationes se Societatis exerceant. Duo etiam quò facilius ad supera & cœlestia nitantur, contempta humilitate terræ, in Societatem ipsam dedere nomen. Ad sacras templorum contiones accessere forenses, quæq. ad sacras Virgines in eorum Cænobijs habentur: nec tamen intermittitur Catechesis. Et quoniam ad ea curanda, quæ Dei sunt, Societas tota conuertitur, ipse quoque Deus singulis momentis, quæ nostra sunt, curat. Trecenta hoc anno ab honestissimis viris, agrî iugera sunt delata: ac præter alia multa minuta, pia femina hereditatem quamdam Collegio legauit.

CAESARAVGVSTANVM

& reliqua.

CAESARAVGVSTANI Collegij tēplum annis iam aliquot inchoatum, hoc anno demum absolutum est: opus sane elegans & diuinis vsibus opportunum; quodq. sua sponte ad nauandā animis operā Sacerdotes nostros inuitat. Vticensis

L 3

Episco-

Episcopus, is qui primum lapidem rite iecerat, eius quoque dedicandi provinciam perbenigne suscepit. & quò magis testatam suam nobis benevolentiam faceret, satis tamen ante perspectam; re diuina peracta solenni ac Pontificio ritu; cum diem agere apud nos voluit, & eadem familiariter vti mensa.

Hic nostri in suis perennibus studijs muneribusq. se continent; nec ciuibus tantum prosunt, sed etiam exteris. Ferunt animis opem; & cum animis saepe corporibus. Publicas vnaquaque hebdomada custodias obeunt: & animorù quidem egestatem, diuino verbo; corporum vero, quæsito are vel veste sustentant. Sontes, vt aequo animo supplicium perferant, tum plenis charitate sermonibus animant, tum ad patibulum prosequuntur. Homines non modo ab omni fortuna, sed etiã spe derelictis, et re, cum possunt, & oratione succurrunt. prohibitiq. sunt nonnulli desperatione perculsi, ne se abijcerent; nec sibi ipsi mortem, Sathana instigante, consciscerent. Expoliendis etiam Catechismo rudibus suum tempus impertiunt. Quo in genere Sacerdos noster duos ab ortu muros pia quadam miseratione complexus, solis nutibus, & digitorum argutijs sic instituit, vt præcipua fidei dogmata perdidicerint, & cū Confessionis, tum Eucharistiæ sacramenta susceperint.

BARCINONÆ Exercitationes litterariæ, quæ crebra frequentesq. fuerunt, semper ex sententia cesserunt: sed ex earum explicatione quæstionum, quæ ad cuiusque vitam & officium pertinent, mirifica ad animos utilitas redijt. præfuit ei munerè
Sacerdos

Sacerdos noster præcipua Urbis in Aede; cum præsens adesset Episcopus, Canoniciq. Sacerdotes, & Equites. Didicerunt ex ea Parochi Clerusq. totus rationem sui muneris obeundi. & qui simonia, Collybo, Ecclesiæq. astricti vinculis tenebantur, ijs omnem dubitationem pater exemit, suiq. soluendi faciles vias dedit.

In sodalitate Dei Matris, quanta ad sodalium numerum, tanta ad pietatis laudem accessio facta est. constat hic cætus ex sodalibus centum & viginti quinque: qui quidem tantum sibi, & religionis, & doctrinæ nomen apud omnes huius Regni Antistites pepererunt, ut ex ijs nouem, facto prius de cuiusque eruditione periculo, totidē curijs Paræcijsue præpositi sint. Horum multi rerum humanarum despicientiam edocti, mentis aciem in cælestibus bonis, atque in ipsa æternitate defigunt; vulgarem hominum vitam cum Cænobij disciplina commutant; nostræq. vitæ genus, præter alios multos, qui id ipsum flagitant, amplexati sunt quatuor.

IN BALEARICO Collegio tres se ad Societatem adiunxerunt, philosophia in primis exculti: aliqui etiam ad reliquas familias atque Cænobia: multoq. plures, qui se adiungant, fore, pollicetur Beata semper Virginis sodalitium: cuius sodales in Societatis quasi gremio sinuq. educati, ad omnem se virtutis laudem decusq. limant. ac per angustias Domus Probationis stat, quominus petentibus moreratur. Dant etiam spem virtutis Auditores nostri Gymnasii, præsertim quod primæ nobilitatis

adolescentes traduntur in disciplinam: quorum laudabiles exitus, locum ipsum, unde prodierint, ita commendant, ut ad eandem alios disciplinam, eiusdemque laudis studium vehementer incendant. quod proximis quibusdam disputationibus, (in quibus principis cuiusdam viri filius, praesente Prorege, totaque nobilitate, acriter disceptabat) patefactum est. Quae ad reliquos huius anni fructus pertinent, ea ne semper eadem consecutemur; eorum, quae de ceteris Collegijs diximus, sunt similia.

GERVNDÆ hoc anno primum tradi philosophia publice coepta est, cum communi gratulatione civium, tum spe futurae commoditatis. cuius rei fama nonnullos in hanc disciplinam adolescentes et finitimis etiam oppidis euocavit. quoniam autem nostrorum eruditio non vulgarem commendationem subito in vulgus habuit; Civitas nostris contenta Doctoribus, alios nullos in Academia requisivit. Ea est autem civium in nos voluntas atque propensio, ut nihil omnibus videatur antiquius, quam ut annum vectigal Collegium habeat; unde et amplior ali familia possit, et hac iuventus humanitatis etiam litteris erudiri. Res divina meliore videtur hoc anno loco, quam superioribus, auxit hominum ad sacramenta concursum opportunitas concionum, praesertim, quae de Eucharistiae mysterio, crebraque eius usurpatione sunt habita. Quae quidem divinarum consuetudo mysteriorum foras etiam pervasit, praecipueque ad Pyrenaeos montes, qui Gallos dividunt ab Hispanis, ut proximis litteris demonstratum est.

Insi-

Insigniora hic instituta sunt oppida tum concionibus, tum catechismo. atque utinam excitatus semel diuinitus ignis, à reliquis Sacerdotibus foveatur. sed magna est idoneorum Sacerdotum penuria; ut necesse fuerit, de Sacerdotis officio conciones habere priuatas. Curatum est etiam præter alia, quæ varijs sunt gesta locis, ut multi, qui pellices alere consueuerant, aut matrimonio rite inito, haberent eas uxorum loco; aut è domo sua quamprimum extruderent. Erant etiam quodam in oppido, qui vitam solo fœnore sustentabant; nec id fateri aperte pudebat: negabant enim vel domestica, vel aliena inopia aliter posse consuli. sed religione à nostris obiecta, eripi sibi passi sunt hunc errorem: suaq. illis omnia eo animo permiserunt, ut quæ iniquis artibus comparassent, ad nûmum redderent vniuersa. quare cognita tam oppidani, quam peregrini ornare laudibus Societatem, diuinamq. erga se beneficentiam efferre: Patres etiam obsecrare, ut se frequenter inuiserent, & ad eternam vitam salutemq. dirigerent. Certatimq. ad confessionem tanti multi confluebant, ut nisi noctes addinuarent, deserendi utique multi forent.

SARDINIA.

DEGUNT In Sardinia de nostris videnonaginta. In Sassaritano Collegio tres amplius et quædraginta. In Ecclesiensi nouẽ. In Calaritano duo circiter et triginta: sed ex hoc postea numero, ut id ipsi
 mox

mox planius; in Probationis Domum recens institutam quatuordecim commigrarunt.

S A S S A R I T A N V M.

SASSARI Gymnasii numerus, exstructis novis Exedris, augetur. nam cum à Collegij sedibus scholæ veteres longe abessent; nunc ad id, novis scholis adiectis, novos quoque Auditores earum & laxitas, & opportunitas inuitavit. Dat & Dei Parentis Sodalitas fructus suos. Sodales ex ea tres, præter eos, qui in alijs Cœnobijs diuino cultui se dedicant, familiæ nostræ se tradiderunt. Foris non minus studiose, quam domi, animarum causa defenditur. locis compluribus obeundis, conqueuerunt iræ multorum. rediitq. ad suum quæque dominum male parta pecunia. propulsata sunt incommoda multa: excisa vitia fœdissima: & alia huiusmodi gesta complura. Sensit maxime nostrorum opem Civitas Algarensis, ubi ea cum laude, Societatis administrata sunt munera, ut Collegium ab omnibus expetatur. Pagus alius, cum ex priuatis quorundam odijs, duas in partes discessisset, habita à patre nostro de Christi cruciatibus concione; princeps alterius factionis, is qui grauissime læsus erat, diuinitus emollitus, sine mora se flexit: relictoq. illico pallio, conuenit inimicos, eosq. per amice complexus, suo exemplo ceteros impulit, ut missis similiter odijs, ad concordiam æquitatēq. descenderent. Nec vero domesticis fuit ira tantum, ac certaminibus occurrendum; sed cum
in

in externos etiam arma ferreretur, mutua tum cruoris effusione, tum nece; compressa est tam acerba iracundia flamma, & utrique parti tranquillitas restituta. Verum compositiones factae per nostros plures sunt, quam ut singula numerari queant. genus attigisse sit satis. Reuocati in eodem sunt pago p[er] quidam hominum c[on]g[reg]atus, Rosarij celebrandi causa, aut in honorem sanctissimi IESU nominis instituti: quorum beneficio mos peierandi minuitur. Traditus est per quadragesimam pueris plebiq. infimae catechismus, tanta hominum cum approbatione, ut honestus presbyter tam salutarem consuetudinem toto anno tuendam alendamq. suscepit.

CALARI quoque pristina tuendorum hominum consuetudo tenetur. Curatum est, ut Gazophylacia, vnde miseri illi, qui habentur in vinculis, sustentari queant, in celeberrimis Urbis locis affigerentur: pariq. sedulitate eorum verecundiae, quos precario visitare pudet, prospectum est. Ad domesticas conciones acceperunt, quae & in aede maxima, & in Dominicane familiae templo, ipsorum Patrum rogatu toto anno sunt habitae: ex quibus sua quoque in animis respondit utilitas. Tres ad Societatem se contulerunt, quorum duo Sodalitij facti sunt, & Dei Parentis alumni.

In pagis eadem cura de animis. Graues enim iniuriae, nostrorum precibus sunt donatae, & ad complexum inimici quaesiti. Vagae peregrinaeque libidines graui oratione damnatae, sublataque nefaria connubia. Egentibus parata subsidia; peccatorum occasio-

occasiones ademptæ, atque, ut vno verbo multa concludam, Societatis partes rite administratæ sunt. Quodam in oppido vir primarius, desperata iam filij salute, Sacerdotem nostrum accersit, rogauitq. ut filij salus ei curæ esset. Pater parentis perspecta fiducia, I E S V Christi Euangelium in sinu pueri religiose pronunciat: cuius religionis ea vis fuit, ut non ita multo post semianimis puer habere melius, & suis pedibus ingredi cæperit.

Huic Collegio Nouitiorum ades erant adiunctæ; sed hoc anno opportuna visa res est, eas à Collegio seiungere, & in Suburbio collocare, salubri loco & peramæno. Eæ sunt B. Michaelis nomine, Deo sacræ, annuis instructæ pecunijs ad aureos quadringentos, & eo amplius. facta est hac migratio decimo quarto. Kal. Ian. quanta vicinorum gratulatione, dici vix potest: qui cum antea locorum interuallo, frui, ut aiebant, Societatis opportunitate nō possent; nunc noua hac vicinitate nostrorum, perbeati sibi videntur; quod vnà, omnia sibi videantur nacti præsidia ad pie Christianeq. viuendum.

PROVINCIA

BOETICA.

VNDECIM & quadringenti de nostris in Bætica Provincia fuerūt. In Hispalensi Professorum Domo septem & quadraginta. In Collegio duodeseptuaginta. Cordubæ quatuor & octoginta. Granatæ quatuor & quinquaginta. In Montelano Collegio duodequinquaginta. In Væzano quinque circiter & viginti. In Malacensi septemdecim. Totidem in Marcensi. In Triguerensi duodeviginti. In Gadi-tano vndeniginti. Quatuordecim in Zerensi. Ad-misit hic Societas ad viginti. mortui sunt septem: In usq. Pater ipse Prouincialis, qui suis laboribus atque industria huic Prouinciæ plurimum attulit adiumenti.

PROFESSORVM DOMVS HI-
spalensis & alia quædam Collegia.

IN Hispalensi Professorum Domo constans est celebritas hominum & conuentus ad Sacra-menta: idq. tum maxime cerni licuit, cum pro-merendi Iubilæi gratia, quod noui Pontificis li-beralitas vniuerso Christianorum orbi concessit,
Pam-

*P*anitentia, Eucharistiaq. fuerunt percipienda mysteria. Sex amplius hominum millia vno atque altero die celestibus apud nos epulis sunt excepta. Sed cum in omni munere recte nostri & cum utilitatis laude versantur, tum in animorum tutela perdiligenter. Atque ut minuta dissimulemus; mulieres tredecim, quæ suis corporibus abutebantur ad questum; vel ad honesta sunt traductæ coniugia, vel, ne se amplius noxijs voluptatibus inquinarent, in tutis sedibus collocatæ. imbutaq. de more plebs catechismi, non in Vrbe modo, sed etiam in Suburbij, proximisq. pagis.

C O R D V B A E Iudeus quidam, cui iam Deus illuxit, baptismi causa ad nos se contulit; acceptisq. Christianæ legis initijs, summa populi celebritate in æde maxima baptizatus est. Eadem sors obtigit mulieri Turcæ, quæ quamquam impuris addicta sacris, longe abhorreret à veritate; tamen diuini verbi aculeis acriter stimulata, Sacerdotem è nostris, quo cum ageret, flagitauit; ab eoq. edocta de more Christum, salutari fonte lustratur. Prohibiti sunt etiam ab inimicorum sanguine atque cade nobiles clariq. ciues, quorum ex odijs mutuisq. dissensionibus lætuosa metuebantur exitia.

G R A N A T A E item ad animarum salutem acriter vigilatur. quibus quidem non modo publicis in templo concionibus, sed priuatis etiam in tradendo Catechismo sermonibus subuenitur. Adolescens nostrorum oratione permotus, mulierem, cuius vsuram corporis sibi ceperat, ad nos deduxit; adhibitoq.

Paniten-

*Pœnitentiæ Sacramento legitimi ambo matrimonij
fœdere sunt coniuncti. Alius, qui viua vxore alterã
duxerat, nuncium posteriori remisit, et ad superiorem
reuertit. Conuersæ sunt etiam iratorum mentes ad
equitatem & pacem, eorum præsertim, quorum
eò vsque progressæ erant inimicitia, vt nisi duello
viderentur non posse discuti: commissaq. iam pene
pugna miras edidisset strages, nisi tempestiue Socie-
tas occurrisset. Ad domestica vero munera (id
quod de omnibus fere Collegijs accipiendum est)
acceperunt externa: & vnâ cum Archiepiscopo &
Pastore, reliquis etiam ouibus tota eius diœcesi di-
spersis, opportuna pabula ministrata. quo quidem
tempore, quoniam propositum à Summo Pontifice
Iubileum consequi studebant omnes, ingens ille qui-
dem in expiandis rite animis, sed tamen frugifer sus-
ceptus est labor.*

V A E Z A N V M E T R E L I Q V A

Collegia.

IN V A E Z A N O Collegia inchoatum est
quoddam è nostris fratribus Seminarium, qui ad
eloquentiã informantur: ex quo plurimã in reliquã
Prouinciã deriuatur vtilitas. Animarũ autẽ curã
pro se quisque administrat egregie. Conuersus est ad
Christum pertinax Turca, qui in custodia seruabatur
ad necem: ne prius graderetur ad mortem, quam
per baptismum ingrederetur ad vitam. Compositi
sunt etiam inter inimicos gratia: confuturq. eorũ
qui

qui detinentur in carcere, non animis modo, sed sepe etiam corporibus. nam cum ex amonae caritate, fame enecti quidam miserabiliter interirent, nostri diuinæ benignitatis erga se memores, quā numquam sibi in tanta agrorum sterilitate deesse senserunt; succurrendum de suis angustiis famelicorum periculis censuerunt. quæ benignitas ad reliquam etiam mendicorum turbam sūma Ciuitatis cum approbatione pertinuit. ducentis enim quotidie mendicis diuidebantur domi nostræ cibaria: nec tamen nobiliū deserebatur egestas; quibus eò à nostris succurrebatur ardentius, quòd sibi ipsi succurrere ingenuo præ pudore non poterant. Dominico quoque die excursus est in Vbedam, finitimum oppidum; habitaq. in eo perutiles conciones: persuasumq. multis, vt à delicatis & obscenis uoluptatibus se seiungerent: multis etiam vt iracundia temperarent, & iniuriarum ultionem diuino tantum Iudici reserua- rent. Et, quòd caput est, Sacramentorum fræquens usus inductus.

IN MALACENSI Collegio præter alia pietatis officia, publici carceris necessitati subuentum est. Constituta in eo est sodalitas salutari- bus cum institutis: cuius beneficio, cum cetera vitia, quibus referta sunt omnia, tum turisuerandi ac maledicendi consuetudo minuitur. Et quoniam non mi- nor fuit corporum, quam animorum egestas, ad ani- morum pabulum, corporum quoque adiectus est ci- bus. is singulis diebus præbebatur à nostris, exem- plo non minore, quam fructu.

G.A.

GADIBVS apertum est humanitatis gymnasium; diu iam ab Episcopo ceterisq. nobilibus expectatum: attributiq. in eam rem quotannis aurei ab eo nummi trecenti & quadraginta. nec ciuium in eo desiderata benignitas; qui quamdiu Gymnasii opus suo ære inchoatum, non sit perfectum, numquam cessant de suis opibus impertire: cum tamen alijs in rebus saepe nobis emolumento fuerint. ac ne colligam uniuersa, qua septingentorum aureorum summam & eo amplius efficiunt; nobilis femina aureorum bis mille nos scripsit heredes.

PROVINCIA MEXICANA.

SUNT in Mexicana Prouincia sedes octo, fratres centum, & quinquaginta. In Collegio Mexicano circiter octoginta. In Angelopolitano duodeviginti. In Guaxacano duodecim. In Vallisoletano non plus quinque. In Tepotzotlana Residentia nouem. Vndecim in Pascuarensi. In Domo S. Crucis omnino septem. Vn plus in sede Manillæ. Adscripti sunt octo. Neminem toto quadriennio mors abstulit, quæ est cæli clementia, Deiq, Opt. Max. in seruanda nostrorum pacitate benignitas.

MEXICANVM COLLEGIVM.

MEXICANI agri fertilitas propter infinitam pene Hispanarum, Indorum, seruitiorumq. multitudinem tanta est, vt demetendis fructibus opera desint. Sed quæ de frequenti hominũ cætu, siue ad audienda diuina verba, siue ad capefenda sacra mysteria, scripta sunt aliàs, nihil est, cur bis litteris repetamus. Augentur quotidie conuentus ex eo hominum genere, qui misera egestate compulsi Mexicum nauigant; sed numquam tamen

ita sunt aucti, ut cum Hispanias proxima fames exercuit. Quo ex loco quoniam non sine vitæ discrimine plurimi solvunt (accidit enim fere semper, ut vel navigationis molestia, vel portus incommodos, plerique graues ac periculosos morbos contrahant, aut in ipso littore miserabiliter extinguantur.) diuina bonitate comparatum est piorum hominum subsidium, qui his morbis ærumisq. succurrant, horum autem cum pietate, nostrorū se quoque pietas studiumq. coniungit: qui suam proxime operam tam strenue animis corporibusq. nauarunt, ut eam oppido S. Crucis, quod sex dierum itinere Mexico distat, egentes viros ac feminas partim curribus, partim equis, septingentos in urbem inuexerint. Est autem in vrbe Domus ad id destinata sat ampla, quam tres ipsos menses duo de nostris ingenti eorum, qui laborabant, & voluptate & comoda frequentarunt. Quod ad litteras attinet, ea traduntur auditoribus ferme trecentis, non solum prima, & quæ latine tantum linguae cognitione, sed etiam interiores, & quæ Philosophiæ ac Theologiæ nomine continentur. atque ea est de nostrorum cum docendi ratione, tum doctrinæ præstantia opinio hominum, ut non modo celebretur à iuuentute Gymnasium, sed etiam petantur à præsulis adiumenta doctorum. Aduocarunt enim nostras in concilium suum Episcopi, ab ijsq. cum sui decreta concilij redigi in ordinem voluerunt; tum catechismi conficiendi negotium, quo uno omnes in erudiendis Hispanis atque Indis vterentur, de-

derunt. Studium autem Mexicanae linguae priuatos intra parietes inchoatum, numquam intermititur. Itaque tanti in ea progressus habentur, ut magna Deo duce spes sit, fore, ut cum primū litterarū studia nostri persoluerint; vberissimo cum fructu nauent operam animis. Sane incredibilis est messis vbertas; quae tantò celerius linguam nostris acuit, quanto expectatio vtilitatis est maior. Cerni licet in patenti Collegij loco quatuor & eo amplius Indorum milia, tanto animi sensu, ac lacrimarum effusione conuicatori nostro operam dare, ut vel eis saepenumero, qui ad hanc ipsam linguam surdi sunt, lacrimae sponte profluant. Nec vero ad horam meliores fiunt, aut iidem abeunt, qui venerant. ponunt quas attulerant noxas, & ad curandas animi plagas se repente conuertunt. Sacramentorum medicinas tam studiose quarunt, ut ad nos vel agri, & qui non procul absunt à morte, in ipsis lectulis deponentur. Indus cum esset integer ac bene ualens, videre sibi visus est per quietem eximium quemdam splendorem lucis, et vocem huiusmodi audire, O catholice, hoc est, non ita multo post: quibus verbis non obscure sensit, supremum sibi praedici diem, & finem adesse uitae. Ergo ad eum se diem comparans, Domini, inquit, sum, nihil abnuo si ita fert diuina voluntas: nec recuso quo minus hinc euolem. mox febris ardore correptus, deduci se iubet ad nostros, & manit animum sacramentis: nec ita multo post, ut vox illa monuerat, ex his tenebris in illam lucem excessit. Longum est exempla congerere. multa

ta sunt ad Indorū declarandam pietatem proximis scripta litteris. Addatur hoc dumtaxat de puero infante, cuius admirabilis obitus silentio prætereundus non videtur. qui quatuor natus annos, tanta auiditate Christianæ rudimenta legis arripiebat, ut nullus ei lusus videretur esse iucundior: neque ea ipse modo celeriter hauriebat, sed ea quoque sororem parvam, æqualesq. pueros edocebat. is cum in morbum incidisset, continuo nostrorum apud Deum suffragationes & preces petijt: & ad extremum Sacerdotem nostrum, qui migranti sibi adesset, accessit, nocte media quasi missionis veniam à parentibus petens, *Valete, inquit, parentes mei, ad Patrem enim ascendo Deum. atque in his verbis excessit è vita.* Fratrem autem paucis diebus post, soror ipsa vnum atque alterum agens annum, iisdem verbis in ipsa vita clausula parentes affata, felici exitu subsecuta est.

Sunt et in Mexicano Collegio, ut ceteris locis, sodalitates & contubernia, quibus cum utilitate Societas præest. Contubernia sunt duo, ex adolescentibus centum & triginta. Sodalitas non plus una, Dei Matri dicata, è Sodalibus septuaginta; in quibus virtus & pietas primas habent: secundas, ut par est, litteræ & sapientia: quarum illi quotidie maxima cum priuatim, tum publice dant indicia. Sed sit iam huius Collegij finis, et reliqua, ut instituimus, perstringamus.

IN TEPOTZOTLANA & cede vni Indorum saluti consulitur, & domesticos intra parietes

tes Othomitarum lingua perdiscitur, cum propter ministrorum inopiam, tum propter multitudinem populorum. quorum lingua etsi multis antea sudoribus parabatur, nunc partim opera industriaq. nostrorum, partim etiam alienis opibus atque adiumentis, reddita est ad docendum discendumq. facilior: ita ut sacerdotes quinque non longi temporis exercitatione, & expedite pro concione loquantur, & sine difficultate peregrinas consentientium voces agnoscant. Hac ut plurimum ignoratur à Parochis: atque ob id ipsum multi sibi existimant à Societate animorum petenda esse præsidia. Numerum porro & frequentiam hominum par prope comitatur utilitas. pulsa est ex Indorum moribus, quæ in plerisque dominabatur ebrietas, atque ita pulsa, ut cū ad conuiuium à vicinis oppidis inuitentur, malint se ab eis despici ac derideri, quam ut vocantibus more gerant. Appellantur per ludibrium Hypocritæ, & plenis nonnunquā poculis persunduntur: alijsq. petuntur conuiuijs ac maledictis; quæ tamen illi tam aquis & tam gaudentibus ferunt animis, ut eos ipsos, vnde sunt læsi, ad pœnitentiam persæpe reuocet. In miraculis id Hispani ducunt, homines eò vsque vino deditos tam subito mutare naturam: in eoq. sacramentorum vim agnoscunt, quæ illi crebro, & cū pietate tractant. solent enim eius rei causa frequenter ex agris remotisq. locis huc conuenire, tanto cum bono, ut ab ijs maiora, quàm præbent, virtutis documenta non postules. Constantem pudicæ femine animum cum flectere ad obsequium vir impudens,

dens nec minis, nec muneribus posset, diu multumque quæsitam, tandem in deserto & ab arbitris remoto loco solam offendit. hic eam ad flagitium inuitat, hortatur nolentem, cohibet reluctantem; apprehensisque manu criminibus diu raptat, pugnis cedit, pedibus conculcat ac proterit. ubi nihil impetrat, ad arborem alligat, verberibusque crudeliter accipit. ad extremum cum furor cresceret, educto è vagina gladio, mortem atrociter minitatur. at illa inuicta semper animo, Malo, inquit, corporis mihi vitam assiduè cruciatibus eripi, quam ereptum virginitatis florem cum semperiterno dedecore deplorare. Erat quò posset progredi nefaria hominis audacia, nisi quorundam retardaretur aduentu: sed quò progredieretur muliebris constantia, non erat. Pari in laude ponenda est alia mulier, quæ se ad necem usque vexari ac dilacerari maluit, quam ut virginitatem, quæ à flagitioso homine petebatur, amitteret. Atque hæc eò sunt admiratione digna maiore, quòd hoc hominum genus est ad libidinem procliuiusimum. Sed quid hæc argumenta colligimus, perceptæ semel ex disciplina nostra virtutis? Indus cum palam multa peccaret, audissetque à nostris, qui publicè peccasset, eum publicè quoque pænitere oportere; nullius adhibito consilio, tum cum diuina mysteria uniuersæ populi frequentia celebrabantur, in templum uenit, & elata claraque uoce summo doloris sensu sua scelera patefecit. quæ res Prætores, & qui præsentibus aderant, ita permonuit, ut lacrimas non teneret. Alius cum

ad magnas diuitias vi ac rapina, nullis suis sudoribus peruenisset; edoctus pro concione, quæ male parata essent, dominis esse reddenda; nulla habita personæ ratione, Prætorem continuo adit, & clandestina sua furta rapinasq. commemorat: conuocari iubet eos, quibus se aliquid debere cognosceret; & è re sua familiari, ingenti hominum admiratione, optima ijs quæque distribuit. Idem salutis studium locis in finitimis cernitur. Pagos obeunti Sacerdoti nostro Indus occurrit, eumq. velut numen aliquod reuerens, suas deductum in aedes tecto excipit. hic ei permultas Beatorum Sanctorumq. virorum imagines, eleganter sciteq. pictas ostendit. prodit sacros calices, & cetera templi ornamenta non pauca; futuraq. ædis monstrat initia. Tum ad Patrem, Quorsum hæc, inquit, omnia, nisi vt, quæ tam copiose Te potzotiani se exhibet diuina misericordia, ea apud nos quoque aliquando diuertat? Cum autem hic ipse Sacerdos in exiguam remotamq. casam deujs itineribus incidisset, duos offendit Indos, non minus morbo, quam ætate confectos; qui toto vitæ tempore confessionis medicina caruerant. his ille consentientibus vix aures dedit, cum extremum vitæ spiritum sane quam feliciter ediderunt. Postea ex itinere euocatus ab agro, qui ex senectute animam prope agebat; maximo fuit seni ipsi solatio; vt eum Patrem æger aspexit, lacrimas præ voluptate fudit, statimq. ad amplexum exiliens, Nunc demum, inquit, mihi spes salutis ostenditur, cum te huc contulisti. hunc Pater hortatur, primum, vt immortalī Deo gra-

gratiam habeat; deinde rubore pulso, peccatorum euomat virus. Senex ubi erigere animum & respirare capit, à primis incunabulis dicendi serienz orditur. narrat parentes suos in Idolorum semper cultu versatos, se ab illis ne baptizaretur, absconditum, monitumq. à parente venefica, ne vñquam ab auito ritu discederet: se vero materna secutum consilia, Christianam simulasse fidem, fictoq. semper animo ad pœnitentiæ sacramentum accessisse: dolere tamen factò, & grauiter angî; diuq. opportunitatem optasse, vt tot animi sordes vera confessione dilueret; sed timore perterritum alteri sese credere, præterquam Tepotzotlanis patribus numquã ausum: quod ceteri ex tot scelerum ac flagitiorum commemoratione ad iracundiam potius ac furorẽ, quàm ad miserationem & lacrimas mouerentur: Tepotzotlani vero patres nihil mirarentur huiusmodi. Quid multa? baptismo tandem renatus, quem à Sacerdote nostro multis precibus impetrauit; Sacramentisq. nouissimis confirmatus, extremum vitæ diem placida morte confecit. Sacerdos alius cum hac eadem oppida peragraret, homines amplius centum, qui non tam matrimonij amore, quam voluptatis æstu, feminas sibi ipsi desponderant, & ad alienas flagitiose diuerterant; ad sanctitatem frugemq. traduxit. Oppidi cuiusdam incolæ, cum ad res diuinas vix fustibus, ac ne vix quidem compelli à suo Parocho possent, Sacerdotem nostrum concionantem tã beneuolis animis audierunt; vt præter assiduos fletus, quibus dicentem prosecuti sunt; postea secundũ concio-

concionem, quotquot aderant vniuersi (innumera-
bilis enim turba confluxerat) perbeati sibi videren-
tur, si vel summis digitis prætereuntis vestimenta
contingerent.

XALATLACVM etiam & *Guanaxuatū*
ad auri fodinas excursum est. quatuor hic menses ha-
bendis ad frequentem populum de re diuina sermo-
nibus, componendisq. cum controuersis, tum con-
scientijs hominum, laboratum est. *Xalatlaci* autem
eadem sedulitate diuina verba sunt facta. quo in lo-
co ea fuit villarum atque Oppidorum in nostrorum
aduentu latitia, vt frequenti campanarum pulsu fe-
stum agerent diem. Concurrerat Paganorum turba
permulta, vt Christianæ fidei rudimenta perdisce-
rent: nec pauci ad sobrietatem ac temperantiam ex
diuturnis popinarum ac lustrorū tenebris emerse-
runt. Sed quamquam iucundus fuit nostrorum ad-
uentus, mora tamen multo iucundior, vt indicauit di-
scessus: quem ea subsequuta sunt lacrimæ, vt nisi no-
cturnis tecti tenebris emigrarent, plus dierum re-
tinerētur inuiti. Sed vt se relictos senserūt à nostris,
ecce tibi, alij per omnes viarum aditus facto agmi-
ne ad quærendos reuocandosq. Patres accurrunt:
alij parant munera, vnde morentur allectos: alij per
litteras Archiepiscopi nutum & gratiam interpo-
nunt: alij denique viginti & eo amplius milliaribus
peragratīs, Rēctorem adeunt, perfusiq. lacrimis,
eiusq. pedibus aduoluti, non prius supplicandi finem
faciunt, quam in suam patriam Sacerdotem nostrū
Mexico reuehant.

COL-

COLLEGIVM ANGELOPO-
litanum.

ANGELOPOLITANVM Collegium, quæ Societatis in his locis existimatio est, una Ciuium liberalitas alit. Præsunt scholis magistri quatuor: tres erudiendis humanitate puerulis: quartus expediendis conscientia nodis. & quamquam discipulorum frequentia non deest, auget eam tam inchoatum quoddam ex adolescentibus Seminariũ, qui & doctrinis & moribus pectus excolunt. horum ad virtutem cursus sæpe prouehit ad Canonicum: & vt probitate, sic commodis augentur: Sacerdos enim inuentus est diues, qui annuos eis redditus aureorum mille in sempiternũ tempus assignet. Iam ubi ab erudienda iuuentute discessimus, in reliquos studia nostra conuertimus. Indi curantur in præmis, quorum magna turba opificijs lanæ, quæ sunt in ciuitate permulta, mancipiorum instar addicitur. Hi festis anni diebus, vt ad pietatem informentur, conueniunt ipsimet nostros; profestis autem adeuntur à nostris. quæ res quanta fuerit utilitatis & gloria Dei, testata est animorum pene innumerabilis expiatio. Ab his Ciuibus Indisq. domesticis ad externos quoque et peregrinos Indos egredimur. Theutlalcum Prouincia quædam est impijs referta superstitionibus fictisq. Dijs; hinc enim Theutlalci nomen accepit. huc se nostri rogatu Episcopi cum contulissent, non parca Idololatriæ uestigia in abditis antris

antris, excelsisq. collibus repererunt. nulla hic defuit de re christiana benemerendi facultas. fuit aspera & montuosa via, cum perniciosis infesta bestiolis, tum calore maximo, assiduisq. interdum imbribus peragrandae: & quod caput est, in vberissima reperta messe, acriter pro animis vigilandum. Septuaginta circiter populi ab vno dumtaxat Parocho & Sacerdote reguntur. ita (quod necesse est) alta inscitia nox, & crassissimæ tenebræ in omnium animis versabantur. Magna colebatur Deorum varietas: compluresq. sacrificabant igni; qui præstantissimus esset, ut suas ille res pateretur intactas atque incolumes. alij in honore venationis Deos habebant alij seminum ac nucleorum. Erant & apud eos verba quedam, quibus enuntiatis, cuiusvis generis animantes fera vltro veniebant ad manus. Ebrietas, iracundia, libido præcipue sibi sedem & locum in eorum animis vendicabant. Indi nostrorum audito nuntio, ingenti voluptate perfusi, confestim tubis, & buccinis occurrerunt: et repetito crebra per intervalla sonitu ac clamore exceptos deduxerunt in oppida. E foribus valvisq. Templi, viri Principes ad osculandas Patrum manus, sertis redimiti roseis procedebant; & puerorum puellarumq. ducentes choros, pulsus pedum numerumq. vocum ære campano modulabantur. atque hoc ornatu prodibatur obuiam. Itaque tanta facta est nostrorum aduentu animorum voluntatumq. mutatio, ut Deorum, quos antea colebant, simulacra ad Patrum pedes abicerent atque prosternerent: odia ponerent, et p. cis ac bene-

benevolentiae scripta fœdera, pœnis utrinque propositis, datisq. publice complexibus, confirmarent. Est & ebrietati frænum, quæ longe lateq. patebat, iniectum: ut toto Paschatis tempore, id quod in miraculis numeratur, ebrius nemo sit factus. Inita ratio est, quæ christianæ disciplinæ principia vel ab indoctis ac rudibus tenerentur. Pacatæ conscientiae multorum, qui in tanta superstitionum cecitate versabantur, ut nec suæ ipsi flagitiorum plagas inspicere, nec inspicere sanariq. se paterentur ab alijs. Instituta præterea frequens est supplicatio eorum, qui pietatis nomine acriter se ipsi pulsarent: datuq. salutis cibis innumerabili penè virorum ac feminarum multitudini. qui cum ex intimo sensu diuinæ dulcedine lacrimis ora complerent, & ad sacram mensam monilibus ornati roseis, coronisq. perpulchris accederent; diemq. totum agendis bonorum omnium auctori gratijs in templo constarent; sane quam ingenti nostros perfudere lætitia.

IN DOMO S. Crucis semper aliquid ad animorum & corporum utilitatem affertur, cum enim urbs hæc à portu non procul absit, ijs qui vel in Hispaniâ, vel ex Hispania Mexico nauigant, nostrorū charitas in naui, in littore, in portu, in Hospitali Domo semper est præstò. nam intuendis ciuium commodis, quorum fere semper ob maritimos æstus valetudo tentatur, adeo sedulo nostri versantur; ut nonnulli graues sæpe morbos & pericula incurrant. Non minus oneris laborisq. suscipitur in animorum periculis propulsandis, dat banc facultatem Ciuitas ipsa

ipsa ex Hispanis, Aethiopibus, Indisq. conflata: ubi rapinis ac furtis, usuris ac foenerationibus cuncta miscentur. quibus tamen incommodis (ut sunt plerique optime in nos animati) facile obuiam itur.

G V A X A C I etiam admirabilis mutatio morum Societatis aduentu consecuta est. Ponitur precipuum Studium in animorum Indorumq. tutela, qui quamquam idoneum Pastorem minime desiderant, tamen, ut sunt praeclara erga nos voluntate, nihil malunt vel aduersa valitudine vel secundas quam nostrorum ope praesidioq. inuari. Hi cum animaduertent Teplum oppidi, ubi sanctiones habebantur à nostris, Ques diuina fiebat, nequaquam satis accommodatum esse frequentiae hominumq. celeberritati, multo nobis ampliorem ad eam incredibili latitia ac celeritate suis ipsi manibus exstruxerunt. Locus est Mexicana, Capoteca, Missecac. linguis quam aptissimus perdiscendis: ubi Seminarium à nostris institui possit, quibusumque liguarum varietate percepta omnem postea huius Regionis amplitudinem, maximo animorum questu percurrant. Hispanorum par in Societatem amor, ut declarat benignitas: quicquid enim necessitas exigit cumulate suppeditant: aureosq. emendis dederunt adibue mille quingentos. In curandis vero animis ita nos adhibent, ut hi vni satis occupatos impeditosq. non habeant.

I N M A N I L L A E Sede quintum iam annum varijs nostris muneribus distinentur interimq. dum incolarum sermonibus affuescunt, in qua re plu-

plurimum studij operæq. consumunt; Hispanis, quorum in hac vrbe magna vis est, sese totos impertiunt. Is est autem in his Insulis loci situs, vt de rebus, quæ uel Mexici, uel apud Sinas, uel etiam in Iaponia nostri gesserint, vicissim se per litteras doceant: nec enim à Iaponia plus dierum octo, à Sinis vna nauigatione plus abest: vt non modo litteræ, sed ipsi quoque homines vltro citroque commeent. Sina Sacerdos, et Mercator earum rerum fama permoti, quæ in Macham Xauquiniq. geruntur à nostris, à Chinchei Prouincia sponte huc baptismi causa venerunt. hos Gubernator, ne propinquorum, qui mercaturæ causa Manillam celebrant, uultus iramq. subirent (hoc enim nomine ab ijs grauitè vexabantur) ad Mexicanum Archiepiscopum misit: hic autem erudiendos ad nostros. qui, vt valent ingenio, nostras subito litteras, et catechismi partem arripuerunt, Hispanaq. verba complura: breui vt in Hispaniam eos Archiepiscopus mittat solenni ritu, apparatusq. magnifico baptizandos.

PASCVARENSE COLLEGIVM.

PASCVARI Dei beneficio atque auxilio satis copiosus apparet domesticæ fructus industria. nam cum Patres non plus duo linguam tenerent Indicam, nec tot tantisq. rebus pares vires afferret; diuina liberalitas fecit, ut Sacerdotes ex ijs, qui ab Hispania superiore anno sunt missi, tam breui

breui nacti sint linguam, ut nusquam maiore cum laude uideantur esse uersati. Ineunte anno, eo die, qui est Regum ad Christum aduentu toto orbe Christiano nobilitatus, cū in aede nostra collocanda esset una cum sacrorum cinerum non paruo numero, Dei Parentis effigies; promulgatum est multo ante, ijs, qui expiatis rite mentibus interessent, publicum Inuileum. quæ res tam multos è longinquis uarijsq. locis ad salutarem peccatorum confessionem conuocauit, ut in ijs audiendis tres totas hebdomadas assidue opera collocata sit. Ardentissima est omnium erga hanc Virginem pietas: solent agra puerorum corpora, quæ non ita multo ante ad ueneficas deferrebant, nullo nunc alio medicamento, nisi uel auditis in Dei Matris sacello Lyturgie mysterijs, recitatioq. Euangelio; uel benedictæ aspersione aquæ curare: quam Deus sepe fidem multis restituenda salute remuneratur. Par studium in Ecclesiæ colendis mysterijs, nihil æque dolent, ut eorum uicem, qui diem sine sacramentis obierint. Moriens ex partu mulier non tam suis doloribus angebatur, quam quod Sacerdotis copia, cui confiteretur, non esset. Et quamquam grauioris sibi culpæ conscia non esset, tamen à matre contendit, ut postridie ad Sacerdotem adiret, suoq. nomine aliquot ei noxas exponeret. postea iussit omnes tantisper abesse, dum datis in cælum clamoribus, Deo ipsi confiteretur, atque hoc animi sensu, corporis oblita dolorum, lamentabiles inter uoces atque singultus excessit. mater dolore amens, matutinis ad nos tenebris aduolat, suo filiaq. nomine con-

ne confessionem parat, suam vicem misera destens,
 cui sine confessionis sacramēto filia decessisset. Sed
 ut Indorum pietatē in capiendis sacramentis Deus,
 sic nostrorum in præbendis officium probari sibi
 non obscure significat. Quidam cum sine ulla spe
 frugis omnem libidinum contumeliam turpitudi-
 nemq. subiret, captus est diuino consilio, assiduo
 quodam dolorum aestu iactari. noctu cum Dei Matrē
 suppliciter impleraret, visus est admoneri voce qua-
 dam ex occulto missa, nullam lenationem morbi fo-
 re, nisi sese ad nostros medicinæ causa conferret.
 paruit Indus, & sanitatem corporis mentis integri-
 tas subsequuta est. Indo alij cum moreretur uxor,
 testamento mandauit, ut pecuniam suā ex ueste re-
 dactam in sacrificia Sacerdotibus erogaret. hanc
 uir pecuniam ueste uendita non exegit. interim is
 quoque moritur, mandatis Coniugis non exhaustis.
 nocte insequenti cadauer lanietur à lupis, ossibus
 toto agro dispersis, ubi humatum erat. hac Indus
 per amicus homini cum transfret, diligenter ossa col-
 legit, iterumq. sepulchro condidit. postea ad placan-
 dum defuncto numen, sacrum funebre curat. con-
 cubia nocte uisus est in somnijs amicus, qui de sepul-
 tura gratijs actis, Sic, inquit, habeto, hanc mei cor-
 poris dilacerationem nutu accidisse diuino, quod ne-
 gligenter coniugis mandata curarim. itaque tamdiu
 his ego ignibus purgo maculam, quamdiu tu tua fa-
 ceris diligentia, ut, quod as mulier imperauerat,
 exigatur, & Sacerdotibus diuidatur. Experrectus
 Indus cum se collegisset, idq. uisum pro nihilo ha-
 bendum

bendum esse duxisset, ipse quoque mortui mandata contempsit. non ita multo post id iterum ab eo monetur, & quidem irato atrociq. vultu. quocirca Indus timore perterritus nostros conuenit, enarratq. somnium, eorūq. consilio exactis ab emptore pecunijs, & pro vxore, & pro viro rem diuinam procurat. ita quies est data mortuo, & somnij veritas comprobata. Indus alius, cui decesserat vxor, admonitus ab ea est in quiete, vt sacrificium fieri à Sacerdote nostro iuberet, sperare se eo posse subsidio, ab ijs cruciatibus, in quibus tum detinebatur, absolui. Quod ipsum uiui tam auide postulant, praesertim appropinquante morte, ut in eo maximam suae salutis spem sitam putent. Non erimus in his multi, quae proximis litteris testatissima iam debent esse. hoc tantum dicimus, genus hoc hominum, ut egregia in Deum pietate, ita singulari esse erga Dei ministros, Societatemq. beneuolentia. Multi uel à disiunctis ad nos locis sola fama celebritate se conserunt: quae quidem fama non ad eos solum, qui Christianae iam legi & institutis obtemperant, sed etiam ad hostes Christiani nominis et Chichimecas penetrauit. Chichimecae enim cum Hispanorum sanguinem sitiant, eosq. assidujs excursionibus insectentur ac perimant; illud tamen habent in ore, quicquid imperatur à nostris, se id omne facturos, nec recusaturos, quominus Christianos ab eis ritus et instituta percipiant. Non minor Hispanorum est in nos amor, qui emolumenti nostri gratia de suis opibus multa detrahunt: nam praeter ea, quae in usus uitae nostrae quo-

quotidie conferunt, pecunias etiā ad exstruendū amplissimum templū, laxandasq. tectorū angustias, suppeditarunt. Dum autē laxioris edificij foditur fundamentū, muliebre cadauer integrū, incorruptūq. repperitū est, specie habitūq. verendo: satis efficax argumentum Indicis probitatis: nā fieri id occulta aliqua loci natura non potuisse, intellectū est, cū ex alijs cadaueribus iuxta sitis, quæ iā dies absumpsit, in cinerēq. redegit; tū ex testimonio decrepiti senis, qui in eo loco virginem olim quamdā sepultam esse dicebat, ex Indis illis, quæ in Canobio quodā ab Episcopo Vasco de Quiroga instituto, castimonia virtutūq. optimarū exercitatione custodiebātur: ut nobis, quos Deus, quos ad hæc tempora reseruauit, videatur hoc uoluisse prodigio, cum illius Episcopi, de quo proximo anno dicebamus, tum illorum temporum sanctitatem esse testatā. Iam ex pagis oppidisq. fructus nō dissimiles extiterunt. Allata lux est multis, qui in magnis inscitia tenebris versabantur: nā & qui nihil de pœnitentiæ sacramēto prope norāt, et qui in eo obscuro multa tetra ac nefaria, partim intēpestiuo quodā rubore, partim dæmonis terrore tacuerant; audito Sacerdote nostro, ad expiandos sese rite animos contulerūt, et à vitiorū illecebris auocarūt. quorū ea turba fuit, ut in audiendis muliebribus cōfessionibus diurna sæpe spatia, in virilibus nocturna tota cōsumerentur. Nec ea una fuit concionātis Sacerdotis utilitas. Mulier honesto loco nata, patrem cum audisset de vitiorum turpitudine differentem, ut perorauit, supplex sese ei ad pedes abiicit, Deo

gratulans immortalī, quod deniq. nacta esset, qui scelerata in Deū admissa & periniquo ferret animo, & orationis, qua par est, gravitate dānaret. ea enim, cū ludi festiq. populi dies, bacchanaliū more celebraretur, mærore oppressa, quod tā multa peccarentur in Deū; in obscurū se cubiculū abdidit, & ad lacrimas luctūq. conuertit. quo in recessu luctum auxit repentinus Christi conspectus, qui cū suā præsentiam femina declararet, talemq. se, vt quondā ab impijs suffusus est cruci, crebriq. plagis cruentatus, ostenderet, Animaduerte, inquit, quam me aspere hic populus tractet? quibus verbis tanta se denuo lacrimarū copia persudit, vt temperare mulier sibi ipsa non posset. Alijs in pagis admirationem nostris attulit hominum pietas ac reuerentia, qua cum in consistendis sua sponte peccatis, tum in exequendis, quæ præscriberentur à patribus, cerni licuit. si qua eis pœnarum loco imperabatur inedia, si qua precatio, nunquam se functos putabant officio, nisi verbera ieiunijs, voluntaria supplicia precibus miscerētur. Erat ubique frequens vniuersi populi verberatio, ingens ubiq. desiderium nostrorum, ubiq. populorum effusæ nostris aduentantibus occurrentiam: & suis quisque muneribus oneratus, nō vulgarem grati animi significationē dabat. Sacerdos è nostris multis rebus præclare gestis, cū domū reuerteretur, ecce tibi obuiā mæsta fletibus mulier, quod falso adulterij crimine delata esset ad virū: cui mentē sic abstulerat dolor, vt herbarum epoto succo, iniectisq. sibi ligone plagis, propositoq. laqueo, sineestum sibi moliretur

tur exitium: sed cum horum nihil diuina voluntate procederet, statuit in recessu aliquo sese inedia fameq. conficere: iamq. biduum tenero cum filio, nullo cibo potuq. transegerat, cum commodum pater affuit, & mulieri persuasit, ut suæ vitæ parceret, & secum ipsa rediret in gratiam. Huiusmodi sunt, quæ in his agris pagisq. geruntur: ac nisi nostrorum numerus tam esset exiguus, melius cum animis ageretur: amplissimus enim non ad augendam modo Christianos apud populos Christi legem, sed ad inferendum quoque inter frequentes & vicinos ethnicos Euangelium, patet campus.

Ad nouæ Galitiæ urbem, ubi Regium Senatorum tribunal est, assidua Episcopi postulatione patres duo, vno fratre comite missi sunt. Horum etiam totus utilis labor fuit: excitant animos ciuium, & eorum vniuersum ad omnem laudem decusq. pietatis: nec quicquam Ciuitas ipsa tam optat, quàm Societatis in vrbe Collegium: reditusq. ad eam rem non tenues, nec incommodos defert: sed nostrorum paucitas facit, ut quâuis magnus in hac regione cæpus strenuissimi cuiusq. laboribus se aperiat; tamen cogitandum potius Societati sit, quemadmodum receptas sedes domosq. tueatur, quam ut de nouarum sedium possessione laboret.

MISSIO AD CHICHIMECAS.

AD CHICHIMECAS populos, barbarum genus hominum & inhumanum profecti sunt duo, ut eos ad humanitatis partem aliquam

N 3 renoca-

reuocarent: nam quamuis quindecim passuum milli-
 bus non plus distent, tamen qui ad eos ex Euange-
 lij ministris velint accedere, & periculis se oppone-
 re, paucissimi reperiuntur: arcent enim sua feritate
 ministros; compluresq. quamquam verbo Christiani
 sunt, vita tamē et moribus prorsus ethnici. multisq.
 in locis Christianæ legis doctorem, vigesimum iam
 annum non viderunt: alij vero post susceptum suo in
 ortu baptismum, ne verbum quidem de animorum
 salute, rebusue cælestibus acceperunt. alibi conten-
 tiones, dissidia, cædes honoris loco ducebantur. apud
 alios ebrietas, ac libido non tam vitio ac dedecori,
 quàm virtuti ac laudi vertebatur. alij nefarijs su-
 perstitionibus implicati tantis inscitie tenebris vr-
 gebantur, vt cum ad eos nostri venerunt, in densis-
 simam sibi viderentur Aegypti noctem ac tene-
 bras descendisse. sed qui potens est suscitare de lapi-
 dibus filios Abraha, is cæpit Euangelij lumine,
 vsitatisq. sacramentorum præsidijs, omnes damo-
 nis fallacias machinasq. dissoluere. Quia in re ita
 eum nostri habuere propitium, vt suo aduentu om-
 nia longe lateq. incenderint ac permutarint. accur-
 rebant auidissime populi ad catechismum & cor-
 rectionem: nec quicquam tam diligenter curabant,
 quam vt diuina mysteria rite & cum laude susci-
 perent. quamquam ne Dei quidem testimonia,
 quibus vel nostrorum labores, vel Euangelij ve-
 ritatem comprobauerint, defuerunt. Indus vino
 deditus, cum Pœnitentia beneficio naturam tan-
 dem vicisset, & ad sobrietatem se reuocasset, can-
 didum

didum dicitur adolescentem per quietē vidisse, qui
 eum prehensa manu ad compotatorum cœtum com-
 uiuiumq. deduceret: ibi animaduertisse eorum, qui
 accumbebant vultus, primo quoque poculo hausto,
 mutari deformesq. fieri: qui vero pergeret perpota-
 re, et crebris poculis indulgerent; eos fœdissimo ore
 sirpillimosq. demonum euadere: dixisseq. adole-
 scentem, tales effici eos, qui se vino & ebrietatibus
 dedissent: Indus autem sobrius esse cœpisse, & in-
 credibilem quemdam temperantiæ amorem animo
 concepisse. Sed ut huius Deus intemperantiā ebrie-
 tatemq. blando placidoq. viso, sic alterius libidinem
 tetrus spectris plagisq. sanauit. Alebat hic domi
 suæ in oculis coniugis concubinam, non tam Vene-
 rem ut expleret, quàm ut coniugem irritaret. huic
 nocturnas per tenebras visam esse aiunt horribilē
 sateruā demonum, qui cubantis prementes fauces,
 animam intercluderent: ut ne manum quidē admo-
 uere posset ad imprimendum pectōri crucis signum:
 verum implorata à coniuge, Dei Matre, melius ei
 esse factum. postero die venit Indus ad nostros, po-
 sitisq. rite noxis, sic deinceps est immutatus, ut nō
 cognoscas eumdē esse. Alij quoque cum diu multūq.
 à recto itinere aberrassent, partim pœnitentiæ bene-
 ficio, partim visis quibusdā retulerunt pedem, & se
 in viam reuocarunt. Indus uero, qui ad omnem im-
 probitatem demone duce peruenerat, toto corpore
 contremiscens ad Sacerdotem nostrum adiit; roga-
 tusq. à patre, quæ causa esset tantæ formidinis, cum
 lacrimis fletuq. respondit, superiore nocte uisam à se

damones truci vultu, qui sese ad inferorum incetta conarentur abripere; sed precibus ad Dei Matrem fufis, & salutaris signo crucis expreffo, ex eorum manibus euafiffe. Iure fuo hunc damones ad tartara rapiebāt: dederat enim sese eis Indus, iſq. auctori- bus, ſublata omni ſalutarium rerum memoria, præ- ceptis per vitia more pecudum vagabatur, nullum non ſcelus meditans ac ſtagitium, donec errantem quem bonus paſtor ad ſua ſepta reduxit. Is poſtea ſapius lautum venit confeſſione peccata, & nunt tantò melioribus ſtudet moribus, quanto antea vir- tibus ſœdioribus vrgebatur. Inda vero morbo peſti- fero intabescens, cū Deū multo ante precata eſſet, ne prius animus corpore, quā confeſſione ſcleribus ſolueretur; ſimul ac peccatorum vincla laxauit, cor- poris quoque vinculis eſt ſoluta. nunc ea regione fruitor, vt ſperamus, in qua nec morbos unquam ſentiet, nec interitum pertimeſcet. Atque in hoc curſu Mexicana res noſtra ſunt: eſ- ſent etiam in meliore, niſi ager hic alias operas cultoresq. requireret.

PROVINCIA POLONIA.

SUNT in amplissima Polonia Provincia trecenti circiter & sexaginta de Nostris. Bransberga duodequadraginta. Septem & viginti Pultouia, totidem Claudiopoli.

Vilnae quinque & quadraginta. Posnania tres & triginta. Iaroslauij quinque & viginti. Polocij decem. Lubrini nouem. totidem Cracouia. Riga undecim. totidem in Calissiensis. totidemq. in Derpartensi Collegio. In Alba Iulia sede non plures octo. In Varadinensi tres. reliqui in pagis oppidisq. dispersi. Sex mortui sunt. tres & viginti recepti.

BRANSBERGENSE, PULTO- uiense, & Vilnenie Collegia.

DE GUNT in Bransbergenfi Collegio, praeter scholasticos, nauitij fere viginti: omnesq. in eo sunt toti, vt quotidiana progressionem virtutis, tales se breui fingant atque instituât, quales optat et requirit Societas. E Seminario Pötificio, quod huic subiectum esse Collegio, alijs litteris demonstratum est, duae tamquã Coloniae in alia loca deductae sunt: altera

altera è præcipuis alumnis vñdecim, ad explenda Seminarij Vilnensis initia, adhuc informis & rudis: altera ex ætate imbecilliore, ad inchoandum Torpati Seminarium in extrema fere Liuania. Crescit & pauperum discipulorum, de quo etiam aliàs diximus, contubernium: in eoq. tum aliorum, tum maxime Episcopi liberalitate, triginta circiter adoleſcentes aluntur. quin etiam captum est suis instrui redditibus ac fortunis, quas propediem auctum iri spes est.

Iam Noſtri partim confessionum concionumq. muneribus, ad quas Iubilæi præſertim tempore inuſitati hominum concursus facti sunt; partim etiam locis finitimis peragrandis, ceterorumq. administratione munerum, animorum salutem tuendam ſibi exiſtimarunt. Sed cum omni hominum generi, tum ijs, qui in alta hæreſum nocte Andabatarum more vagabantur, bene conſultum eſt. ex his enim duo & ſexaginta ad veritatis lucem vocati ſunt. In Pomerania vero n. inimum decem, & in his vir nobilis, multorum Præſectus oppidorum; qui ſuſceptus & educatus in hæreſi, tanto poſtea cum ardore veritatem, quam didicit, adamauit, vt ſuis tum moribus tum conſilijs plurimum profuerit oppidanis. Atque hæc Bransbergæ præcipua.

PVITOVIAE autem ex ijs, qui ſe exercitijs ſpiritualibus ad pietatem informandos dederunt, qui nec pauci, nec contemnendi fuerunt, ad Societatem adiectus eſt vnus: cumq. plures in religionis

ligionis proposito confirmati, tum decem à patria secta ac vanitate diuulsi. Sunt & huic Collegio benefici sui, nec ij modò vulgares aut de populo, sed nobiles ac primarij: in ijsq. ipsa Regina, quæ vt primas obtinet dignitatis, sic amoris & liberatitatis. ea non modo pretiosissimis adem nostram aulais vesteq. plurima locupletauit, sed, quod omnem munerum largitatem excedit, sacrum etiam regis Vngarici Ladislai caput, quod antea regijs in thesauris sine honore latebat, ad nos transtulit: vt qui in terris, Poloniae reges habet suæ fautores religionis, ij sibi apud Deum esse è regia quoque stirpe deprecatores intelligant, quos implorare dies ac noctes ad eiusdem religionis tutelam priuatos intra parietes commodissime liceat.

VILNAE nostri nulla magis in re, quam in fouendis, vel reparandis animis acquiescunt, aggregati sunt ad Societatem quatuordecim, ad Catholicos nouem, Gymnasii fructus ac Sodalitij: tradunt enim se nostram in disciplinam etiam qui in hæresi schismateq. versantur; quorum postea mentes melioribus imbutæ studijs atque præceptis, facile flectuntur ad veritatem. è ceteris resipuerè quinque & triginta: profuntq. ad eam rem magnopere tum explanatio publica catechesis, tum variæ ac multiplices conciones. schismatici restituti sunt amplius septuaginta; & in his diuitum parentum filia, paritibus perinuitis, qui, ea sæpius à proposito frustra deterrita, furore amètes negotiū dant filio, ut sorore crudeliter necet, & in frustra dissectam linteis sub

sub inuolucris ad sese perferat . sed repressit vibrantis sicam vis amoris fraterni; & necessitudinis memor, blande potius sororem cohortādam frater putauit, quam vt in domesticum ac germanum sanguinem manus mitteret. sed cum constantem in sententia reperisset, in Sacerdotem nostrum, qui ei erat a confessionibus, vertit iras in hunc tantum non intorsit impexitq; bombardam, id quod saepe frustra tentarat: plus enim valuit diuina cura, quam insidiantis inuidia, qua necesse est disrumpatur, dum nec punire dolorem potest, interimendo patre; nec sua obsequi impietati, conuellenda sorore. Non in vnius Civitatis angustiis nostrorum se charitas dilatauit, vicinitatem percurrit omnem, & miro animorum cōpendio, pagorum egestati subuenit . Ac prater ceteras cuiusq; profectiois vtilitates (nam praecipua modo perstringimus) in Samogitia haeretici cum Ecclesia coniuncti sunt nouem, Schismaticus vnus; cōpluresq; in fide nutantes constantiores effecti . In Seruitensi oppido expiati sunt baptismo pueri quinquaginta. & cum in Nemerensi profectioe Zuignianus, tum in Puncensi tres ad Catholicos accesserunt: totidemq; in Susanensi cum Moscho. Nec minus Olitensis, & Smodecensis fuere frugifera: quarum in altera cum multos iam annos oppidani sacramenta non caperent, ac ne templum quidem peterent, vel concionatoribus darent operam, incredibili sane dolore Parochi, qui in tam duro solo nihil posse profici querebatur; Pater conueniendum sibi putauit oppidi senatorem, monendumq; sibi esse aliquid

quid, quod ad Senatum referret. quo coacto Senatoris iussu nuntius. cum de nostrorum in obeundis pagis instituto pluribus disputasset, causamq. sui aduentus exposuisset; rogauit ad extremum, ut Senatus quoque pro ea qua esset pietate in tuenda ciuium salute, Societatis conatus studiaq. inuaret: nihil utilius Ecclesiae, nihil Deo gratius futurum. Senatus sumpto ad deliberandum spatio, sua auctoritate decreuit, ut primum Senatores ipsi, tum patres familias, ac deinceps familia reliquae vniuersae rite animos expiarent: duplicemq. ciuium omnium conscribi indicem, quorum alter Patri, alter duobus ciuibz traderetur; à quibus diligenter obseruaretur, quemadmodum Senatus mandata custodirentur. Datum est autem Accenso negotium, ut certo numero patres familias ad confessionem ex praescripto indice euocaret; edictumq. eodem auctore Patre, ut omnes matutinis ac vespertinis Catechismi explanationibus interessent: quibus rebus pene ad vitam reuocata gens illa est: quanta omnium cum voluptate, non dixerim. erant ibi senes & corroborata iam aetate viri, qui numquam ad genua Sacerdotis acciderant: erant qui fada in confessionibus peccatorum monstra suppresserant: & qui per cecos haesum saltus misere vagabantur. redditiq. sunt Ecclesiae haeretici duo, schismatici decem, & sua cuique morbo adhibita temperatio, ingenti omnium approbatione, ut plurima in discessu Patris tum gratiarum actio, tum lacrimarum profusio declarauit. Ne rustici quidem praedij nostri in Smodecensibus pagina

tulere

tulere postremas: quo ex numero, confessionis atque Eucharistiae Sacramento se expiavere quingenti, in ijsq. viri nobiles è vicinitate cōplures. Rutheni quatuor à schismate, mulieres plures à veneficijs abductæ sunt; eaq. ad animorum expiationem, quam nūquam vsurpauerant, perductæ. Atque vt intelligatur, quam non inutilis in his colendis rusticis locetur opera, Paganus quidam ex ijs qui nostris parent, sacrosancto die Paschatis, in Bolniki oppidum, quod regium est, religionis causa contendit. ibi repperito Sacerdote decrepito, qui nec divinam rem facere, nec consitentibus operam dare, aut aliquid pro concione dicere per ætatem poterat, vehementer indoluit. ingressusq. templum vir simplex & litterarum expers, cœpit de superiore loco tamquam doctor aliquis verba facere. fit illico silentium, & concursus hominum tantus, vt eos ades sacra non caperet. ille vero dicere instituens, Placeat, inquit, viri fratres, quæ à meis Dominis ipse sum doctus, ea vos quoque perdiscere? nostros autem suos dominos appellabat. cum populus annuisset, idq. sibi pergratū fore dixisset; orsus ille à signo crucis, totum deinceps Catechismum, quem memoriter hauserat, graviter distincteq. percurrit: nemo fuit, quamquam ex culti humanitate viri non deerant, qui vel obstrepere auderet dicenti, vel non attente, quæ dicerentur, exciperet: cum tamen suspensam concionem horas aliquot vir rusticus tenuisset: cuius ne perorationis quidem ad animorum motum fax absuit, quos tum monendo tum obsecrando conatus est inflammare:

ex

ex eoq. tempore concionatoris nomen vulgo adeptus est, quotidieq. tam à nobilibus, quam à paganis ut ea quæ tum docuerat, doceantur, accitur. Nostri tamen admonendum simplici ingenio hominem existimarunt, ne quid amplius inter tradendum Catechismum de superiore loco differeret; ac ne ex æquo quidē, nisi facta à Parocho potestate. Hos fructus edidit Vilmensis ager assidua colonorū excultus industria. Atque ut suam vineā celestis Agricola novis operis augeat, propitium se nobis præbet in re augenda domestica. Sunt enim iura omnia fortunæq. Collegij à pientissimo Rege, cui nequaquam satis gratiarum habere possumus, toto Polonia regno confirmata, auctæq. novis immunitatibus, Ecclesiæq. Iuribus. quod quidem nunc in tanta hæreticorum face magni est faciendum, cum id unum præcipui principes, ac fere omnes Lituaniæ Senatores spectarent, ut antiqua etiam Ecclesiæ iura delerent.

POSNANIENSE, IAROSLA- diense, & Claudioplitenum.

POSNANIAE capta est tradi publice philosophia, institutūq. è nostris auditoribus sodalitiū, ex quibus nonnulli, ut vitam nobiscum perpetuo degant, Societatē iniere. Sed florenti gymnasio obfuit implacabilis pestilētia, quæ pene funditus vertit omnia: Philosophorū tamen Academia in oppidū propinquum se transtulit, ubi dum Posnaniæ salubritas redeat, inchoata studia sine interpellatione perse-

persequitur. Domi relicta sunt necessaria Sacerdotum subsidia, qui & prabendis rite sacramentis, colloquijsq. salutaribus, et emendatis vulgo pecunijs, proximorum necessitati succurrant. Fuit hac pestilentia, ut plerūque solet, pernicies corporum, salua animorum. nusquam meliores reperti sunt homines: numquam ad tergendos animos promptiores: ut satis Sacerdotes nostri hac vna fuerint occupatione distenti. Sed quæ in finitimas ciuitates conferuntur officia, ea non minora sunt, quam domestica. multa ex illis peragrata sunt perutiliter: & in oppido quodam omnes pene oppidani ad confessionis sacramentum; auliciq. nobiles ad orthodoxam & catholicam fidem sunt adducti: in alio vero germani hæretici fere triginta. In aliud autem ubi religio catholica annum iam sextum & vigesimum exulabat, nobilis cuiusdam rogatu Sacerdos noster profectus, catholicos, quorum plerique in auita etiam tum religione manebant, mirifice recreauit. exceptusq. est auidissimis omnium animis tamquam aliquis de celo lapsus: eò usque egebant Sacerdotum doctorumq. solatio. nullum eis erat templum, nulla publica carimonia, ne schola quidem ulla, ubi litteris moribusq. tenera informaretur ætas. Pater incitatis bonorum animis ad defensionem ac patrocinium auitæ religionis, ita vniuersos incendit, ut & ab hæretico eius oppidi domino templum impetrarint, & suis sumptibus aliquos, qui templo scholisq. præsint, aduocandos alendosq. suscep-
vint. Sexdecim dierum mora fuit, sed utilitas longi
tempo-

temporis. Dum autem Patris comes priuatis vnū-
quemque colloquijs ad obeundam rite confessionem
instituēbat, Pater ipse patentibus semper auribus
soluendis à peccatis animis operam dabat. Vix ad
capiendum cibum, recitandasq. solemnes horarum
preces dabatur otium: cumq. plurimum Catholi-
cis profuit, tum hæreticorum cecitati permultum.
quatuor & viginti cum Catholicis congregauit.
Quamquam autem Dominus oppidi, vt diximus,
à Catholicorum cætu dissentiat, nostros tamen per-
humaniter & clementer accepit, tantumq. absuit,
vt qua gererentur à nostris, minus probaret, vt
Lutheri scholam grauiter accusaret, quæ sex to-
tos ac viginti annos suo oppido vtilitatis nihil,
incommodi plurimum attulisset. Itaque spes est
iniecta non leuis, fore vt aliquando, si primis ex-
trema respondeant, ex his seminibus mira frugum
existat vberitas. Alia in vrbe duo in Ecclesiam
Catholicam recepti sunt, in his senex genere cla-
rus, qui Confessionem Augustanam sextum &
viginti profitebatur annum, satis acri iudi-
cio vir, & mediocriter eruditus. Quare si quis
eorum summam, quos hoc anno Deus ex hære-
sum tenebris ad lucem veritatis extraxit, ini-
re velit; centum amplius & viginti reperiat.
Pergat eius immensa bonitas, quos eadem premis
cecitas illustrare, vt euersa semel hæres, vera vi-
geat vbique religio.

MA ROS LA VII sex in Societate adolescen-
tes, cum alij plures id flagitent, lecti sunt. San-
cti

educantur ad pietatem, tum in ipsa litterarum translatione, tum in Sodalitij disciplina permulti. Ex omnibus partibus sodalium sese ardor ostendit, precipue in domandis coercendisq. corporibus, quae sic plagis afficiunt, ut aliena. sacris Parasceue tenebris longum foris agmen ad eadem quamdā Beata Maria semper Virginis instruxerunt, linteis induti tunicis, instructiq. flagellis; tanta Civitatis admiratione, ut ad spectaculum uniuersa concurreret. nox crebris facibus collucebat, eratq. prope miraculo infirma puerorum aetas, multorum nobilitas, ornatus pompae, totius denique spectaculi insolentia. quare ne urbs vacua ciuibus in discrimen aliquod vocaretur, regrediendū Proconsuli fuit. valuit ea res ad animorum commutationem plurimum, nec ad Societatis commendationem minus. Obiunt sacramenta celeberrimis praesertim diebus frequentissimi: ut animis caelesti pane pascendis maxima saepe pauci diurni temporis absunatur. Expiantur potius antea acta uitae peccata quadringenti amplius & quadraginta, atque huic frequentiae sua respondet utilitas. Dederunt in Ecclesiam nomina ex haeticis duo & viginti. quinque autem & triginta circiter ex schismaticis. par praeterea Iudaeorum adolescentium, priusquam Christum indueret, Christianis apud nos legibus sese imbuunt. & alius, quem haetici baptizant inuitum, institutus item a nostris est, baptismi ritus, qui desiderabantur, expleti.

CLAUDIOPOLI aucta est & auditoribus, et Magistris Academia. frequentatur a Senatorum

torum procerumq. filijs ac nobilitate præcipua. Doctores adiecti sunt tum ad tradendam philosophiam urgente Rege per litteras, tum ad eas Theologiae quæstiones expediendas, quæ uel de officio incidunt, uel in controuersiam ac disceptationem, hæreticorū peruersitate, vocantur. Non tenet in Gymnasio posteriores pietas: nam cum multi antea uel essent hæretici, uel nondum salutis aqua renati; nunc industria studioq. bonorum, non modo sese omnes ad Christum & Catholicos aggregant, sed ne recentissimi quidem permittuntur in suâ diutius hæresi permanere: sic enim eos reliqui auditores aggrediuntur, partim hortando, partim rationibus euincendo; ut, è restigio Christianis sacris catholiceq. religioni se dedant. Et, quod longe admirabilius est, qui paulo ante ne Christum quidem norant, habebantq. pro Deo; nunc complures perfectæ sanctitatis amore, ut Societatem adipisci queant, omni ope studioq. contendunt. sex tantum in Domum probationis abducti sunt: nam in reliquis qui id flagitant, dies & maturitas expectatur. Pontificiam at regium Seminarium, de quo proximis litteris dictum est, ipsum quoque & numero & adibus dilatatur. ardent mirifica cupiditate propaganda religionis, suosq. è tot errorum tenebris euocandi. Domos quoque tenuiorum auditorum, quam & contubernium Sanctæ Trinitatis appellant, usque eo creuit, ut contubernales aluerit octoginta. Ex ijs multi in varia loca dimissi, varijs quisque muneribus, Ecclesiæ profunt. regunt scholas, religionis elementa tradunt, & si

quando incidit eiusmodi tempus, Paræcias ab hæresis contagione defendunt. curant rite funera, cruce luminibusq. prælatis, modulatoq. carmine; ipsis etiam inspectantibus Arrianis, qui quidem fremunt, nec manus continent ab iniuria: sed Christi milites non modo æquo, sed libenti animo ferunt omnia. impetuntur non solum conuijs ac maledictis, sed interdum etiam lapidibus, obscœnisq. sputis. nec semel occidit, ut qui sacra crucis præferēbat insignia, lapide prostratus & afflictus ad terram sit. Ex quibus rebus facile potest coniici, quales tandem ex hac officina virtutis, opera prædeant. Contubernales duo, nec ij quidem de doctissimis, adiuncti comites Sacerdoti nostro, cum Turcarum fines obiret, ab eoq. missi ad erudiendos pagos quosdam, in fideq. firmandos; quattuor alios præterea pagos Hæreticorum ministris eiectis, vnâ cum vxoribus ac familijs ad Catholicos adiunxerunt. Ex his alter cum Societatis cupiditate flagraret, voti compos est factus: alter quò maiores sibi animos faciat ad res pro Christo gerendas, ornatus est Sacerdotio. Pater autem ille cum hōc anno multa eximia cum laude fecit, tum proximo, sexaginta pagos ad Ecclesiam dicitur adiunxisse.

IN SICILIAM profectus est laico cum comite Pater quidam. ea autem ferma regio auitam religionem etiamnum retinet, in eaq. Sacerdos ille Iubilæum Summi Pontificis promulgauit, plurimisq. confitentibus aures dedit. multos etiam reddidit in tuenda veritate constantes, Christiana
disciplina

disciplina præcepta passim docuit, & in ciuitate, quam fax omnis hæreticorum inuasit, Catholicorum, quæ supersunt, reliquias, Calvinista fremente; & sacramentorum administratione solatus est, & Liturgiæ sacrosancto mysterio. Pagi quoque nostri, quos passim Arriana labe infecerat, obeantur, effe-
ctiq. sunt iam ferme Catholici vniuersi. eademq. utilitate finitimi nobilium pagi lustrantur. atque vinum messis vbertati, operarum copia par esset: sed penuria cogit multos non sine dolore deferere. Frater quidam è nostris medicæ peritus artis, dum grani urgente necessitate suam quoque operam exterius præbet, ex ijs centum & sexaginta, non minus animi, quàm corporis salutem attulit. ad Catholicos quadraginta conuertit, alios autem ad baptisum: & ab alijs, ne Catholica veritati se oppo-
nerent, impetrauit.

POLOCENSE AC LVBLINENSE Collegia.

POLOCII extrui cæpta sunt schola, in eisq. imbui primis litteris pueritia, quam frequen-
tissimâ speramus fore, ubi, quæ ad Gymnasium per-
tinent, constituta sint omnia. Nobilitas pluris iam nos facit, libentiusq. suos mittit liberos informan-
dos. quamquam auditorum non magna copia est: quiduis enim aliud parentum plerique curant, cum Schismatici Hæreticæ sint, quam ut doctri-
narum

narum ornamentis, quibus ipsi carent proles abundet. Auxit Societatis existimationem dialogorum ac supplicationum celebritas, studiumq. publica caerimonia in solemni tum Liturgia, tum sacrorum ceterum cultusita ut illi ipsi nostrarum derisores contemptoresq. religionum, ad eariam nonnumquam aspectum pertrahantur. Celebratur quotidie magis nō à Catholicis modo, sed etiam à Schismaticis edes nostra, quam Rex cum havis omnibus ac fortunis Ruthenis adeptam ad nos transtulit, qui quidem ipsi nunc demum sentiunt, quanto è re divina sit magis, tam à Societate, quā à Poporum superstitione curari: cum & à ruinis instaurari videant, & quotidiana rituum sanctitate fieri augustiorem. Passim inter se & coram nostris fatentur, è nostrorum cōcionibus vberissimum se fructum capere, lucem se aspicere clariorem, inflammari animum ad penitentiam à vitijs auocari, & ad recte facta traduci: cum apud suos Popos nihil experiantur eiusmodi. triginta amplius ad Catholicos accesserunt, atque in his vidua nobilis, quæ non paucos ad eandem religionem suo exemplo moribusq. pertraxit. ea ne humanarū rerum procuratio à diuinis animum auocet, traditis suis genero bonis: quantum ad vsus vitæ sit satis, tantum sibi ipsa reservauit: domumq. sibi propter eadem nostram, vnde nunquam abesse possit, extruxit, precationi à ieiunijsq. continenter intenta. Populi pietas nihilo frequentia minor. tractat sacramenta solito crebrius: & quod mirum in ciuitate recens instaurata, & vbi schisma late vagatur, videri

deri debet; vniis Paschatis feriis, sumptuerunt Eucharistiae mysteria hominum fere duo millia. multiq-
item sunt, qui peccatorum se vinculis eximant, ex
quo plurima quotidie salus animis.

L V B L I N I quoque in reparando Christi grege
Societatis curae desudant. duos amplius & viginti
qui in heresi contriuerunt aetates, sacramento con-
fessionis absoluit, aliosq. complures ab Ecclesiae com-
munione seimctos, ad eius imperium nutumq. con-
uertit. multi eius opera, studio caelestium rerum in-
censi, Canobiorum se legibus atque institutis astrin-
gunt. nam qui se à vitiorum turpitudine ad frugem,
ab ira ad lenitatem reuocent, plures sunt, quam vt
eorum duci ratio curiose possit. Quamquam autem
perpauci in Collegio Lublinensi versantur, non ta-
men pagos finitimos negligunt. modo huc, modo il-
lud excurrunt, quò vel charitas impulit, vel necessi-
tas. expiati sunt ab heresi peccatisq. nonnulli: &
in eis acta similia eorum, quae gesta sunt domi. Con-
seruatur ciuium in nos amor, & nouis semper offi-
cijs, quo nos numero locoq. ducant, ostendunt. prae-
ter amplissimos hortos, & quas incolimus aedes, &
alia quaedam huic tributa Collegio, viginti am-
plius florentium millia triennij spatium à varijs sunt
accepta beneficijs. multa Senatus, multa privati de-
derunt. ipsa quoque Polonia Regina, vt ubique apud
nos suam beneuolentiam testatam relinquat, cum ex
fororis sua legato (ea est Suecia Regina) non exigua
pecuniarum subsidia diuideret, suam quoque Brans-
berga partem, suam Craconia in Monasterium com-

modum referuauit. Gratia nimirum Deo, qui spes solidiores affert, fore, ut qui hac exordiorum fundamenta iecit, largiatur etiam exitus quam finitimos.

RIGENSE, ET NIESVISIENSE Collegia.

RIGAE assidua diuini verbi predicatione non solum apud Polonos & ciues, sed etiam apud Germanos & Lotanos valde proficitur. Ritheni amplius decem, haeretici duodeviginti dedere manus. Fuit in his publicus sectae minister, qui & publice haesim eiuauit, & parentem suum, qui ministri quoque munus obibat, induxit, ut à sacrilega Eucharistiae administratione se contineret, eamque ministrari patereetur à nostris. De Lotanorum & Paganorum in praedijs nostris concursu nihil attinet dicere, in quibus quidem sacramentorum & concionum pabulo sustentandis, vitam mortuum usque saepe nostri desudant: Nihil de Pontificij Iubilaei fructu commemorabimus: quae res ut plerisque visa est insolens, ita fuit omnibus salutaris. Ne omnia quidem pro annis suscepta itinera numerabimus, non minus frugifera quam laboriosa. Votaria, quae futuri Episcopi sedes est (non dum enim Episcopum suum Linotia viderat) ea cernitur in incolis pietas, et fiducia, ut se quid non modo hominibus obesse senserint, sed suis etiam iumentis; continuo ad Sacerdotes nostros medicinas causas confu-

confugiant. Nonnulli cum infici contagione pecus animaluerterent, cadavera & exunias extincti pecoris afferebant, ut misericordiam captantes, pro viuo pecore preces elicerent: commeruitque eorum in Deum fiducia, ut aqua rite benedicta perniciem potata depelleret, & cadenti pecori subueniret. Quin ipsi quoque haeretici, quamquam palam ritus catholicos in honore non habet, clam tamen, ut multorum agrotationibus medeantur, eiusdem aquae causa ad nos mittunt. Itaque hoc quotidianum & solemne nostris est, ut aqua, salis, ac frugibus benedicant: & quod admirabilius est, deducuntur interdum ad mare Balticum, ut obnoxia veneficis retia sacris carminibus expient: interdumq. sit, ut cum diu frustra in capiendis piscibus laborarint, subito ad Patris aduentum magnanimum piscium capiant. Ad retinendam autem hominum pietatem nulla à nostris praetermittitur carminumia: decernuntur domi forisq. supplicationes, in quibus ad uaria templa frequens populus coit. cumq. huiusmodi supplicationem in praedio nostro Sacerdos noster instituisse, & per fata supplicantium agmen ac pompa procederet, stomachari nobilis matrona cepit, seu propter agri sui vicinitatem, seu propter religionis dissimilitudinem; groniterq. suos rusticos accusauit, quod ad eam multitudinem sese aggregassent. sed mox sensit iracunda femina, quanti Catholicorum faciendi sint ritus: nam cum eius sata continentia sint nostris, de solo tacta penitusq. abrasa sunt illa
cum

cum hæc intacta atque illasa permanserint. Tam
 letos rei Catholicæ cursus non ferunt equis oculis
 aduersarij. perstreperant in suggestis, debacchantur in
 circulis, nihilq. non maliuntur, ut apud populum na-
 bis consensum inuidiam. multi hæreticorum ministri
 inuehi pro concionibus in nos coperunt, & seditio-
 num ac cædium nos auctores dicere, ut necesse fue-
 rit propositis de religione questionibus, eorum au-
 daciam reddere sequirem. at præclari doctores mi-
 nis hisce perterriti, abnuere sine pudore certamen
 negare sibi licere sua per decreta nobiscum congre-
 di omni disputationis genere prohiberi, sine id stylo
 fiat, sine contentione verborum. Vbi hæc non pro-
 cedunt, dantur ad Senatum litteræ, uti sibi curæ esse
 vellet non tam nostram contra petulantissimos ho-
 mines causam, quam publicæ communisq. rei. Obsti-
 tit aliquantulum eorum audacia Senatibus & ijs in-
 uitissimis, Gregorianum etiam Calendarium admi-
 sit, quæ res mirum in modum hostiles iras acuit. ille
 scholarum indicem pro Gymnasi foribus affixum
 contumeliose renellunt ac lacerant, in eiusq. locum
 alia schædæ probra præfigunt, sed, quod grauif-
 simum est, cum Minister quidam à Senatu seuerè mo-
 nitus esset, ut se à turbulentis concionibus contin-
 eret, tantum abest, ut dicto audiens fuerit, ut pro
 suggestu maiores turbas fecerit, exacuit in maledi-
 ctæ & contumelias nostri nominis intemperantem
 linguam, ut rabie accensus populus in eadem no-
 stram, nocte illa, quâ natalitia Saluatoris excipiunt,
 tum cum diuinis operabamur, irruerit, insonditq.
 vocibus

vocibus ac clamoribus diuina cantica perturbavit,
 manus etiam in nostros iniecerit, lapidibus, pugnis,
 alapisq. multavit, omnia denique per summam reli-
 gionis contumeliam polluerit ac violarit. cumq. re-
 cipiendi anhelitus causa, improbi sese à templo in cæ-
 meteriū proximū contulissent, ostiorū exclusi clau-
 stris, ex ipso cæmeterio, Chori fenestras lapidū im-
 bre concutiūt: ut de nostris sint vulnerati nonnulli.
 Diebus interpositis non ita multis, cū primū impe-
 tū vidissent irritū, alijs alijs in locis mille amplius de
 nocte ut nostras aedes euertèrent, conspirarunt, cū
 interim nostri ad placandū Deum sese toti conuertere-
 rent. Sed placuit Deo per honestos viros incitate
 plebis impetum continere, tum cum machinas ad
 euertendas iam diffringendasq. Collegij foras admo-
 uerat. eodemq. tutore atque adiutore Deo, crescen-
 te postea in vrbe tumultu, grauiasunt euitata peri-
 cula: ut crebris iam documentis appareat, quanta
 sit ipsi Deo curæ nostrorum salus, quos toties ab im-
 proborum conatibus consilijsq. defendit. Tamen in
 tanta facinorosorū vbertate non desunt, qui sua nos
 pietate solentur, et, quod in miraculis est habendum,
 superant etiamnum virgines sacre duæ à Cisterciën-
 si familia, quæ sexaginta ipsis annis, quibus Luthe-
 rus hic viget, nunquam à religione Catholica descii-
 uerunt. earum altera centesimum, altera octogesimū
 excedit annū: ex vite sanctimonia ac pietate amba-
 ut de stasis suæ familie ieiunijs in summa senectute
 nihil remittant; sacrificijs omnibus, quæ in ipsarum
 æde tria et quatuor interdum peraguntur, nix et ga-
 nibus

nibus semper adsint . cumq. proxime in grauissimo
 ciuium tumultu , rogarentur a nostris , vellent ne
 tātisper, dum pacata res essent, in prædium quoddā,
 ne quid incommodi paterentur, abscedere; præcise
 negarunt, certe potius de vita, quam de cænobiij di-
 sciplina discedere. grauissimum testimonium veri-
 tatis, viuum & spirans adhuc in aduersarios, sed ef-
 frænata peccatorum licentia, & insana libertatis
 amor in tanto splendore lucis non sinit dispicere ve-
 ritatem.

CALISIENSE Collegium ab Archiepi-
 scopo Gnesnensi Regni Primate proximo anno insti-
 tutum publicas scholas aperuit, ad easq. ex hæreti-
 corum disciplina multi conuolant. viget pietas, dum
 coluntur ingenia; & ad nostrarum meditationū exer-
 citationes viri nobiles admittuntur: quorum vnus
 ubi sensit, nihil in humanis firmum ac solidum esse,
 societate nobiscum inita, curas suas ad vera bona
 & æterna conuertit. Hic quoque sacramento-
 rum creber est vsus: sensimq. frequentanda Eu-
 charistia, salutandaq. ter quotidie Dei Parentis con-
 suetudo longo interuallo renouatur. Agitur & cū
 hæreticis plurimo ipsorum bonos, abductiq. sunt à pe-
 stifera secta duodecim tredecimq. ad eos sanandos
 præbentur nobis aditus non difficiles. ipsi se dant,
 & quid de familia nostra sentiant, declarant. etiā hu-
 manitate nonnulla. Quo in genere Praefecti in arce
 Vicarius, quamuis numeretur hæreticus, cum du-
 rior esset aunona, mutuo nobis frumento subuenit:
 nec passus est, quod mutuum dederat, sibi reddi. quæ
 ex

ex re conijci licet, quemadmodum in nos animati Catholici sint, quando aduersarij ipsi se tales præbent. Atque vt ceteros beneficos sileamus, sacrorum Antistes, is qui Collegium nobis condidit opibusq. firmavit, vt suam consuetudinem tueretur, cum Bibliothecam nostram multis libris locupletauit, tum multo nos ære donauit.

NIESVISIENSE Collegium, vt proximo anno demonstratum est, est illud quidem adhuc in initijs, sed tamen non sine suis frugibus ac prouentu. Nuper apertus est ludus, & auditores ventitant quadraginta. Consistentium autem domi forisq. celebritas satis magna. quo fit, vt cum à reliquis sceleribus multi desistant, tum ab hæresi schismateq. non pauci. Ex his resipuerunt septemdecim. cogitur & multitudo puerilis ad Catechismum: in eoq. vt strenua, ita fructuosa collocatur opera. Nonogrodecum Comitij provincialibus Sacerdos est missus, qui non modo conciones apud hæreticos et schismaticos habuit, sed cum ijs etiã præsens disputationis certamen. Varijs in aulis plurimas confessiones accepit, & ad Ecclesiæ obedientiam familias interdum integras nec obscuras è schismaticis Ruthenisq. conuertit. Senex claro loco natus, cum aqua intercute laboraret, post multos nostrorum labores ac contentiones, hæresim tandem abiecit. is postea cum à peccatis animum confessione soluisset, corpus etiam tumoribus liberauit. Concessus est auctori ac fundatori Collegij, cum ad Regni Comitia iter haberet, Sacerdos è nostris. cuius profectio in singula-

singularis vtilitas, salus coniugi fuit, quæ à Catholicis ante seiuncta, suum postea imitata virum, ad Ecclesia nutum potestatemq. se contulit.

D E R P A T E N S E.

DE R P A T I varijs scholarũ ordinibus Academia distincta, auditorum quoque varietate et multitudine floret. celebratur à Polonis, Moschis, Estonibus, atque Germanis, & in Germanis à Lutheranorum civium, & senatorum Derpatensium filijs, quos vniuersa Societas non tam litteris atque doctrinis, quam Catholicis moribus ac uirtutibus expoliendos censet. adhibet ad id sodalitiarum, ut consuevit, præsidia: in quibus quotidie sentit, quantũ ad optimam iuuentutis educationem insit ponderis ac momenti. vbi autem ab erudienda iuuentute discessimus, primæ curæ ad reliquum genus hominum referuntur. curatur à nobis, ut proxime demonstratũ est, non vnum tantum hominum genus. nam cum hic ex nationum, quam significauimus, varietas sedem habeat, nulla Deo iuuante gens est, quæ nostrorum operã officiumq. desideret. Estones, qui ferme agricolæ sunt, & propria ac dissimili ceterarum lingua loquuntur, licet varijs subiecti sint dominis, nec ijs semper Catholicis; tamen eo usque in Catholica religione persistunt, ut catholicos Sacerdotes admirabili beneuolentia ac ueneratione prosequantur. hanc nimirum antiquam fidem asserunt, et præter ceteras adamandam. hi de longinquis sæpe locis in equis
qua-

quadrigisq. veniunt, ut secum aliquem de nostris
auehant, qui vel missæ sacrificium apud se peragat,
vel spectris obnoxias ades sacris ritibus expiet; uel
denique quidquid ad victum adhibet, benedicat. Sed
cum in omni loco promptam Societatis experiun-
tur operam, tum in excipiendis sacro fonte pueru-
lis: è quibus excepti sunt hoc anno mille circiter &
ducenti, plurimisq. adhibita cerimonie, quas in eo-
rum ante baptismis Sacerdotum incuria praterierat.
Habent Estones in agris suis templa complura, loco-
rum interuallis ualde disincta, quæ celestibus dita-
ta muneribus, & summorum Pontificum indulgen-
tijs, statis anni diebus maxima frequentia celebran-
tur. huc illi nostros euocant, ut ad paratam iam mes-
sem aduolent, & Christi condant in horreum. ita fit,
ut Estonum tantum causa in uaria loca sepe sit ex-
currendum. septuaginta hoc anno institutæ sunt pro-
fectiones, non nostrorum minore, quam ipsorum Esto-
rum uoluptate. Affert peregrinandi cupiditatem
cum minime dubia animorum utilitas, tum sincera
hominum beneuolentia, quam in excipiendis maxi-
me nostris, muniendisq. liberali uiatico preferunt:
ut iam nostri quocumque ad Estones se conuertant,
itineris subsidia non requirant. simul ac cognitum est
ad ipsos Patrem aliquem accessisse, & ipseq. Chri-
stiana legis explanare principia; confestim per inter-
nuncium Pagorum uicinitas admonetur: ex ijsq.
complures ad accipiendam salutarem doctrinam
momento conuolant: & sicubi nocte noster ille con-
sedit, prima ad eum luce conueniunt, ut uel sacrifi-
cantem

cantem videāt, vel aliquid de catechismo perdiscās.
 Atque hic Estonum ad nos concursus non minor
 est domi, quam foris. adeptus est concionator noster
 Estonica lingua vsum, barbara illius quidem & pe-
 regrina, sed tamen ludibundus; & tam nullo tempo-
 re vel negotio, vt eam Lutherani negent sine magi-
 cis ab eo artibus potuisse perdisci: infestis quippe
 oculis tantam auditorum in ade nostra frequentiam
 Lutherani ciues aspiciunt, præsertim quod eadem
 concionis hora, suas alia in ade Minister conciones
 pestilentes habet. tribuunt & prestigijs daemonum
 pulsos è corporibus morbos, vt aqua rite benedicta
 vires, careiq. agni, quibus illi pelluntur, infirmant.
 Sed fecit Cardinalis Radziuilus, vt deiecto de con-
 cionandi munere Lutherano ministro, qui hac in an-
 res multitudinis infundebat, hæreticorum ora com-
 pesteret. Sequuntur Poloni, qui huc post recuperatā
 Liuoniam ab eorum Rege Stephano commigrarunt.
 Hi licet omnes Catholici pene sint, habeantq. Polonū
 Parochum; quotidie tamen turmatim ad nos con-
 fluunt, vel sacramentorum causa, vel sacrificij. Sunt
 & Poloni milites, qui in finitimis resident arcibus,
 quorum animis easdem curationes Societas admo-
 net. amant illi nostros & complectuntur officijs, sa-
 cileq. se patiuntur, si quando de salutis cursu defle-
 xerint, in viam reduci itaque mira in multis exitit
 commutatio. Sed ne Moschi quidem negliguntur à
 nostris. Hi Græcum sequuntur schisma in religionis
 ratione: & ex his ad Latinorum communionem tra-
 ducti sunt octo, habitaq. in eorum suburbio non in-
 utiles

utiles conciones . Restat postremum genus hominū,
Germanorum, ex quibus sanam atque integram reli-
gionē qui colant, perpauci sunt. sunt enim à Luthero
plerique, et mutuo quodā impediti metu, à nostrorū
consuetudine vsuq. refugiunt . itaque vix vnus &
alter à magistro discessit. sunt tamen qui conciona-
tori nostro dent operam, interdumq. genibus nitan-
tur in sacris . leuiuntur Catholicorum rituum ob-
seruatione non pauci, partim supplicationū pompa,
partim pijs spectaculis delectati. Nec desunt hare-
tici, qui nostros euocent, vt vel parturientium peri-
culis, cereis opitulentur agnis, vel domicilia venefi-
cij infesta perpurgent . Quin Lutheranus quidam
Consul patrem adduxit in prædium, vt & suis in
adibus recens exstructis sacrificaret, & baptismo
lastraret infantes, diuinæq. legis summam subiectis
sibi populis explicaret. quod ipsum ab alijs nobili-
bus Lutheranis est factum. Regius quoque Derpa-
rensis Oeconomus, quamuis Catholice non assen-
tiatur Ecclesiæ, mandat tamen vbique suis, omni vt
humanitate nostros excipiant. ipse vero ad cultum
domesticum ac sacrum non pauca contulit, & pro
viribus, ne quid de libertate nostra minueretur, pu-
gnauit. Extremo fere anno non pauca ad diuini cul-
tus propagationem sparsa sunt semina. constitutum
est ex interpretibus Seminarium, quorum nostri
vtantur opera ad explicationem doctrinæ christia-
næ: iamq. in eo sunt, qui Lotauæ, Estonice, Rutheni-
ce, Latine, Germane, Lituaniæ, Suetice, ac Poloniæ
norint: quæ linguarum tanta varietas è varijs fini-

P timisq.

timisq. nationibus, quæ huc confluunt, efficitur. Sunt
 & huius Collegij fundamenta iam iacta: acceptiq.
 ex ea, quæ quondam fuerat, arce, alijsq. bonis an-
 nui redditus florenorum fere bis mille. addita etiam
 sylua cadua, multis passuum millibus longe lateq.
 vasta: & attributa rusticorum familiae centum cir-
 citer ac sexaginta, quod quidem in ædificium no-
 ui Collegij commodissime cedit. adiunctæ insuper
 ædes quædam, Cænobio, quod iam nostrum est, con-
 tinentes. traditumq. cum area ambituq. domorum
 ingens & augustum Dei Matris templum. quod à
 magno Moscorum duce, qui decessit, fratri regis Da-
 nia, qui eius nepti nupserat, ad Lutheranam labem
 relictum, Deus nobis videlicet reseruauit. Sed Po-
 lonia regis liberalitas de familia nostra tam meriti,
 nequaquam satis oruari verbis & prædicari potest.
 is etiam ut quamprimum Societatis operas aduo-
 caret, vestigialis nomine elapsi iam anni, florenos
 mille quingentos, partim numerandos curauit, par-
 tim frugibus persoluendos. Itaque in ipso B. Ma-
 ria templo, eiusq. conceptæ Virginis ferijs, quo
 die in possessionem templi venimus, à votorum in-
 stauratone Collegij sunt ducta primordia. Vix di-
 ci potest, quam hæc rerum conuersio eos, qui præ-
 fectis arcis, subijciebantur, delectauerit, malentes
 multis partibus Societati nostræ, quam regijs præ-
 fectis. Itaque campanam, quam annis an-
 te triginta, hæreticorum Moscorumq. causa in ter-
 ram alte defoderant, effoderunt; ut alteri tem-
 plo, quod prædio nostro adiunctum est, vsui ef-
 fect.

set. alteram item alij annos etiam ante triginta sublatam è templo, demersam occultauerunt in fluuio, certa spe nixi, aliquando fore, vt sedatis diuturni belli tumultibus, religioni Catholicae describeret. Atque hæc sunt Collegij Derpatensis initia, postremi in Europa præsidij, ad orthodoxam fidem vel retinendam vel propagandam. Nam præter vicinum Suetia regnum, per amplæ nos attingunt Moscorum prouinciæ. quæ commodè ad ipsam Moscam eius imperij Metropolim non longis itineribus adiri potest. ea autem cum inter Europæ Asiæq. fines sit interiecta, iter aperit nostris ad reliquos in Indiã fratres. Nec vero Moschi, qui extra Derpatum in suburbio mercaturam exercent, à nostris abhorrent: quin ea est de Societate apud illos opinio, vt Germanos, qui hic versantur, hæreticos; nos, antiquæ fidei homines & religionis appellent. Id igitur restat vnum, vt complures fratres in partem laboris veniant, & quæ tam pulchre per reliquos huius vineæ cultores orsus est Deus, sua augeant & propagent industria.

RESIDENTIA ALBAE IULIAE.

& Leopoliensis Missio.

IN Alba Iulia sede, si eos quoque, qui apud Principem morantur, enumeres, vndecim omnino reperias. Hic autem primæ curæ sunt, vt is quem dixi Princeps sic educetur, vt & Regis Polonici expectationi

Etationi respondeat, & inter tot hæresim monstra, insignis Catholica religionis defensor & propugnator euadat. in quo vno tantum putatur esse momenti, vt in ea viri boni sint spe, fore, vt quemadmodum ab vno iuvene Principe Catholica in ipsis partibus est eversa religio, ita ab hoc quamprimum Deo adiuuante reuocetur. Gymnasii melior hoc anno iam forma est: classe quadripartita distinguitur: duæ habentur in aula, reliquæ in Ciuitate. Institutum vna cum Principe, procerum liberi ac Senatorum: cumq. Catholici iam sint omnes, nec parentum minas magnopere reformident; magnus ad res gerendas campus sese nostris aperit. ratam hanc spem faciat optatis euentis diuina benignitas, & instituta pertexat. certe ex ipsis concionibus, catholicorum paulatim numerus increbescit, hæreticiq. proceres mitigantur: vt de multis hoc confirmari iam possit, eos à nobis esse, quamais humano forsitan metu occultet frontem sententiam. cumq. in comitijs de exigendis pellen-
disq. nostris, aduersarijs nonnullis urgentibus, ageretur, non defuerunt vel ipsos inter hæreticos, qui causam nostram publice susciperent agerentq. Cæptæ sunt etiam res futuri Collegij regia liberalitate confitui: dataq. iam in id villula, syluaq. cum Cænobio, sacraq. æde: & in scholarum fabricam certa quotannis pecunia.

LEOPOLIS, Russia Metropolis præter Catholicum Archiepiscopum habet Episcopos duos, Armenorum vnum, Ruthenorum alterum. sunt enim & ex incolis Armeni complures, sed à Catho-
lica

lica religione auersi. Hic igitur Archiepiscopus à P.N. Generali de collocando stabili aliquo Societatis domicilio cum contendisset, nec id in tanta nostrorum paucitate impetrare potuisset; duos tantum è nostris accepit: quorum tam strenua opera fuit, ut ad maiorem melioremq. pietatis cultum vniuersam permonerint ciuitatē. Exercitijs potissimum spiritalibus, et sacramentorum concionumq. frequentia, collaboratum pro animis est. Catechesis etiam inducta, doctiq. publice Sacerdotes & Clerus expediendi rationem, quæ ad conscientias & officium hominum pertinent. sed tanta vinea, si verum querimus, plus desiderat operarum. Quod si in hoc celeberrimo regni totius emporio, quò ex Armenia, Scithia, Valachia, Moldania, alijsq. disunctissimis regionibus multitudo concurrit, aliquas aliquando sedes Societas locet; videre iam videmur, quanta animarum futura sit seges: cuius iam rei non leuia cernuntur initia. Excitauit Deus matronam viduā, pietate atque opibus æque diuitem, quæ commodo vrbis loco ad ædificium area coempta, domicilium suis nobis sumptibus exstruit. cui si aliorum quoque accedat benignitas diuinitus excitata, confecta Deo ducere res erit.

RESIDENTIA VARADINENSIS in Pannonia, & Zepiacensis Missio.

VARADINVM missi sunt duo. est autem hæc Pannonia ciuitas satis frequens, secularum

Ætarum varietate referta : abundat enim hæreticis Turcisq. compluribus, ex quibus vtrisque non contemnenda facta sunt lucra. Catholicis autem qui vix duo millia censentur, consimilis utilitas est allata, præsertim pestilentia sameq. premiente. Sed rem suam Deus, prodigiorum quoque promouet insolentia. curantur egrorum corpora Sacramentis & curationibus animorum, cereisq. agnis terrores demonum & spectra fugantur. Verum qui Catholicorum numerum auget, is quoque hæretica nequitia ministros, ne suis Zizanijs spem sementis extinguant, de medio tollit. obijce enim impius ille minister, qui in hanc ciuitatem Caluini pestem primus inuexit. Hunc dicitur aliquando vir consuluisse Catholicus, anceps & nutabundus in fide; exactoq. iur. iurando, multis precibus obsecrasse, sibi vt aperte diceret, in tanta sectarum ac religionum varietate, quam tandem optimam ac verissimam existimaret: coactusq. iur. iurando minister, ita dixisse, Ad æternam salutem consequendam tua fides est melior, ad carnem fouendam, mea. indicauit vellet nollet denotum illud æternis ignibus caput, ex quo tandem fonte hæresis fluat; nec quemquam à Catholica religione desciscere, nisi qui Christi crucem oderit, carnem adamet.

ZEP LACVM vrbs est finitima Turcis, & vt aliæ multæ, hæreticis Catholicisq. permixta. huc etiam nostri venere subsidio. nam cum pestilentia ciuitas laboraret, à qua mortales omnes abhorrent

horrent, sacerdos è nostris studio aliena salutis incensus, ex ijs ipsis, quos pestilens morbus inuaserat, centum ac triginta expiauit. lustrauit etiam baptisinate quattuordecim, & pagos vicinos oberrans, nihil quod è re diuina videretur, omisit. Sed quoniam hic de nostris, regionis sermonem natus est nemo, ex alumnis disciplina nostra præsidia linguae petuntur. Ex ijs quidam catechismi beneficio pagos quinque & viginti; alius quindecim in religione catholica sustentauit. Duo alij à P. Prouinciali è pontificio regioq. seminario missi, pagos item octo tanta cum laude atque vtilitate lustrarunt, vt non modo laborantes in fide firmarint, sed etiam non paucos ab ipsa haresum contagione retraxerint. Pater concionum fructus excipiendis confessionibus colligebat; scilicet non exiguos, praesertim metu mortis iniecto à pestilentia peracerba atque inusitata: cuius vitanda causa reperti sunt, qui summis in arboribus nidos sibi animum more construerent: quorum tamen plerosque vel atra lues, vel inedia ipsa consumpsit. itaque qui salutem animi diligebant, certatim concurrebant ad nos, vt catholica in Ecclesia extremum vel spiritum sibi liceret effundere.

CRACOVIENSIS PROFESSO.
rum, & Probationis Domus.

CRACOVIÆ Societati duæ sunt sedes, quarum altera Nouitiorum est, nuper instituta: cuius rei causa proximis huius anni comitijs delata sunt aedes Parochi, templumq. sancti Matthiæ, opera auctoritateq. Thomæ Plazæ, qui non modo, ut Cracoviam Societas acciretur, auctor magnopere fuit, sed etiam suas aedes nostris, cum egerent hospitio, patere semper voluit ad alendos vero Nouitios pietissima Castellana Cechouiensis, quæ huius fortunæ domus stabiliendas fundandasq. suscepit, duo contulit prædia. hæc aliquot annis ante perpetuos redditus Cracoviensi Societati decreuerat: sed cum maleuolorum sermonibus rem differret, nuper nostrum ingressa templum, & sacrorum cultum admirata, celebritatemq. religiosi conuentus, ad id quod iam pridem cogitauerat, animum retulit. Euocatur igitur moderator domus, statim testamenti tabulas conficit, & bona quadam, nullis adiectis conditionibus vel oneribus, Societati legat: ex quibus annui floreni (is est nūmus denariorum fere nouē) capiuntur circiter octingenti. ita breui huc Nouitiorum migratio fiet. Multum autem nobis profuit ad colligendam hominum gratiam sacrorum diligens procuratio: nec minus ad excitandum ad similem imitationem reliquum clerum. Nam & aedes maxima cernitur iam splendidior, & vna omnium vox est, Iesuita-

Iesuitarum aduentu diuinum cultum quodammodo restitutum. ceteri quoque ordines studio æmulationis incensi se reuocant ad industriam, nec patiuntur sua squallere templa, cum nostra niteant.

Altera, quæ ad S. Barbaræ sedes est, aliena se misericordia opibusq. sustentat, nullo suo redditu ac proventu. sex sacerdotes alit, qui animorum commodis salutiq. prospiciant. Habentur Dominicis diebus quaternæ singulis conciones plurimo conuentu: pariq. studio ad sacramenta concurritur. Reconciliati sunt Ecclesiæ Catholicæ vnus & septuaginta, quâquam haberi singulorum non potuit ratio: constat enim ab alijs alios, qui subsidio nobis venerunt, ad sanitatem esse traductos. dederunt se nobis principes viri duo, quorum cum ætate consenuerat hæresis: vt miraculo prope fuerit eorum in gratiam reditus cum Ecclesia. Erat quidam Caluinistarum signifer & minister, quocum Sacerdos noster quam occultissime, ne quid emanaret, agebat; flexitq. pertinaciam hominis constans pater, & qui fuerat magister erroris, factus est repente discipulus veritatis, hæresi remisso nuncio, eam ipsam publice in æde maxima, totiusq. ciuitatis oculis reuocauit. quæ res non sine solempni cærimonia apparatuq. transacta est. habuit Sacerdos noster de hæresum fonte sermonē, vt opportunas huic morbo medicinas afferret: cuius ita probata concio est, vt vel ipsis aduersarijs, quibus hic abundamus, admirationi fuerit. Huius palinodia vt religionis hostes perterrituit, ita Catholicos subleuauit. erat enim vir grauis non
 ætate

etate modo, quippe sexagenarius, sed etiam litteris
 & doctrina. annos triginta publicum ministrū ege-
 rat, veneratq. paulo ante Cracouiā, euocatus à suis,
 ut in agri ministri locū munusq. succederet. nec mul-
 tis ante diebus concionē habuerat apud suos, qua se-
 rè tota in eorū fictos et simulatos mores grauiter est
 inuectus. quare cū mox in hereticorū oculis, & in
 clarissima ciuitatis luce eā ipsam, quā docebat, here-
 sim eiurauit; vix dici potest, quā hoc vno factō im-
 proborū synagoga cōciderit. Nō minus illustris fuit
 alterius reditus ad Ecclesiā, qui ipse inter hereticos
 familiā ducebat, & nouū dogma cudebat. spargebat
 hic longe lateq. virus pestilētis doctrina, et quò ue-
 nenata lingua non poterat, perniciosus calamis aspira-
 bat. disseminabat per Transyluaniam Arriū, & Dia-
 goram, vt iam ante fecerat in Polonia, & suo aduen-
 tu contaminabat omnia. sed ne latius pestis illa ma-
 naret, rex de religionis incolumitate sollicitus, con-
 quiri iussit hominem, & in custodiam tradi. quod ille
 cum præsensisset, sine cunctatione profugit. postea
 diuina oborta luce se ipse collegit, litterasq. ad Re-
 ctorem Claudiopolitanum & Viennensem dedit, in
 quibus erat, certum sibi esse, ad Ecclesiam redire:
 comperisse se denique in tot sectarum varietate ac
 multitudine, aut religionem esse nullam, aut vnā
 veram esse Romanam. Cum igitur Cracouiā ad nos
 venisset, & suum nobis consilium ac voluntatem
 exposuisset; quamquam nostri eius constātia nequa-
 quam satis fidebant, ueriti ne metu potius aliquo re-
 sipisceret, quam veritatis amore; tamen non com-
 mittendum putarunt, vt qui sanitatis significationē
 daret,

daret, ei pœnitētia locus ac medicina deesset. itaque domi nostra receptus, sensim eò deductus est, ut, quod uix fieri posse videbatur, in omnium Academicorum corona, & in maxima vulgi frequētia, omnes hæreses eiuravit; editaq. ex instituta formula religionis catholica professione, reuocationem illam suo chirographo consignatam testatamq. uoluerit. subsecuta de inanissimo hæresium cultu sectarūq. deliramentis est concio, in qua de Caluini schola uir nobilis cū ad se redire cœpisset, & in dubiū egregij magistri dogmata reuocare, dubitationes suas cū concionatore nostro cōmunicauit. quæ quoniā facile eximi potuerunt (nihil enim contra uim ueritatis ualet) spes est, ad eamdē breui religionē eū quoq. uenturū. Institutū porro Cracouiæ est Misericordiæ nomine sodalitiū, cui et ex clero & ex ciuitate uiri graues de-
 derenomē. hi crebro tractāt diuina mystēta, stipem in cōmune cōferūt ad eos potissimū subleniēdos, quos à quarēdo uictu uel morbus retrahit, uel uerecundia. nec tamen ceterorū solitudo deseritur. multos, quos alienū as in tenebras abdidit, dato pretio solūdos curāt. familias etiā quasdā ad summā redactas inopiā statis eleemosynis alūt: et ut charitatem cum christiana humilitate cōiungāt, ad templorū ualuas as corrogāt, multa q. eiusmodi ad meditationē pietatis excogitāt. ita fit, ut exēplo sint ciuibus uniuersis et societatis nomē, quod hic erat inuisū, iā sit in honore. Altera etiā Dei Matris nomine constituta sodalitas est, præsertim ex Academicis: quæ ne suis quidē fœtibus uacua est: nā & Theologiæ ex ea doctor & alij duo ad probationis domum prodierunt.

MISSIO

M I S S I O S V E T I C A .

ETSI Lutheranam post hæresim Suetica natio varijs sectarum pestibus afflictata, vix maiorem spem aliquam futura salutis attulerat; ea tamē postquam optima illa Regina, de cuius virtute iam scripsimus, vnicum in regno illo Catholici nominis propugnaculum, morte sublata est, effecta se ipsa deterior, ita furere in nos cœpit, vt propius factum sit nihil, quàm vt tot annorum seges, tantiq. agricolarum labores funditus interierint. Nam præcipua regni pestis hæreticorum ministri, vna cum sui similibus, præclaram se nactos occasionem rati exterminandi nostros, delendæq. memoriæ catholici generis, nihil non tentarunt, vt improbissimi sui voti compotes fierent. incitare igitur in nos vulgus, odia multitudinis inflammare, querere procerum, qui nobis obeſse possent, opportunitatem & gratiā: eosq. per numina, per patriam, per sectam obtestari suam, suæ ne causæ deessent, consulerent otio publicæq. rei, & cum communi, cum priuata saluti seruirent. tum demum dicere aduenisse tempus, cum peregrina religiones eijciendæ, retinendæ patriæ forent. adire cum proceribus regem, flagitare vt Romanenses, ac Iesuitas potissimum regni finibus exturbaret. Sed cum Rex nequaquam inuidorum ac maleuolorum voces audiendas putaret, filiusq. Princeps sese magna vi pro Catholicis interponeret, eam moderationem adhibuit, vt in gratiam importunissimorum supplicum

plicum, reliquis in Poloniam dimissis; Sacerdotem
ē nostris vnum postulationi filij pietatiq. concede-
ret. tulerunt id aduersarij tum quidem animis non
iniquis, sed procedente die cum sacerdotem illum
non male suam apud Principem collocare operam
animaduertent, aliosq. sibi adiungere, qui sua ipso-
rum lingua conciones publicas adornarent; veriti
ne is longius, quam sua ferret voluntas, progrede-
retur; miseri vehementius angī & maiora quadam
in nos moliri. Perbelle autem accidit, vt secundas
nuptias Rex appararet: ad quas cum ex toto regno
frequens vndique concursus fieret, & nemo non, vt
solet, exporrigeret inter epulas frontem; multa de
nobis libere vtroque citroque iactata sunt: nullus ta-
men publicus tumultus extitit, priusquam à nostris
Quadragesima est inchoata. Quo tempore cum sese
Princeps à communi conuictu cœtuq. disiunge-
ret, & Ecclesiæ Catholicæ leges ritusq. seruaret,
erupit iterum in nos temulentorum hominum auda-
cia: & nos ipsos figere maledictis instituunt, terrere
minis, patronorum querere contra nos gratiam, re-
ginæ aures recens sponsæ onerare mendacijs, ad re-
gemq. dirigere, vt è suo regno primo quoque tem-
pore nos extruderet. suscepit suorum causam omni
studio ac contentione Regina, & vt facilem muniret
sibi ad impetrandum viam, venit in mentem hoc
vnum à rege dotis nomine postulare, vt si publi-
cam incolumitatem & otium amet, Papæ declama-
tores, regniq. vniuersi perturbatores abigat. Rex
cum se offensum iudicasset, amota Regina, rem agi-
tare

zare cum suis, & quid tandem tanto cum apparatu peteret, sciscitari. inuehūtur illi subito in religionis nouæ cultores, quo nostros nomine non obscure carpebant, accusare & prodita fidei ministrum quemdam, Stocholmiensem Parochum, qui paulo ante à Iesuitis abductus, audacter inter suos de rebus Catholicis loqueretur. hunc ad Iudicium, hunc ad pœnam deponunt. Rex ut aliquem seditio- nis exitum inueniret, & ira percitos animos miti- garet, iubet eis hominem obijci, in quem suo arbi- tratu animaduertent. hunc illi in suam tradi- tum potestatem Stocholmio euocant, & miris mo- dis exagitant. in hunc æque summi atque infimi pe- tulanter insultant. luditur à ministris, & ut in ip- sorum verba iuret, ad aras usque pertrahitur. quod ille cum constantissime recusaret, & nefarias illorum religiones execraretur ac ritus, plagis onè- ratur atque conuictijs: cogiturq. vestes, quibus suis in templis uti solent, induere, easdemq. iniectas per vim rursus detrahunt, summo dedecore atque ignominia. tum laruatus Antistes pulsat scapulas baculo, & in custodiam abripi iubet: quò dum ra- pitur, ab ipsa quoque plebe, qua cæternatim ruebat, misere conscissus est: ut miraculo prope fuerit, non eum furentis multitudinis impetu obrutam esse. Hoc ita male mulctato, ea crudelitate nondum sa- turi, in alium quemdam Catholicum irruūt, & in ho- spitio nihilo clementius tractant. alios vero Ca- tholicos, quos reperiunt, vel eadem feritate diue- xant, vel in carcerem tradunt. hos minis, illos ter-
rent

rent iniurijs : principemq. virum nostris partibus
vehementer addictum, suo munere & loco movent.
nec multum abfuit, quin suam in nos nondum sa-
tiam crudelitatem expromerent. non enim de-
erant, qui in nos quoque minas intenderent, sicas
vibrarent, voce terrerent. ac licet nihil in Sacer-
dotem nostrum metu Principis ausi sint, is tamen
ex catholicorum iniurijs ac calamitatibus, quibus
mederi non poterat, omnium maxime torquebatur.
erāt enim per regias nuptias sublata iudicia, mu-
tum erat forū, infirma Principis auxilia, cui ne adi-
tus quidem patebat ad patrem. quocirca precipuus
quidam minister, qui & à suis Archiepiscopus no-
minatur, celerrime Stocholmiam aduolans, in spem
venerat euertendæ funditus rei catholicæ, & vero
propius factum est nihil, quam vt scelerata consilia
funestum exitum sortirentur. sic enim ministri furo-
re incitata plebs est, vt toto foro volitaret ferro ac
contis instructa. Rex tantam hominum insolentiam
diutius non ferens, durissime eo accepto ministro,
compressaq. aliquantulum hæreticorum turba,
mittit illico ad nostros, vt quieto solutoq. sint
animo. eximiq. iubet Stocholmiensem Pæro-
chum è custodia, & improborum acta rescindi.
Sed ne Deus quidem passus est diutius tantam im-
probitatem inultam atque impunitam abire. a-
lios alijs calamitatibus & malis affecit. quos-
dam fulmine, alios repentina immissa morte prostra-
uit. nonnullos aquarum vis, quosdam mor-
bus pestilens interemit: atque in his regias quasdam
ancillæ

ancillas Reginaeq. fratrem & sororem. Storcholmiæ sulphure pluit, aliaq. sunt animaduersa prodigia, maiorum fortasse cladum malorumq. prænuncia. sentiet aliquando hæreticorum obstinata peruersitas, quamquam in hominum sceleribus Deus conuincit interdum; non tamen indormire; debitasq. pœnas in suum tempus maleficis reservare. Princeps in tanta hæreticorum nequitia, antiquam tamē pietatem obtinet, quotidieq. magis animum in religione confirmat. quin sorori quoque stimulos admo-uet: ut quæ leuitate quadam à veritate deflexit, eā, si possit, ad penitentiam facti reducat. nihil autem est quod Deo duce desperet. Missus ad eum concionator est, qui Germane nouit, cui frequens dat operam auditor. nec ei propediem Sueci deerunt: est enim ad instituendum Sueticum Seminarium exposita iam pecunia, quam proxima Regina legauerat. Itaque in Polonia breui nos confidimus habituros; vnde ad eam iuuandam tuendamq. nationem, auxiliorum opportunitas peti possit.

MISSIO AD AVLAM REGIAM:

SED cum è varijs nostrorum itineribus, tum à Sacerdotis nostri missione ad aulam Regiam, multa ad animos profecta sunt commoda. Cum enim sapientissimus Poloniæ Rex nouem annis ante in Prusiam venisset, ut Gedenenses defectionem meditantes, ferro armisq. in officio contineret, id quod breui Deo duce admirabili industria ac virtute

te

te perfecit. Palatinus Sendomiriensis Mariaburgensi archiepiscopus, ut regis pietati, quem concionibus teneri latinis animadverterat, gratificaretur, aliquem eiusmodi concionatorem à nostris impetravit, qui missus una cum comite Mariaburgum, non modo propter ingentem vim procerum, virorumque nobilium, sed etiam propter regias copias contra Gedanenses paratas, in spem venit verberis frugis, cum regi se probasset, auctor praefectus fuit palatino Podoliae, ut primo Moscovitica expeditionis anno, (is fuit seculi huius septuagesimus nonus) concionatorem illum Polonica concionis gratia haberet in castris: erat enim tum regi à concionibus singulari prudentia ac doctrina vir, Stanislaus Socolovius: quem postea domesticis vel negotiis, vel valetudine impeditum cum dimisisset, discedere à nostro, quem iam gustauerat, non est passus. Eo igitur domi militiaeque quantum iam annum usus est, et hunc perpetuo apud se habuit. Et quamquam pater, ut ab aula dimitteretur, non semel egit, non quod operam suam meritissimo regi non libenter impenderet, sed quod vita illa minime consentanea. Societatis rationibus videretur, tamen cum rex carere non posset, negaretque fore, ut quisquid hunc sibi oculum. (sic enim patrem appellabat) eriperet, non repugnandum regiae voluntati fuit, nec tristitia causa praebenda nostri ordinis amantissimo: praesertim ubi exploratissimum esset, tam honestam modestamque aulam non modo disciplina patris nihil officere, verum etiam spectare utilitatis

Et fructus. Ac si precipua duntaxat aliqua, quæ in
 eius Ecclesiæ rem superioribus perfectæ sunt annis,
 ad memoriam reuocemus; erit quod auctori bonorū
 omnium maxime gratulemur; quo illa duce atque
 adiutore sunt gesta. Profuit enim assiduitas concio-
 num, non modo in castris multitudini militari, sed
 in vrbe etiam, cum ceteris ciuibus, tum hæreticia.
 habebat sacerdos hic conciones persæpe binas, polo-
 nicas ad populum, latinas ad regem: est enim rex
 Hungarus, & ob id magis in Latino, quam in poloni-
 co sermone versatus: quamquam confluentium ad
 se procerum gratia, qui latine non satis norunt, polo-
 nicas etiam statim temporibus audiebat. Ex tanta
 multus quidem extitit fructus, sed nihil ad eum, qui
 ex ipsa multitudine captus est: cum enim hic præ-
 ter catholicos, hæreticos, schismaticos, iudæiq. versan-
 tur, vnicuique generi ita cõsulitur, vt in ijs iuandis
 nullum commodum negligatur. Et vt ordiar à Iu-
 dæis; Grodna in eorum synagoga, pater exclusis pue-
 ris feminisq. ipsorū tamen permisso atque concessa
 verba fecit: instituitq. ad eorum pellendas tenebras,
 frangendamq. perfidiam, frequentes tum publice, tū
 priuatim dissertationes. cuius labores ne inanes es-
 set temereq. suscepti, sua quoque Deus addidit. auxilia,
 & surdorum aures ad veritatem, quam doceban-
 tur, aperuit. agnouerunt Messiam adolescentes Iu-
 dæi quatuor: feminaeq. dua ad Christū iam adductæ,
 in proposito confirmatæ sunt. His par Tartarorum
 accessit: cum sint Tartari Christianæ religionis ho-
 stes non minus capitales, quam Iudæi. Quod ad
 hære-

hereticos & schismaticos attinet, centum amplius schisma, aut heresim reliquerunt: restitutiq. sunt Ecclesia hoc tantū anno septem & quadraginta, praeter eos, qui repudiato schismate, ad eiusdem fidei cōmunionem societatemq. redierunt. Matrona nobilis vigesimum & eo amplius annum addicta Luthero, cum patris nonnumquam concionibus interesset, etsi in sententiā illa quidem peruicaci obstinatione perstabat; acrioribus tamen conscientiae stimulis agitata, statuit de orthodoxa religione inquirere diligentius: non tamen ad eā animum prius adiecit, quam disputantem cum sua sectae ministris patrem ipsum aspexit. euocatus est Grodnam minister hereticus, cum eoq. acris est suscepta contentio; ceptaq. utrinque cum sacrarū litterarum auctoritate, tum rationum momentis veritas agitari. sed cum ministrum non eruditissimum pater premeret, exclamat ille, imparatum se venisse. Grodnam, & inscitia confessione excusationis latebras quaerit. facit potestatem pater, ut in diem tertium sese compareret: & quā fidentius audaciusq. congrediatur, suam illi fidem astringit, nullum se preparationis laborem suscepturum. ad diem dictam reditur ad pugnam, & pro opibus certatur utrinque. sed cum noster ille perstringeret aduersarium, & Euangelij verbis aperte refelleret; is superbissima elatus inscitia, vociferatur, eum qui afferebatur. ex sacris litteris locum dignum esse, qui è sacris ipsis voluminibus eraderetur. hic in risū soluti, qui aderant, ea praesertim matrona, quā dixi, cum homine doctrina genus fun-

ditus aspernantur. matrona vero ipsa postridie inuē-
 teratam eiurans haresim, Sacerdoti nostro peccata
 confessa est. hanc filia annos nata quattuordecim,
 qua numquam rite animum expiauerat, imitata
 mox est. sed matris ad Ecclesiam reditus, quanta
 letitia Grodnam, aulamq. compleuerit, dici vix po-
 test: tum quia in haresi animum iam obfirmauerat:
 tum quia natura donis erat instructior, & hareticis
 cognationibus plenior. à quibus illa cum vexare-
 tur propter eius ad nos discessum, fecit Deus, vt eā
 breui ex huius vite molestijs atque ærumnis ere-
 ptā, in aeterna felicitatis portum sinūq. transferret.

Dux quidam genere ac virtute clarus, cum ad Ca-
 tholicos schismatico inuito patre transisset, idemq.
 fecisset p̄xor inuita matre; solatijs subsidijq. causa
 Sacerdotem hunc nostrum accersit. qui cum per-
 missu regis Grodna Zditouiam tridui ferme itinere
 excurrisset, aule quidem ducis gratus admodum
 fuit; at coniugis matri ita non acceptus, vt eum in
 præcipua aule suæ parte concionari passa non sit; sed
 locum alium angustiores exercenda ducis filiaq.
 pietati permiserit. pater nihil ea re commotus, apud
 ducem ducisq. familiam semel atque iterū verba
 fecit: cuius cum perhonorifica mentio coram matre
 coniugis facta esset; libuit ipsi quoque, concionanti
 non auidissimas aures dare: potestatemq. concionis
 facit in ampliore sua aula. dies tunc erat sacrosan-
 cta Christi Passione nobilitatus, cuius ex meditatio-
 ne fructus cum vberius explicaretur à patre, atten-
 debat illa ad id animum diligenter; sed cum reliqua
 concione

concione eos pater, quibus Christi mors inutilis foret, enumeraret, in eūq. numerum referret illos, qui cum Galatis sese ab Ecclesia Societate disungeret, Christumq. in seipsis quodāmodo in crucem ageret; offensa ueritate mulier, è media repente concione in interius se cubiculum proripit. pater ne femina stomachus à multitudine animaduerti posset, finem dicendi fecit, mulieremq. solam paulo post conuenit, & sua ita oratione leniuit; ut & ab ea postea non semel, & ea iubente, ab eius sit Popis ac Sacerdotibus auditus. pater cum tempus dimitteret nullum muliebri consulendi saluti, Deus eam sic emolliuit, ut ad extremum non obscuram suae sanitatis spem dederit: quam facile à Deo ipso filiae probitas extorquebit. hac enim ut palam Catholicam ueritatem profiteatur, paucis diebus sacra confessione animi maculas saepius eluit: & Bacchanalibus cum toto gynaeceo ad Eucharistiae communionem prodijt, noluitq. cum matre ritibus interesse Ruthenicis. cumq. aqua sacra nonnumquā populū Popus aspergeret, ea ut quantum schisma detestaretur, ostenderet, ex aula, matre inspectante profugit. Mariti autem par omnino pietas, qui multa à suo ipso parente grauiā atque indigna perpeſsus, in sententia tamen perſtitit, & à recta religione ne latum quidem vnguem discessit. Cracouia pater cum versaretur, cognouiſſetq. nobilem uirginem parente Anabaptista natam, baptismi cupiditate flagrare, nondum enim per salutare aquas duodeuigesimum iam agens annum, renata erat; obsequendum eius studiū

ac voluntati putauit . sed quoniam propter propinquos virginis, qui à Catholicorum institutis abhorrent, differenda res videbatur, illa mora impatiens surgit è sella, & Catholicis aliquot inspectantibus, ad Patris genua prouoluta, porrectisq. in precem manibus, Per Deum, inquit, te Sacerdos oro, vt mei miseratio te capiat, & sine mora baptizes . tum detractò ferto bracteaeq. de vertice, ad baptismum se ipsa composuit. quo impulsus pater ardore, veritus, ne sese malorum auctor diabolus interponeret, & haereticis incitatis, rem totam euerteret, baptismum virgini contulit . acuit ea res initio paternas iras, sed postea vi diuina mutatus, baptismum filiae aequo animo ferre coepit, eamq. destitit insectari . Alia femina cum sathanae, qui ei se per visum offerebat, partim donis atque promissis, partim terroribus ac minis inducta, sanctissimam Trinitatem abiurasset, se seq. sathanae ipsi, dato etiam chirographo, tradidisset ; singulari Dei misericordia ad poenitentiae lacrimas se conuertit, ingemiscente ac fremente diabolo, tanta subito amissa praeda. Mulier alia Caluini imbuta doctrinis, & ab incubo turpiter agitata, vbi serio suam exuere turpitudinem coepit, & praterita apud Patrem accusare peccata, tum demum obscenum illum demonem à suo corpore vitaq. compefcuit. dum autem ad pedes Sacerdotis abiecta, sua mulier peccata pandebat, matrona quaedam in templum ingressa, vt ab eodem patre consilium caperet, videre sibi visa dicitur ingens quoddam & enorme caput, ipsius capiti Sacerdotis affixum: territa

terrata autem, ex his qui aderant, quasiuisse, quis tandem consentientibus operā daret? responsumq. est, presbyterum Iesuitam. quod cum secum ipsa mulier obstupefacta perpenderet, sensisse fraudem demonis; voluisse uaserrimum hostem suis praestigijs consequi, ut mentem illam, quam de peccatorum confessione femina suscepisset, abijceret. at illa ut hostiles conatus eluderet, eo id studio fecisse maiore. Valuit et ad stimulandos haereticos, praeter Sacerdotis nostri uocem, prodigiorum interdum uis. Iuuenis quidam in Podlachia oppido cum feria sexta carnibus uesteretur, nec ab hospitibus monitus respiceret; hospita, ut est feminarum ad imprecandum prompta natura, ad belluonem aliquando conuersa, Vimam, inquit, uel Diabolū uores: habuitq. subitū euētum mala precatio. carniū vorator à Diabolo captus est obsideri: cumq. ad patrem delata res esset, adhibitaq. de more preces & exorcismi; seruire malus demon in Sacerdotem cepit, furere in eos; qui aderant, iuuenemq. illum miserandum in modum excruciare, donec interclusis faucibus enecauit. fuit hac res iuueni quidem ipsi luctuosa, etsi eum aequitatis diuinæ pœna ad sanitatem iam ante traduxerat; sed imperatiah Ecclesia ieiunij contemptoribus, quos inopinatus casus perterritus, salutaris. Cereæ quoque Agni celestis imagines, religionis Catholicae quanta sit vis, non obscure haereticos admonent. Narrauit pueri mater, cum quintum iam annum filium comitialis morbus urgeret, suspensio de cernicibus agno, plane esse cura-

tum. Alijs autem, cum eodem morbi genere tenerentur, constat, idem agni presidium leuacioni ac saluti fuisse: vt aduersarij iam pluris facere Catholicos ritus carimoniasq. cogantur. Iam uero in rem Catholicorum quacūque administrare Societas solet, ea ab hoc vno sacerdote varijs locis temporibusq. sunt gesta. multas flagitiorum causas ademit, multa peccata correxit, complures è meretricio questu mulieres ad pænitentiam frugemq. traduxit: et quæ spem nullam frugis videbantur asferre, eiiciendas curauit è castris, vel etiam ex aula: quam hac labe contaminari rex integerrimus, toties olim diffimulata non patitur. Porro in bellis contra Moscum gestis, quibus bis cum rege, semel cum exercitus duce pater interfuit, alia quoque cum animorum vtilitate sunt facta. Omnia Ecclesia mysteria, id quod ei per eos licuit, qui potestatem facere poterant, administravit. Aegrotis ac saucijs, consilio opera auxilioq. tam in humanis, quam in diuinis, vna cum ijs, quos ex Societate habebat adiunctos, præstò fuit. Iacebant in tentorio quodam è varijs sectis atque nationibus saucijs circiter quadraginta, quibus omnibus is semper aderat, & ad quærendas animi medicinas, (nam corpora regij chirurgi sedulo ipse curabant) singulos excitabat. nec paucos ex eo tentorio ad sacramenta perduxit. Obijciebat se militi cuidam diabolus, eiq. laqueum, vt sese interimeret, porrigebat. sed hanc prædam pater extorsit, militemq. celestibus munitum presidijs è demonio subtraxit insidijs. alijs qui in suis rebus asperis turpissimam

piſſimam cogitabant diabolo deditiōem , pari opitūlatuſ eſt cura. Maguſ , qui ſuiſ præſtigijſ ingenuſ ſibi pepererat nomē, eiſ explicatiſ fraudibuſ, haberi captuſ eſt minor. iſ ſine ſuiſ ſumptibuſ dabat amicis epulum ſane quam inſtrūctiſſimū, in eiſq. menſam dapeſ inferebantur cum varietate & copia, tum conditione præſtanteſ ; vnde tamen , ſciri nō poterat: vix enim eiſ in hoſpitio focus ardebat, nec eſcarum pro eo aliquid aliquiſ in aula parabat. effigieſ repente multas tum viuorum, tum mortuorū mirabiliter proferebat, explicabat hominū cogitationeſ, ſuiſq. vt dixi, præſtigijſ magnā ſibi vbiq. gratiā famamq. collegerat. pater oblata ocaſione cōſutare magicas arteſ aggreſſuſ, multoſ de fraude deduxit; hominēq. ignobilē reddidit, ne ſi ei fideſ à ſimplicibuſ haberetur, multorū ſaluſ uocaretur in dubiū. cōcioneſ & Polonicas , & latinuſ ſub tētorijſ, interdū etiam in apertis cāpiſ habebat: præter haſ etiā aliaſ vel hoſtilē ante conſlictū, vel poſt victoriā. quāquam et rex ſtudio diuini honoris accenſuſ, facē ipſe ceteriſ præferebat ad omne pietatiſ genuſ. militareſ prohibebat rapinaſ, curā ſedulā gērebat agrorū, ſexta feria ieiuniū , vt Polonorū conſuetudo fert, ſanctē ac religioſe ſeruabat: & , vt diuina beneficentiæ memor, agēdiſ pro victoriā gratijſ ita erat intentuſ, vt pſallere cum reliquo canentiū choro publice nō puderet. nec uero vbi victoriā ex hoſte deportaſſet, quicquam habebat antiquiſ, aut aliud magiſ cogitabat, quā vt nouiſ noſ Collegijſ ac ſedibuſ augeret. Atque hæc ex caſtriſ aulaq. præcipua.

TRO-

PROVINCIA AUSTRIA.

HABET Austria de nostris decem circiter, ac ducentos. Vienna quinquaginta. Praga quinque & quadraginta: quamquam hic postea numerus, alijs alio dimissis, nō mediocriter est imminutus; ut etiam Olomucij, ubi quāquam vnus initio & quadraginta debebant, postea ad duodetriginta numerus redijt. Græcij fuere tres & quinquaginta. Bruna quattuor circiter & triginta. Obierunt septem. In Societate cooptati minimum ad viginti.

OLOMVCENSE ET GRAECENSE Collegia.

OLOMVCII caluit solito magis hoc anno, seu praesentis pestilentiae formidine, qua saepe nec opinantes aggreditur, seu promerendi Iubilaei causa, quod novus Pastor toti Christiano orbi proposuit, studium ac consuetudo sacramentorum. Itaque ubi Romana sedis auctoritas despecta iacebat, ibi cerni licuit paschalibus ferijs strata ante Sacerdotum pedes tria amplius hominum millia. veniunt et
e corrū-

de corruptis haresi regionibus eius rei causa dominica quaque luce complures; maluitq. more Provinciae à suis dominis graves sibi multas imponi, quam ut ab hereticis sacramenta suscipiant. Eivrarunt haresim partim remotis arbitris, partim adhibitis coram testibus, plus minus quadraginta: sed sexcenti amplius, quorum aut vacillabat religio, aut erroribus obscurata iacebat, tum in sententia confirmati, tum ad puram sanamq. doctrinam vocati sunt. Mulieres etiam quae se palam in meretricia vita collocauerant, quaeq. domum suam omnium libidini patefecerant, nostrorum industria se formarunt ad verecundiam. Plurimiq. mutuis irritati odijs ex inimicis se receperunt in gratiam. ac denique alijs in rebus animorum saluti commodisq. servitum. Societate autem recepti sunt quatuor. Nec tamen cum civibus datur opera, obeunda vicinitatis consuetudo deseritur. Mulier in vicinis locis diuturno implicita morbo, cum Catholicum Sacerdotem, cuius copiam habere non poterat, confessionis causa requireret, cognito nostri Sacerdotis aduentu, mittit illico qui patrem roget, ut ad sese diuertat. gerit pater mulieri morem, & praebet operam consistenti: pauloq. post omnibus soluta vinculis in calum pervolat.

EADEM GRÆCII in quarenda animorum utilitate sedulitas. Lutherani aliquot ad Ecclesiae Catholicae auctoritatem se contulerunt. erat in his quidam, qui à Cœnobij disciplina in haresim lapsus, acer suae sectae contionator evaserat. is uxorem

rem habebat et liberos: sed postquam cum Deus ad lucem, quam fugerat, reuocauit, relicta coniuge liberisq. præter unum marem, Gracium cum filio venit, ubi diu multumq. probatus, magna suæ constantia documenta præbuit. nunc facta à Summo Pontifice potestate, paræciæ cuidam præest tanta cum laude studioq. ut qui ad animarum perniciem & fraudem incumberebat, ad earum nunc salutem & defensionem suas artes cogitationesq. cōuertat. Hic quoque in egenos collecta stipis est, et iracundia hominū obuiam itum. Ceterum satis ex sententia diuina res agitur. Archiducis benignitas quotidie magis in nos elucet: nam ut ijs populis, qui sibi parent, varijs implicatis erroribus subueniret, cum iam antea Societatis Collegium instituisset, postea nequaquam ea liberalitate contentus, maiora quædam aggressus est. publicum Gymnasium, id quod diu in animo fuerat, adiunctis ad superiores redditus alijs, bis mille aureis excitauit, in eamq. rem iussit nobis libros de cænobijs cuiusdam bibliotheca suppeditari. Fecit etiam, ut cum iam inde à primo ortu Collegij, communis nobis esset urbano cum paracho templi usus, non sine magno vtriusque partis incommodo; ea nos molestia leuaret. potestatemq. à Summo Pontifice impetrauit, sibi ut liceret in aliud templum iura omnia curialia cum Paracho ipso transferre. ita Societas multis soluta difficultatibus, commodissime suo templo iam vritur. Sed tam latis rerum nostrarum euentibus moreretur videlicet aduersarij, nec occultare mororem possunt; dū de noua academia nescio quid odorati,

adorati, strepere pro suggestis incipiunt. quicquid ab Archiduce, vel ab eius consiliarijs publice fit, id nostrorum suasu impulsuq. fieri dicunt: ut nuper, cum ciues quidam, qui contra principis edictum ad hæreticorum synagogas accesserant, penas dedissent; ipse in nos confestim conclamarunt: cumq. supremus inter eos pastor, quod eiusdem mandata principis contempsisset, ex eius ditionis finibus exulasset, id quoque in nostra consilia improbissime retulerunt: nimirum ut nos ipsos in odium & inuidiam apud populum vocent, sed Deo nixos parum videlicet eorum sermo nos mouet; multo minus inuidia, quam Catholicorum beneuolentia compensat. placare certe conabimur Deum, ut cacos aliquando respiciat, nec tuere ad mortem sinat tam precipiti lapsu.

COLLEGIVM VIENNENSE, & Pragenſe.

VIENNÆ quantum nostri possunt, tantum animis custodiendis inuigilat: quod ut commodius agant, non desinit Dominus nostrum numerum augere. auxit fratribus quindecim. nec minora ex hæreticis lucra dedit: quorum iam centum & sexaginta catholice assentiuntur Ecclesie. his licet annumerare non paucos, qui cum in tanta sacrorum turba nunc catholici, nunc hæretici viderentur, non modo vitæ cōsuetudine, sed etiā sacre cōmunionis vsu, velut uarijs iactati fluctibus, tandē ad solidā fidei petram adhæserūt. Gymnasiū quod et multa esse clara nobilitabat iuuetus, pestilētia iterū cōtagione disiectū est

est. etsi enim grandior retinetur ætas; tenera tamen in suas domos ex magistratus decreto remittitur, sed ex utroque auditorum genere partim pestilentia metu, partim magistrorum inopia, alios aliò necesse est commigrare. Nostros autem sædis hisce temporibus usque eò diuina providentia protexit, ut in multis sæpe periculis sine periculo videantur fuisse. nam & ijs, quos sæda lues occupabat, oportuit adesse non raro, & in conuictorum atque alumnorum contubernio perdifficile fuit, tot adolescentos ab eo malo, quod bis terne in eorum quasi viscibus baserat, vacuos liberosq. seruare. nec tamen, vel ex nostris, vel ex ea iuuentute desideratus est quispiam. Cum morbus vires intenderet, placuit nostris, ne Catholicis sua deesset opera, è Patribus duos legere, eosq. habitatione à reliquis segregare, ut cū necessitas vel charitas suaderet, illis pestilentia hominibus præstò essent. id quod ab illis magna tum humanitate, tum ciuitatis approbatione factum est. Sed non ijs tantum, qui agris erant corporibus, sed ijs etiam, quorū animi laborabant, opportunis medicamentis occusum est. effectumq. ut qui penam debebant legibus, candentes forcipes, & grauissima quæque supplicia æquo animo fortiq. perferrent. Inter hos quidā triginta & amplius cadibus infamisque quiq. gravidarum ventres dissecuerat, obtruncatisq. enalforum fetuum palmulis, eorum etiam corda vorabat; atroci sententia damnatus, magna doloris & contriti animi significatione acerbissimum horribileq. supplicium subiit.

Non

Non minor in tuendis proximis oppidis cura fuit. In oppido Nikelsburgensi, quod cum reliquis pagis, nostrorum laboribus ad Catholicam religionem paucis annis ante se retulit, plurima est excepta confessio; hereticiq. triginta ab errore & interitu liberati. Actum etiam de erigendo in vicino monte sacello, ut & profani ritus, quos vitiosa consuetudo inuexerat, melioribus religionibus corrigantur; & sit denique locus aliquis, quò supplicationis & concionis causa populus coeat. Excurrit etiam in Moravianam Sacerdos quidam, illustris viri precibus evocatus: cuius professionis munus extitit, ut non modo eius loci Princeps cum coniuge & filia, sed tota etiam familia à capitibus sexaginta, sacris confessionis Eucharistiaeque mysteriis animos expiarent. Hic cum Sacerdos ille graviter egrotaret, ea charitatis ac benevolentiae significatione à tota nobilitate, ac familia, qua ad levationem facerent, suppeditata fiant, ut in suorum complexu fratrum Sacerdos ille sibi vivere videretur.

PRAGAE quoque ad sanandos hereticos, nostrorum labor industriaque dirigitur. ac si ò, quorum nulla habita ratio est, excipiantur, septem & triginta resipuisse reperientur: in quibus nonnulli quadragesimum & quinquagesimum iam annum in suis tenebris caeci iacebant. Multis praeterea viris gravissimis meditandi ratio commentandiq. divina magno cum fructu tradita est. & quod in his Boemiacis partibus inauditum est, matrona nobilissima ita sese ad nostras meditationes exercuit, ut
repu-

repudiatis secundis nuptiis, viduitatem consecrauerit Deo. Ne egri quidem nostrorum requirunt officia, quorum vni, cum ita ager esset, ut eius saluti medici diffiderent; morbis animi sacramentorum medicina curatis, nulla interposita mora, corporis quoque curatus est morbus. Rei litterariae prosper item est cursus. frequentat academiam auditorum nobilitas & multitudo, augeturq. eius quotidie estimatio, non modo afficiendis perhonorifico Magistri gradu permultis, sed etiam comediarum spectaculis, actionibusq. praeclaris: ad easq. regni proceres saepe concurrunt. Affert etiam Gymnasio decus conuictorum domus, quae ut contubernatium numero, ita genere floret, alitq. centum amplius adolescentes. Quae uero domus alendis tenaciorum discipulis instituta est, ea quoque alumnos continet plusquam centum: ita à scholis nostris nunquam suus decor abesse potest.

DOMVS PROBATIONIS

Brunensis.

SUPERIORIS anni ruinas, quas ediderat pestilentia, uidetur hoc anno Deus uoluisse facere: magna est enim in hac domo fratrum accessio facta, quorum studia tota sunt in uirtute defixa, sed numerum nullum indicant, quae ad nos perlatæ sunt litterae. Nouitio cuidam generis nobilitate claro, cum à Germania principe post exactos aliquot dies tyrocinij menses, honor in Ecclesia quidam, prae sacra
amplum

amplum vectigal quotannis capitur, deferretur; is omnia constanter reiecit; significavitq. Principi illi, se iam missos fecisse honores & vitæ commoda, gratiusq. sibi fore, si eam liberalitatem in Societatem pauperesq. conuerteret.

Alium quoque rei familiaris administrum, virū illum quidem multa prudentiæ, sed simplicis tamen ingenij, eò sua virtus & sui ipsius despicientia prouexit, ut cum in sacrificio Mißæ inusitato quodam mentis ardore sese effunderet coram Deo, puerum IESVM in Eucharistiæ Sacramento suis ipsis oculis sine ulla dubitatione perspexerit. sed nihil attinet singulorum commemorare virtutes: tantum rogandus est Deus, ut consimiles det exitus his principijs. Venio ad reliquos, quibus secundum suam salutem, proximorum quoque salus animiq. creduntur. hi nihil pratermittunt, quod ad reparandas tuendasq. animas pertinere videtur. Sanata sunt vitia permulta, prohibita cædes, finis odijs impositus, hæreses ex obstinatis discussæ pectoribus, mulierū, quæ sua corpora in quæstum contulerant, pudori consultum, multorum denique animis sacramentorum administratione subuentum. Eadem fere in vicina loca constiterunt officia. concessit Nikelsburgum par Sacerdotum, quorum alter quadraginta pœnitentes excepit, qui exactæ vitæ maculas ignominiasq. confiterentur. Vir quidam primarius, cum non satis ex virtute atque officio vitam degeret, admonitus graui morbo, ne ut corporis, sic animi salutem in discrimen vocaret; ad obeundum supremum diem, nostrorum

R runi

rum adiutus ope, comparare se cœpit. ergo actam ad id tempus ætatem in mentem renocat, Sacerdotique quicquid apud Deum offenderat, dolenter explicat. cum autem ingrauesceret morbus, salutare viaticum postulauit, & mox etiam, quod in his locis perrarum est, Vñctionis vltimæ sacramentum: semperq. nostros adesse voluit, qui se contra diaboli fraudes suis sermonibus confirmarent. ita pio mortis genere minus laudabilem vitam, id quod raro accidit, terminauit.

Sed dum in peragrâda vicinitate, multorum animi ab interitu vindicantur, ostendit communis hominum hostis, quantas nobiscum gerat iras: qui vt à præclaris nos deterreat incœptis, suos in nos satellites commouere non desinit. Octo passuum millibus ab vrbe Bruna hæreticus quidam, è nostris vnum insequutus est pugione, eo furore atque amentia, vt nisi vir bonus sese interponeret, & hasta quadam furentis ictus exciperet, confecta res esset. sed ad eum conuersus hæreticus, Nil mihi, inquit, tecum est litium. cū his pessimis Iesuitis tota res est, qui omnes nostros conatus, ex quo huc penetrarūt, eludūt. Alius vero in nostris suburbanis hortulis, bombardam in alterum de nostris obuenterat, vt eum sine dubitatione discerperet: tanto flagrant odio nominis nostri, improbi religionis hostes. uerumtamen ne spes impunitatis tantam alat insolentiam, coercendos quosdam per magistratum P. Rector curauit. Est autem illud sane mirabile, quod cum ita suos in nos ministros diabolus incitet, nihil vt in

nostrum ordinem non excogitent, cum ceteris par-
cant; ea tamen sit ubique Societatis existimatio, ut
si quis vel à dæmone putetur obsessus, vel amentia
morboq. correptus, quod non raro accidit; ad nos
potissimum concurratur: nec temere: ex ijs
enim nonnulli alijs atque alijs præsijs
sani atque incolumes, qui agri im-
becillesq. venerant, re-
cesserunt.

PROVINCIA GERMANIAE SUPERIORIS.

DVCENTI & vnde viginti de no-
stris in Germania superiore versan-
tur. Ingolstadij duo & quinquaginta. Vnus & triginta Dilinga.
Sex & viginti Monachij. Quinde-
cim Augusta. Oeniponti quatuor,
& viginti. Tredecim Hala. Lucerna sexdecim.
Friburgi quindecim. Septem & viginti Landsper-
ga. Mortui sunt tres. Quattuordecim aggregati.

INGOLSTADIENSE COLLE- gium, & Dilinganum.

INGOLSTADII Societas nostra pulchras
ex haëreticis prædas egit. Christo reddidit quin-
quaginta: & ad conseruandam integritatem Catho-
licæ Religionis, Catechismi explanationem instituit:
quò se conferunt cum suis auditoribus ludi magistri
non pauci. Quod attinet ad domesticas res, additæ
sunt scholæ duæ, vrgente clarissimo Principe, deq.
nobis optime merito, Mathematicorum & Diale-
ctices. Alumnis vero suis Bauariæ Dux, ceterisq. cõ-
tubernalibus pro eximia eius in omnes liberalitate,
elegant

elegans in primis, & amplum contubernium exstruxit. præsunt ei iuuentuti de nostris. quatuor: & ut esset unde ei prospicere Societas posset, totidem eā fratribus Deus auxit.

*NE DILINGAE quidem susceptis pro animarum salute vigilijs sua merces ac fructus defuit. Ab hæresi quinque & viginti sunt absoluti: cooptatiq. in Societatem quinque, cum alij tamen ad alios quotidie disciplinarum ordines dimittantur. Attributum est hoc anno Dilingano Collegio propter opportunitatem publica Academia, Seminarium pontificiū. id quod à Gregorio paulo ante institutum, mox à Sixto Quinto perhumaniter est confirmatum: assignatiq. annui redditus ad aureos mille ducentos. admissiq. hucusque tres, quorum vnus theologia, reliqui philosophia dant operam. caue-
rat enim certis litteris Gregorius XIII. ne qui cooptarentur alumni, nisi rhetorica, ac dialectica didicissent: ut quam primum reliquis exculti doctrinis in Christi vineam, suam operam laboremq. conferrent. ab his speranda sunt omnia, non minus quam à cetera, quā instituimus, iuuentute. Sane qui se suosq. animos tutandos Dei Matri in sodalitate dederunt, ij, quò magis progrediuntur ætate, eò clariora dant inditia virtutis. Quid enim voluntarias, quas à sese exigunt pœnas? quid verberum disciplinam? quid cilicinas vestes enumerem? inuentus est, qui se nudo corpore peruolutaret in nixem: & qui hebdomadas totas omni se potione fraudaret: & qui ad amplificandum voluntarie verberationis ardorem, in-*

flicta vulnera acrisale conspergeret. Quidam nixi genibus, passisq. non sine dolore lacertis, rosaria integra percurrerūt. Alij sacculis denso lapillo refertis, ne suauiter molliterq. cubarent, nocturnis tēporibus incubarunt. Fuerūt & qui dies complures agris in fœtore iacētibus ministrarent. deditq. interdū Dominus sodalium precibus, vt ab agris corporibus morbos abigerent. Aeger quidam cum sodalium pietatē plurimum tribueret, ab eis summe contendit, vt pro sua ad Deum incolumitate precēs funderent. placuit obsequi studiosè roganti: & decantatis ad Beatam semper Virginē Litanijs, repente liberatus est aeger.

Retinent nostri vetus institutum solandi iuuantidq. quacumque possunt ope, in nosocomijs agrotos, & quod magnæ admirationi ciuibus fuit, captum est ad eos etiam adiri, quos à ceterorum hominum cœtu Elephantiasis longe segregat, neglectis tantisper vitę periculis, dum deserta illa anima, vel sacramentorum præsidio, vel orationis solatio confirmantur.

In vicinis pagis plurima ad sacramenta multitudo cōfluxit, in ijsq. gesta permulta nibilo minora, quam domi. Erat muliercula quædam hominum opinione virgo, re tamen ipsa detestabile scortum; quæ à damone suas mentis aberrationes ac raptus habebat, quò facilius & turpitudinem suam notis sanctitatis occuleret, & singularis sanctimonie famam rumoremq. colligeret. putabatur ei esse cum Gabriele Angelo magnus usus, ab eoq. sacram Eucharistiam frequenter accipere. nec externi mo-
res

res ab opinione, quam sibi comparauerat, abhorrebant. habebat in honore sacros Ecclesiæ ritus, multumq. eius decretis ac dogmatibus tribuebat: de Societate vero nostra mirum quam honorifice loqueretur. quid multa? fictis simulatq. moribus in fraudem vulgus induxerat; ut de ea apud se habenda, viri etiã inter se graues honestiq. certarent. nostri in re plena periculi, sustinere se ab omni assensu, negare, temere esse credendum, notas sæpe dæmonis fuisse præstigias, notas artes, quibus feminarum genus elusit: præsertim quòd mulieris in cubili hostiæ identidem apparebant, quas sibi porrigi dicebat ab Angelo. Laborandum vehementer fuit, ut optima nobilq. familia, apud quam illa degebat, de sententia desisteret. adduci domestici illi non poterant, ut crederent, dæmonis eas esse captiones: tantum feminae tribuebant. testabatur materfamilias, se usu atque experimento cognosse, fieri illa diuinitus, hostiasq. quas ab Angelo datas diximus, à se in arca conditas asseruari; ex ijsq. splendorem emicare nonnumquam, testem diuinitatis, mutariq. hostiarum habitum ac colorem; quæ humanitus accidere nullq. modo possent: sed quamquam extorqueri sibi hunc errorem domesti-
 ti non ferebant, vicit tamen perseuerantia nostrorum, ut & superiora omnia detestarentur, & veneficam illam è suis adibus pellerent. Ingressa materfamilias Sacellum, ubi ea maleficia latebant, hostias, quas condiderat, promit, præsentem Sacerdote nostro: nec eas amplius candidas reperit,

& lucentes, sed potius atras & purulentas, instar fluentium cataplasmatum. has abreptas in ignem coniicit. atque hoc modo familia illa, fœdissima superstitione, ceteri vero apertissima fraude liberati sunt. qua detecta nequitia, deprehensa est mulier quæ se vulgo castissimam venditabat, impurissimum fuisse scortum: ut vel hoc vno satis intelligi queat, quam non ex visis prodigijsq. ponderanda sit virtus.

Destinati sunt duo de nostris ad Præpositum Eluacensem, qui & Eluanga, & aliarum arcium, pagorumq. dominus est. quibus in locis multa eius rogatu, more institutoq. nostro sunt acta. Tres ad Ecclesiam Catholicam, plurimi ad penitentiam redierunt: cumq. ea esset Eluanga consuetudo, ut nisi qui ad Eucharistiam censerentur idonei, peccata non confiterentur; ereptus est ex oppidanis hic error, ostensumq. confessionis lege neminem excipi, nisi quos ætatis imbecillitas excipit. Contra vero Extremæ unctionis Sacramentum, cuius iam nullus erat usus, reuocatum. Catechismi etiam tradendi ratio præscripta: persuasumq. Principi, ut in eius Ecclesia rem, in eo quod diximus Seminario, adolescentes aliquot alat.

COLLEGIVM MONACHIENSE.

& Augustanum.

MONACHIENSIS Collegij res eo fere sunt loci. Ab hæresi absoluti sunt vnus & viginti. Civis trigesimum iam annum obstinatus in hæresi,

hæresi, cum à primarijs quibusdam viris ad Ecclesiam reditum vocaretur, surdas omnibus præbebat aures, dum ad eas vnum de nostris admisit, cuius denique opera hæresim Deo adiuvante repudiavit. Alius de Societate Sacerdos, dum animarum causam sedulus agit, vna eademq. opera alterius civis & animam curavit & corpus. vocabatur huius civis salus in dubium, et iam sensibus penè omnibus loquēdiq. vsu destituebatur, cum Sacerdos noster accitus diuidendis valetudinario nummis, certisq. votis rite nuncupandis, monet esse Deum ante placandum. obtemperatur patris monitis atque consilijs, & agrox statim redit. confitetur peccata, caelestiq. pastu se refouet, & habere melius continuo incipit; & postridie stupētibz omnibus sanus de cubili surrexit.

Scholas frequentant auditores supra quingentos. habentq. eorum sodalitia processus suos, ex quibus ad Societatem adscriptus est vnus. Nec desunt hominum studia ad amplificationem rerum nostrarum prompta & parata. Auxit enim Princeps Guilielmus, vt vetera sua in nos merita recentibus officijs cumlaret, vestigal instituti Collegij, in eamq. rem prædium quoddam adiecit, vnde floreni capiuntur annui fere trecenti.

AVGVSTAE ad euellendas hæreses cura omnis, studiumq. confertur. Duo & quadraginta repudiatis erroribus Ecclesiam Catholicam agnoverunt. quorum multi etate iam decrepita non longe aberant à sepulchro. Quidam etiam multis annis exagitatus à Damone, cum multa Lutheranus minister

minister in eo liberando frustra tentasset, à Sacerdote nostro liberatus est, & ad Catholicos aggregatus. Sed aduersus hominum hostem pro animis corporibusq. non semel pugnandum fuit. multis enim sui interimendi viam tortuosus serpens ostēdit. Cui-dam lintea exuto interula, vt ea collum obstringeret, imperauit. Alijs restes certis in locis, vnde se suspenderent, disposuerat. Nonnullis, ut se in aquas mergerent, vnde numquam emergerent, persuaserat. quibus tamen insidijs obuiam à nostris itum celeriter est. Quotidie autem frementibus aduersarijs, in diuinis obeundis capiendisq. mysterijs celebritas augetur: pupugitq. eos vehementer proximum Iubilaeum, cum pœnitentium ea turba fuit, vt ingressam in spem rei Catholicae recuperandae videremur.

Scholæ trecentis & eo amplius adolescentibus floruerunt, sed alios aliò distulit pestilentia: vt enim insolens, sic acerrima fuit. terruit eo vsque ciuitatē, vt pleraque familie aut vrbe cederent, aut pedem ex ædibus non efferrent. speramus ea abeunte, celebratam pristinam redituram.

OENIPONTANVM, HALENSE, & Lucernense.

OENIPONTI nouem Deus hæreticis re-
ctum atque expeditum salutis iter ostendit.
& quò maior ad veritatem vel tuendam, vel com-
prehendendam aditus patefiat, conueniunt Archi-
ducis

ducis inſſu ad explanationem catechiſmi cum ſuis auditoribus ludimagiſtri baptizatiq. ſunt catechumeni duo, fidei iam imbuti myſterijs. conſistentiũ autẽ ita in hoc, vt in HALENſI Collegio eadẽ quæ ſolet & frequentia, et vtilitas fuit. mulierem aiunt, cui nocturnus dæmon ob initum cum ea ſædus ſpecie ornatuq. ſponſi ſeſe oſtenderat, varijs modis exagitatam eſſe, tantumq. non ex hominum oculis ad inferos aſportatam: ſed cum ſemel atque iterum patri noſtro peccata conſeſſa eſſet, tum demum dæmonem conquieſſe.

LVCERNÆ Sacerdos quidam dum ad Societatis conſuetudinem in rerum diuinarum exercitatione verſatur, Societatem ipſam, vbi & perpetuo viueret & moreretur, elegit. Qui ſacramenta in æde noſtra percipiunt, eorum magnus eſt numerus, maior quoque futurus, niſi templi excluderetur anguſtijs. Luerunt veteres & nouiſſimas rite culpas fere trecenti. ea vero eſt quorundam pietas in tractatione ſacramentorum, vt inuentus ſit, qui totum ſæpe quatrimum, quo ſe ad ea diligentius compararet, ſine cibo traduceret. Alijs autem & ſuam Deus præſentiam mirabiliter declarauit. Virgo quadam cum eſſet in angore, vt eam Chriſtus uiſo aliquo ſolaretur, ſua ei dicitur vulnera, quæ ſibi hominum charitas inflixiffet, exhibuiſſe, docuiſſeq. latere in ijs & ipſius peccata virginis, & quæ ſua cauſſa toleraſſet aduerſa. Sed ne illud quidem ad declarandam quorũdam in Deum fiduciam prætermittendũ eſt. erat matrifamilias vnica filia, ſed multis onerata morbis.

morbis.hernia, & paralyſi laborabat, acceſſeratq. ſæda ſuppuratio: quos morbos eximere conati medi- ci, cum periculum ſuæ artis fruſtra feciſſent, mu- lier fiduciæ plena ad animæ ſuæ medicum, qui ei erat à Confeſſionibus, Sacerdotem noſtrum adit. pater, quoniam ad ſanandam filiam vires humana de- fecerant, orandum monet eſſe Deum, vt pro ſua ipſe clementia tot malis medicinam faciat. mater dicto audiens pro filię incolumitate in ſuburbano ſacello Dei Matris, prodigijs miraculiſq. claro vota ſuſci- pit. vix ea emiſerat vota, cum illico filię ramices emendantur. nouet iterum, ac tertio varijs in tem- plis, varijsq. temporibus, & reliquos etiam filia morbos eadem facilitate remouet. Mulier alia, cui vim procreandi natura negarat, cum multum no- ſtrorum ſacrificijs precibusq. tribueret, adhibitis quas implorauerat, precibus, præter conſuetudinem prægnans effecta, optatos liberos procreauit.

EVERTITVR & Lucernæ paulatim hæreſis, ab eaq. ſunt auerſi triginta. eſt in his cōcionatoris hære- tici filius, cui mors paterna ſaluti fuit. Habebat pa-rens ad populum concionē, dumq. peſtilentiæ ſemen toto grege diffundit, æquiſſimo Dei iudicio repentina morte corripitur, & in ipſo ſuggeſtu tota inſpectan- te corona, animam edidit. deterritus filius, conſule- re ſuis ipſe rationibus cœpit, & ne in manus Dei diuentis incideret, hæreſi religionem, veritatem mendacio prætulit.

FRIBURGENSE COLLEGIVM,
& Domus Probationis Landspergensis.

F R I B U R G I discipulis pestilentia metu alijs
aliò dilapsis, ipsa quoque schola, quae paulo ante
floruerant, deflorescunt: nō carent tamen assiduīs
auditoribus; venustisq. dramatis allicitur Ciuitas,
spectaculorum in primis cupida. quare Senatus &
Doctorem & iuuentutis alacritate permotus, nouū
nobis magnificumq. gymnasium adificandum suscepit.
nec sibi desunt ceteri Senatores, quo minus
priuata benignitate commodisq. nos augeant. Ex
hac litterarum palestra ad nouitiorum disciplinam
missus est adolescens, isq. lectissimus. Educatur
autem Dei Matris sodalitas ad omnem virtutem
adolescentes, ut iam optima quæque de ijs polliceri
tibi iure possis. atque ut quam concitato cursu ad
perfectam officij rationem euolent, quasi oculis cer
nas; Quidā è Sodalibus cum aduenam egestate mor
boq. confectum medio in foro vidisset; Catholicum
ratus ex Cruce, quam de collo gerebat, confestim
prehensa dextera hominem lecto recipit; minime
dubitans, quin id sibi Christus factum putaret, quod
vni ex eius minimis factum esset: eumq. victu ce
terisq. rebus ad curationem necessarijs liberalissi
me semper habuit, dum exacto mense moritur ho
spes: ut eò forsitan ab Angelis deferretur, ubi suo
benefico gratiam cumulate referret.

Nec minori sunt animi cura, quam ipsa corpora.
Perdi-

Perditi quidam adolescentes nefaria accensi libidine, cum toto impetu ferrentur ad scortum, de industria adiungit sese comitem sodalis vnus: cumq. ad meretricias ades ventum esset, ea dicendi vi, ac grauitate in vitium veneris est inuectus, vt impuri illi homines, pudore lacrimisq. perfusi, mentē illico morēsque mutarint.

Eiurarunt hæresim in hac ciuitate septem & quadraginta. plurimiq. quorum animi ex hæreticorum consuetudine fædis vagabantur erroribus, saniore sunt imbuti doctrina. Cuius primarius cum ad Caluinianam vanitatem à veritate Catholica deflisset, ne id temere fecisse videretur, libellum Senatui obtulit, quo se & de abiecta religione purgabat, & gratiam à suis ciuibus conabatur inire. res erat propter auctoritatem hominis plena periculi. metuebatur, ne qua ciuium ad perniciem fieret inclinatio, aut cum scabies illa sensim cæpißet irreperere, passim dira contagio permanaret. verum partim non vulgari diligentia Cleri, partim perspicuis nostrorum rationibus contra eum libellum in medium adductis, quicquid vipera illa turbabat, feliciter est sopitum.

LANDSPERGÆ si ea, quæ Nouitiorū sunt, omittantur (omittitur autem quicquid nihil cōtinet singulare) hoc tantum dici potest, contra hæreticorum perfidiam satis acriter dimicari, trāslatosq. esse ad Ecclesiæ Catholicæ obedientiam omnino sex, aliaq. multa magno animorum bono suscepta.

P R O-

PROVINCIA

RHENI.

ABVIT hoc anno de nostris Provincia Rhēni trecentos, & viginti-quinque. Colonia vnum, & triginta. Treuiris duos & septuaginta. Moguntia vnde sexaginta. Her-
bipoli duodequingaginta. Spira septemdecim. Fulda duodetriginta. Heiligensta-
dij quatuordecim. Molsheimi septem & viginti. Sexdecim Confluētia. In Paderbornensi sexdecim. In Luxemburgensi tres. Obiere nouem. Iniere So-
cietatem vnus & viginti.

COLONIENSE COLLEGIVM

& Treuirensē.

IN Coloniensi Collegio omnes omnia ad anima-
rum salutem conferunt. Hæretici duodetriginta
perspectis suæ sectæ mendacijs facile sibi persuaderi
veritatem Catholicam passi sunt. complures au-
tem, quorum lababat in Ecclesia fides, ad constantiā
reuocati. Gymnasiū (vt his temporibus) satis refer-
tum auditoribus: quamuis enim multi in Belgium,
unde huc exulauerant, se retulerint, multosq. uel
fames

fames affligerit, uel sustulerit pestilentia, milesq. hereticus omnia circum urbem longe lateq. vastarit; tamen auditores remanent septingenti & quinquaginta, quorum pietas in proximum quemque redundat. nam & à flagitijs homines retrahunt, & doctrinae Christianae rudes instituunt, & de suis fortunis in egenorum uictum multa conuertunt. inter hos palmam ferunt, qui latent in tutela Dei Parentis, quorum Sodalitas feruet his studijs quotidie magis. Declarat in placando Deo assiduitas precũ, crebra ieiunia, uictus asperitas, officiosa in calamitosos ac miseros charitas. quibus rebus singulis adiungi possent exempla, si aut ea dissimilia essent eorum, quae commemorata sunt aliàs, aut instituti nostri ratio pateretur. Nec uero è tam probe instituta iuuentute desunt, qui Societate nostra ineunda, perfecta uirtutis iter ingrediantur. ingressi sunt octo, atque in his, Coloniensis cõsulis filius, qui parentibus annua pugna deuictis, Apostolici Nũtij auctoritate, tandẽ uoti cõpos est factus. Alius nobilis adolescens media susceptus & educatus in hæresi, cum audito concionatore nostro, Societatem subito adamasset, traditur à parentibus in custodiam, ne cogitata perficeret. sed cum diuinum numen crebris precibus imploraret, extorsit à matre denique, ut per eam sibi liceret, Dei salutandi causa proximam secedere in eadem. inde Coloniã uersus iter arripit, omnis expers uiatici, omni subsidio destitutus. in hac inopia & egestate non puduit Christi causa, mendicorum more querere passim cibum: cumq. ad caupõnem

nem diuerteret, nec soluendo esset, pallium obtulit pro argento. sed adolescentis probitate perspecta, pecuniam caupo remisit. Itemq. Rhenum cum traiceret, & naulum nauarchus exigeret, oblato iterum pallio, iterumq. sibi relicto, tandem peruenit ad nos, suo doctus exemplo, quam eis nil desit Christus, qui se nudi & expediti sequuntur.

TRE VIRIS quoque nostri, omnes partes alienae salutis & cum alacritate suscipiunt, & cum laude constantiaq. sustinent. Annectitur huic Collegio Nouitiorum domus è sex & viginti tironibus. quotidieq. ad nostram familiam alios expolit Deus: sed angusta res facit, ut per paucis tantum aditus pateat: quibus autem patuit, ij partim secum, partim cum parentibus bella gesserunt, & ex utroque certamine triumpharunt. Quidam cum sciret se sterilium parentum votis in lucem editum (ij enim, cum prole natura negaret, auctori naturae Deo vouerunt, se ei filium, si quem parerent, dicaturos) ut parentum vota persolveret, Societati se reddidit: tanto ardentior in colenda religione futurus, quanto plus imponitur oneris gemina obligatione voti, parentum; & sua. E gymnasio, quod ostingentis fere auditoribus continetur, in Societate adsciti sunt tres. E templo autem sacrisq. confessionibus, quae quidem fuisse creberrimae, copiosa ad animos profecta utilitas est. Feminis, quae se totas ad alienas libidines porrigebant, persuasum est, ut et animo & pudori consulerent. Rescissa sunt etiam matrimonia nefaria: plurimiq. ab haeresi reuocati. Et quoniam haeretici quidam & in sacras imagines, & in ipsa

S sacro-

Sacrosancta Eucharistiae mysteria sacrilegas ausu manus iniicere, plectendi pro meritis erant, curatum est a nostris, ut ex his aliqui resipiscerent, imbutique antea veritate, supplicium a quo animo ferrent. Adhibita est praeterea desperatione oppressis medicina solatii, & quoad fieri potuit, sathanae dolis occursum. Mulier cum ex dissidio coniugis maerore tabesceret, diabolus in atrum virum foede conuersus, spectandum se feminae praebuit: cui quamquam primo terrori fuit, mox tamen metum familiaritas sermonis ademit. narrat alienissimo a se animo coniugem esse, nec spem ullam redintegrandae gratiae relinqui: quocirca viro posthabito, se maritum sequatur. mulier va fri hostis circumuenta fallacijs, & largis capta promissis, admittit incubum, auroq. multo dotis loco locupletatur. sed cum manus auro. argentoq. plenas existimat; sterquilinio sentit esse repletas. redit iterum incubus, & in viri necem venenum offert, negatq. ullam fore umquam animi quietem, nisi is de medio tollatur. cum mulier tam sancta memor necessitudinis abnuisset, eamq. diebus aliquot lapsis in superiore adium parte diabolus offendisset, nec tamen ad id scelus adigere potuisset; repulsa contumeliam non ferens, mediam arripit, ac de scalarum gradibus praecipitem agit. consilium miserae datur a prudenti femina, ut rem cum Sacerdote nostro communice, & animum accurate componat: sic fore, ut tanto malo leuationem inueniat. paruit consilio mulier, expositaq. re tota Sacerdoti nostro, quicquid etiam ex admissis in superiore vita noxis stimulabat ani-

animum, constitetur. ab eo spe diuina venia ac bonitatis erecta, monitaq. vt in tam graui periculofoq. certamine ad sacramentorū præsidia crebro confugeret; minuit imbecilla femina vires fortis armati. Tulit hoc diabolus perinique, & mox mulieri perfidiam exprobrans, eius etiam deridere stultitiā, quæ vnus hominis instructa monitis, aliquid se posse confideret: vicit tamen muliebris pietatis perseuerantia, vt, quamuis ei interdum sese hostis obijceret, obijciatq. eminus etiamnum; eum tamen crucis signo facile fuget: speraturq. fore, ut propediem diuinis stratus opibus euanescat; & femina certamen horreat, qui tantum suis telis viribusq. præsedit. Sed non vnus modo artibus humanas animas ad æternā felicitatē genitas inuidus hostis oppugnat: alijs alias ad perniciem tendit insidias: sed à nostris opera datur, vt in sua quisque pugna periculoq. inuetur. Pro sagarū ac ueneficarū salute, quarū in his locis magnus est numerus, pugnatū frequenter est. hæc si forte in suo crimine deprehēdantur, quod quotidie fit, uiuis integrisq. corporibus exuruntur. sed eas ad extremū supplicium nostrorū pietas comitatur, tanto cū illarum bono, ut genus ipsum mortis & detestatio uitæ præteritæ spem afferat non exigua, fore, ut ea celeri flamma, sempiterna vitent incendia. Ex his una tenerū puerum octo circiter annos natum, suis prestigijs ac carminibus circumuentum, in eas sedes solita erat abducere, ubi per licentiam noctis ac tenebrarum nefarijs lusibus indulgerent. hic sua quoque partes puero dabantur, ut dum illa chœreas

consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur. nec modo ludorum erat choriq. spectator, sed saepe etiā praeſtigiarum, quibus humanis illae corporibus vitisq. nocent. hunc Archiepiſcopus deductum in aulam custodiri iuſſit, ut catechiſmo, cuius erat plane rudis, imbueretur. cui ſacerdos noſter cum effigiem caeleſtis Agni de ceruicibus ſuſpendifſet, noctu adfuit demon, grauitiq. puerum increpans, quod tam facile ſe decipi paſſus eſſet, iuſſit ceram illam, ni vapulare vellet, abijcere. territus puer imperata fecit, continuoq. demon, eo iam, quod metuebat amoto, ad muros vrbs eum abripit, nigroq. impositum hirco, ad impuriſſimas ſagarum regiones momento tranſfert. qui cum aliquandiu inter veneficas latitaſſet, reſtituitur iterum in palatium, fracta implicitaq. nodis reſticula, vnde cera illa pendeat: quo maxime inditio pater ad harum rerum cognitionem ſcientiamq. peruenerat. Multa autem puer ipſe narrabat, quae cum veneficarum iudiciarijs confeſſionibus congruebant: ut longe à ſimulatione abſuiſſe videri poſſit ſimplicitas puerilis, ſi cui hac forte uiderentur inania. Gubernator & Archiepiſcopi auctoritate permotus, & ipſius nomine ciuitatis, petijt, ut in Collegium puer includeretur: dum ea probe, quae diſciplinam Chriſtianam continent, doceretur, ut cum poſtea rediſſet in aulam, ſacramentis religioſe tractandis, à praſtigijs demonum tutus eſſet. id quod denique factum eſt. Miſſi ſunt foras duo de noſtris, Archiepiſcopo poſtulante, ad reſtituendam canonicam diſciplinam

plinam in Prumiense cœnobium . est hoc cœnobium
 è B. Benedicti familia, quod octo millia passuū Tre-
 uiris abest, à multis olim Gallie Regibus locupleta-
 tum & auctum . octauum iam mensem morantur
 hic nostri, non sine magna, tum cœnobij, tum vicini-
 tatis utilitate. reuocata est vetus psallendi precan-
 diq. consuetudo, diurnis nocturnisq. temporibus:
 sublataq. singulares mensæ, & vt religiosos cœno-
 bitas decet, vna omniū communis induc̃ta: repressa
 etiam multarū rerum licentia, & ad sancientiā cœ-
 nobij disciplinā, sua cuique noxæ proposita pœna. Vi-
 cina vero inuentus, et pietate, et literis informatur,
 sed, quod caput est, multo magis præceptis institu-
 tisq. Christianis, quorū vulgo magna est ignoratio.

COLLEGIVM MOGVNTINVM, Herbipolensē, & Spirensē.

NEC vero in Moguntino Collegio languidio-
 res facti sunt nostri, quorum omnium animus
 ad liberandos à periculis animos est intentus. Qua-
 tuor aucti sunt socijs, quorum vnus magister artium
 è Romano Germanorum Collegio profectus, ad eos
 denique redijt, à quibus bene viuendi disciplinā ac
 litterarum acceperat. Nec parua ad Catholicos fit
 accessio. sexdecim enim acceperunt. Sed domi eo-
 dem loco sunt omnia, eaq. cum reliquis collegijs do-
 mibusq. communia. Francofurti, vbi celeberrim-
 um est Emporium, concionator è nostris spatio
 fere trimestri magna Catholicorū, quorū exiguus est
 S 3 numerus,

numerus, voluptate exceptus est. Quinquagesimum iam annum, nec ad concionem, nec ad sacramenta tam multi confluisse dicuntur, quam paucis illis diebus: qui quidem numerus à promulgato noui Pontificis Tubilao sic increbuit, vt ad excipiendas confessiones ipsa quoque adhibenda nox esset.

HERBIPOLI adiuncti sunt Ecclesie catholicae haeretici quadraginta. foris amplius ostingenti. nam cum Principis auctoritate nutuq. inspicienda eius diuio fuisset, edixissetq. vt qui ad sanitatem redire nollent, è sua ditione facerent; eò expeditior ratio fuit tantae multitudinis adiungendae. Duo in eius obeunda diœcesi etiamnũ de Societate versantur: nec dubitamus, quin ad hunc diem eorum vigilijs ac laboribus amplificatus sit numerus. Ac ne ad singulos, qui resipuerunt, haereticos delabamur, hoc vniuersè confirmare possumus, ex ijs multos, qui dederunt manus, aut incredibili pertinacia fuisse, aut ea auctoritate, vnde magnam animis periculum crearetur, si in haeresi permanerent. In his quidam diuitijs affluens, & obfirmatus in haeresi, malens de patria, quam de sententia decedere; bona omnia fortuna sq. diuendidit. sed dum aliò eius familia migrationem parat, fluminiq. Hippagoga transfert, repentino sclopi sonitu iumentis exterritis, nauis, qua domestici vehebantur, omnium periculo inclinatur. continuo cum liberis vxor excutitur. liberi fluctibus absorbentur: mater autem tum quidam emersa, triduo tamen post expirauit. quo casu admoniti alij, qui fugam similem adornabant, consilium muta-

mutarunt: in ipsq. illius transfuga parens: ut uterque domestica calamitatis superstes sentiret vim presentem diuini supplicij. Iam de ceterorum curatione vitiorum nihil attinet dicere: his enim plena sunt omnia, ut otiosis Nostri esse non liceat, si ea conentur excidere. Vsus quoque sacramentorū creberrimus fuit. Facit autem pientissimi Præsulis animus, ut optime de toto hoc Franciæ tractu sperare iam liceat. et quamquam religionis hostes non defuerunt, qui Principem ab institutis conarentur abducere; numquam tamen de optima mente se deijci passus est. Nostri quasi in eius studij magnitudine partem habeant, apud improbum genus hominum pessime audiunt: atque idcirco eis cum noceri potest, minime parcitur. Horreo, quod habebamus in pagis, iniectum incendium est: ouesq. superioribus annis veneficijs ac carminibus fascinata: quæ cum quotidie interirent, nostri cera et aqua rite benedictis omnem vim fascini Deo fauente fregerunt. verum in beneficij parte ponimus, quicquid iniuriarum ab aduersarijs accipimus, hoc vno tantum solliciti, quod qui ledere se nos putant, suas ipsi animas grauius vulnerant: nec locum medicinæ relinquunt, dum quotidie deteriores effecti, nouas sibi plagas imponunt.

SPIRAE quoque enixe animorum libertas salusq. defenditur. Ab hæresi viginti minimum sunt abducti, quorū plerique aetates ferme integras in suis tenebris iacuerunt. maior quoque præda speratur in dies. nam & tractantur crebrius sacrosan-

Et mysteria, et confitentium rite peccata numerus est vberior. quod tum maxime declaratum est, cum Xistus Quintus edidit Iubilæum. quo quidem tempore communicantium ea vis fuit (id quod hæretica in ciuitate mireris) vt si sæpe appareat hæc in æde nostra celebritas, cogitandum existiment viri principes de amplificando laxandoq. templo. pietatem hominum par benignitas comitatur, nihil vt pene in æde nostra alicuius pretij sit, quod non hominum liberalitas erogarit. Et vt sunt, qui sacram supellectilem semper augeant, ita non desunt, qui conferant in domesticam, vt tanto magis ad animarum salutem nostrorum excitetur & acuat industria. Sed dum huic ciuitati Societas profuit, partem aliquam suarum cogitationum in alia quoque oppida deriuauit. Bada vrbs est una de primarijs, & Marchioni subiecta. hic Lutherana mulierem annum iam quartum & trigesimum septem demones exercebant. eijciendus primo fuit ex anima diabolus, priusquam eijceretur è corpore. dedit igitur operam pater è nostris, vt Lutherum detestata mulier, verum Christi Vicarium catholicaq. Ecclesie caput agnosceret, in eiusq. potestate esse vellet. quod cum impetrasset, tum demum liberare corpus aggreditur. habuerat mulier ex eadem Lutheri face ministros auum & patrem, Badamq. venerat multis cum litteris, quibus fidem & Saxonica ciuitates, & lutherani ministri faciebant, eam mali demonis obsidione teneri, frustra q. eius apud se liberationem esse tentatã. Institutum certamen est publice cum demonibus, in media

media hæreticorum turba, qui è vicinis quoque pagis oppidisq. confluxerant. complebatur quotidie templum, omnesq. quorsum res euaderet, expectabant. Pater non suis opibus, sed diuina misericordia fretus alacriter rem vrgebat. fatebantur dæmones, amiculæ cuiusdam execrationibus, sibi esse olim, cū etiam tum mulier esset infantula, in eius corpus aditum patefactum. vt igitur inde sacris carminibus abigerentur, quò nefarijs execrationibus immigrarent, assidua aliquot dierum opera, tum publicis exorcismis, tum precationi data est: dum ad extremum eximia Dei bonitas filij sui meritis hoc concessit, vt cuius vi nominis tartara contremiscunt, eiusdem nutu ac potestate tetra illa conspiratio dæmonū pelleretur. Confodit tā pulcher euentus hæreticorū pectora, qui cum, quò se verterent, non haberent, nimio rubore perfunsi, obscurare mendaciorum impudentia conati sunt veritatem: sed diuino consilio factū est, vt dum pro concione in Sacerdotem nostrū Lutheranorum signifer debacchatur, negatq. vllū ab eo dæmonem pulsum esse, tum forte adolescens peregre rediens, temeraria sclopi displosione sit ictus: qui cū moreretur, ignorareturq. vtrarū esset partiū, Catholicorūne, an hæreticorū, proximas defertur in ades: ad eumq. Catholici, Sacerdotē quem dixi nostrū: lutherani vero suum ministrū accersunt: sed hi tanta cū festinatione studioq. vt Catholicos anteuenterint. hortari igitur Minister adolescentē, vt christiane mori velit, sordidoq. è sacco panem suū, quem moribundo obtrudat, expromit. sed longe alia mens erat adole-

adolescenti. significabat se potius vera Ecclesiæ sacramento velle muniri, & ritu institutoq. Catholico confiteri. furere hic & Stomachari minister, & perfidiam grauitè exprobrans, atrocem minari gehennam: multa etiam de religionis veritate vanitateq. multa de diuini seueritate iudicij, imperite insciteq. differere. quæ omnia adolescens hoc vno dicitur elusisse responso, Experietur vterque nostrum priusquam horæ quattuor & viginti præteruolent, vtra tandem in religione mori sit tutius. interim Sacerdos noster accedit, & abeunte ministro confessionem migrantis excipit. moritur hic, vt vitam inchoet sempiternam: moritur ille postridie, quemadmodum ei prædixerat adolescens, vt æterna morte multetur: cum pridie tamen valens atque integer visus esset. ita sentit vterque, vtra religio sit verior, & quæ apud inferos maneant hæreticis pœna, & quæ Catholicis apud superos gaudia.

FVL DENSE, ET HEILIGENSTAD- diense Collegia.

FVL DAE eodem studio hominū commodis salutiq. seruitur. est gymnasij opus egregia Cæsaris, & qui huius vicem gerit, benignitate perfectum. constatq. auditoribus quadringentis, numero non exiguo, si quibuscum agatur, animaduertas: nam hæreticis scatent omnia, ex quibus ipsis, quamquam à nobis in religione dissentiant, complures tamen suos ad nos liberos mittunt, quibus vnà cū doctrina salutaris veritas instillatur. Datur autem opera

opera, ut & pueri nonnumquam, & eorum parentes spectaculis capiantur. est enim illis iucundissimum suos videre filios tanta cum laude in oculis luceq. omnium suas tueri ac sustinere partes. Ac magno sane animarum compendio, Societas in hac erudienda iuuentute versatur non enim infirmis mentibus, quamquã saepe sit ætas infirma, committitur virtus. & ubi percepta semel ab eis est veritas, extorqueri nullis terroribus potest. Tres fratres nobiles cum sese ad Catholicos appulissent, mater hæretica duos iuniores abductos, nam filium natu maximum abducere omnino non potuit, ad hæreticorum scholas in aliud oppidum mittit. illi vero datis ad fratrem litteris, significarunt, sibi quidem, ut maternæ cederent iracundiæ, obtemperandum eius imperio fuisse; sed tamen membrorum potius singulorum sectione, totiusq. mutilationem corporis perpeßuros, quam ut à suscepta religione desciscerent. Alius item è nostris auditoribus adolescens, cum Christianam religionem, hæresi relicta, castè iam coleret, monereturq. ab hæretico fratre, ut ex disciplina nostra, vel ad hæreticam Marburgensem academiam se conferret, vel secum rediret in patriam, minareturq. ni paruisset, sumptus se ei nullos in posterum suppeditaturum; Abeas tu, inquit, licet in patriam frater: nam si vos vestrum sequuti magistrum, fide sic abudatis, ut eam vobis vnâ existimetis aditum in cælum fore, ego de Dei providentia dubitare qui possum? aut quid metuam, ne si à vobis deferar, corpus hoc alat? ita relicto fratre Fuldam redijt, ac ne quid sibi cum domesticis

*mesticis amplius esset, vitam ut inter nos degeret
 postulavit: ut cui animi salutem referret acceptam,
 ei se familiæ dederet in perpetuum. Sed quo studio
 religionis iuuentus hæc flagret, nihil est opus hoc
 exemplis facere longius: tantum gratulandum est
 Deo, ab eoq. petendum, ut, quod iam videtur insti-
 tuisse, feliciter hanc iuuentutis academiam proue-
 hat. Dedit enim Summus Pontifex ad Teuthonici
 Magistrum ordinis, & Abbatem probitate præstan-
 tem, huius Collegij fundatorem perhonorificas litte-
 ras, quibus non sine Societatis commendatione pol-
 licebatur, excitatū superiore anno à Gregorio XIII
 è nobilibus Seminarium, magna cura sibi fore. Ac
 præter eos quadraginta nobiles adolescentes, quos
 suis sumptibus Fulda sustentat, decrevit etiam stu-
 dia pauperum sexaginta, liberali quotannis iuuare
 subsidio; ne tenuioris fortunæ discipuli ad hæretico-
 rum scholas, ubi hæc illis subsidia non desunt, desti-
 tuti confugiant: quæ res cum magnam in his locis,
 ubi omnia ferme hæresis occupauit, admirationem
 habet, tum amabilem cunctis Pontificem reddit.*

*Sed ut abeamus à scholis, custoditur diligenter
 & ceterorum ciuium salus & paganorum. Fuit in
 hac ciuitate Sacerdos magni nominis concionator,
 ad quem tota ferme ciuitas confluebat: quod et spem
 faceret communionis Dominicæ sub vtraque specie
 restituendæ (eam enim sub initium Collegij nostri
 sustulerat is quem dixi fundator) & familiam no-
 stram insectaretur: ut tantum non ad hæresim ver-
 gere eius & mens & oratio videretur. Hic dum de
 sacri-*

*facrilegis nuptijs magnorum virorum patrocínio ni-
 xus, non minus libere, quã impudenter agit, repẽte,
 æquissimo Dei iudicio, mortifero correptus est mor-
 bo. nostri vt suas iniurias benefactis remuneraren-
 tur, agro corpori animoq. succurrendum putarunt.
 hortantur vt se ipse respiciat, & meditatũ facinus
 detestetur: quod ille & fecit, & qui tandem sinceri
 amici numerarẽtur, agnouit. agenti quoque animã
 præstò fuerunt, funus curarũt, oratione funebri mor-
 tuum, vt solet, ornarunt: vt admirari se vehementer
 dicerẽt lutherani, quod nostri & viuís nossent inimi-
 cis benigne facere, & vita extinctis. Huic postea Sa-
 cerdos suffectus est alius, Collegij Germanici alum-
 nus, qui magna cum magistratuum, tum ciuium ap-
 probatione suo muneri præest. Nec minore laude
 alumnus alius disciplina nostræ se gerit in Mogunti-
 na diœcesi, cui parochus est præpositus. is cũ & hoc
 & superiore anno pro incolumitate frugum suppli-
 cationes publicas decreuisset, idq. à ciuibus reli-
 giose institutum susceptumq. esset, derisus à luthera-
 nis & caluinistis est, affectusq. cum suis ciuibus cõ-
 tumelia. sed Deus qui rebus non indormit humanis,
 immissa tempestate fruges omnes hæreticorum per-
 didit ac deleuit: cum tamen Catholicorum agros, qui
 aut continentes, aut etiam permixti cum eorum pos-
 sessionibus erant, calamitas non attigerit. Huic affi-
 ne est, quod de alio quodã paracho finitimorũ pago-
 rũ cognitũ est. qui cũ de sacerdotis nostri cõsilio, quẽ
 ad confessiones adhibebat, suis persnasisset, vt prius
 quam mane se conferrent ad opus, ad impetrandam
 cali*

cæli serenitatem, frugumq. conseruationem, templū religiose peterēt; subito exorta tempestas, nihil dāni ipsorum fundis ac segetibus intulit, cum tamen ceteris non pepercerit.

Non minor HEILIGENSTADII intractandis hæreticorum ingenijs vtilitatis est fructus. resipuerunt vndecim. & quidem ex ijs, qui ferebant inter suos primas. Sed quod gratulandum est magis, ceteri quotidie dimittantur, vereriq. iam incipiunt Romani Pontificis nomen, & Catholicas ceremonias, quas hæreticorum deridet impietas. Nec minimum auctoritatis Catholicis attulit Iubilæi proximi promulgatio. Promulgatum est autem à nostris pro concione: nam quoniam tale aliquid in ciuitate nemo vñquam vel viderat, vel meminerat, Archiepiscopi Vicarius, is qui Moguntini Archiepiscopis nomine, clero præsidet vniuerso, consentiente Canonicorum Collegio, rem totam Societati permisit: vt quid illa in suscipiendo colendoq. Iubilæo præscriberet, id ratum in vulgus esset. Nostri quò splendidius cuncta peragerent, eademq. opera res Catholica sanciretur, supplicationes triduo decernunt, instituuntq. ut sanctissimum Christi corpus à Vicario illo, quem diximus, magnifice circumferretur, pompamq. ipsam liturgia solemniter exciperet. Itaque portis vrbis occlusis, indictaq. ab operibus feria tamquam iustitio quodam, nihil est à Clero ex his, quæ Societas decreuerat, prætermisum. Peractis Missarum solemnibus cum ad rei nouitatem frequens populus accurrisset, habita est à Sacerdote nostro

stro de opportunitate Confessionis, qua Pontificiam præcurreret Indulgentiam, perutilis concio. aderāt heretici multi, qui è vicinis quoq. locis affluerāt, sed ea modestia ac compositione oris, uix ut eos à Catholicis internosceres: nec quisquam tam perfidus est inuentus, qui non proiectus humi, digni sacra pompa ducebatur, suum in Eucharistia Dominum adorarit. ea postea cum plurimo tum uirorum tum seminarum numero cōmunicata est: nihil ut simile perspexerint oppidani. quin heretici ipsi religionū sanctitate capti, confessi sunt, nihil tale apud se repōiri, neque quemquam tam barbarum aut immanem esse, quem ritus illi ac cerimonia non capiant. Atque utinam plus apud eos momenti diuinus, quam humanus metus haberet: nā illi melius suis rebus salutiq. consulerent. nunc autem partim meriti hereticorum Principum offensionem, quorum imperio subiecti sunt, partim sermones imperitorum, ne quā perfidiæ notam subeant, si à suis se segregent ac disiungant; manent in institutis patrijs, perspicuo cū periculo sempiternæ mortis. Deus est implorandus, ut qui prauis iam mentibus lucem aliquam prætulit, uires etiam suggerat uoluntatibus. Sed ut urbana mittamus, cum pagis etiam nostrorum communicata sunt studia. Lustrata sunt in ijs cænobia uirginu n., earumq. excepta confessio. cumq. ex his cænobijs aliqua, dilapsa iam uetere disciplina, nihil aliud præter religionis nomen haberent; nunc nostrorum restituta laboribus ita se tuentur, ut in eis aliquod iam pietatis ac solida religionis lumen appa-

appareat. Sed quod in his locis maxime deplorandum est; cum hæresibus permixta sint omnia, duces pastoresq. desiderantur, à quibus ea femina, ad probitatem sua sponte propensa, dirigantur atque informantur.

ERFURTVM, quæ urbs est in Thuringia perampla, sed hæreticis refertissima, cum è Fuldensi Collegio. Sacerdos noster negotiorum causa se contulisset, principum Catholicorum rogatu, concionem in eius urbis templo habuit, quod Erfurdieses hæretici, Cæsaris mandato compulsi, Catholicis restituerant. Hic ea fuit patris in dicendo vis, ea populi comprobatio, ut Moguntini Archiepiscopi Suffraganeus Sacerdotem de nostris aliquem postularit. concessusq. est illi Sacerdos cum comite fratre: cui facilis aditus in urbem fuit: edixerat enim non ita multo ante Senatus, quamvis ab Ecclesia Catholica sit seiunctus, ne quis in Catholicorum templis se gereret insolentius, neue eis molestia aliquid exhiberet, graui proposita pœna, si quis non pareret edicto. nã antea magnas turbas ciebat, eòq. progressa erat hæreticorum audacia, ut dum Catholicos agitabant, publicum quoque otium pacemq. turbarent. Itaq. patrefacto ab ipsis religionis aduersarijs in urbem aditu, expeditissimus nostris cursus ad res gerendas fuit. Sacerdos in urbana curia, comes in suburbana ac rustica conciones habuerunt, & ex utrisque parquæstus. deductus autem comes in ludum litterarium, pueros docere cepit tanta cum gratia, ut admirati confirmauerint lutherani, si nostri docere perge-

pergerent, fore ut auditores omnes desertis suis didascalis semidoctis, ad eorum sese institutionem disciplinamq. conuerterent. Ac sane res eum exitum habuit adiuuante Deo, ut huc nostri frequentius sibi existiment excurrendum, magna Catholicorum cum utilitate, tum voluptate. qui, si quando contingat, id quod à Deo vehementer optant, ut Collegium Societatis aspiciant, sumptus & quicquid ad eam rem necessarium est, suppeditaturos se esse promittunt. Sed valde sibi timent hæretici, qui primo nostrorum aduentu rumorem in vulgus sparserant, duo millia Iesuitarum propediem affutura. ut autem secundo rediisse vident, urbem iam ipsam ab eis occupatam, planeq. rem omnem proditam conqueruntur,

MOLSHEIMENSE, ET CON- fluentinum Collegium.

MOLSHEIMI quoque negotium nobis est cum hæreticis. mire autem eos torquet rerum nostrarum felicitas, & longe lateq. vagans opinio: neque quicquam prætermittunt, quo nobis ubiq. conflent inuidiam. Nostros tamen nihil à suscepta animarum causa retardat. Lustratur præter urbem tota vicinitas, nec ullum oppidum aut vicus est, qui quidem ad Argentinenſis Episcopi ditionem spectet, ubi partim concionibus, partim catechismo, nostrorum non elaboret industria. Quo quidem studio magnopere delectatus optimus Præsul, publico diplomate cauit, ne quis tam pijs conatibus

T bus

bus officere audeat, quin potius pro virili faueat, li-
 berumq. templorum vsum vbique relinquat. Valuit
 plurimum hæc præsulis commendatio apud homi-
 nes probos, quorum aliqui, quò magis rem Christia-
 næ disciplinæ prouerheret, mille amplius catechismi
 codices & exempla, quæ passim pueris ac multitu-
 dini diuiderentur, edenda curarunt. qua explanatio-
 ne Christianæ legis, non intermissis concionum præ-
 sidijs, ita Catholicorum roborantur animi, vt non so-
 lum nihil in fide laborent, sed etiam hæreticis, qui-
 buscum crebro eis agendum est, acriter strenueq.
 resistent. vsurpant cum religione diuina mysteria,
 & suos ad Collegium famulos (sunt enim hæretici)
 vt Catholicis moribus instituuntur, adducunt. quo
 fit, vt cum plerique pleni hæresibus huc concedant,
 abeant mox optimi perfectiq. Catholici. Iubileum
 summa cum cerimonia conuentuq. hominum cele-
 bratum est: effecitq. Senatus, vt ne vigiles quidem
 custodesq. portarum à supplicationibus officijsq. di-
 uinis abessent. itaque ea vis hominum fuit, vt ne-
 mo mansisse domi id temporis videretur. ducta est
 supplicationis pompa ad eadem nostram, cum tamen
 alias ad alia templa procedere supplicantium agmi-
 na consueissent: ibiq. res diuina, sacraq. concio toto
 triduo habita est. Admiratione digna res fuit, hæc
 ab Alsatiæ populis, quorum animis tantas tene-
 bras hæresum error offundit, his tēporibus fieri. Cu-
 ratum à nostris est, vt fructū ex ea re quā vberri-
 mum populus caperet, inculcatumq. omnibus pro
 concione, & Iubilæi quæ vis esset, & promerendi
 quæ

quæ facilis ratio. Confitentium magna turba fuit, communicantium vero tanta, ut oppidanorum pene numerum exæquarit. Neque vero huius tantum oppidi finibus Iubilæi sese utilitas tenuit, sed Alsatiam peruagata est fere totam: affueruntq. in pompa Tabernis, ubi Principis Argentinensis est sedes, cum suo præfule quattuor hominum millia. Idemq. à finitimis Argentinæ pagis est factum, ingenti cum hæreticorum stomacho ac dolore. qui ne nihil agere ad placandam iram diuini numinis uiderentur, publico etiam ipsi studuerunt edicto, ad pœnitentiam populum excitare. Tota autem vis pœnitentie in audiendis paulo diligentius ministrorum somnijs posita erat. precationisq. formulam, quam quisque sedulo recitaret, contra Romanum Pontificem Catholicosq. compositam ediderunt. sed cum ea inter ipsos hæreticos minime probaretur, in risum tota res abiit. eiusmodi quippe est omnis hæreticorum religio, atque huc demum recidunt, quæ in suggestis ac synagogis vomunt. Sed confessionis beneficio non modo animi scelerum vinculis, sed etiam corpora morborum leuantur incommodis. Nobilis Præsul, & Societatis sanctorum in primis, cum grauiter esset aeger, mortemq. in horas singulas expectaret, ubi animum confessione sanauit, sanitatem quoque corporis est adeptus. Alius item vir honestus ac clarus, cum assiduas dæmonis pateretur iniurias, petebatur enim crebro lapidibus, nec quies ulla domi forisq. dabatur; cum multa ac varia frustra tētaſſet, denique leuationem aliā præter eā, quam ei

Sacerdos noster attulit, non inuenit. monuit pater delendas prius esse maculas peccatorum, si se tranquillum reddere, et à demonibus tutum vellet. cum paruisset, & cum reliqua se familia frequenti confessione purgasset, tandem Christo demon, & luci tenebræ concesserunt.

CONFLVENTIAE in Societatem receptus est vnus. res autem Collegij Dei benignitate sat feliciter cedunt: quamuis enim domestica interdum necessitas premat, excitat tamen Deus, qui suis opibus præsto sint. Treuirensis Archiepiscopus huius auctior fundatorq. Collegij, non modo multa ad necessarium vitæ cultum ac paratum perbenigne suggessit, sed etiam quatuor talerorum millibus, hoc est aureorum tribus millibus & quingentis oppignera ta quadam Collegij bona redemit. Idemq. ne vno tantum liberalitatis genere suam in nos beneuolentiam declararet, ad eam nostram sacris Treuirensium Martyrum cineribus illustrauit. octo in eis integra capita à suis auulsa corporibus cerni licet, decora nostri templi, & certissima apud Deum Societatis nostræ subsidia. Non commemorabo tum varietatem, tum pulchritudinem sacræ vestis, non eleganti intexta opere aulae, nec alia minuta complura, quibus quotidie nostrum auget ornatq. Collegium. maior est etiam beneficus animus, quam ipsa benignitas: testaturq. nisi temporum difficultas aduersaretur, fore vt multo plura suæ apud nos beneuolentia argumenta relinqueret: vt arctiora iam vincula nulla sint, quibus nos sibi obliget ac deuinciat.

Schola-

Scholarum numerum, custode tutoreq. Deo pestilentia nihil imminuit. quamquā enim et de ciuibus, et de discipulis nonnullos abstulit; nouorum tamen successione flos manet: eaq. de caussa spectaculorū non negliguntur, illecebræ. Expressusq. est Patriarcha Ioseph ea cum spectantium admiratione ac voluptate, vt danda iterum comædia fuerit. Vt autem ad sapientiæ, sic ad pietatis laudē inuentus incenditur. Præcurrunt, vt solent, ceteris, qui præcipue in sodalitijs cultu Dei Parenti se dedunt. Ex his vnus cum alia in alios conferret egenos, tota quadragesima sex auditoribus, quibus angusta res erat, quotidiana cibaria summisit, id quod statis hebdomadæ ferijs ad imitandum sumpserunt alij. His proposita est non modo suæ, sed alienæ quoque cōseruatio salutis. alios verbo, alios hortantur exemplo, & quæ Christianus ignorare non debet, ea rudibus tradunt; vitia corrigunt, & ad sacramenta complures eliciunt: hæreticos auocant à perfidia, & ad hæresim eiurandā impellunt: ex quibus Sacerdos, annum iam sextum & vigesimum publicum ministrum egerat. Vir autem primarius, cum ad sanitatem proxime redisset, libros suos omni labe respersos, exurendos misit ad nos: tantumq. abest, vt consilij pœnituerit, vt pro Ecclesia iā Catholica multa à suis, quorū erat antesignanus ac signifer, patiatur. In Iubilæo capiendo eadem fere atque in alijs, quæ diximus, oppidis, tum pietas, tum celebritas fuit. per id tēpus Iudæi quatuor nostrorum opera è custodia primum educti, deinde etiam ad baptismum instituti, saluari demum

T 3 aqua

aqua renati sunt. Nonnulli autem, quos in suis rebus turbidis ingens cœperat desperatio, in sp̃e protinus, ne se ipsi perimerent, restituti. & qui necem animis iam attulerant, partim impure libidinosq. viuendo, partim tenendis fouendisq. odijs, ad salutem & vitam reuocati.

P A D E B O R N E N S I S R E S I - dentia,

IN P A D E B O R N E N S I sede suscepta procuratione noui gymnasii, augendus quoque nostrorum numerus fuit. Ad rem Catholicam promouendam, diuino consilio comparatum est, vt huius diœcesis administrator ex clarissima Ducum familia (is qui princeps in his locis tuenda fouendaq. hæresis erat, ac proinde nostrorum studia Catholicæq. religionis cursum maxime retardabat) præter omnem expectationem miserabili mortis genere extinctus sit. & quidem id temporis, cum maiore captus amentia de exturbandis Padeborna nostris, deq. opprimendis dissipandisq. auitæ religionis reliquijs, sedulo cogitabat. Quæ si exsequi per diuturniorem vitam potuisset, sublata spes omnis erat reuocandæ in posterum Catholica religionis. Boni etiam, vt Societati publicæ scholæ committerentur (quo vno maxime confidebant) id viuo Principe impetrare non poterant. deterrebat eius auctritas, ne ea nostris procuratio à Canonicis traderetur,

tur: alebat hæreticorum arrogantiam tanti principis patrociniū: obstabat publicus ludimagister, qui ab eo munere, quod ei in perpetuum suisque chirographo canonici cauerant, salua equitate remoueri non poterat. Itaque scholis ademptis, nulla spes maior erat tempestiue frugis. eas igitur Prouincialis pater urgere, quoniam & cum animarum causa coniuncta res erat, & cum diuina laude; nostrorum discesum minitari; negare æquum esse, ut ij frustra venisse viderentur, si precipua consulendi animis opportunitate carerent. quocirca canonicos impulit, ut cum ludimagistro moderatore agerent de mittendis scholis, cedendoq. Patribus iure suo. sed ille alia omnia sibi in animo esse significabat, negabatq. se quicquam de suo iure cessurum: nec deerant, qui Iesuitas grauitè accusarent, quod ex alterius incommodo suum vellet commodum augere. Quam quidem suspicionem ut nostri minuerent, docuerunt quam immemores utilitatum suarum, bonum reip. semper quaerent, & quam gratuita opera ciuium commodis deseruirent. velle autem, ut quod in conditionibus esset argenti, id vniuersum gymnasii rectori numeraretur. quam ille conditionem quamuis æquissimam, ægre tandem ut admitteret, est indutus. traditaq. sunt nobis scholæ ingenti bonorum omnium gratulatione, sed hæreticorum inuidia non minore. Res per vniuersā Vuestphaliā pernegata est opinione celerius: et quoniā vulnerauit et trāsfixit, hæreticos suos illi à gymnasio liberos remouerunt.

sponſionibus decertantes, vniuerſum propediē gym-
 naſium ad exiguum auditorum numerum rediturū.
 Cauturi etiam Senatusconſulto conſules diceban-
 tur, ne quem hoſpitiū ciues, qui diſcendi gratia ad
 nos adire vellet, exciperent. Sed improbarum cogi-
 tationum ſpem tum felicia diſciplinæ noſtræ primor-
 dia, tum mors Epiſcopi inopinata ſefellit. acceſſe-
 runt ſtatim auditores centum & quadraginta, quos
 noſtri & inſtituendi ratione, & dialogorum ſpecta-
 culis ſic oblectant, vt verendum ſit potius, ne futu-
 ram auditorum multitudinem exedræ vſitata non
 capiant, quam vt de eo, quem dixi, numero
 dies detrahat. quid multa? breui ea de nobis a-
 pud eos, qui propter morum religioniſq. diſſimi-
 litudinem acerbo in nos ſunt animo, excitata eſt
 opinio, vt quamuis nos erroris accuſent; tribuant
 tamen & doctrinæ copiam, & erudiendæ iuuen-
 tutis ſcientiam. quam nos opinionem vt diuina glo-
 riæ cauſſa tueremur, comœdiam dedimus aliam pere-
 legantem: diſcipulorumq. diligentiam frequenti ho-
 minum cœtu, cum præmiorum muneribus, tum ho-
 nore laudationis ornauimus. ita eos fere omnes, quos
 è ludo noſtro hæretici parentes abduxerant, à ſuis
 ipſi magiſtris nullo ad nos negotio reduximus; quo-
 tidieq. nouos auditores admittimus: vt iam nume-
 rus ad trecentos breui perueniat, quem immi-
 nutum iri minitabantur aduerſarij. Inſtitutæ porro
 ſunt in domeſtico ſacello Chriſtianæ doctrinæ ſcho-
 la, quæ cum ab auditoribus noſtris, tum ab alijs non
 exiguo numero celebrantur; quanta cum eorum vti-
 litate

litate, non facile dixerim. nam cum hoc genus hominum in earum rerum, quæ Christiano nomine continentur, magna ignoratione versetur, fit, ut à sua feritate ad Christianam mansuetudinem ac modestiā, catechismi institutionibus sensim defluat. antea enim prodigij simile videbatur, si quis vel signum Crucis deducta à capite ad pectus manu describere visus esset, vel caput ipsum ante sanctissimam Eucharistiam religiosa corporis inclinatione nudare. nunc puerilis ætas sic imbuitur, ut catholica Ecclesiæ ritus & mores exprimat, nihilq. quod ad declarandam profitendamq. religionem pertinet, prætermittat. Quæ cum ciues animaduertunt, nullum faciunt admirandi finem, & longe aliter de Societate sentiunt ac prædicant.

PROVINCIA FRANCIA.

PERVNT in hac Prouincia du-
cēti amplius ac triginta de nostris.
In Professorum Domo Parisiensi
vndeuginti. In Collegio Parisiensi
quinque & sexaginta. In Virdunen-
si, si cum Nouitijs Mussipontani
recenseantur (est autem Mussipontanum Collegiū
sextum iam mensē pestilentia disiectum ac dissipa-
tum) quinque & nonaginta. In Bituricensi tres &
viginti. Niuerni sexdecim. Tredecim Augi. Diem
obiere duodecim. Adscripti sunt tres & viginti.

DOMVS PROFESSA PARI- sienfis.

PARISIIS è spiritualibus exercitijs, qui-
bus graues interdum viri informari se ad pie-
tatem voluerunt, eadem, quæ solet vtilitas extitit.
Applicuerunt se ad Societatem quinque: & ad Ca-
tholicos quoque non pauci. in his soror & frater
ex

ex nobilissima familia, quorum ad Ecclesiam con-
uersionem ingens Principum, aulæq. latitia consecu-
ta est. Fecit ea res, ut Pater, qui cum ijs egerat, ad
priuatā prouocatus disputationem, Anglo cū mini-
stro congregaretur. aderant praesentes viri prin-
cipes, & eorum nobilium parens, qui adhuc in sua
tacetate perstabat: cumq. diu multumq. in vtrāque
partem agitata veritas esset; tandem egregius mi-
nister suæ sectæ non optimus propugnator, omnium
iudicio victus exclususq. discessit. Rediit & ad fidē
cum vxore & liberis aurifex, cuius cum ætate hæ-
resis confenerat. E catholicis non minus vberes
quæstus fiunt. Cernitur in multis eximium studium
sacramentorum: repertiq. sunt qui longi itineris
molestias, expiandi sui gratia, non subterfugerent.
Ab ijs autem qui aliena detinebāt, impetratum est,
ne residere apud se punctum temporis paterentur
æs male partum. Sed cum à multis multa, tum à
quodam aureorum millia duodeuiginti restituta
sunt. Profuit & ijs nostrorum vox, qui capite ple-
tebantur: eam enim de nostris Iudices opinionem
conceperunt, ut quoties se quispiā desperatæ salutis
obtulerit, nostros cōtinuo euocēt. Erāt reo cuidā ini-
micitiæ adeo insitæ, ut citius animam, quam odia si-
bi pateretur euelli. tentata pax est uehementer, nec
prius cessatum, quam suorum conatus bonitas diui-
na respexit. posuit reus iram, carnificis inter manus,
curatoq. rite animo, & cōdonatis iniurijs, semel emo-
ri maluit, quā, nisi cōdonasset, secūda quoque morte
multari. Sed ut urbana linquamus, et proferamus
exter-

externa, quæ nec rerum genere sunt inferiora, nec
 copias, tres in varia loca institutæ sunt profectioes.
 prima Diepam, altera Issodunum, tertia Sanserrā.
 Est Sanserra oppidum ab hæreticis cultum, quò post
 regium de ijs eijciendis edictum missus pater è no-
 stris, omnes ferme reperit obstinatos. Sanè in Ca-
 tholicos fuere teterrimi: & in medio oppidi castro
 plena cauea, plenusq. puteus Catholicorum corpo-
 ribus visitur, quos pro religione necarunt. ab ijs-
 demq. sanctorum sunt exustæ reliquiæ, templa euer-
 sa, religiones violatæ, non omnino tamen impune.
 Nam cum de eijciendis, vt dixi, hæreticis rex tulisset
 edictum, oppidumq. obfirmatum in hæresi, ob-
 sitione cinxisset, inuenti sunt, qui vltima compulsi fa-
 me suos liberos deuorarint. Profecit tamen aliquid
 nostri Sacerdotis industria: cuius ad conciones tan-
 tus è locis quoque finitimis populus concurrebat,
 vt interdum duodecim hominum millia censa sint.
 Reconciliauit catholica Ecclesiæ trecentos, qui om-
 nes scriba testibusq. præsentibus, fidei professionem
 publice ediderunt. Minister conuictus erroris, fidem
 rite professus, penas etiã irrogatas à legibus subiit.
 Mulier cum in hæresi moreretur, nec filio vellet ba-
 ptisma conferri, pater de re certior factus, altero ap-
 probante parente, puerũ baptizauit, eũq. mox mor-
 tuum ritu catholico sepeliendum curauit. Issoduno
 autem Bituricensium ciuitati, quam labes eadem
 fœdat, Sacerdos alter suis & concionibus & cate-
 chesi non mediocriter profuit, nec exiguam ex hære-
 ticis prædam tulit. Diepa Cæsaris castrum hac quo-
 que

que hæresū scabie diutissime laborauit. ea est altera Geneva, & hæreticos alit tantæ obstinationis & pertinaciæ, vt decem annis ante cū regio obsideretur exercitu, non prius de deditioe cogitarint, quā eorum aliqui, annona breui consumpta, famis rabiē equinis humanisq. carnibus, ino etiā corijs ocreisq. sedarint. Huic igitur castro saluti Sacerdos noster fuit. confluebat vndique ad eum audiendum ingens hominum numerus, vt interdum quinque millia conuenisse dicantur. Ad cōciones autem priuatæ adiūgebantur institutiones ac concertationes, vix vt patri vel ad cibum, vel ad explendum suarum precum munus aliquid otij superesset. Itaque, quod necesse fuit, vigiliarum laboribus copiosa respondit utilitas. nam quamquam ciues initio patrem non magni ducere videbantur, postea tamen, siue Rex vrgeret edicto, siue intimis admonitionibus Deus, eius opera centum circiter ac uiginti patresfamilias, et quidem cum suis plerique liberis & coniugibus hæresim eiurarunt. pueros etiam, qui partim ministrorū fuga (plerique enim de regia ditione, quam de sententia decedere maluerunt) partim domesticorum incuria nondum baptisma susceperant, baptizauit.

PARISIENSE COLLEGIVM.

IN Parisiensi Collegio è duobus fratribus è vita profectis, alter singulare suæ patientiæ, incensa seq. charitatis in Deum specimen præbuit. quem cum diuturnus & ingens calculus cruciaret, noua
etiam

etiam ei tolerantia seges accessit, carnis acerba sectio, ad extrahendum educendumq. reconditum interius calculum. quæ curatio ut erat anceps plenaq. discriminis, ita ei celerem interitum attulit. Sed mors, quæ fuit doloris finis, eadem fuit. & requietis initium; quod ut properaret, cunctantem suum ipse animum hortabatur, egredi gestiens, & e custodia dimitti. Nec longo interposito spatio, patri cuidam secundum quietem visus esse dicitur, cui & suam set alterius cuiusdã patris, qui Burdegala per id ferme tempus obierat, felicitatem non obscuris significationibus indicavit. cui quidem viso facile fidem adiungat, qui & mores hominis norit, & quid eius fortitudini ac patientia deberetur, intelligat. Iam quãquam fratrum numerum mors imminuit, auxit tamen tredecim cooptatio tyronum, fructus nostri Gymnasii: ubi non minus religionis cultus, quã doctrinarum studia vigent. Ac præter eos qui ad nos transierunt, alij duodecim ad Carthusianos, alijq. ad alios ordines discesserunt. Est ex his auditoribus sodalitas quadam anno instituta præterito, quæ à B. Hieronymo nomen habet: ubi ad virtutem præclare se iuventus exertet. Quo autem tempore Christi mors anniuersaria pietate recolitur, sodales longo agmine ad supplicationem nudis pedibus prodierunt: suoq. exemplo, mirum est, quàm ceteros ad similem pietatem, vitãq. asperitatem exacuunt. Ex hæreticis quoque non exigua nata sunt lucra. sexdecim repudiarunt errores, & ad Ecclesiæ se Catholica nutum auctoritatemq. sinxerunt. In his
quidam

quidam cum sacrosanctæ Eucharistiæ vi diabolus ex humano eiectum esse corpore perspexisset, illico deserta hæresi, negavit se umquam amplius fidem hæreticis habiturum. Sed nostrorum congressum quam hæretici reformident, cum multorum acta sermonesq; testantur, tum nuper luculentissimo testimonio vetulus ille Beza hæreticorum signifer confirmavit. Is, ut cuiusdam Pseudoapostoli filius, qui tum aderat, enarrauit, cum in Gebenensi Academia orationem haberet, gratiasq; ageret Deo, quod sibi suisq; in tantis opinionum tenebris veritas illuxisset; illud tamen aiebat esse dolendum, quod is propter ipsorum peccata magnum in eorum Ecclesia flagellum Iesuitas permetteret. quare muniendum esse literis pectus, & eorum contra captiones, quoniam subtilitate valent, arma sumenda.

BITURICENSE COLLEGIVM.

E Bituricensi Collegio missus est ad Niuernensem Ducem concionum causa Sacerdos, eodēq. nomine in Boiorum oppidum, cui Berissonio nomen est. ubi præter quotidianas conciones tradita sunt pueris Christianæ elementa doctrinæ, ingenti commode rei Catholicæ. nam cum hæresis pestilentia plerique incolæ laborarēt, tēpestiua ei malo adhibita est medicina. Summa iucunditatis spectaculum fuit, teneros videre puerulos obsidētes hæreticorum ministrū, & facillimis quæstiunculis, quibus ille respondere nō poterat, insectantes. Ac si umquam intellectū est, quanti

quanti sit, probe pueros instituere, tum demum est, cum puerorum grex, patris præceptis imbutus, eundem spiritum, quem hauserat, referebat. Filium mulier hæretica cum peperisset, factus est repente puerorū concursus ad fores, ut infantē catholicis traderet baptizandū. accurrerūt rei nouitate obstupescēti catholici, tantum ardorem in pueris admirati: Et partim horum rationibus, partim clamoribus puerorum coacta mater, filium catholicis ad baptismū dedit. eaq. postea non modo facile passa est puerum inter catholicos aggregari, sed in eundem gregem ipsa quoque se contulit. Patrem nostrum quanti facerent vniuersi, declarauit tum eius incommoda ualētudo, cum ad eum pharmaca curationesq. perferrent; tum eius postrema digressio, cum abeuntē partim lacrimis, partim pedibus equisq. prosequerentur. Eius fama excitati ciues quidam Monlusciani (oppidi id nomen est) flagitarunt ipsi quoque de Societate concionatorem, quem tamen ad eos per tumultum mitti non licuit. Pacatioribus iam rebus in alias duas deprauatas hæresi ciuitates totidem sunt missi de nostris: cum ijsq. communicata potestas ab Archiepiscopo (id quod ipse à Summo Pontifice iam impetrauerat) recipiendū reconciliandiq. qui redire uellent, hæreticos. Itaq. in eo patres illi iam toti sunt, ut ad Ecclesiam redeuntium consilia atque mentem diligenter explorent, doceantq. prout necessitas exigit, catholicam ueritatem. cuius muneris labor quò grauior ac difficilior est, eò speramus uiliorē: præsertim tantis humane instituta tenebris

tenebris . nam de rebus maxime tritis interrogati permulti, aut perridicule sæpe respōdēt, aut turpiter obmutescunt . Sed quoniam contra hæreses sempiternum est bellum à Societate susceptum, nouū quoddam sibi impositum onus, bibliothecas purgandi priuatas ab hæreticorum voluminum face, non grauatæ suscepit. qua in re ita desudauit, vt semel atque iterum in area ingens excitatus sit ignis, ubi ea religionis probra, ac dedecora cremarentur. Gymnasium porro nostrū auditores frequentat fere quingenti, in quibus seu doctrinæ laudem, seu progressionem ad virtutem spectas, sentias operam omnia non ludi. Ex hoc numero tres in Societatem dedere nomen, plures etiam in alios ordines ac familias. Liberalium vero disciplinarum studia, atque ardorem tum philosophica concertationes, tum partitæstantur honores, speciosiq. tituli magistrorum.

N I V E R N I veniunt iam ad nos hæretici multi regio edicto pene compulsi, vt (quoniam statutum semel est, hæresim potius quam regnum patriamq. deferere) per poenitentia sacramentum à peccatis censurisq. soluantur. Habita est & eorum ratio, qui supremas penas legibus dabant . Vir nobilis & hæreticus cum ad supplicium raperetur, nec de animi salute magnopere laboraret, nostrorum cohortatione permotus, & diligere neglectum diu animum cepit, & expiatis confessione peccatis hæresim eiurauit . Coercebatur carcere mulier tum, cum fœdis vexari visis, nocturnisq. imaginibus cæpta est.

V

acci-

accipiebatur nonnumquam adeo misere, ut vitam videretur amittere. Agit cum muliere Sacerdos & nostris, absolutamq. rite à peccatis, aqua benedicta respergit, rosarioq. communit. ita partim eius aqua vi, partim B. semper Virginis beneficio affectuata mulier est, ut monstra illa facebant, nec sibi amplius negocij quicquam exhibeant. Ad placandum in publico tumultu caeleste numen, rege in hæreticos arma ferente, fecerunt nostri (id quod à ciuibus iam factum erat) ut varia in urbem supplicantium agmina conuenirent. res erat nō minus spectatu iucunda, quam ad permouendos animos opportuna. tunicati prodibant homines nonnumquam mille ac sexcentis, quos cibo ac potione excipiebat Episcopus ac Ducis uxor. In his conuentibus reperti sunt etiam hæretici, qui quidem interdum ea religione ac cerimonia non minus, quam Catholici ipsi permouebantur. Rustici paganiq. à multis passibus confluabant, & ut ad condictam horam adessent, nocturno itineri se se dabant. Pueri in eo cogendo agmine explicationē catechesis, ut à nostris acceperant, recolebant, disputationesq. de Christiana religionis initijs ac rudimentis habebāt. Postea ab vniuerso supplicantium agmine pia rite carmina, toto itinere, modulatis nec intermissis vocibus canebantur. quod quidem tanto hominum plausu factum est, ut placuerit alijs ciuitatibus ad eandem normam similes quoque pompas instruere. Curatum est in hac circuitione pagorum, ut multa tēpla vetustate pene consumpta reficerentur, & quæ vel hæreticorum euertisset improbitas, vel

vel parochorum sorderent incuria, tum rursus instaurarentur, tum ad nitorem & cultum exornarentur. Nam cum in quibusdam iam labentibus templis, imbribus peruijs iniurijsq. caelestibus diuina res fieret, vt ne satis quidem tuto sanctissimum Christi Domini corpus asseruaretur; in alijs autem faces altae, & columbarum sinus omnia fœdarent; non fuit difficile hominibus non omnis humanitatis expertibus persuadere, vt pecunia in commune collata, rationem aliquam templorum ducerent.

VIRDVNENSE, ET CETERA Collegia.

VIRDVNI suum quisque munus tuetur egregie atque vt domestica quæ eodem sunt loco, mittamus; non exigui de pagis allati sunt fructus. Erat in pago quodam gemina duorum fratrum in paterna domo familia, in eaq. vt solet, mutua ex emulatione discordia, quas quotidiana conuiuia & maledicta fouebant. Citabatur identidem diabolus: nec longa interposita mora, serēda seditio- nis artifex interuenit. gessit morem vocantibus emulata, & familiam alteram magnis cladibus & damnis affecit. nocte vna agnos perdidit vniuersos, & mox boues, anseres, gallinasq. mactauit; ouiumq. etiam crura confregit; domiq. miscuit & turbauit omnia, alterumq. è fratribus formidolosis imaginibus terruit. Huc quidam profectus è nostris, cum pro concione multitudinem docuisset, cur Deus

V 2 illa

illa permetteret, et quæ ad ea depellenda viderentur esse præsidia, fecit, ut illius familie domestici, in quos ea erat illapsa perniciēs, rite se à sceleribus expiarent. statimq. diaboli debilitata vis est. Nō dissimile est, quod in alia villa dicitur accidisse; in qua cum repentina tabe magnus armentorum numerus interiret, lateretq. causā tanti interitus, missus eo Sacerdos est, qui mororem perturbata afflictaq. familie consolando leuaret. sed is pestilentie originem, suspicatus frequentissimam fuisse in ore omnium appellationem damonis, sedulo hortatur primo, vt ab ea consuetudine vsuq. recedant; deinde expiatis pœnitentie sacramento complures, cereis celestis Agni signis formisq. communit. atque ita cladem omnem auertit.

Huic Collegio Nouitiorum testā iunguntur, quos semper nouis tyronibus Deus auget. In his Sacerdos receptus est, Anglus, qui Anglicani pedorem carceris, equuleiq. ac reliquorum suppliciorum acerbitates expertus, elapsus ex eorum manibus, nihil habuit antiquius, quam vt ad præteritam tormentorū coronam, lentas quoque, sed diuturnas cænoby cruces adiungeret. Multa de aliorum virtute admirabilia scribi possent, sed dum viuorum pudori consulimus, media incidamus oportet. Forsitan & horum, & ceterorum meritis dedit Deus, vt à graui periculo & collegiū et ciuitatē eriperet. Nam cū in Gallia, Christianissimo rege, vt dixi, in hæreticos arma ferente, pleraque ciuitates ancipiti consilio aliæ aliq. spectarent; clandestino quorundam scelere constabat, erat,

erat, ut aduocata in hanc urbem hæreticorum manu, catholicorum partes opprimerent. cui facinorosi diem Paschatis, atque adeo tempus ipsum conuersionis, in quod ea suspicio videbatur non posse cadere, designassent; Deus tamen qui præcipua ope suam ruetur Ecclesiam, longe aliter vertit omnia. nam qui religionis hostes clam acciuerant, tum cum confectam rem putabant, facto in eos impetu ciuium, ipsi de ciuitate sunt pulsi. Nostri interim Deo placando dabant operam, & pro communi Ecclesia ocio, quadraginta horarum supplicationem non ita multo ante decreuerant: ut mirum videri non debeat, si is à Deo consecutus est exitus, qui euenit. Adhibuit etiam nostros is, qui nobis est in intimis, Cardinalis Vaudemontanus. de cuius in nos sincera beneuolentiæ notis, nec instituti nostri est dicere, nec facultatis. Is igitur ut pastoris officio rite fungatur, nostris in primis utitur: cumq. hoc anno Tullentis synodum coegisset, eius statuta synodi apud suæ ditionis parochos explicari à nostris voluit, ut quæ admodum ea exequenda sint, intelligerent. res cessit ex sententia, & magno recip. Christianæ commodum totumq. triennium per eius diæcesim partim in patefaciendis enucleandisq. Christianæ disciplinæ mysterijs, partim in expoliendis erudiendisq. presbyteris consumptum est.

MYSSIPONTANI Collegij res in magna hoc anno varietate versatæ sunt. nam & florentissimæ auditoribus academiâ pestilentia vis medijs

exorta caloribus dissipauit, & nostros omnes, domes-
 ticos præter custodes, in alia loca migrare compu-
 lit. Ex his nonnulli cum in vicinis regionibus con-
 sedissent, non tamen ab omni munerum administra-
 tione vacarunt: duobus enim locis tantisper instau-
 rata sunt scholæ, dum ineunte Nouembri, conuoca-
 tis ferme omnibus in Virdunense Collegium, omniū
 ordinum ac disciplinarum studia repetita sunt. Eni-
 tuit in eo Collegio eximia nostrorum caritas, dum
 non sine suo incommodo nouis fratribus, & sua sede
 carentibus, de habitatione libentissime accommoda-
 runt. Nec vero minor in concionibus Sacerdotum,
 quam in prælectionibus magistrorum, industria fuit.
 Pater quidam Lotharingæ Duce rogante, quoddam
 profectus in oppidum, cuius pars altera tota consta-
 bat hæreticis, sex circiter & viginti familias cum
 Catholicorum catu coniunxit. Sacerdotes alij duo
 cum puerorum gregem in pago quodam prope Me-
 tas & litteris & Christianis præceptis imbuerent,
 adiunxit se ad eos hæretici filius, patre non repugnā-
 te, quod cum hæreticorum seniores, ut vocitant, re-
 sciuiſſent, minitati sunt patri, nisi filium à nostra di-
 sciplina ac consuetudine reuocaret, fore ut eum sue
 Cene communionis priuarent. quos tamen ille non
 modo non audiendos putauit, quod diceret filiū suū
 optime à patribus erudiri; sed coemptis max Metis
 adibus, eō se tranſtulit, ut ipse quoque Catholicorū
 concionibus frequentandis ad saniora consilia redi-
 ret. Qui domi manserant, ne eis quidem virtutis fa-
 cultas ac materia defuit, cum enim peſtilentie ſuſpi-
 cione

cione, vel etiã contagione, tanta victus inopia plebs infima laboraret, vt ei non minus à fame, quam à pestilentia timendum esset; nostri tenuissimi cuiusque casas obeundo, pane & vino quantum sat esset omnibus, subuenerunt. quæ res, mirum dictu, quantum Societati nostræ & amoris & existimationis tum apud eos, in quos collata benignitas est, tum apud eos, quò ipsius beneficentiæ fama peruenit, conciliari- rit. Sustulit lues illa de nostris, dum magis proximorum animis, quam suis ipsi corporibus cauent, omnino decem. sed quod maxime nos solatur in tanta fratrum iactura (si tamen eorum est dicenda iactura, quos iam in cælum sua merita vocauerunt) suum quisque diem pie dicitur obiisse. In his Sacerdos quidam statas ab Ecclesia preces ad extremum vsque spiritum recitauit. Alius rei domesticæ administer cum patefieri iussisset fenestram, et suspexisset in cælum, suam ipse animam creatori commendans placidissimo iustorum somno consopitus est. Interea Mussipontani ciues, dum nos crebris litteris & nuncijs ad redeundum inuitant, satis & dolore, quem ex discessu nostro ceperunt, & omni officij genere, quo nos semper prosecuti sunt, quanti nos facerent, indicarunt.

AVGENSE COLLEGIVM.

AUGUSTI in Societate receptus est vnus, alius ab heresi ad obedientiam traductus Ecclesia. Reliqua, quæ vel in vrbe, vel in agro sunt gesta.

V 4 cum

cum ijs quæ de ceteris sunt dicta Collegijs ferme consentiunt . Illud tamen ad declarandum in ignis cereis rite consecratis quanta vis insit, accidit admirabile, quòd cū in fastigium stramineæ domus ignis esset iniectus, & longe lateq. vagaretur, iactò repente agno, ingenti ciuium gratulatione restitutus est . Sed cum de singulis iam Collegijs, ea quæ videbantur, excerpta sint; restat, vt nonnulla, quæ in varijs gesta sunt itineribus, perstringamus.

R H E M I S per quadragesimam concionē Sacerdos habuit, qui dū in tanta rerum perturbatione, ex Societatis instituto se gerit, vtrique parti & verbo & moribus satisfecit. Alius apud Santonas in celebri vrbe Barlesio toto anno versatus, eò iam rem Catholicam & diuinam adduxerat, ut & suum templum ab hæreticis vendicaret, & in illud homines fere trecentos è catholicis neophitisq. coegerit . verum in bellico illo tumultu abire coactus, nō prius inde discessit, quā & verberibus est acceptus, & in vltimū discrimē caput obtulit. Tertius in eiusdem Metropolitana regionis vrbe, atque in ade maxima menses aliquot concionatus, vt non mediocriter hæreticos fregit, quibus omnia redundant; ita nō parum in religione catholicos confirmauit. Destinatus & Diepam Normania urbem Sacerdos est, quæ vt est vna omnium munitissima, & mari continens Anglicano, totis hisce viginti annis innumera- biles pene hæreticos aluit, tanta insolentia, vt non modo catholicorum conuictū societatemq. non tulerint, sed diu etiā regia auctoritati nominiq. restiterint

terint. horū autem post ipsius regis edictum magna
 vis migravit in Angliam, insignis pertinaciæ atque
 dementia: qui patriæ cōmodis carere malint, quam
 cum animi salute in Ecclesiæ potestatem venire. Cū
 igitur concionator huc noster is, qui in ea aliquot
 annis ante conciones habuerat, peruenisset; ita in suo
 munere se tractavit, ut civium. animos facile cepe-
 rit, & ab impura secta complures abduxerit. Qui
 quidem nō obscure fatebantur, quam præclare secū
 ageretur, quos Deus conuocasset ad lucē: negabātq.
 se vel impunitate proposita commissuros, ut perti-
 naciam in tanto animorum discrimine tuerentur.
 nec tam sibi ipsi qui manserant, gaudebant, quā eō-
 rum vicem, qui solum verterant, querebantur. futu-
 rum enim fuisse, ut si ad patris mansissent aduentū,
 ipso quoque multum de sua feritate atque obstinatione
 remitterent. Profuit illis mirifice patris frugalitas
 ac continentia, quod cum in ipsis erudiendis recon-
 ciliandisq. tot vigilias laboresq. susciperet; nihil ta-
 men ex ijs, quæ loco muneris deferebantur, admitte-
 ret. Erant & adiumento res à Deo mirabiliter effe-
 ctæ, qui cum res exigit, imbecillitatem humana mē-
 tis miraculorum adminiculis adiuvat. Mulier recē
 catholica, cum vicinam feminam morbo periculosis-
 simo laborantem animaduerneret, suaserit ei, quam-
 vis ea quoque de secta esset, ut ad sui curationem
 aqua benedicta cyathum perpotaret. qua illa po-
 tione corporis salutem adepta, dedit operam pater,
 ut salutem quoque animi hæresi abijcienda conse-
 queretur.

P R O-

PROVINCIA

AQVITANIA.

LVIT hoc anno de nostris Aquitania Provincia centum ac septemdecim. Tolosæ vndequinquaginta. Vndequadraginta uero Burdegala. Decem Mauriaci. Vndeuginti Ruthene. Abierunt è vita nouem. Ad Societatem tredecim accesserunt.

TOLOSANVM, RVTHENENSE,
& Mauriacense.

T OLOSÆ nostri pro consuetudine institutoq. suo in animis recuperandis euigilant. Sexdecim per eos Deus, hæresis errore discussso, ad Catholicam vocauit Ecclesiam. ac ne latius ea se contagio diffundat, multa quotidie hæreticorum volumina comburuntur. Scholæ auditoribus augentur, quibus non minori curæ pietas ac religio, quam litterarum studia sunt, adiunctiq. sunt Societati quatuor, ne qui ad alios ordines discesserunt, enumeremus. Habita sunt conciones in duobus oppidis celeberrimis magno animorum compendio. Et ut cetera taceatur, penetrabāt viri feminaeq. promiscue in
mu-

mulierum cœnobîa, nulla pudoris aut religionis ratione ducta: quod cum multorum malorum seminarium esset, nostrarum opera effectum est, ut contra hominum licentiam sacra illa Deo mulieres, arctioribus claustris continerentur. Cum autem ad sananda vitia tota eius concionandi ratio dirigeretur, & grauib; aliquando verbis sanorum damnaretur iniquitas, exiit in conuentu publicus fœnerator, qui subito dolore incensus, ex iniquis antea vitæ fœnerationibus, iurisiurandi religione se obstrinxit, fore, ut in posterum fœnerationibus abstineret, & peccatum suum nouæ vitæ laude corrigeret. Erat etiam in eo oppido, quadragesima tempore, magna mensarum impunitas ac licentia. carnes enim vorabantur & oia, nullo dierum discrimine, nulla religione ieiunij. nunc concionum beneficio, patria consuetudine reuocata, ieiunij legi complures obtemperant. cautumq; a consulibus est, ne non modo carnes, sed ne butyrum quidem publice vendi liceat. Alio in oppido cum vix quatuor essent familiae, quæ non mutua inter sese flagrarent inuidia (totum enim oppidum, summo omnium periculo, in tres erat diuisum, distractumq; partes) Deo bene iuuante, facta est compositio. reuocataq; ad concordiam familia quinque, & irarum extenuata principia, dum ad extremum omnis illa dissensionis flamma compressa est.

RYTHENE ad Societatem adscripti sunt duo ad Catholicos quattuor. Recens autem semper est nostrarum ad labores alacritas, neque comittunt, ut operam suam vel ciues ulli, vel pagani desideret.

Ani-

Animarum autem siti, ardua suscipiuntur itinera; ingenti cum utilitate: iacent enim animi tum medicis tum curationibus destituti. qui denique ubi in nostrorum manus venerint, confessionis medicina sanantur. In montibus editissimis, cum niue obsita essent omnia, vir quidam occurrit obuius, ut à peccatis absolueretur. gerendusq. mos ei fuit vel in ipso cursu, ardentissime postulanti; qui dum labes animi confessione perpurgat, non sentit gelida se niue perfundi. sed caritatis ardor peruaseraat animum, quæ ubi teporem dispulit peccatorum, externum quoque contemnit algorem. nudum caput nix operuerat, index intimæ pœnitentiæ, ut cineris vetus illa conspersio. pater quoque cum pœnitente niuibz redundabat, ut à viatoribus agnoscî vix possent. quo in itinere cum eos nox oppressisset, & niuium pene obrueret altitudo, medio in itinere nixi cum religione genibus, ad Deum oculos pretesq. conuertunt. haud surdo Deo fusa precatio. Statim eis rusticorum domus ostenditur, quò se ex algore tenebrisq. reciperent: ibiq. noctem illam ab iniurijs tuti calidibus quieuerunt.

MAVRICI suas quisque partes cum laude sustinet. Multi partim industria colloquijq. nostrorum, partim sacramentorum vsu, qui paulo iam maior exitit, ad bonam frugem euadunt. sed admirabiles animorum commutationes, ne quem per imprudentiam prodamus, cogimur præterire. Nec tamen licuit, in hos ciues perpetuas huius anni curas laboresq. conferre: cum enim hostilis hæreticorum

rum grassaretur impietas, & iam ciuitatis faucibus immineret, duobus tantum in Collegio relictis, discedendum reliquis fuit in proximos pagos: ubi tamen nobiles viri duo duodecim dierum spatio nos perhumaniter exceperunt. quo tempore ne de animis benemerendi consuetudo intermitteretur, data est opera ferendis diuini verbi seminibus, quæ suis temporibus fruges ferant. Iam è Gymnasio quantum commodi ad animos dextinetur, dies ipsa declarat. Bellico autem, quem significauimus, tumultu, cum visum esset nostris paulisper abesse, auditores nostri longo interuallo & quidem non sine lacrimis prosequuti sunt abeuntes. Eorum nonnulli in patriam redire coacti, numquam induci ab hæreticis potuerunt, ut ieiuniorum religionem, quæ ab Ecclesia Catholica statis temporibus imperantur, vetitis epulis violarent. cumq. ex his unus imprudens è carnibus pingue insculum hausisset, ubi de ceteris quid sumpsisset, agnouit, totum diem assidue collatrimans sine cibo trāsegit. Sed apud ipsos quoque hæreticos præsertim in oppido Caluiniana peste fœdato non nihil in rem animarum actum est. ualde eos Deus nostrorum concionibus excitauit: sed ne multi perspecta ueritati dent manus, impediuntur metu suorum. Vicini hæretici cedibus omnia terrent; & quos ad Ecclesiam transire compererint, eos comprehensos sine cunctatione trucidant. Nimirum supplicandum est diuina clementia, ut timida pectora mentesq. corroboret, aut eo timore imbuat, qui exigit & extrudit humanum.

BVR

BVRDEGALENSE COLLEGIVM.

BVRDEGALAE grassata est non sine acer-
bis funeribus pestilentia. Ocho de nostris ab-
sumpsit, sed ex reliquis viginti millia. Puit hæc con-
tagio tam nostris charitatis occasio, tam civibus so-
cietatis studia perspiciendi, qui quidem a suis ipsi pã-
storibus derelicti, numquam tamen a Societate de-
serti sunt. Testatur ipsa Burdegala, se tam opportu-
num in tanto animorum discrimine auxilium nun-
quam expertam esse. Atque ut amantissimas popu-
li salutationes in publicis vijs, marcorumq. qui no-
strorum consecutus est obitum, prætermittam; incre-
dibilem non modo ijs, qui in nos optime animati
erant, sed inimicis etiam admirationem, nostrorum
studia obsequiaq. pepererunt. Quin hæretici ipsi
qui in omni prope sermone nobis obloqui consue-
verant, nostrorum postea in agrotos charitatem ad-
mirati, commendare ac vereri quos oderant, incoe-
runt. traductiq. sicut per eam occasionem ad veri-
tatem nonnulli: tanti est apud ipsos quoque hostes
vis charitatis. Prodigiũ simile existimatum est, è no-
stris quemquam pestilentie vim effugere potuisse
inuaserat enim, ut diximus, nostrum numerum, de-
leratq. nonnullos: & qui extra Collegium suũ agris
operam impendebant, ijs ex esculentis poculentisq.
ministrabatur non semel in die; ut nisi nostrorum
vitas protegeret Deus, cõgressus ipse creare pericu-
lum posset, & acceptam in alios transferre perni-
ciam.

ciem. Nam de eorum salute quid dicā, qui dum ad-
 uentantis morbi pericula loci mutatione declinant,
 huc illucq. diffugere sunt coacti? quocūque enim te-
 verteres, in mediam flammam veniendum erat, aut
 in ea loca, qua ut essent vacua et libera pestilentia,
 ab hæreticorū certe rabie incursuq. non erant. Prin-
 cipio agre admodum nostri secunda noctis hora, clā,
 & oclusis publicis portis ad Prioratum B. Macha-
 rij, duce atque auctore gemino magistratu, deducti
 sunt. quò cum sensim pestilens morbus irreperet, in
 alias continuo sedes immigrarunt: seruatiq. sæpe di-
 uinitus, tandem honorifice perparuo in oppido, ubi
 Abbatia quædam est, recipiuntur. hic omnium vo-
 luntates & studia sibi conciliāt, & cænobitas quos-
 dam à multis superstitionibus liberant. Quo loco cū
 alia multa diuinam in eos beneuolentiam ac prou-
 dentiam testata sunt, tum quod in hæreticorum ma-
 nus potestatemq. non venerint, etsi id illi ipsius Dei
 causa vehementer optabant, nec adium ruina, quæ
 in oppidulo illo conduxerant, oppressi sint. nam si
 biduo ante illinc exissent, dandum erat hæreticis in-
 gulum: si biduo post, intereundum ea, quam dixi, ru-
 na. redditum Burdegalam est inente ferme No-
 uembresed quoniam ne tum quidem satis tutus re-
 ditus videbatur: nondum enim pestilentia vires suas
 plane remiserat; delitescendum menses aliquot fuit
 intra septa Collegij. Iam vero tantam fratrum lætu-
 ram cepit dominus conuocandis nouis fratribus
 compensare: sed loci ac rei familiaris angustia fecit,
 ut Societatis quinque dumtaxat inirent. nec h
 quidem

quidem sine suorum demonisq. uictoria. Erat in his Burdegaleſis Senatoris filius, cuius mater omnem mouit lapidem, ut eum de ſententia depelleret. adhibuit propinquos & amicos, interpoſuit auctoritatē magiſtratum & ſenatorum, minas adiunxit, terruit uerberibus; nec tamen labefactare conſtantiam filij aut cōmouere materna uis potuit. Annus prope abierat in his pugnis, cum proſecta rus matre, quattuor ille remigibus cōparatis, qui ſtrenue aduerſo flumine remigarent, fugæ ſe dedit. ſed quoniam leuiore è pugna uictor exceſſerat, quò palma eſſet illuſterior, alia grauior eſt ſubſecuta. pulſare adoleſcentis animum ſathan cōpit, et patriæ deſiderio ſollicitare. renouare memoriā domeſtica uoluptatis, & cum ſenſu quodam pietatis materni paterniq. complexus. nihil erat negocij puerum imbecillum à potentiffimo hoſte ſuperari, niſi Deus qui imbecillis et ſibi ipsis relictis dextram porrigit, manus iam dantem mirabiliter confirmaret. nam dū reditum cogitat, & nauigium eius rei cauſſa ſollicite querit, offert ſe illico ſenex non procul Tolosa, ex eaq. quiſqueret ſciſcitatus, cū reſpondiſſet adoleſcens, nauen ſe querere, ut Burdegalam reuertatur; ſenex, ne pedē referret hortatus, Proſequere, inquit, inſtitutum iter ò fili: & ſecundum hæc monita nuſquam amplius apparuit: ut facile intelligeret adoleſcens, quis tandē ille eſſet & unde miſſus, qui tā ſalutaria ſibi monita attuliſſet. Domeſtici fuga filij animaduērſa, ex ſaturandi odij cauſſa, quod in nos conceperant, uiris nobilibus dant negociū, ut procuratorem

nostrum, sicubi offenderint, interficiant. Nec paucas conuenerat inter matronas & quidem nobiles, ut eum certo in loco correptum male mulctarent. cuius sceleris princeps ne abiret impune (quamquā coniuratione detecta nihil est actum) æquissimo Dei iudicio, lapsa per gradus interijt. Non minoris constantiæ specimen quindecim natus annos præ se tulit adolescens: nam præter alias communis hostis insidias, quocum toto anno pugnandum fuit, tentata est etiam eius pudicitia à petulanti puellarum lasciuiâ. mulieres domesticæ duæ, secretum eius ingressæ musæum, lapso iam die, ausæ sunt. castissimum adolescentem ad libidinem prouocare. ac profecto comptæ formæ, orationis blanditiæ, osculorum gestorumq. lasciuiâ, nocte præsertim & solitudine cohortante, nullo negotio expugnare tenerum animum potuissent, si imparatum à præsidij celestibus deprehendissent. repulsæ sunt impudentissimæ feminae, aut potius is, qui eas submiserat, demon: qui quidem ne semel à puero vinceretur, alijs eum telis oppugnans, eadem semper ignominia ac dedecore fusus est. Adolescens duodecimum agens annum, prima Societatis fama commotus ei se sine cunctatione dicauit. huic dormienti vox ad aures accidisse dicitur, moriturum esse breui: experrectusq. cum timore, in preces flexisse genua: affuisseq. repente eximia pulchritudine mulier amictu candido, quæ huiusmodi eum uerbis affata est; Ades animo fili & omitte timorem, nondum moriere, prius voti compos efficieris. quod

X

visum

visum cum die insequenti in missa sacro recurret, pene à sensibus aberrasse: cumq. foris, ut in sella paulisper requiesceret, hortarentur, numquam de genu surgere, quo semel incubuerat, voluisse. Eisdem de more precanti et tractati animo Christi vulnera, Christus quoque dicitur visus, verberibus laniatus, etq. specie adolescentem primo territum, mirifice recreasse. Voluit & suis visis demon, ne quis huiusmodi visis se pulchrum ac beatum putet, illudere mulierum lenitati. Occupabatur mulier in pago quodam linteis vestibus eluendis, cum demon feminam paulisper indutus, grauiter eam verbis, quod in eo versaretur opere, castigauit, minitatus fore, ut penarum loco, aqua vrnâ, quam hauserat, postridie eâ mutata in sanguinem reperiret. mulier summo mane ad vrnâ aduolat, rem ita conperit, ut prædixerat demon, & tremebunda venit ad templum. postulat à parochio, qui templo præerat, ut in honorem Dei Matris eo die sacrificetur. mos mulieri geritur, & inter sacrificium iterum sese mulieri demon ostendit, eadem quæ se pridie declarauerat forma. mulier ignara fraudis, rata eam esse Dei Parentem, ad **ARIAM** exclamat. mirari ceteri, qui nihil cernerent, & ut agrestes minimeq. mali, prodigium aliud quod suspitari. demon chartas duas cruore resperfas, plenas caracteribus femina porrigit, & nescio quid magnitudine nucis, cuius interior pars colorem æurum, aureum externa referret. hunc ille panem suum benedictum dicebat esse, iubebatq. viritum dididi, qui præsentem aderant. ita callidus hostis omnium animos

animos superstitione refererat, ut tamquam sacras reliquias eius panis particulas, si modo panis erat, religiose multi conditas asseruarent. eos vero quos diximus caracteres mandarat pictæ Dei Matris ceruicibus alligari, alia simul addita charta, quam qui oscularetur, eius beneficio peccatorum veniam consequeretur. Ergo tota ad eum pagum vicinitas, ut à suis quisque peccatis absolueretur à muliere, concurrebat. nec de re ulla crebrior erat inter homines sermo, nec quicquam magis celebre, quam Dei Matris præsentia atque prodigia. Sed, quod indignissimum erat, iusserat se diabolus & à muliere, & ab alijs rusticis adorari. quod quidem ab hominibus simplicibus & imperitis est factum. quo disseminato dispersoq. sermone, Archiepiscopus, id quod erat, magnopere reformidans, ne qua idololatria sese populus inquinaret, Vicarium suum eo mittit cum Rectore nostri Collegij, ut rem omnem diligenter inquirerant. qui multis ac perspicuis argumentis fathane fraude comperta, qui in animarum perniciem ea omnia callide confinxisset, aduocata concione rector, demonis artes detegit, & chartas illas de Deipara collo suspensas, ereptas abiicit. mulierem vero eosq. qui in fraudem inducti erant, ab errore deducit, & ne in posterum ijs visis fidem adiungat, etiã atque etiam monet. quod periniquo ferens animo diabolus, dat sese iterum in conspectum mulieri in æde sacra, & se lœsum esse grauitè quæstus, vehementer obiurgat, publicasq. pœnas tunsione pectoris exigit. quo iniecto terrore mulier imperata facit, arreptoq.

X 2 lapide

lapide multis inspectantibus pectus tundit, tanta vi
 atque immanitate, vt carbonum instar caro nigresce-
 ret. ac nisi reuocata esset, se ipsa vtique confecisset.
 Sed deducetur iterum de errore, & de demonis ar-
 tibus certior fiet, ne in easdem plagas rursus inci-
 dat. Excursum est in alia quoque oppida cum salute
 multorum, praesertim vbi nulla erat ferme religio,
 & omnia vitijs atque erroribus redundabant. Qui-
 bus locis partim liberandis prauis mentibus
 ab errore, partim retinendis in veritate
 catholicis, reuocandisq. in viam sa-
 lutis errantibus, eadem,
 qua ceteris sedulitate
 seruitum est.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

*VNT de nostris in Lugdunensi
Prouincia centū & octoginta tres.
Lugduni quattuor & viginti. Sex
& triginta Turnoni. Auenione
quattuor & quadraginta. Cambe-
rij duodeuiginti. In Billomenſi Collegio vndequa-
draginta. In Dolano duo & viginti. Mortui ſunt
ſeptem. Vnus & triginta recepti.*

LVGDVNENSE, ET TVRNO- nense Collegia.

*QVAM QVAM hic annus Lugduno pe-
ſtilens fuit, tamen præclara Dei Opt. Max.
in ſuis cuſtodiendis famulis providentia, cū
per totam ſerperet vicinitatem peſtilentia conta-
gio, ad noſtras ædes numquam pertinuit. Miſſæ ſunt
tantis per ſcholę, dum ea vel remitteret vel abiret;
eaq. prima fere hyeme ſtudijs acrioribus repetitæ.
Ex hæreticis, noſtrorum ſuaſu hortatuq. non pau-
ci Eccleſiæ iam præceptis obtemperant. quam-
quam ediſto regio pene compulſi ad id animum
complures inducunt. ſed Archiepiſcopi iuſſu ad*

X 3 Eccle-

*Ecclesiam, nisi lente probati non admittuntur. In-
lustrandis ceteris oppidis data est item opera euellit-
dis haresibus; & in quibusdam tantum concionum
studio laboreq. perfectum, ut plurimi de sua secta
dubitare iam cœperint: sed lucem plerique fugiunt,
& eos qui ad lucem vocant: nec ullum tempus
omittunt, quo vel ceteris Catholicis vel nostris in-
commovent. In huius Collegij Prioratu, Sacerdos
de nostris dum ipsius Collegij res agit, proximumq.
eius rei causa in oppidum diuertisset, noctu capitur
oppidum, incolaq. ab hæreticis vniuersi, & hic ipse
Sacerdos: qui veluti mancipium, hæreticorum dedu-
ctus in urbem, multa ab ijs tulisset indigna, nisi eua-
dendi viam Dominus ostendisset. custodijs enim in
somnum lapsis, de fenestra sese demisit, postridieq. in
id oppidum, quod nefarij homines occupauerant, ua-
statumq. reliquerant, redijt. ibi præcipua Prioratus
documenta, de quibus magis, quam de suis vincu-
lis laborabat, intacta reperit: atque inde quamprimum
domum cum domestica præda reuertit.*

*Illud etiam Lugduni in Ecclesia rem gestum est.
Est amplissima Parascia templum, ubi conciones se-
pe habentur à nostris, centum fere ab hinc annis ex-
structum, sed propter vastitatem ac magnitudinem
vondum vsquequaque perfectum. pars enim deside-
ratur anterior, quam cum ciues tamquam ex symbo-
lis perficiendam curarent, strenueq. rem urgerent,
quibusdam offensionibus interpositis destiterunt.
Nostris igitur quicquid erat controuersie compone-
re aggressi, cum res multo sudore pacassent, fecerunt
deni-*

denique, ut opus illud longo intervallo intermissum repeteretur. & quò magis civium studia incenderet, pecuniam illam, quam concionatoribus offerri mos est, cum eam ipsi concionis nomine accipere per Societatis instituta non possent; ad edis ornatu instru. Etūq. reiiciendam putarunt, non minore hominum commendatione, quam sacrorum opportunitate. Sed referunt nobis gratiam ciues optimi, quorum tam multa extant sue benignitatis in nos argumenta, ut si quis ea colligat uniuersa, satis habeat negotij. Quid hic commemorem sacram pretiosis auctū muneribus suppellectilem? longa esset oratio de elegantibus varioq. instructis opere candelabris, de calicibus, de lancibus, de magnificis lychnis auro argentoq. celaris, de reliqua. denique civium liberalitate, qua non modo sacrum, sed etiam domesticum instrumentum locupletarunt. tantum dico, civitatem multis egregijsq. benignitatis indiis sapissime declarasse, quo apud se loco numeroq. Societas sit: ex quo fit, ut quantum ea propensa videatur in nos, tantum nos spei fiduciaq. concipiamus, non frustra apud eam vigilias nostras laboresq. consumptū iri.

Tulit & TVRNONENSIS ager satis vberes fruges. sexdecim ad Societatem annum adiecerūt, optima omnes expectationis, & vna excepto, qui ad res domesticas destinatur, litteris satis instructi. Ex his quidam cum ad diuinas voces abscondisceret, in morbum incidens, sensit suae pertinaciae poenas diuinitus sumi, statuitq. quò Deus duceret, eā sequi, nec ita multa post releuatus est morbo, sed beneficij

immemor ac propositi, cum in patriam refugisset,
 exagitari iterum cæptus est morbo, dum ad extre-
 mum in animum induxit, illustriores diuinæ volun-
 tatis significationes non expectare: relictaq. patria
 ad Societatem sine cunctatione se contulit. Ne
 alius quidem silendus est adolescens, quem inge-
 nium nobilitasq. commendat; qui dum se ad studia
 legum à parentibus ablegandum animo prospicit,
 importunitate precum aditū Societatis extorquet.
 custodiebat adolescentis vitam domesticus pedago-
 gus, quem ut abiens falleret, hominem adornat &
 instruit, qui tantisper pedagogum ipsum dum præpa-
 rata cymba Turnone solueret, remoretur. verum
 cum mox eum magister requireret, et quò pergeret,
 accepisset; diurna nocturnaq. navigatione profugum
 anteuertit, & militari comparata manu cōsequitur
 fugientem, Turnonemq. reducit. ibi numquam à suo
 latere adolescentem abesse patitur; sed ille fuga sem-
 per intentus, in museolum familiaris condiscipulū
 sese abdit. interim magistratus iussu conquiritur,
 non apud nos modo, sed in alijs quoque edibus, ubi
 suspicio aliqua resideret. propositaq. pœna edicatur,
 ut conscij adolescentem prodant: & ne quā posset
 euadere, disponuntur vbique custodia. verum ille
 constanti animo vestem mutat, & vinitoris inda-
 tus ornatu è ciuitatis oculis se subducit. interim ci-
 tatis ad nos gressibus properantem alius rursus à
 pedagogo missus insequitur, cui didascalus fidissimo
 velut amico, quarendi insequendiq. discipuli, & ad
 suos denique reducēdi negocium acderat. sed is, quæ
 fuit

fuit diuina prouidentia, consecutus adolescentem, Auenionem ad tyrocinium vsque deduxit. atque hic demum deuictis nouo pralio domesticis, letus agit, nobiliores pertractans animo pugnas atque victorias, quam quæ vel cum domesticis ineuntur, vel ex patrio maternoq. sanguine reportantur. Non minor letitiæ seges hæreticorum ad Ecclesiam reditus, quam Catholicorum ad Societatem accessio fuit. vna habita concio septem conuertit hæreticos, eodemq. præsidio alijs oppidis valde consultum. Sedunum, quæ Heluetiorum ciuitas est, Valesiæq. metropolis. Sacerdos missus, virum primarium hæreticum alioqui doctum, cuius studium erat nobilissimo cuique cini hæresim instillare, imbecillasq. mentes ad omnem pertinaciam instruere, sic immutauit; vt & sacrosancto Missæ sacrificio & concionibus semper adsit, maximamq. vim populi secum trahat. Diuertit etiã in itinere ad Abbatem Societatis amantissimum, qui patris hilaratus aduentu, iudicem quemdam hæreticum vocauit ad cenam; quem suo congressu pater, si fieri posset, ad meliora conuerteret. Res cecidit vt optabat, hominemq. pater ad meliorem mentem incredibili ipsius Abbatis voluptate traduxit. Demum reuocatus Archiepiscopi Ebredunensis rogatu, & Camberij dies aliquot remoratus, Ebredunum cum fratre contendit. sed simul ac in agrum Ebredunensem vestigium posuit, tristes nuntij de occupata ab hæreticis vrbe perferuntur: vt referre pedem inuitissimus sit coactus.

AVE-

AVENIONENSE, ET RELIQUA Collegia.

AVENIONENSE Collegium in summa bellorum trepidatione, prodigionum metu, rerumq. necessariorum penuria, incolume diuina benignitas conseruauit, & quidem Gymnasio refertissimo quàm cum maxime. Probationis vero domus huic adiuncta Collegio suis quoque tironibus argetur. ac prater eos, qui Billomum missi sunt, dū expeditum ac liberum Auenionem ab hæreticis iter pateat, sexdecim ex vniuersa Prouincia cooptati sunt.

Ad aquas Sextias, Cabilionem & Grimanū non obscura Nostri & charitatis, & industrie sue vestigia reliquerunt. Ex hæresum fece sexdecim, & in his duos de principibus ad amicitiam Catholici nominis adiunxerunt. Sacerdotes porro cenobite duo ex nobilissimis uterque familijs, cum ad hæreticos trās fugissent, & Gebennā aliasq. hæreticorum prouincias multos annos incoluissent, tandem nostrorū opera in nauem Petri reuersi, post eiuratam solemni ritu hæresim, ad suum vterque cenobiū, peccatorum dolore commoti se retulerunt. Hæretico vero alij, vna Dei bonitas, nulla nostra opera, vt veritatē comprehenderet, persuasit. Is susceptus & educatus in hæresi, cum è nostris nullum vidisset vquam, statuit apud animum suum, patria vanitate contempta, et Catholicorū partes sequi, et, quod est admirabilius

bilis, effici Iesuita. iniecit hanc illi mentem Deus, tum cum ad bellum cōtra Catholicos est profectus. quare inscijs omnibus, ipse dives, & in civili iure versatus (posuit enim in eius cognitione fere quinquennium) pedibus ad nos venit: ubi dum ad Societatem sit quotidie paratior, familiariter nobiscum agit magna eorum admiratione, qui eius in Christiana pietate gradus & quasi processus agnoscunt. Excessit è viuis Auenione frater quidam rei domesticae administer, cuius virtus minime dubium est, quin ei facilem in cælum aditum patefecerit. Duos & viginti annos in Societate consumpsit, ea probitate ac sanctimonia, ut prope miraculo ceteris esset. ac ne ceteras laudes colligam, documentum pietatis fuit, & obedientie singularis. qui cū appropinquante morte rite maculas eluisset, pœna, quam Sacerdos irrogauerat, persoluta, Me beatum, inquit, si nunc in cælum raperer: statimq. quod orauerat, exorauit: notum enim subsecuta mors est, & quidem id mortis genus, quam quadridui acres torminum cruciatus intulerant: ut vitam laudabiliter actā nouæ patientiæ gloria terminaret.

BILLOMI scholas nostras frequentant discipuli fere quingenti, quos non minor virtutis, quā litterarum amor accendit. Multi ad canobij disciplinam sua sponte propendent, præsertim ad nostram, quò tamen nemo nisi probatus admittitur. Dum Auenionem interclusum est iter, retinentur in hoc Collegio Nouirij. quamquam autem Collegium ipsum eo in oppido collocatum est, quod neque natura, neque

neque arte munitum, hostium direptionibus facile patet; tamen diuina benignitate, ac pijs suorū, ut interpretamur, officijs, ab omni hostili impetu tutum & incolume conseruatur.

CAMBERIENSE, ET DIVIONENSE Collegia.

CAMBERII in tuendis colendisq. animis plurimum operæ studijq. consumitur: sed huius anni res gestæ, præsertim quæ interiores nostræq. sunt, nihil ferme habent, quod litterarum cōmendationem desideret. Gymnasium duabus classibus auctum est. & ad coemendas rei litterariæ causâ proximas quasdam ædes, quod satis erat argenti ciuium benignitas detulit: ut iam de ipsius amplificatione Gymnasii magnopere cogitetur. Vigent studia sacramentorum cum in omni hominum conditione, tū in nobilibus ac primarijs. Dataq. est opera, ut sanctissimum Eucharistiæ sacramentum adorandum in singulis vrbis templis proponeretur: decretaq. diebus dominicis supplicationes, quibus vna cū nobilitate Maurianensis Episcopus & senatus interfuert: idq. non Camberij modo, sed etiam in vniuersa Sabaudia. Venit in Ecclesiæ potestatem Gebennensis hæreticus, & sectam publice detestatus, ritus iam Catholicos colit. Sed cum pro opibus ciuitati consultum sit, seu leniendis odijs, seu insanis hominum cupiditatibus restringendis, non tamen
 pago-

pagorum externiq. agri utilitates omisse sunt. Nantuanum in oppidum Sacerdos missus Cardinalis Montis regalis rogatu, semestri spacio strenue pro animis laboravit. Ad quotidianas fere conciones catechismum adiunxit, quem apud multitudinem bis inter hebdomadam explanabat. Ac videtur eò pater sane diuinitus destinatus: nam non ita multo ante Claudius quidam cænobij religionisq. desertor, & Gebennensis minister, quò magis ex insidijs simpliciū animos falleret, ornatu sui ordinis repetito, partim prauis serendis dogmatibus, partim pessimo vitæ exemplo, totam fere Nantuanam Ecclesiam Gebenna finitimam corruerat ac fœdarat. sed assidua Sacerdotis nostri opera, adiuvante Deo, ex depravatis iam mentibus hæresum venena discussit. Extrema autem quadragesima Gebennensis agri femina, ubi castæ religioni nihil est loci, cognito nostri concionatoris aduentu propinquum in oppidum, eò statim confessionis causa conuolarunt, susceptisq. confessionis communionisq. mysterijs, incredibili gaudio vnde abierant, redierunt. Matrona nobilis nocturnis perturbata terroribus (apparebāt enim cæca in tenebris vmbra fœdaq. monstra, quæ vel de die quoque mulierē affabantur) vt ea à se in perpetuum abigeret, consilium cœpit purgandi rite animi apud nostros. quod cum fecisset, & cælesti se pabulo confirmasset, vacauit aliquamdiu ijs molestijs, quibus antea carere non poterat. atque vbi ad eadem postea arma confugit, tutam in hanc vsque diē liberamq. se reddidit.

In

In Collegio *DIVIONE* *ENSI* pestilentia interuentu litterarum remisit ardor. transtulimus scholas in pagum quemdam, media situm Burgundia, Ducum olim sedem ac domicilium. Sed cum plurimos popularis quædam pestilensq. tertia parum perspecta medicis occuparet, intermissum est tantisper docendi munus, dum illa recederet: idq. mense *Novembri* *Divioni* repeti ceptum est. Duo ex hoc *Gymnasio* decursis philosophiæ spatijs, reliquam ætatem sibi degendam in *Societate* putauerunt: mirum ut totidem fratrum, qui cum philosophia vitæ curriculum confecerunt, damna sarcirent. Instituta est autem *Divioni* fodalitas, cui dederunt nomina, *rhetores* philosophiq. circiter sexaginta: ubi dñi more suo ad pietatem sese exercent cultumq. Deipara, placuit totius *Burgundia* *Proregi*, *Mayenæo* *Duci*, eorum exercitationes cohonestare, & vespertinis aliquando precibus, quas solèni cantu peragerent, interesse. quem exeunte plurimi lectiq. adulescentes vario carminis genere *Hebraice*, *Græce*, *Latine*, *Galliceq.* consulunt. Is postea quo tempore bellicis distinebatur occupationibus, voluit à filio suo in ædificationem noui Collegij primum lapidem rite iaci: ut in eo Collegio & litterarum & virtutis sibi exstrueret ædificium, cui ex ædificando primum aliquando lapidem & fundamenta iecisset. Summa cerimonia acta res est: nec hominum admiratione minore, qui tam turbulento tempore, eius substructionis fodi cernerens fundamenta, quæ ne pacatis quidem tranquillisque rebus sine multorum annorum

amorem impensis ad fastigium uidebatur posse per-
 duci. Et vero, ut postea celestis se providentia pa-
 refecit, intelligimus nequaquam è re nostra futu-
 rum fuisse; si ea opportunitas laberetur è manibus,
 quæ nisi multis annis post, ut ex rebus præsentibus
 conijci licuit, reditura non videbatur. Nunc vero
 præter omnium expectationem adiectis piorum li-
 beralitate subsidij, rem fabricæ eò usque perduxim-
 us, ut nisi nascentibus morbis ac pestilentia, quæ
 nostros afflixerant, cedendum esset, amplissimas iam
 habituri classes, & luculenta cubitalia videremur.

Reddidit & suos fructus DOLANVS ager,
 ubi & in Societatem recepti sunt duo, & ab hærese
 auersi nonnulli, plurimiq. à vitij & contentioni-
 bus auocati. Quod ad rem sacramentorum attinet,
 pascuntur celesti pane celebrioribus anni diebus
 fere quingenti, atque ut frequentia hominum consu-
 latur, amplissimo quodam regie munere maiestatis,
 ex quo quattuor francorum millium, id est, aureorū
 mille summa redacta est, sacellum per amplum ex-
 structum est. quod aliorum quotidie dilatat & lo-
 cupletat humanitas. Gymnasium nouis theologiæ
 & philosophiæ scholis amplificatum est, constatq.
 auditoribus octingētis è varia multipliciq. natione.
 Probatum autem disciplinæ ratio mirifice: actumq.
 in Burgundia comitijs est, ut in comitatu omni Bur-
 gundiæ eamdem docendi rationem easdemq. leges
 Gymnasiorū moderatores teneant: nec alios suis di-
 scipulis auctores, nisi qui à nostris Doctoribus ex-
 planantur, explanent: ut deinde adolescentes, qui ad
 nostras

nostras migraturi sunt scholas, nostris iam legibus
 assueti, institutoq. docendi, facilius quae sunt maiora
 capebant. Ac præter hoc de Societate nostra iu-
 dicio, eorundem comitiorum beneficio, no-
 bis est tum quarundam pretium adium,
 quas ante comparauimus, persolu-
 tum, tum reliquum ex alie-
 num quo premeba-
 mur: ut ad fran-
 cos mille
 sexcentos muneris summa
 pertingat.

PROVINCIA BELGICA.

AMPLECTITVR Belgium Col-
legia septem, domum Probationis
unam, fratres ducentos ac duodeno-
naginta. Louanij quinque & ui-
ginti. Duaci minimum triginta.
Audomari tres circiter & triginta. Antuerpie
minimum uiginti. Traiecti quindecim. Leodij tri-
ginta. Brugis decem. Ipris octo. His accedunt, qui
in uarijs sedibus commorantur. Sex Valencenis.
Gandavi totidem. Cortraci quinque. Aucta est hæc
Prouincia fratribus duodequingenta. Tribus
autem, qui ad Deum abierunt, imminuta.

LOVANIENSE, ET ALIA quædam Collegia.

LOVANII licet prædonum rabies ex-
ternos & peregrinos ab urbe uel exclu-
deret, uel difficulter admitteret; nunquam ta-
men Societati, quæ diuina clementia fuit, ali-
quid accidit detrimenti. Omnes eius cura la-
bores cogitationesq. totos octo annos inopia quidem
non

non parua, sed tamen fructuosa ad ciuili & ad praesidiariorum tuendos animos laborarunt. Vt autem militum onere liberari ciuitas coepta est, & concurrere studiorum caussa varijs ex locis adolescentium copia; publica ciuitatis gratulatione aperta sunt schola. Pater autem Visitator, ne quam rei bene gerendae occasionem pratermitteret, coemptis hortis adibusq. vicinis, quarum pretium ipsamet urbis vaestas imminuerat, Collegij spatia dilatauit, & quodammodo inclusit in insulam; ne pacatioribus rebus exaedificando templo locus aliquando deesset. Deinde Seminarium theologorum, vt proximis litteris indicatum est, vnde & Societati, & patriae opportuna praesidia gignerentur, instituit. Datum est ei rei initium incante Nouembre, connoctiq. de Societate duodecim, qui duobus theologia doctoribus operam darent: quamquam postea ubi nostra Academia fama percrebuit, & varijs Provincia locis creuit numerus ad triginta. admissi sunt in Societate duo

TORNACI autem ubi instituitur & eruditur nouissimus quisque ad disciplinam Societatis, totidem sunt admissi. quò etiam quinque & triginta atunde venerunt. Traductiq. sunt in hoc oppido ad Catholicorum partes nonnulli, nec paucorum partim labentium, partim ruensium est sustentata religio. ad retinendos autem in fide populos, nuntitur in cissima catechismo via non in vrbe modo, sed etiam in pagis. Habuit enim & suae Tornacensis domus excursionem in proximum agrum, frugiferas omnes; sed non eiusmodi, quae longam desiderent orationem.

D V A-

DVACI quoque Societas ad animorum libertatem vel constituendam, vel recuperandam continenter incumbit. Capit è Gymnasio, quam sperabat, utilitatem: nec parua est veritatis illecebra, instituenda iuventutis ratio. Adolescens inter hæreticos educatus, cum eo consilio huc missus esset, ut ab Aegyptijs (sic enim nos appellant) linguarum cognitionem acciperet, quam ad sacrarum litterarum intelligentiam, priorisq. theologia necessariam esse dicebant, vetuissentq. ne se philosophia aut alijs, ut loquebantur, litteris inquinaret; is diu multamq. simulantando dissimulandoq. ad extremum se ipse respectu, & suorum imperio contempto una cum celesti sapientia philosophia studia coniunxit. Alius à nobilibus parentibus hæreticisq. submissus, ut nostrorum moribus pertentatis, quicquid in ipsis deprehenderet, observaret, ad eosq. perscriberet, mira industria in nostrorum se familiaritatem insinuavit. sed dum verba & gestus & singulas actiones diligenter explorat, divino consilio capitur, qui, ut caperet, satagebat. Catholicosq. sequi maluit, quam manera cum suis. & vix lucem veritatis aspexit, cum ciliatorum asperitate corpus, Christiana humilitate animum domare cepit. Alij duo cum alter hæresi, abter pravis moribus inquinatus, disciplina causas Duacum accessissent, breui in alteros mutati viros; iunctis parentibus & amicis, hic ad Societatem, ille ad Catholicos se adiunxit. Sed ad declarandam nostrorum auditorum probitatem, illud quoque non leue est argumentum. Visus est ex his vni in hæreti-

ca ciuitate suscepto, nō in quiete modo, sed in vigilia quoque et ipsa luce diei, spiritus quidam, non ex illis improbis & qui hominibus gaudent illudere, sed ex his commodis, & qui ex humanis egressi corporibus prius igne purgantur, quam vt in beatorum numerum cooptentur. hic igitur sese obiecit adolescenti cōmonens, vt pro ijs, qui salutari apud inferos igne lustrantur, sacrificandum curaret; suosq. vel Catholicos, vel hæreticos, tum ad retinendam constantissime fidem, tum ad curandam hæresim hortaretur; obiretq. suo nomine peregrinationem quamdam, quod facilius sibi cursus in calum foret. Quæ hic eò diligentius curauit, quod sibi exploratius catholica religione iam erat, locum esse quemdam & regionem apud inferos, vbi piorum mentes suis solutæ corporibus, nec dum plane perfectæ ac perpolitæ, priusquam aduocentur in calum, flammarum ignibus expiantur. Non minor è templo profecta utilitas est. Erepti sunt è demonis potestate nō pauci, quos ipse in fraudem atque in errorem induxerat. qui vt solet semper infirmiores sexū ac naturam petere, nonū iam annum varijs artibus ac fallacijs feminam luserat. docuerat panis debilitare corpus, & eas suscipere religiones, quæ plus pompæ atque ostentationis, quā utilitatis & salutis habent. cubabat humi dare per noctem, apprimebat nudis membris ciliciis vestes, & diu se loris acriterq. cadebat. crebram sibi ipsa imperabat inediam: castimoniam & humilitatem in primis virtutibus commendabat, quibus Deum dicebat plurimum delectari. qua in sententia
ita

ita confirmabatur, ut viro matrimonij debitum pernegaret. precationi autem eo usq. dedita erat, ut compositis in similitudinem crucis membris, mente raperetur ad horas: tandemq. suauitate mentis ebria & suae conditionis oblita, in eum locum venerat impulsore diabolo, ut, quod Christo haberetur in pena similior, de traiciendis ferro latere, pedibus ac manibus cogitaret. idq. haud dubie tentasset, si totos quindecim dies, quibus haec meditabatur, opportunitatem temporis nacta esset. sed non est passus Deus, labentem atque inclinatam animam funditus rueret. odoratus noster, id quod erat, Sacerdos, malum latens aperuit, & errantem feminam de errore deduxit. In iuuandis autem nostrorum conturbis Deus, ut animorum sic corporum saluti non defuit. Attulerat Roma Collegij Rector ex eo liquore, qui ex Andreae Apostoli sacris ossibus paulo ante manabat, quem praesentem morbis medicumque solitum esse, ex plurimis iam euentis, omnem terrarum orbem fama peruaserat. hic igitur cum fiducia duobus aegris animam iam agentibus & plane desperatis adhibitus, vitam mirabiliter reddidit. fratri vero nostro pestifero vlcere laboranti certam atque incorruptam integritatem attulit: ut iam si quis fama minorem habere fidem velit, tam praesenti confirmatus euentu, nihil sit, quod in posterum dubitet.

AKDOMARI non exigua cum laude suis quisque à Societate muneribus distinctus. Galet cum litteris pietas. Instituta est domestica schola ex ijs, qui ad
2 3 eloquen-

eloquentiam informantur, quod magistrorum seminarium quodammodo sit futurum. frequentam Gymnasium lecta iuventus, auditores omnino quadringenti & quinquaginta. ex quibus prater eos, qui vitam nostram adamant, decem religionis causa se se varijs ordinibus aggregarunt. reliquis vero Societatis nostrae praesidijs ingens Deo animorum vis constituitur; partim tollendis de civitate vicijs, partim tradendis officij iusticiae q. praeceptis.

ANTVERPIENSE, ET RELIQUA Collegia.

REDIIT octauum post annum Societas Antuerpiana, unde haeticorum exulabat improbitate. nec prius recepta ac renovata in urbem est, quam seditiosi cines bello et inedia fracti, ad extremum Catholico se regi dederunt. Sed quoniam eadem de re fusius in extrema Provincia dicendum est; hic pauca quadam, quae dumtaxat in rem animorum gesta sunt, Societate iam reddita, perfringemus. Factum est initium docendi Septembri mense, tribus in scholis: praemisq. mensibus adiuncti sunt tres. Ac ne vel Catholicis, vel decepta vacillantib. plebi nostrorum studia operaq. desissent, Principis Parmensis iuncta auctoritateq. instituta sunt ediciones uberi fructu. increbrescit enim in dies vis penitentiae, quotidieq. abijciuntur haereses, & nutantes animi roborantur: ut iam Christo diabolus, & diuino numini impurus spiritus cedat: id quod Dei consilio ac voluntate, non mente tantum, sed etiam ipsius oculis cernitur.

euit. *V*isus est enim frequenter cuiusdam per offici-
 nam tonsoris à Catholica religione seiuncti, cursare
 pannosus quidam & septuagenario maior senex, qui
 procacibus impurisq. verbis multorum se insidere
 menti gloriose iactaret. is postea tetra cum odore
 vanaescens, se quis esset, & vnde existeret, indicavit.
 Non erit ab re eiusdem generis aliud commemora-
 re, quod ante recuperatam Antuerpiam, & ad con-
 firmandam Catholicam veritatem, & ad reuincen-
 dos hæreticos accidit. Adolescentula Susanna nomi-
 ne, annos nata septemdecim, forma tantum, non reli-
 gione probabilis (erat enim hæretica) cum ab insa-
 no amatore instigaretur ad facinus, nec tamen ad
 obsequium precibus ullis promissisq. descenderet;
 oblato sibi ab amatore poculo veneficis carmini-
 busq. confectio, demonem ehibet. parentes in rela-
 gionis sententia nibilo puella seniores, miserando fi-
 liae casu permoti, curationis causa ministros adhi-
 bent. sed cum demonem non pellat, neque
 ab eis opic aliquid ferri posset; pastorem quem-
 dam animarum virum optimum, qui Antuerpie
 forte confederat, deprecantur, ut filia laboranti suc-
 currat. non abnuitt incorrupta fide ac vita Sacer-
 dos, exorcismisq. perpauis virginem ipsam demon-
 e simul atque perfidia parentes vero cum alijs tre-
 centis etiam hæresi liberavit. Initio autem, ingressa
 ad virginem Sacerdote, & suis Eucharistiam vesti-
 bus obtagente, contemplari virgo intentis oculis pa-
 tris hominis, quasi eius, quod latebat abditum, non
 ignara, ex qua cum quid afficeret, Sacerdos quere-

res, *Respondeo, inquit, contemplantur istam tam distinctam
 contextumq. nodis adiurantem veritatem pando-
 res, Respicio, inquit, sercam imaginem tuo de colla
 suspensam. tum Sacerdos, Postpositis, inquit, via
 ambagibus, imparo tibi omnipotentis Dei nomine,
 veritatem ne celes: Capite laes, inquit illa, si non
 detinero: hostiam sacram defers, quam clandestino
 sacrificio in eius ciuis. (ciuem autem nominabant)
 sedibus consecrasti. senere enim tum heretici cave-
 rant, ne quis etiam occulte sacrificaret. quo cum
 Calvinista, qui praesentes aderant, audissent, alij ve-
 hementer haerere, alij pie colere latens nuntius, qui-
 dam obnixi animis in sua prauitate perstare. Ad-
 ta autem declamantis in modum diabolo gumentis,
 Quin adis, Sacerdos inquit, ad B. Georgij, ut e fug-
 gesto tuos discipulos doceas? (occupabat enim idem
 illam tum minister hereticus) cui danton. Ego ve-
 ro, inquit, quotidie illic ad meos verba facio: Qua-
 renti cur suos diceret; An non, inquit, iure meos ap-
 pellem, quos eadem mecum gehenna manet: hac
 vno meliores, quod ipsis etiam animi integrum est
 punire errorumq. depellere: nobis autem perti-
 nacibus & veritas sordet & poenitentia. Hic in ha-
 reticos testibus, quoniam aures veritatis prae-
 conibus claudunt, Deus utitur: quos utinam vel hac
 amentia & cacitate liberet, ne funditus ipsi ruant
 vel in perpetuum comprimant, ne in eandem per-
 niciem ceteros secum trahant. Prater conciones,
 quibus confiditur vniuersis, plebs quoque in-
 firmis caracheseis, & imbecillis puerorum aetate
 perdo-*

pariter. Fuit olim optimis civitatis moribus instituta, ut pueri puellaeq. egeret ac derelicti separatus in aedes, ubi sub praefectis artes aliquas moribusq. vitæ condiscerent, cogerentur, dum atate robustiores, vel adscripti canonijs, vel in matrimonium collocati, se suamq. vitam tueri possent. His quadam præsumt gravissimus in civitate magistratus, qui coactis undique nummis, quicquid ad usus vite requiritur, studiose curat. In hac familias, praefectorum malicia, cum haeresis irrepisset, contendit a Societate Senatus, qui Catholicorum prudentiūq. loquaciam longe iam alius est, ut sanctæ doctrina familiaritas imbueret, quod accurate Societas facit, eorumq. perpergat animos, qui hæresum labem non tantum suo, quam alieno vicio susceperant.

TRACTI P. Visitatoris adventum magna commutatio morum consecuta est. est enim eo auctore varijs locis catholica veritas explicata. Carcer, valedudinaria officij gratia frequenter obita, & delinquentium animi charitatis obsequijs. sunt autem & ad emendandos pravorum mores auxilio magistratus ipsi, quorum nutu multa sanantur in civibus. Inquisitum in eos est, qui Quadragesimæ ieiunia, escaurum licentia violabant. restitutus suus Eucharistia honos in templis publicisq. vijs, dum deferretur ad agros. mulieres quæ pudorē suū in vulgus, quodius causa nudabantur, a dedecore renovata. ab hæresi expiati nonnulli, et nutus animi sustentati. milites ad officium vocati, & ad pietatem eruditi, ut, qui nihil nisi ferrum & bella tractabant, spectacula iam sint ceteris, non studio

Studio Religionis. Cernas qui stationes & vigiliæ agunt, sapius suo globulis decurso Rosario, horas metiri nocturnas, & cum ciuibus pietate certare: abstinere se periurijs ac maledictis, observare animarum pastores ac Sacerdotes, divinum verbum sitientibus & auribus & animis audire. Pomeritium nunquid annos omnes præteritos superavit. Institutaq; est adnitente Provinciali patre ex adolescentium flore sodalitas, quorum ea sunt studia, ut quamplurimos ad sacramenta & exēplo & oratione pellant, temere iurantes benevola admonitione castigent, pauperes hospitio, cibo, ac portione reficiant, & alia multa cum pietate gerant. Quibus officijs cum honorum omnium, tum senatus gratia colligitur, qui quo animo in nos sit, nec vnis nec levis significationibus declaravit. Is ad aduentum patris Provincialis nostros omnes nostris in ædibus liberali communiis excepit, ædificia pluribus locis restituit: Et ex senatoribus unus, præter bibliothecam, annuam nobis pecuniam in morte legavit. Quibus Deo, quoniam largissimus in bonos est, cumulatione mensuræ, quæ largi sunt, reddat.

BRVGAS ea spe Collegium, quæ proximis literis demonstravimus, restitutum; instructumq; annis cuiusdam Abbatis prouentibus in perpetuam communis patriæ calamitas vicinusq; hostis non mediocriter retardavit. Perseueratum tamen est disscillimo etiam tempore, nec Societati quicquid parueritibus famæ, compluribus, diuina clementia ne beneficium defuit. Itaque nostri tam à Deo liberaliter suble-

sublati, ne ipsi quidem animorum salutis defuerint. edocti sunt tam inquitini, quam peregrini pauperes Catechismus. erepti ex hæresum tenebris unde uiginti & quorum fides aliqua lababat ex parte, ad constantiam reuocati. coercita muliebres virilesq. libidines. femina Deo quoddam disata, abductaq. à sacrilegis amatoribus, claustris redditæ. honestarum pudicitia ab hominū libidine conseruata. et denique multiplex unde exierat, restitutum.

Æ E O D I I & pietate & litteris discipulorum voluntas ingruit. Ventitant fere quingenti. & ex his quindecim se Deo varijs in disciplinis, et in uisita posthabita libertatis dulcedine, mancipant. Edidit hos fructus sodalitas Dei Matris, & uberior pollicetur in posterum, tanta nimirum præside ne patrona. Accedit gratia Apostolici Nuntij, cui vel hoc nomine plurimum Societas debet, quod incessentem religionem erigit, & studia nostra principibus uiris magistratibusq. commendat. Quod ad adesse spectat, vix duodecim Sacerdotes è nostris populi pietati concurrentis ad sacramenta sunt satis. Metuebatur ne Flandrorum recessu, qui destinante seditionis causa, tuendaq. Catholice religionis Leodii magno numero emigrarant, conuentus ipsi decreuerent, sed tamen eo usque creuerant, ut omnino nostra laxanda sit ades. Hunc ardorem eunt docti ac salutare conciones, tum Catechismus per frequens excitauit. is celeberrimis in paræcijs incredibili concursu plebis exponitur. ita fit ut sensus sua religioni decor redeat. quod quia ciues obseruant

uant, non possunt non vereri nostros, & amore com-
plecti. Duo remisso hæresi nuntio, in Catholicam fi-
dem iurarunt. Alius autem athens, igni adiudica-
tus, cum de pertinacia nihil remitteret, nec quicquā
nostrorum proficeret oratione, adhibitis Deo preci-
bus fractus est tandem; & facti pœnitens, non modo
æquo, sed etiam libenti & gaudenti animo suppli-
cium tulit.

I P R A S erecto Collegio, missiq. eò de Socie-
tate nonnullis, nihil habuit prius Senatus, quam ut
nobis ades honestissimas compararet, & exhausto
pene diuturna obsidione, belli impensis arario, tam-
diu certas pecunias addiceret, donec restitutis cano-
biorum quorundam agris, quos Collegio Pontifex
Maximus assignarat, præsentì nostrorum necessitati
prospectum esset. Nec vero suis partibus Vicarius
defuit, qui vicinas ades scholis peropportunas adie-
cit: quibus & tertie quedam accesserunt ades, cu-
iusdam liberalitate Abbatis, Societatis amantissimi.
Quo civium studio Visitator pater permotus, ad in-
stituendam primis litteris iuventutē, aucto nostro-
rū numero, scholas duas aperuit, quibus postea ami-
corum postulationibus, Humanitatis etiam classis
accessit. Obeuntur & reliqua, ut Societatis consue-
tudo fert, munera. Hæresim eiuravere nonnulli, &
Societati primo Collegij ortu adiunctus est unus.

V A L E N C E N I S auxilio exemploq. nostrorū,
pietas item urbi & auita religio reuocatur. labora-
tum est concionibus vehementer, ut cōfessiones vir-
annue minimum reverterentur in menstruas. & hic
quoque

quodque ex hominum pectoribus hæresum pulsa caligo: cumq. ad tuendam religionis causam omni ope industriaq. contenditur, tum potissimum Catechismo, quò ne senatores quidem grauesq. viros pudet accedere. renouata est & foris inter paganos crebritas confessionis: acciditq. ut cum de ea frequentanda disputaretur à nostris, eo usque permota sit multitudo, ut à concione septemdecim & peccata confiterentur, obstupescere rei nouitate pastores; et Christi corpore pascerentur.

Restat GANDAVENSIS et CONTRACENSIS sedes, ubi eodè animis studio spes salutis ostenditur. Gandauum vrbs est totius Flandriæ amplitudine facile princeps, plurimis canobis olim nobilis, nunc hæresum vitio ipsis tantum spectanda vestigijs. cuius ciuitatis calamitate P. Visitator, & semissis vberioris adductus, aliquot è nostro numero concessit amicis. qui missionis nomine essent ciuibus adiumento, vel restituendis Ecclesiæ, vel in sententiâ cõfirmãdis. nec hominẽ spes fefellit: nobiles enim iã viri duo, feminæq. tres Caluino relicto, sese ad Ecclesiæ Romanæ fidẽ applicuerunt. Reliquis autẽ vitij sua quoque adhibita tẽperatio est: inductaq. eius rei causâ crebrioris pœnitentiæ consuetudo, cuius maiores quotidie utilitates fructusq. præciperimus.

CONTRACI Societati aggregati sunt tres: præcipuoq. studio Catholicæ veritatis mysteria rudibus patefacta, proposita. à senatu pœna, si qui uel ad catechismũ nõ sese cõferat, uel catholicæ veritatis ignari deprehendantur. Miraculo ciuitas est, quæ cū theatris, scænis, mimisq. tota Flandria esset infans,

nunc

unc electa stultitia ac vanitate ita admissa est virtuti, Christianaeq. pietati, ut plerique sibi ita passim deant, ex tam felicibus initijs, erecto brevi Collegio, simillimos consequuturos eventus. Atque huc ab singulis huius Provincia sedibus ac Collegijs nunc de Castrensi Missione per pauca.

MISSIO CASTRENSIS

Belgica.

MISSI sunt in castra, aliquot ab hinc annis, cum Philippus Rex adversus eas Provincias, quae suo ab imperio & Catholica religione desinuerant, bellum tulit; eo ipso petente, de Societate duo, sacerdos cum fratre laico; qui dam res bellicas gereretur, in animos militum excubarent. Enitens in ea re patris Studium, & per id tempus fere semper in Alexandri Parmensis Principis aliorumq. Principum tentorijs diuinam rem fecit. Castra sociis obibat, & militari nola ad sacrificium milites conuocabat. Habebatur stans temporibus concio, ad aulicos quidem festis dominicisq. diebus; ad milites vero profectis. Quoties autem in hostium Stationem parabatur irruptio, ad consistenda peccata, sumendamq. sacram Eucharistiam tanta vis militum cogebatur, ut non semel pater cum pluribus nobilibus de laborum assiduitate nihil remitteret; ipsa vigiliarum insolentia, ad ipsa tormenta bellica in somnum lapsus, ne horribili quidem eorum strepitu excitaretur. Sed in castris haec erat Patris agendatio. Confe-

Conferebat se semper ad eam murorum partem, quam nos ter adoriebatur exercitus, ut militaribus confessionibus loco à telis hostilibus quam tutissimo daret aures. Socinus interim, ne quis diem sine sacramentis obiret, qui saucij pugna excederent, observabat, ut vel prehensa manu, ad patrem, si sequi possent, adduceret; vel si non possent, sublato deferret in humerum. Multi ab impuris libidinibus, multi etiam à maledicendi execrandiq. consuetudine (qui morbus inter milites late patet) reuocati sunt. Nonnulli qui à Christi militia ad castrorum disciplinae abiectis suae religionis insignibus, contemptisq. quibus initiati erant, ordinibus, fæde desinuerant, suum detestati facinus, Deum sibi reconciliant, tantumq. aris subsidijq. curatum ijs est, ut ad ea cœnobîa, unde diffugerant, cœmodus pateret rediens. Arcibus aliquibus expugnatis, antiquissima erant, sanctorum cineres ac reliquias, si quae ab hoste reperiebantur intacta, ab iniurijs & rapina defendere; virginum vero corpora à militum libidine prohibere. Atque in curandis animis, corporum quoque commodis salutiq. seruitum est: si quid enim nostris è quotidiana mensa supererat, quod quidem supererat fero semper (bis enim in die ex Parmensis aula satis large cibaria praebebantur) id nostri in egenos milites, qui ad praesentem pastum mendicitatis suae totis castris stipem rogabant, distribuebant. & collectis precario nummis inter hebdomadam, panem & obsonia parabant ad eorum egestates explendas. isaturpis alea consuetudinem minuebant, dum in cibum

cibum milites cogebant inpendere, quod ultimum
exponebatur in aleam. Quidam etiam, qui stipem
querere salva existimatione non poterant, adhibe-
bantur ad mensam. excipiebantur saucij testis, chi-
rurgiq. qui vulnera obligarent, accersebantur & sa-
lubribus recreati epulis, curribus ad nosocomia, quae
rex recens exstruxit, auehebantur, quod rectius &
animo curarentur & corpore. Haeretici etiam dum
claro loco nati, cum illato inter epulas de Romana
Ecclesia sermone, Summi Pontificis potestatem fir-
missimis, ut sibi uidebantur, rationibus impugnarēt,
contrarijs tamen argumentis euicti, catholicam fidei
magno sunt ardore complexi. Dederunt autem ope-
ram nostri, quod commodius militum animis consule-
rent, ut uiolata ab haeticis templa, quae in horreo-
rum formam impie redegerant, usitatis consecrata
religionibus, diuino cultui redderentur. quod ubi esse
etum est, tum demum & alacrius, & utilius animorum
causa suscepta est. Atque hac haftenus uniuerse.
nunc proprie ac singillatim. Nec enim silēda dicitur
na uidetur obsidio, quam nobilissimum Belgij totius
emporium Antuerpia sustinuit: quippe in ea res
contigerunt & ad memoriam posteritatis insignes,
nec ab his litteris alienae. Compluribus ergo Flan-
driae Brabantiaeq. urbibus in regiam potestatem di-
tioneq. reductis, cum iugum Antuerpienses im-
probissime detrectarent, partim manibus lociq. op-
portunitate, partim Hollandiae uicinitate freti, ex
qua publicus comeatus commode per flumen ad-
uehebatur; Parmensis Princeps coactis ad Scaldam
fluvium

fluuiis militaribus copiis, primo propugnaculam
quoddam ac munimentum tormentis quatit: deinde,
ubi nihil profici sentit, inter ipsum propugnacu-
lum, & Antuerpiam, duobus ab urbe miliaribus,
mira industria sublicium in fluuiio pontem ex-
citat, ut aditu omni terra mariq. intercluso, rebel-
les incolae fame tabescerent. Videbant hæc illi, &
qui fieri nullo modo posse suspicabantur, ut altissi-
mum, & plus quadringentis passibus latum flumen,
humano opere clauderetur sumptus Principis con-
tra, & ridebant. Pontis autem ea structura fuit. In
utroque fluminis labro vallum erat erectum mili-
tari sepimento, multo milite, & tormentis instrum-
tum, cum tuendo operi, tum arcendo hosti per-
opportunum. defixa erant à labro fluminis ad
alueum usque arbores per intervalla præalta, ar-
mata ferro, ac præacuta, firmissimis inter se nexa
cathenis. quarum capita è fluctibus prominentia
compactis sternebantur asseribus. in ipso vero
fluuij alueo naues erant tres & triginta, cathenis
itaq. reuincte validis, & vncis anchorisq. constan-
tes. hæc multis præsidiariorum signis & tormenta-
rum apparatu munita, stratisq. malis & antennisq.
asseribusq. subiectis, ijs, quas dixi, arboribus ad-
æquatæ, peruium atque expeditum reddebant pon-
tem. Ac ne quæ ipsius pontis fabrica vis aduersaria
noceret, trabes trabibus necitunt cratis in formâ, ve-
rutis ac pinnis duorum triumue pedum magnitudine,
dentium instar horrentes: easq. ad teli iactum ponè pon-
tem utrinque locant, nixas lintribus vacuisq. vasis,

ne subsiderent, et anchoris funeq. firmant, ut si qua
 navis incurrisset hostilis, eā (ponte nil laeso) remora-
 rētur. His ita ab Imperatore summa celeritate per-
 fectis, obstupefactus hostis, damnare suam ipse socor-
 diam, modosq. vicissim quærere, quibus tot mensium
 labores euerteret. Primū nauibus res tentatur, quæ
 textis impactæ cratibus, tū contis tū tormentis bel-
 licis demerguntur. Deinde æstu obseruato mariti-
 mo, celoces inter se iunctæ saxis onerantur ingenti-
 bus, & inanibus alligatæ vasis fluuio immittuntur
 in nostros: ut cursu ipso & pondere, crates ac pontē
 vel rumperent, vel turbarent. sed quoniam nostris
 non fuit difficile cursum nauium præpilatis perticis
 aut harpagonibus remorari, noua excogitantur, dia-
 bolo architecto, nauigia; neque enim tale inuentum
 excogitare humana mens poterat. Horum ea con-
 structio & fabrica fuit, ut honorarij formā tumuli
 feralisue pyræ referrēt. erant in nauis alueo trāsuer-
 sa trabes lapidesq. in quadrum coagmentati, & ad
 foros vsque surgentes alueus autem ipse molaribus
 & generis cuiusque lapidibus ita refertus, ut & va-
 ri cuniculi in spiram acti, puluere sulphureo ple-
 xi relinquerentur, & pars summa cippis im-
 mensisq. lapidibus tegeretur. Latebat insuper fistu-
 la fomentario igni relicta; igniarioq. ita librato, ut
 non ante pulueres inflammaret, quam navis ipsa in
 crates ac pontem propemodum inpegisset. fori au-
 tem & constratæ nauis tabulata siue ad terrendos
 timidos, siue ad opprimēdos incautos, sparteis mani-
 pulis, pice, resina, sulphureq. oblitis, ac malleolis
 con-

Conflagrant. Quibus artificijs ac machinis, cum
 primum remisit æstus, tetrís tenebris ardens ex ur-
 be naus emittitur. quod hostile portentum, dum
 procul aduentare nostri conspiciunt, continuo è ca-
 stris una cum Principe in omnem euentum expediti
 ad ripam fluminis pontemq. conuolant. interea
 dum quidam per audaciam vel nauim ipsam con-
 scendere, vel vncis remorari contendunt, ecce tibi
 repente conceptus ignis, ingenti fragore saxa quate-
 re, torquere trabes, tempestates ac tonitrua cedere,
 immanes lapides ignitosq. globos in calum vomere,
 Rationarios & classicos in undas mergere, partem
 potis exvertere, nemini denique parcere, qui vel pro-
 pins accessisset, vel etiam longius abesset. Lamen-
 tabilis omnium gemitus erat, funestus multorum prin-
 cipum exitus, aliorum vel mutilatione, vel funere.
 ducentos prope homines lapidum procella contri-
 nit. Princeps ipse Parmensis quamquam Hispani
 cuiusdã impulsu vix sese è periculo eripuerat, tamẽ
 vehementi aeris agitatione concussus, una cũ Mar-
 cione de Peschara in terram concidit, propinq. a
 factum est nihil, quam vt vterque militarium cor-
 porum mole, quæ lapidum prostrabat imber, oppri-
 meretur. Vicarius etiam Principis, & totius equi-
 tatus magister, aliq. clari viri fluctibus periere.
 alij per aerem visi sunt ad passus aliquot volita-
 re: alij flammis pulueribusq. cremari, fado sane
 horribiliq. spectatulo. Noster autem ille de So-
 cietate Sacerdos, molaris lapsu lapidis caput ictus,
 attonitus & pene amens cecidit, moxq. alio lapide

percussus in brachio, tantum non animam edidit. Reliqui qui sani & integri erant, timore perterriti, partim sese abdere, partim castra relinquere. Inter alios graviter laceratis, alijs miserabiliter extinctis, in extremum res erat adducta discrimen: sed eripuit mentem & consilium hostibus Deus, ne iam potius victoria scirent uti. nam si tam procincta classe quam paratam semper habebant, aere desissimo atque adeo ipsis tenebris tecti in castra pontemque impetum vel Hollandi vel Antuerpiani fecissent, magno in periculo nostri fuissent. Patri interim cum sensus redire cepissent, dum fractus ac debilitatus ex superiore loco in inferiorem propugnaculi parte se noctu demittit, in cloaca fetidis referta aquis fere submergitur. sed eductus à fratre comite, quoque discrimen effugit. Hunc tamen pene exanimem, & stillantem sanguine viri nobilissimi, qui fugam arripere non tutum putarunt, summis precibus obtestantur, ut se in tantis periculis à peccatis, quae faterentur, absoluat. nec abnuat quamvis aeger & pene confectus pater; reliquamque noctis partem usque ad insequentem lucem non sine ingenti doloris amplificatione traduxit. postridie in pagum ad eius hospitium lectica deferitur, ubi dies aliquot gravissime laboravit. nec tamen ita convaluisset, quin morbi reliquiae, bellique nota remanserunt. nam brachij os, quod capiti coniungitur, comminutum & in partes fractum, nulla potuit arte curari: nec plus ei relictum est roboris (quod in tantis malis solatium reliquum est) quam ut sacris operari

operari quæat. Vbi iam procella resedit, qui paulo audaciores erant, ad pontem festini redeunt, ut quo loco res essent, explorent. vbi ne comparuisse quidem hostem animaduertunt, pontem ipsum momento reparant, nonosq. animos induunt. Quo reparato, vbi videt hostis nec vires, nec animos, nostros deficere, lapidesq. & tela frustra iactari; plures congregant canes (sic enim ferales illas naves appellabant) sed ne sæpius similes clades acciperent, nostri, subductis ab alueo repente navibus, quibus pontem continuari diximus, canibus nocendi vim adiungunt. Nam ansam illi harendi nullam in fluuio nacti, pontemq. longissime prateruelli, sine ulla nostrorum plaga suos frustra ignes molaresq. lapides euomebant. similiq. fere industria elusa est à nostris ingeniosa navis, quæ rotarum, conuersionibus forcipibusq. ad latera fabricatis, pontis opera & catenarum æra diuidebat. Ergo vbi suas artes hostes irritas vident, tentant vltima. Agger erat, qui Scalda fluuij maritimiq. æstus impetum cohibebat. hoc pluribus perfractis locis, alluione quadam tellurem obruunt, quo facilius Antuërpiani pontem declinarēt, & flexuoso sinu liberum sibi in Zelandiam aditum aperirent. sed huic quoque machinationi per nouum à nostris exstructum aggerem, firmissimis munitum per intervalla præsidij ac propugnaculis, est occursum. Verum ne tum quidem animos illi demittunt, sed longa cum Zelandis & Hollandis, qui ex altera

2. 3. pontis

pontis parte suam quoque instructam habebant,
 classem, consultatione habita, aggerem effodere,
 hunc instituerunt; editoq. ex urbana turri perfidia
 socijs signo plurimo utrimque nauigio rem tentant:
 sed initio feliciore quam exitu. nostris enim ad de-
 fensionem pontis concurrentibus, quippe qui huic
 parti minus velut infirmiori, quam munitissima
 aggeri confidebant; non fuit difficile hostibus mu-
 nitiones aggeris plurimas occupare. & quidem ho-
 ras iam fere septem aggere & vallo potiebantur,
 lanceis transversim saccis praegrandibus, ne ensis no-
 strorum pilis latoreretur iniectis. omnes intereali-
 gonibus alijsq. machinis vallum perfringunt, mun-
 ciumq. Antuerpiam praeproperè mittunt, qui de par-
 te victoria renunciaret. quae quidem haud dubie fuis-
 set ipsorum, si duci nostro defuisset animus, vel in-
 dustria. sed laborantem & fessum militem fortissi-
 mus Imperator animaduertens, hastam arripit, &
 audacissimum quemque acri oratione cohortans,
 Hic, inquit, nobis aut vincendum, aut moriendum
 est: aggeremq. per medias pilas inuadit, eumq. bre-
 ui temporis intervallo, non tamen sine multorum
 vulnere & cruore recuperat, deletis vel in stataria
 pugna, vel in pavidò ad naues regressu non minus
 tribus millibus hostium; captisq. nauibus quadra-
 ginta. Quam cladem atque ignominiam ut Antuer-
 piani repellerent, demone ad nouas eos semper ar-
 tes agente, vastissimam nauim exstruunt, triplici ma-
 lo ac corbe visendam. cuius statumina & costae ita
 lana, lectis, & omni sarmentorum genere tamēbāt
 undique,

audique, vt ne centum quidem librarum pilis ac
missilibus cederent. Hanc illi machinam sinem belli
dicebant, atque hæc verba grandibus litteris in la-
seribus fronteque nauis inscripserant: tantum in ea
spei præsidijque ponebant. Nec dubium fuit, quin si
moles illa cursum suum per medium alueum secun-
do flumine tenuisset, fracto ponte, nostrorum & ca-
stra & conatus eluderet, nulloque negotio commea-
tus à zelandis immitteretur in urbem. Hæc ergo mo-
le militibus, & triplici tormentorum ordine instru-
ta, vna cum alijs nauibus irruere conantur in pon-
tem. sed Deo propitio cum paulo longius è portu
soluissent, machina illa paululum ab alueo defle-
ctens, in arena tam infixa pertinaciter est, vt nulla
eam vis amoueret inimita. itaque re desperata na-
uium tormentis omnibus spoliantes, cum reliqua clas-
se mæsti discedunt. Nostri diu multumque nauim il-
lam in medijs hærentem fluctibus admirati, hostilis
uersutiae memores, eam nec subire, nec accedere
propius audebant. donec multis diebus post, propo-
sito ei præmio, qui eam primus conscenderet; Impe-
rator multas ex ea reserari trabes ac tabulata
iubet, quò leuior effecta, & ad medium reducta al-
ueum, ad pontem usque deduceretur. Cuius inscri-
ptione simul ac Princeps aspexit: Vere hic, inquit,
belli finis exit. nec diu tardauit euentus. Nam An-
tuerpiani tanta suorum internecione pertulsi; cre-
scente semper inedia, & desperato omni commeatu
furere miseri enecti fame, & Chiliarchas adire,
sermone de deditiōe conferre, & plebecorum fa-
cta

Et a manu, dira præfæctis nisi pacem peterent, mini-
 tari: satis magno defectionem stetisse vrbi; scire se
 Principis humanitatem, nosse clementiam, nihil esse
 dubitandum, quò minus fieret sine cunctatione dedi-
 tio. Quibus permoti vocibus, defectionis auctores q̃
 principes, legatos de pace mittūt, sed cū us cōditio-
 nibus, quas victores potius, quā victos decet, postea
 ad equiores descendunt, eas tamen, quibus Societas
 nostra (vt est summū hæreticorū in nos odium) tecte
 ab vrbe excludebatur, eos enim dūtaxat religiosorū
 ordines admittebāt, qui Imperatore Carolo V. An-
 tuerpiæ domiciliū habuissēt, ex quo sequebatur, locū
 nostris in vrbe relinqui nullū, qui in eā non ita pri-
 de venissēt. At deprehensa fraude, rescissaq. à Prin-
 cipe conditione, deprecari illi, ne domus ea, quam
 iam pridem Chiliarchis distraxerant, ad nos rediret;
 offerre palatium aliud augustissimum illud quidem,
 sed à ciuium catu remotius, & nostris vsibus mi-
 nus aptum. sed ne id quidem impetrarunt. Tan-
 demq. pacis vtrinq. tabulis confirmatis, octauo
 Kal. Septembris Princeps vrbe, nos domo nostra
 potiti sumus, integra illa quidem, sed ab omni su-
 pplectili spoliata. In quo satis admirari & laudare
 diuinam bonitatem ac prouidentiam nequaquam
 possumus, cuius beneficio atque tutela, cum plera-
 que cænobia, hæreticorum furor vel funditus euer-
 tisset, vel in priuatorum ades vicosq. publicos con-
 uertisset; nostra domus incolumis est relicta, quam-
 nis multis polluta sceleribus: quò velut in sentinam
 aliquam, totius fax ciuitatis quisquiliæ conflu-
 xerant.

xerant. Diuiserant enim eam sibi hostes asserum con-
 tignationibus in partes duas, & alteram, quæ tem-
 plum continet, dirutis iam altaribus, subductisq. aut
 igne crematis sanctorum inaginibus, Calviniano mi-
 nistro dederant: alteram vero notatis distinctisq. se-
 dibus, Tribuni, Centuriones, Conquisitores, Arma-
 mentarij, annonæq. fructores inuaseraut. penuaria
 autem & occultiores quidam terra meatus, punien-
 dis exercendisq. catholicis vsui erant, quorum indi-
 ces tituliq. ad posteritatis memoriam etiamnū ma-
 nent. Ac ne illud quidem diuini amoris beneficium
 dissimulari potest, quodd, cum ades nostras, vt modo
 diximus, ære alieno graues (nondum planè redem-
 ptis annuis censibus) senatus hæreticus vendidisset,
 postea repetentibus sua creditoribus, aliquot aureo-
 rum millibus magno nostro bono domū illā, quā suam
 perpetuo sperabant fore, leuarunt: vt quicquid de-
 trimenti è distracta supellectile factum erat, id om-
 nē vel cōpendio recuperatum sit. Recepta iam Au-
 tuerpia, & Societati suis adibus restitutis, nihil ei
 fuit prius, quam vt vsitatis cerimonijs ades sacra
 ab omnibus purgata sordibus lustraretur. P. au-
 tē Prouincialis ad supplementum nostrorum nouas
 operas misit, quibus suo mox aduentu domesticas cu-
 ras muneraq. diuisit. Nec defuit præclarae occasione
 Parmensis Princeps, qui clausis ceteris scholis,
 quas hæreticorum error infecerat, accersit de So-
 cietate magistros, qui litteris ac religione instituen-
 dam susciperent iuuentutem. Ac ne rebus omnibus
 exhausto Collegio necessarij sumptus deesse possent,
 præter

præter cetera suæ liberalitatis argumenta, aureorum centum in singulos menses, dum vestigal nobis: quotannis insitueret, pollicitus est.

Hæc sunt exempla frugum, quas fudit hic annus P. F. Q. C. Gratiarum, quæ Deo debentur, materia, & nouæ incitamentum industriæ, quam fere vetus & antiqua laceffit. nullum fœnus gratiis vberius apud Deum, nullus stimulus ad res gerendas acrior, rei bene gestæ recordatione. gratia faciunt, ne diuina benignitatis fons exarescat, sed perpetua quasi amne nostros irriget & facundet labores. memoria vero bene gestæ rei, ne nostri dissimiles simus, sed veteris obiectu laudis accendamus ad nouam. Largiatur hoc suis famulis Deus, ut quo maiorem & gratiarum, & æmulandi se ipsos causam habeant, maiora quoque in dies pro animis gerant: ut ex rebus gestis iterum gratiæ existant, iterum æmulatio; & ex his vicissim illæ: dum perpetua hæc vicissitudine, aucto in dies magis meritorum cumulo, & se ad extremum, & eos, quos Deo dūce seruauerint, in calum inferant. Ipsi Deo honos & gloria in sæcula seculorum. Roma ex Collegio Romano Prid. Id. Nouemb. M. D. LXXXVII.

Omniū in CHRISTO Seruus.

Nicolaus Orlandinus.

1. 凡欲求學之士，必先立志。志不立，則心不專，心不專，則力不聚，力不聚，則事不成。此理之當然者也。
 2. 其次，則在讀書。讀書之法，莫如心到、眼到、口到。三者缺一，則不能得其真。
 3. 又其次，則在實踐。實踐之要，莫如誠。誠者，天之道也。思誠者，人之道也。
 4. 夫學問之道，由博而約，由約而精。博者，涉獵廣也；約者，歸於一也。精者，深入也。
 5. 學者之病，莫如泛泛而觀，略而不察。此則所謂「泛泛」者也。
 6. 又莫如固執一隅，不知變通。此則所謂「固執」者也。
 7. 學者之要，莫如虛心。虛心者，不自滿也。不自滿，則能容納新知。
 8. 又莫如怠惰。怠惰者，不勤也。不勤，則不能進德。
 9. 學者之成，莫如恒心。恒心者，不懈也。不懈，則能達至。
 10. 夫學問之道，非一日之功。非一日之功，則不能成。
 11. 學者之要，莫如耐心。耐心者，不躁也。不躁，則能持久。
 12. 又莫如貪多。貪多者，不精也。不精，則不能入。
 13. 學者之成，莫如專心。專心者，不雜也。不雜，則能深入。
 14. 夫學問之道，非易事。非易事，則不能成。
 15. 學者之要，莫如恒心。恒心者，不懈也。不懈，則能達至。
 16. 又莫如怠惰。怠惰者，不勤也。不勤，則不能進德。
 17. 學者之成，莫如恒心。恒心者，不懈也。不懈，則能達至。
 18. 夫學問之道，非一日之功。非一日之功，則不能成。
 19. 學者之要，莫如耐心。耐心者，不躁也。不躁，則能持久。
 20. 又莫如貪多。貪多者，不精也。不精，則不能入。
 21. 學者之成，莫如專心。專心者，不雜也。不雜，則能深入。
 22. 夫學問之道，非易事。非易事，則不能成。
 23. 學者之要，莫如恒心。恒心者，不懈也。不懈，則能達至。
 24. 又莫如怠惰。怠惰者，不勤也。不勤，則不能進德。
 25. 學者之成，莫如恒心。恒心者，不懈也。不懈，則能達至。

1. 凡欲求學之士，必先立志。志不立，則心不專，心不專，則力不聚，力不聚，則事不成。此理之當然者也。

⑤

